

- 0701: Svatý Prokop : patron země České a Moravské. Štechová Marie. 1940.
- 0702: Lo Pa Hong, muž katolické akce. Mirvald Karel, 1940.
- 0703: Sv. Jan od Kříže, učitel duchovního života. Fiala František (někdy pseudonym Horák František Serafínský), 1940..
- 0704: P. Klement Petr: apoštolský kněz, zakladatel kongregace Nejsvětější Svátosti. Mastík Chrysostom František (často pseudonym Lipanský Jetřich), 1940.
- 0705: Jeronym Jaegen, inženýr a ředitel banky. Vlasák Antonín, 1940.
- 0706: Mieke, nevěsta z Čertovy ulice. 1940.
- 0707: Svatý Antonín Florentský. Chlad Karel František, 1940.
- 0708: Svatý Pavel, apoštol národů. Merell Jan, 1940.
- 0709: Josefina Chotková. Žena statečného ducha a křesťanského srdce. Mastík Chrysostom František (často pseudonym Lipanský Jetřich), 1940.
- 0710: P. Arnold Janssen, zakladatel společnosti Božského Slova. Cásek František.1940.

MARIE ŠTECHOVÁ

SVATY PROKOP

PATRON

ZEMÉ ČESKÉ A MORAVSKÉ

1940 VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

Archiv „Vltěsově“, Olomouc.

N ih.il obstat:

P. Aemilianus Soukup O. P., censor ex
oificio.

Imprimatur:

Dr. Joannes Martinů, vicarius generalis.

Olomucii, die 19. decembris 1939. Nr. 19.056.

Věnováno poutníkům sázavským.

*Bez statečnosti
jsou všechny ctnosti jako vdovy.
Prudentius.*

1 LEGENDY O SV PROKOPU

Svatý Prokop stal se již většině Čechů nerosrozumitelný, což vidíme nejpatrněji na úpadku jeho kultu. A přece právě sv. Prokop, jako největší divotvorce mezi našimi světci, mohl by nám mnoho říci — a mnoho pomáhat — kdybychom se namáhali mu porozumět.

Odcizili jsme se již natolik duchovním kořenům země, že nám připadají postavy jako sv. Prokop — jakoby ze šerého dávnověku.

Pokroky věd, rozvoj techniky, dopravních prostředků, sportu — prudké tempo života — naučily moderního člověka brát a pojímat život tak zvenčí, že legendy o svatých připadají mu jako pohádky pro děti. Dívá se nechápavě na všechno, o čem tam slyší, protože to nemůže nijak srovnat se svým životem, se svojí dobou, se svými touhami.

Muži, který spěchá do telegrafní centrály, sportovnímu mladíkovi, který polyká kilometry silnice, turistovi, který hledá zajímavosti krajiny a historie — se zdá, že svatí žili jen proto, aby se o nich četlo v breviářích a aby byli předmětem rozjímání v klášteřích.

A přece pro nás všechny žili svatí a všichni nám právě proto mají co říci — a mají mnoho co říci. Zdají-li se nám dobou tak vzdálení, tak odchylní od našeho citění a vnímání, je to jen optický klam. Nikdo není stále tak aktuální, tak časový, jako velké postavy katolit 1 Církve.

Někomu se zdá, že spisovatelé legendy nedovedli nic kloudného napsati, nic od sebe odlišiti. Moderní román, zdá se mu, řekl by toho

více. Toto zdání vzniká z toho, že již neumíme čísti.

Slovo bylo kdysi posvátným nástrojem spisovatelovým. Nepřenášelo se lehce a rychle na papíry a pergameny jako dnes. Bylo zapisováno až když prošlo dlouhou pamětí lidí, až když uzrálo v duších — někdy celých generací — teprve pak chopil se nějaký učený muž, obyčejně stavu duchovního, zpracované ho již textu — myslmi a dušemi již ztráveného, prošlého — a zapisoval. Nemohl zapisovat, co by mu na rozum přišlo. Bděl nad ním stále dozor tradice — ústního podání — krajiny, země, místa, o něž se jednalo.

Každé slovo bylo uváženo, látka dlouho napřed životem urovnána. Proto má každá dobrá legenda půdu velmi spolehlivou. Je však třeba se naučit po ní chodit, aby nám mohla říci to, co říkala lidem kdysi — čemu tak dobře rozuměli — a čemu my již málo rozumíme.

Legendista nemohl zapsat ani o jeden zážrak více, než jak lidé nosili v paměti a myslích — nemohl přidávat, co by se snad jemu bylo líbilo, ale ani ubírat. Víme, jak děti žárlivě bdí nad každým detailem pohádky, a kdybychom je chtěli zkrátit jen o košíček Karkulčin nebo o čepec babiččin, budou nespokojeny. I jest v tomto ohledu legenda jako přesný lékárník, který se drží předloženého receptu. A co pro běžný pohled zdá se tam snad lékařskými klikyháky, je pro člověka věci rozumějícího důležitým vodítkem.

Proto je třeba vracet se k pramenům, vycházet od pramenů, hledáme-li duchovní fysiognomii či podobu světců. Ne, co kdo o nich dnes tu neb tam soudí, jak duchaplně či méně duchaplně je vykládá — ale co k nám mluví sami skrze stopy, jež po sobě zůstavili ve své době.

Proto také přítomná práce vychází od legen-

dy o svatém Prokopu — a jejího nejstaršího
pramene, zapsaného mnichem sázavským, nej-
povolanejším zapisovatelem, jakého se mohlo
svatému Prokopu dostat — v klášteře jím za-
loženém, od jednoho z jeho duchovních synů.

2. TĚLO, SVĚT, ĎÁBEL

Jsou tři hlavní překážky života vyššího: tělo, svět, ďábel.

Tělo je tehdy překážkou, dopřáváme-li mu bez omezování všeho, čeho se mu zachce, všech pohodlností života, všech lahůdek života, všech příjemností a okázalostí života.

Svět je duši potud překážkou, pokud člověka připoutává jen k zevním tvarům života, k pozemskosti, k vnějším cílům. Sháníme-li se jen po tom, abychom nahromadili dostatečně majetku, byli hojně od lidí uctíváni a zabezpečili si výhodné postavení ve světě, sledujeme jen cíle nižší a znemožňujeme si tak sami vyšší život.

Ďábel je pro nás vždy překážkou. Je to neviditelné zlo, které z nás vyssává veškeru sílu životní, jestliže se mu nebráníme a činí nás neschopnými pro všechny vyšší způsoby života.

Tělo můžeme udržet v pravé míře — aby nám neškodilo — jen odříkáním.

Svět nemůže se nám stát nebezpečným, jestliže se mu bráníme pokud možno nejčastějším vyhledáváním samoty, unikáním k Bohu, tak aby nás nikdy nemohl naprosto pohltit, kdykoli jsme svou existencí naň odkazováni. Udržíme jej tedy v pravé vzdálenosti od sebe vyhledáváním samoty, a ta nám správně určí cenu jeho vztahů.

Đábla — neviditelné zlo — nemůžeme jinak paralyzovat — ochromovat — než stálým bojem.

Samota, odříkání, boj jsou tři kapitoly, jimiž musí projít každý člověk, toužící po dokonalosti.

sti. Světci jimi procházejí bezpodmínečně — ve všech stupních a polohách — ale přece jen každý tak, jak se právě hodí zvláštním záměrům Božím, který jimi působí na druhé duše.

Tělu náleží odříkání, omezování jeho nároků, potlačování jeho rozpínavosti na úkor duše. Svět — zevnějšnosti života — přemáháme zvniťňováním všech svých vztahů. Sledujeme vnitřní cíle duše a vyhýbáme se hrubým a povrchním vztahům zevnějším, které nám způsobují jen zmatky a stálé znepokojování. Kdo nemiluje samoty, trčí stále svými zájmy na vnějších potřebách života, vyhledává zbytečně lidi, lepší se k nim, dotírá na ně, vynucuje si jejich zájem a přízeň a tak je stále jen na obvodu svého bytí, ztracen jsa svému pravému životu.

Ponecháme-li volnou cestu ďáblu, nestaráme-li se o boj proti němu, o zabezpečování života vyššího, jsme vláčení všemi příhodami a událostmi jako jeho bezbranná kořist, potápění do nejrůznějších nízkostí a strastí, pod jejichž tíhou posléze klesáme.

Je tedy každý život vyšší, život duchovní — dán bezpodmínečně těmito opatřeními proti tělu, světu a ďáblu: unikáním (do samoty) —• odříkáním se (držením se jen nutných podmínek životních) — a obranou či bojem, totiž záměrným čelením zlu v nás i mimo nás.

Tělo, svět a ďábel jsou nám překážkou, pokud jsou silnější než my — pokud naše síla je menší, než síla jejich. Proto odcházeli svatí lidé do samoty, aby nabyli síly k boji s nimi.

V tom je si každá cesta za vyšším životem duše podobna. Duše se musí nejprve k boji s překážkami vyzbrojiti. Dokonalost se nezískává lehce. Vyšší život vždy se vykupuje obětmi. Ale proto také za něco stojí. Jen v něm dostává se člověku skutečného daru života — plnosti pokoje, pravého pokoje ducha, nikoli falešného pokoje světa, kterým lidé mají být jen ohlušeni

a omámeni, když prchají před nepokojem svého bytí. A pokud duše Boha nedostihla — na té neb oné cestě, bude nepokojná vždycky, neboť „nepokojné je srdce naše, pokud není zachyceno v Bohu" (Sv. Augustin.)

3 PŘÍCHOD SV PROKOPA NA SÁZAVU

Letopisec sázavský vypravuje:

„Proniknut zcela láskou k Ježíši Kristu, Prokop pohrdl nicotnou marností tohoto světa a opustiv dům a manželku, statky, příbuzné a přátele, ba sebe sama, řekl sbohem klamnému světu a jeho ubohé okázalosti, a prchaje před jeho hlučnými zaměstnáními odebral se do samoty, kde našel opuštěnou jeskyni, tisíci ďábly obydlenou, tam se usadil, obléháje posty, nočním bděním a modlitbami skálu, již je Kristus, a počal boj mužný

Byla to jeskyně nad řekou Sázavou, nad níž se dnes zdvihá kostel svatého Prokopa.

První podmínka úniku před světem — samota — byla splněna. Kdo zavírá světu — veškeré zevnějšíosti a okázalosti — dvěře, musí do samoty. Musí tedy i do samoty před sebou, protože i v nás je v tomto smyslu „plno světa“ — plno rozptylujícího pobíhání duchem po různých marnostech a nicotnostech, které duši připravují o její tvůrčí sílu — a tím o život věčný. Nemůže-li stavět v sobě život nesmrtelný, připravuje se o dědický podíl v království Božím, Kristem zaslíbeném.

Proto útok na samotu bude první prací ďábelskou. Ďábel k tomu používá hlavně lidí. Nestáčí vyhledávat zevní samotu, nemilujeme-li vnitřní samoty, kteráž je ustavičným vyhledáváním Boha, touhou mu naslouchat, rozumět, jít za jeho vnuknutími: proto musí být samota nutně provázena modlitbou, to jest vyhledáváním společnosti Boží.

Posty a noční bdění svatého Prokopa uváděly v kázeň tělo, přivýkaly je strohému životu a strádáním, z nichž se rodí všechny ctnosti.

Kdo počal boj zápasí se zlem a začíná skutečný život. Kdo boj nezačíná, nikdy ničeho o skutečných podmínkách života neví — dokud Bůh sám různými těžkostmi a nezdary mu nevtiskne zbraň do ruky.

Kdo počal boj, vychází ze zdání, neboť s větrnými mlýny nedá se vážně bojovat. Poznává, že smysl a podstata věcí a vztahů je jinde, než kam je klade svět, naše zhýčkané já a náš úhlavní nepřítel, výrobce klamu — ďábel. Dobývá se ke skutečností života, opouští klamná zdání.

V počátcích tohoto zápasu třeba umístit s legendou zápas s čertem.

A protože právě tímto bojem s ďáblem dostalo se ojedinělého poslání svatému Prokopu mezi našimi patrony — a světci — třeba zde napnout hlavní pozornost. I do symboliky přešla jeho postava — a správně — provázena postavou čertovou. Sochy i obrazy od nejstarších dob znázorňují světce provázeného raráchem nebo jinou pekelnou nestvůrou, kterou drží zkrocenu na řetěze u svých nohou.

Je to světec, který zdůrazňuje smysl křesťanské statečnosti

Statečnost se nikdy nechová ke zlu pasivně — trpně. Není pouhým pozorovatelem špatnosti. Je překonavatelem zla. Nestaví se vůči zlu jako nezaújatý a povýšený pozorovatel. Staví se proti němu útočně.

Statečnost má výjimečně silný zájem o dobro, protože má výjimečně silný odpor ke zlu. Jako orel vrhá se bleskurychle na kořist, když se přiblížila jejímu dosahu. A jako je pro ni ve zlu všechno stísnujícím ohraničením, tak je pro ni dobro živlem, v němž může rozpínat svá křídla k nekonečnu a žít se z nesmírných zdrojů

jeho síly. Bez omezení, bez konce, bez vyprázdňení je život v Bohu, tvůrci všelikého dobra. Vždy plný, vždy nový, vždy hlubší je život, jenž se z Boha nabírá a k Bohu směřuje.

Svatý Prokop, náš největší bojovník proti zlu — proti zlým duchům a jejich moci — nad dušemi — je prvním dělníkem Božím v naší zemi, který záměrně, viditelně, mocně, jakoby představitel celého národa, vyorává první brázdou se z k r o c e n ý m čertem. Je podmanitel a výtečný znalec zlých duchů, kteří slouží pánu světa. Tím střeží, brání, ochraňuje dobro. Patří k nebeským rytířům, kteří s Archandělem Michaellem nás brání proti útokům ďábelským — kteří je v jasu moudrosti prohlédají — a statečně jim čelí.

4 ČERTOVA BRÁZDA

Nedaleko bývalého sázavského kláštera ukazuje se podnes rokle, kterou dle legendy vyoral svatý Prokop s čertem do jářma zapřaženým a křížem světcovým poháněný. Lid vidí všechno v obraze. Vystupujeme-li Čertovou roklí vzhůru — k Nechybě, vyvstává před námi neviditelný obraz zápasu světcova s čertem, který legenda oděla do prostého obrázku orání.

Přeorávat zemi — toť přeorávat svůj úděl. Těžit ze své hřivny — a z hřivny své země. Každý máme vlastní úděl a od toho nás chce ďábel odlákat, protože poslání naplněné, život plně duchovně vyžitý je největší porážkou plánů Nepřítelových.

Kdo chce vyorat vlastní brázdu, potřebuje především vytrvalou pozornost k Božím vnukáním. K Boží řeči, která se nám sděluje modlitbou a duchovním bděním. Tam musí zapráhnout svého čerta — vlastního zlého ducha, který nás chce různými kouzly odlákat od těžké práce. Předně oslabuje naši pozornost ustavičným rozptylováním. Je třeba námahy k tomu, odhánět od sebe zbytečné řeči, zbytečné styky, cizí zájmy a cizí práce, s nimiž nemáme nic společného. Jsou tu jen k tomu, aby nás zmýlily a odlákaly.

Kdo se dá zlákat cizí prací — a opouští vlastní úděl — pro nějaké snad pozlátko slávy, nebo zisk — zanedbává přeorávání vlastního úhoru. Lidé jsou vynalézaví v tom, jak by na nás převálili část svých prací, svoje starosti, svoje břemena — a my, ačkoliv máme poslání zcela jiné a nemáme s nimi nic společného, z tupé netečnosti se nebráníme.

Svatý Prokop neustupuje

Křesťanská statečnost nikdy neustupuje.

Vždy bojuje.

Bojuje o svoje dědictví zaslíbené. Jest na stráži, aby duše nepřišla o své poslání, aby nepromarnila velké dary Boží, nergzměnila je v drobnou minci nízkých zájmů a cizích starostí. Brání ji, jako dobrý hospodář brání strom, aby mohl vzrůst, vykvést, zarodit — a nebyl předčasně ani o květ oloupen, ani o plod obrán kdekým, komu se zamanulo jít okolo.

5. PRCHAJÍC! ČERTI.

„Tehdy čerti velkým prchem, prorazíce skálu vrchem před svatým Prokopem běžíce, své smutky sobě pravice: Hoře na naše sedění, již našeho bydla není. —

Mezi tisíci čerty, kteří se dali na útěk před svatým Prokopem z jeskyně sázavské a sice s takovým spěchem, že prorazili strop jeskyně — a lid mohl si ukazovat čertovu díru — našli bychom zastoupeny všechny rody smrtelných hříchů, které dusily českou zemi — české duše.

Nechťjme vidět národ jen v líbeznostech, okrášlený pro slavnosti, vyžehlený pro slušné historiky, pro cituplné básníky. Živý národ je něco více než kulturní přehlídka. Velcí lidé dívají se mu mužně ve tvář a říkají mu statečně, kde mu co chybí — jako to říkají sobě.

Tam začíná tedy veřejné posláni sv. Prokopa — na rozdíl od skrytého, které však vždy je vedoucí, vždy hlavní, vždy nejdůležitější. Nebude-li člověk připraven dobře pro Boha, nebude ani k užítku pro druhé.

V mračnu čertů nad českou zemí vidí legenda i modloslužebníky — takové, kteří si činí modly z bláta, ze zlata, z majetku, z věcí pozemských a pomíjivých, rozněcující se k nim neobyčejnou příchylností, tak aby člověk se nemohl vzchopit a dostat k pravému Bohu. Předstírají bohy nepravé — vymýšlejí si Bohy nové — a jejich vynalézavost je u nás dosud v tak plné síle, jako kdyby nebylo ani biče, jimiž je svatý Prokop pronásledoval. „Bičík malý sobě učině, jide tam do jeskyně. (Staroč. legenda.) Bičík malý malý na rozpětí českých

čertů, uvážíme-li, že jsme měli jen jediného světce s takovým bičíkem, a vždy tak málo statečných duchů, kteří pronásledovali české modlářství, rozpadlictví, všechno, co národ roztmeluje, rozkládá.

O druhu čertů, nad nimiž měl svatý Prokop moc, nás poučují zázraky uzdravení a vymítání ďáblů.

Staročeská legenda vypráví o temné (slepé) paní, která přichází k sv. Prokopu s prosbou o dar uzdravení. „Smiluj se nade mnú, otče svatý, nyní nad temnú. Právě tento výraz legendy zachycuje podstatný rys slepoty duchovní, tápání v temnu. Být zbaven světla krásy, ale i světla víry, naděje a lásky — je podstatou slepoty. Narážet ustavičně na nesmyslný zmatek světa kolem sebe. Neznát cesty. Nevyznat se v ničem. Být veden slepci a padat do jámy se slepci. To je temnota. Nad ní vládnou veškerí duchové nečistí, nejnižší, nejtěžší.

Jindy přiveden byl k svatému Prokopu člověk, mající zlého ducha. „~~Ten se na všechno~~ trháše, přehrozně zuby skřehtáše každému, chodíc, laje. (Star. legenda.) Legenda dobře vidí všechny příznaky tohoto stavu duše: zběsilost ducha, zuřivost mysli, v níž smrtelný hřích hněvu a nelásky převládá. Takovému člověku se zdá všechno, co dělají druzí, špatné. Je stále něčím rozčilen, popuzen a tak nespravedliv vůči každému, že není schopen rozeznat pravé od nepravého — a tím méně je schopen ovládnout sám sebe na úroveň lidské důstojnosti. Legenda praví, že byl posedlý duchem nečistým — a souvisí to také doslovně s podstatou nečistotnosti — nejen nemírnosti a zlostnosti. Je to jakoby sdružení zlých duchů z rodu několika smrtelných hříchů.

Jak ho svatý Prokop vyléčil?

V tom máme již průhled do oblasti života nadpřirozeného. Nejprve učinil světec opatření

zcela přirozená — neboť taková nemají být nikdy zanedbávána. Dal hříšníka pod dozor ctnostného mnicha, který měl o něj mít „snažnou péči“ a do toho spadala i modlitba mnichova, pění nábožných písní.... řekněme to prostě: převedení do jiné tóniny duše, do jiné sféry, nové oblasti. Zuřivec, slyšící velebný chorál, neuklidňuje se okamžitě, to svatý Prokop ví, a proto sám se po několik dní a nocí oddává postům, různým tělesným pokáním a modlitbám, „tu na kolenců klekaje, tu na svých prsech padaje, hlad mra, do noci se postě“ Činí sám pokání za hříšníka! Běře na vlastní bedra břemena jeho neřestí. Nyní vyorává brázdu za druhého. Ukazuje nám, kde je místo, kde nikdy nemůžeme ztratit ani své duchovní svébytnosti, ani svého vlastního poslání, a přece pracovat pro druhé: když klademe do ruky Boží svůj vlastní život, odevzdávajíce se naprosto jeho svaté vůli a jeho svatým vnukáním jako oběť. Oběť obnovuje jednotu s Bohem, vrací do ní, co vypadlo z ruky Boží, co se vytrhlo, odtrhlo v odporu a neposlušnosti.

Zlý duch se bránil, namítal, že Prokopovi nikterak neškodí, že má na starosti hříchy jiného: „Prokope, křivdu mi činíš, že mne ven odtud pudíš, však já tobě nic neškozu, ač s tímto člověkem chozu.“ (Star. legenda.)

Tam začíná poslání světců: je to nápor proti zlu, který ohrožuje druhé, když statečnost přemohla zlo, které ohrožovalo nás.

6. SETKÁNÍ S ČESKÝM

KNÍŽETEM

Krajina okolo městečka Sázavy a Černých Bud je dodnes půvabná.

íteka Sázava vytvořila svým mnohonásobným zakřivením vlnovku, ke které přiléhají různotvaré vrchy s malými planinami a malebnými údolími horských potůčků. Každý koutek je jiný. Každou lesní cestu lze poznat dle jejího odlišení od druhých, každý svah podle zvláštního tvaru, jen jemu patřícího.

Bříza, habr, jedle, smrk a modřín převládají v lesích, pasek se zmocnily malinovníky a ostružinovníky, jimiž se prodírá zlatá třezalka a něžná růžová tvářička zeměžluče. Mateřídouška, slzičky Panny Marie a hřebíček vroubí polní meze.

U starobylých cest, jako je cesta na Veletín ke kapli sv. Anny, rozkvétají staleté lípy. Medová vůně táhne se okrajem lesů a některými dolinami, z nichž Xaverovská rokle voní medem jako čerstvě rozkrojená plástev.

Před tisíci lety bylo zde všechno divočejší, velebnější osamoceností a nepřístupností krajiny — kdy Sázava sotva měla scestného pobřeží a kdy jen cesty skrze hvozdy spojovaly osamocené hrady a hradiště na ostrozích a soutocích řeky. Ale týž rytmus krajinný, tutéž sladkou stupnici měkkých tvarů do tvrdé žuly tesaných mohlo zachytit vnímavé oko. Jako když se setkává líbeznost se silou — nebo něha se statečností: krajina, pro svatého Prokopa předurčená!

Zde objevoval studánky, o nichž lid později vyprávěl mnohé pověsti, zde odpočíval na les-

nich bílých kamenech tvrdého vápence, v němž se dosud ukazuje jeho lože — zde znal jistě všechno důvěrným dotykem očí, krásou Boha zanícených — vždyť les a jen les byl dlouho jeho chrámem. Včely — dodnes jich je tu všude tolik — v době květu staletých lip přehlušují i mocný hukot vody na ježích, kde voda drtí ohromné žulové balvany. Laňka se mihá lesem. Jest to všechno tak blízké člověku, který čte z přírody o zázracích Božích, o divech stvoření, o úžasných a skrytých zákonech života. Strom i zvíře zapadají do harmonie, neporušující v ničem souzvuku. A pro toho, jemuž květ světa již povadl, jak dí svatý Řehoř Veliký, rozezněla se zde velká řeč Boží ve své nekončné plnosti a kráse.

Kraj sázavský, který není příliš vzdálen od Prahy, vyhledávali lovci knížecí družiny. A zde lze se tak snadno lidem ztratit i dnes, kdy moderní dopravní prostředky chrlí hromadné výpravy a kdy zástupy turistů procházejí kraj křížem krážem. Ale jednomu lovcovi přece svatý Prokop neunikl. Jak píše Letopisec sázavský, Bohu se zachtělo ukázat lidem „město na hoře ležící“ a zvolil si k tomu českého knížete Oldřicha. A ten, pronásleduje na lovu jednoho z jelenů, dostal se do blízkosti Prokopovy jeskyně, a tam našel v mnišském habitu neznámého poustevníka.

„Vznešený kníže, tím překvapen, živě a přátelskými slovy vyptával se ho na vše, kdo je, odkud přišel a proč v takové pustině bydlí. • Tyto otázky krátce a pokorně zodpovídaje, vyprávěl Prokop vše po pořádku dle pravdy a doložil na konec, že bude-li to vůle Boží, chce v této pustině zůstat až do svého konce z lásky k Bohu a v naději odměny budoucí, pro něž se zcela světa zřekl.“

7 TVÁŘ SVATOSTI ZÁŘÍCI

„Kníže tedy, chytrý v Pánu, obdivoval vznešené odhodlání tohoto muže, a patře na jeho tvář svatostí zářící, pozdvihl obě ruce k nebi a velebil Boha v slzách. Pak se doporučil do jeho modliteb, zvolil si ho za svého duchovního otce a zabezpečiv mu podporu velkodušnou rukou, nanejvýš potěšen, vrátil se zpět k rytířům (lovcům). A od této chvíle šířila se sláva Prokopova daleko a široko, na všechna místa, mnohými řečmi, takže k němu houfně přicházeli lidé oné krajiny, přinášejíce mu dary a prosíce ho o přímluvy.“ (Letopisec sázavský.)

Tehdy skončila se samota Prokopova a ponořen byl opět do světa, nesa však v sobě mocnou a silnou obranu samoty vnitřní.

Setkání s českým knížetem znamenalo také počátek kláštera sázavského, neboť brzy připojovali se k Prokopovi mužové, toužící po životě dokonalejším, a když kníže svými darováními zabezpečil jejich potřeby pozemské, mohli opustit svá světská povolání.

V kostele sv. Prokopa na Sázavě je na oltáři svatého Prokopa milostný obraz, jehož původ a stáří nedá se sice dnes nikterak určit, ale který můžeme považovat v dobrém smyslu za autentický s tradicí — totiž za dobře odpovídající podání, jaké legenda o světcí zachytila. Je možno, že podkladem obrazu je nějaký původní portrét — ale není nutno na to přísahat, i když milostné obrazy mají vždy jakousi skrytou božskou inspiraci, která nám dává nahlédnout pod závoj pravdy.

Tvář tohoto milostného obrazu vskutku září

svatostí. Má medovou líbeznot v mužných a přísných rysech svatého muže, o němž Letopisec sázavský zaznamenal: „Láskou roznícený, pohostinný, vši chytrostí nadaný, cudný, pokorný, milosrdný, střidmý, plný božské horlivosti, osvěžoval jako déšť v pravý čas přicházející svými kázáními srdce posluchačů a rádlem svého učení přetvářel je spasitelně.

A tak v množství spěchali za ním věřící v úmyslu, odřici se pozemských zisků a setrvat u něho až do konce, a on je přijímal k sobě přátelsky, jako slepice pod křídla svá kuřátka.

Tváře světců nikdy se sobě nepodobají, i když každá září svatostí — krásou milosti Boží. A obyčejně nebyly pro oko lidské zachyceny. Všední tváře se malují, kreslí, fotografují, ryjí do kamene a dřeva, do zlata i mramoru. Svátá tvář ryje se do věčnosti, má nepomíjející podobu, a lidské oko zachytí z ní ledva stín.

A přece i to málo, co je lidsky zachyceno z tváře sv. Prokopa, dává nám tušit mnoho.

Nejprve je zcela jisto, že světci, určení k přímému boji se zlem, musí mít chytrost hadí a prostotu holubičí, o níž mluvil sám Ježíš Kristus. Zlo je chytré. Lest je prohnaná. Škůdce lidské duše je mocný — až po jistou hranici moci a chytrosti, kdy chytrost a lest rozpadají se samy v sobě — jako všechno, co nemá základů. Aby se zlu mohlo rozumět, musí být poznáno. Aby se mohlo překonávat, musí se mu čelit. A k tomu nestačí pouhý postoj — pouhé horlení — rozčilování se nad špatností světa a lidí. Je třeba rázných a pádných opatření. Treba vědět, kdy stačí hrozebný pohyb — a kdy je nutná rána mečem. Někdy proniká hluboko do jeho kořenů pouhé slovo, ruší je a takořka rozplývá. Ale jsou těžké případy, kdy dlouhá léta se vybojovává jeden jediný krok — přes ně — a za ně. Tyto vnitřní míry

světci znají — a dle nich vykonávají všechna opatření.

Legenda vypráví, jak v pozdější době, kdy stál už na Sázavě klášter a mniši zpívali slovansky mši, lid s potěšením za nimi přicházel a naslouchal posvátným zpěvům v srozumitelné řeči. Svatý Prokop zavedl liturgii slovan-skou, jakou měly tehdy ještě některé kláštery Benediktinů na Slovensku — zdá se, že tam ji poznal. Důvodem k tomu nebyla mu vlastenecká záliba — ale moudrá prozíravost, vidoucí daleko dopředu, přes politické pletichy doby — a také asi znalost slovanské slabosti. Konečně, byly tu dosud všechny možnosti pro vznik kultury národní — pro vzrůst duchovní kultury národní.

Jednou mnich, který zpíval mši slovansky, byl sám unesen krásou svého zpěvu — a vnímal také odezvu věřících, uchvácených zpěvem i obřadem. Byl opojen svým úspěchem, sám sebou. Svatý Prokop viděl hned, na jakém scestí se ocitl. Taková záliba v sobě mohla by se stát vraždou všeho vyššího, co se rodí v lidské duši. Proto také tam klade ďábel nejprve svoje osidla — a tam mu pomáhají svět i tělo.

A v konventním shromáždění zdvihá se svatý Prokop, tehdy již opat kláštera sázavského, aby zasadil vlastní rukou několik ran prutem — dle předpisu řehole benediktinské — mnichovi, který se provinil marnivostí světskou.

8. L Á S K A K D U S Í M

„Více ho milovali, než se jej báli“, zapsal Letopisec sázavský.

Když láska všechno váží a zkoumá na vahách spravedlnosti, měří dobře každému.

Spravedlnost vidí zlého nepřítele, který číhá v člověku na jeho slabosti. Láska vidí však dál: vidí duši, pro niž sám Bůh se obětoval, tak velkou cenu jí přikládá! Vidí to, co je v člověku nejcennější — nad všechny poklady světa. To, co je nejvyšší — nad všechny jeho nízkosti se zdvihající. To, čím je Bohu blízek i podoben.

„Chudé přijímal s velkodušností od Boha sobě vrozenou tak milosrdně a sloužil jim tak radostně, rád a pečlivě, jakoby sám Kristus v nich byl přítomen, a tak živil všechny hladové a žebráky oné krajiny“, píše Letopisec sázavský. „Ve své pokoře a lásce byl neotřesitelný a ke každému přátelský a blahovolný.“

Láska staví všechno do pořadí rovnosti, vyrovnávajíc rozdíly, které by rušily. Jen proto mohou svaté duše obcovat tak s v o b o d n ě s každým, s vrahem i lotrem i úhlavním nepřítelem. Odlišnosti bližního je netísni, špatné vlastnosti bližních nejsou jim nebezpečny, neoprávněné nároky jim nepřekáží. V každém člověku vidí především nesmrtelnou duši, která je žíznivá své spásy. Žíznivá, aniž o tom tak často ví! „I uděloval jim spasitelná napomenutí, objasňuje je příklady a naukami svatých.“ (Letopisec sázavský.)

Jen láska má takovou moc vyrovnávací. Jí možno být k a ž d ě m u vším: světci nikdy nežadají, aby se jim druzí přizpůsobovali, aby je-

jich přáním a požadavkům vyhovovali, nikdy si na druhé nestěžují, nikdy se porozumění nedomáhají. Je také řeč jejich lásky velmi prostá a každý ji rozumí, aniž kdy o ní sami mluví. Láska činí druhým dobře: to je její řeč — dle toho ji poznáváme neomylně. Proto je také nej snadnější cestou každého apoštolátu — ač obyčejně právě v tomto způsobu nebývají světci námi napodobováni.

Pokud si hledíme svých zvláštností, pokud žárlivě střežíme svá zvláštní práva, pokud se domáháme na druhých porozumění, pokud vážíme přesně a měříme bedlivě utrpěné křivdy — je láska nesnadná. Musí být od nás svobodna, aby mohla být v nás svobodna. Aby mohla volně mluvit a jednat, musí být prostá jakéhokoli osobního zaujetí.

Láska je svobodna, když všechno koná v lásce, to jest měrou a vahou své síly. Pak mluví a jedná bez pokrytectví, bez služebníčkování, beze strachu, bez pohrdání.

Staročeská legenda vypráví o muži Mennovi, který, puzen láskou, vydal se zdaleka za svatým Prokopem ve dny křížové a stanul na levém břehu Sázavy, právě když svatý opat konal procesí na břehu pravém. Díval se toužebně ke klášteru, a spatřil — pod ním — uvázanu loďku — bez převozníka. „Pro svatého Prokopa zaslúžení dopřej mi, Bože, převezení!“ zvolal toužebně. V tu chvíli loďka sama se pohnula k druhému břehu a Menna se dostal ke klášteru. Když se lidé tomu divili a Menna je ujišťoval, že „Bůh učinil to znamení pro svatého Prokopa zaslúžení“, svatý Prokop je ujistil skromně, že Bůh vyslýchá spravedlivou víru, byť byla jako zrnko hořčičné — prosíme-li o to, „což je sličné“ (Staroč. leg.)

A protože láska patří k darům Božím nejsličnějším, byl Menna vyslyšen.

9 PROKOPÁVÁNÍ ŽIVOTA

Pozorujeme-li všední život, vidíme, že se lidem lepší na prsty jako smola.

Kdo žije jen zevně — na obvodu svého bytí — zabořuje se do jakéhosi nepřetržitého bláta starostí a nepokojností, které nikdy nedávají životu tvar určitý. Je to jakoby slepenec náhod, nepředvídaností, těžkostí, ale vždy bez řádného tvaru nutnosti. Nevyplývají nutně ani z daných okolností, ani z naší povahy, ani z povahy našeho prostředí: lepší se na nás svojí nevtárností a přizpůsobují nás k ní.

Opravdový život, který má duchovní základy, je jako vláknité a zrnité dřevo, vždy obrátitelný. Jeho tvar se tvoří, vzniká, rozvinuje, má doby vzestupu a sestupu, má svůj rytmus, má zkratka — životnost. A tím nás nese.

Je třeba k životu takového poměru, jaký má umělec k látce nebo k materiálu, z něhož tvoří dílo. Dílo života není však — jako dílo umělcevo — vázáno jen na čas a určeno k zániknutí v čase. Tím, že je vázáno na věčnost, má vždy nekonečné možnosti, nekonečné perspektivy.

Třeba však k němu přistupovat se svatou bázní tvůrce. Brát je z rukou Boha se zkoumavým pohledem, proč je nám to neb ono dáváno — to neb ono odpíráno. Aby zazněly všechny struny, je třeba naladit celý nástroj. Život třeba ztvárňovat, aby nás mohl nést.

Letopisec sázavský neodepřel si zaznamenat jeden postřeh, který je pro postavu sv. Prokopa svrchované důležitosti. Píše, že i když byl zvolen opatem a přijal konečně tuto volbu po mnohém zdráhání, nezměnil způsobu

svého života, jakým začal žít na poustce sázavské. „Ačkoliv za jeho doby klášter měl ve všem přebytek, živil se prací rukou svých.

„Klásterského nic neužíváše, jedno, což svýma rukama vyděláše, tím se krmil a odíval a chudým štědře uděloval. (Star. leg.)

Rozdával ze svého, ne z cizího, klášterního majetku.

To je právě vnitřní poměr k práci a k životu. K životu nepronikneme, jestliže se k němu nepropracujeme. Jen vlastní práce může být nositelem života — ne cizí. Na tuto základní pravdu lidé čím dále, tím více zapomínají. Dělbá práce jde až do takových nemožností, že křejčí, který je střihačem, šaty nedovede ušít a ten, kdo je dovede ušít, nedovede je sestavit. Tím se sešinuje náš celkový vztah k práci do nepřírozeného podceňování práce jedné a přeceňování práce druhé. Nevíme, je-li nás důstojno, abychom si zametli světnici a ovšem proto také nevíme, co vůbec je a není důstojno.

I jest modernímu člověku všechno stejně důstojno a stejně nedůstojno: chovat se v saloně jako ve výčepu a v kostele jako na salonním shromáždění, a to by nebylo ještě nejhorší. Jsme ztraceni sami v sobě, protože již nevíme, kde se nalézáme. Jsme-li opravdu lidmi vznesenými, kteří bydlí v moderním komfortu a považují celý svět za svoje — svoje dominium, nebo jsme-li takovými ubožáky, že nám už nepatří opravdu nic, ani radost z trávy a vzduchu.

Lidem pak vskutku nezbyvá, než vrhat se na sebe se zoufalou rozkochaností, s jakou se uctívají modly u pohanů: je to jediná jistota, že jsou, že právě teď, tuto chvíli trvají.

Pokud není vztah k životu otupen, vnímáme Překvapující bohatství životních hodnot. Jsou věci méně cenné, cennější a nejcennější a my se rádi vžíváme do pořadí, v něž je uvedl

Tvůrce. Přerýváme zemi a těšíme se, když se dočkáme žní, máme potěchu z věcí, které nám slouží a nedovedeme ničím mrhat, protože pot práce — naší práce určil bezpečně cenu všech věcí okolo nás. Rozštípaného dřeva, upečeného chleba, ušitého šatu. Když pak z toho rozdáváme, počínáme si opatrně, neboť práce sama vyučila nás obezřetnosti při zacházení s věcmi.

Tak se proniká do jejich struktury, do skladby života, odhalují se ve správných svých rozměrech, ve své hustotě, ve svých funkcích či službách. Život se nepřejímá mechanicky z ruky druhých, život se tvoří a to je nejslavnější událostí lidské duše v ohledu pozemském. Ne že si člověk opatří velké hromady zbytečných věcí — ale že dobude takové, které jsou nutný, jako opěrné pilíře, pro stavbu jejího nesmrtelného domu. Jen tak se tvoří skutečné osobnosti. Padělané osobnosti tyjí z práce cizí. Přejímají, napodobují, berou, a dávají lehce z cizího, když je to nutno pro jejich zisk a slávu, když, jak se říká, toho vyžaduje „jejich postavení“

Kdo se namáhavě k životu neprokopává, kdo skutečně nezmáhá všechno, co je nutno zmáhat, ve svém povolání a při svých schopnostech — a ty jsou různé u každého — nikdy se nedostane k pravému tvaru svého života.

Ulpí někde venku, na obvodu, smola bude se mu lepit na všechno, čeho se kdy bude dotýkat. Je odsouzen k zevnímu živoření, k životu bez tvarému a bezvýraznému.

Opatská berla Prokopova vládla — protože jeho moc vycházela ze skutečné síly. Síla není něčím, čeho se dostává duchu zvenčí. Síla se n a b ý v á — tuhou prací, stálým nápořem. A proto svatý Prokop i jako opat staral se sám o svůj pokrm a o všechny svoje potřeby, jako když byl neznámým poustevníkem sázavským, ztraceným ve svém osamocení. Mohl rozdat směle poslední a jediné svoje roucho chudáso-

vi, který před jeho smrtí přišel ho navštívit. Byl to jediný plášť, který měl — ale byl to jeho plášť. A malomocného žebráka uzdravil, jakmile jej oblékl. Takové zázraky vždy se daly — a stále dějí.

Do této souvislosti patří také zpráva, komentovaná mnohými našimi historiky — od dob Dalimilových až do nynějších. Po smrti Oldřicha a jeho syna knížete Břetislava, kteří přáli liturgii slovanské a byli mecenáši kláštera sázavského — stal se knížetem Spytihněv II., u něhož sázavští mniši byli očerněni z kacířství — od německých mnichů, kteří slovanské liturgii nepřáli. Spytihněv vyhnal mnichy slovanské liturgie a osadil klášter cizími Benediktiny, kteří nerozuměli řeči lidu a nenašli u něho vlídného přijetí. Brzy po jejich příchodu zjevil se opatovi svatý Prokop na schodech kostelních a vyzýval ho rázně, aby opustil jeho klášter. „Ne vám jsem já to místo upravil, ale mým synům jsem je ustavil. (Star. leg.) Když opat výzvy nedbal, vytepal ho svojí berlou. Cizí benediktini pak klášter opustili, naříkajíce u českého knížete: „Ten Prokop, jenžto tu leží, nedá nám ohledati svých mezí, a komuž nebude přát, ten nebude toho kláštera míti.

Dílo, jehož jsme se nezmocnili ztvárňováním, dobýváním, námahou svých sil a schopností, nestane se nikdy naším dílem, nevejdeme v jeho užitek, aniž nám dá sílu, která je připravena jen pro jeho tvůrce. V tomto smyslu říká Tauler: „Ti, kteří chtějí být Boha, musejí se obrátit k s o b ě. Je to řízení života zevnitř, z vnitřního tlaku a vyššího nutkání. Je to skutečná spolupráce s Bohem na vlastním životě, na vlastní látce života, takoruka na vlastním dechu a krvi. Je to souhra s jednotou bytí — celého veškerenstva. A odehrává se jen na matematickém úseku našeho já, zdvihnutého nad sebe s k r z e sebe.

10. MILOSRDENSTVÍ

Statečnost, která by nebyla provázena milosrdenstvím, nepronikla by nikdy do kořenů života — byla by jako střela letmo vystřelená, cíl terče nezasahující. V duchovní skladbě života váže se pevně jedna ctnost s druhou, pravda jedné strany — líce — objasňuje druhou stranu — rub. Světlo i tma se doplňují, lidská křehkost a slabost volá po milosrdenství... právě tak, jako po spravedlnosti.

Pokud vidíme jen slabé a špatné stránky lidí, neznáme člověka. Pokud pronásledujeme zlo jen jako zlo, umlká pro nás jedna z největších a nejúchvatnějších tónin lidského srdce: neporozumíme závrtné milosti milosrdenství Božího, pokud se v nás samých neozval jeho ohlas.

Milosrdenství a statečnost jdou u světců těsně spolu. U nich není nikdy milosrdenost slabošským, zbabělým omlouváním zla — ani statečnost prudkým rozběhem ke stěně, o niž si hlavu rozráží. Milosrdenství světců je stejně zmužilé, jak moudrá je jejich statečnost. Nelísá se nikdy ke hříchu a ke zlu, neomlouvá je, nelichotí jim — ale želí jich v jakési hluboké soudržnosti lidskosti, jež jest, byla, bude lidskostí porušenou, slabou a po slitování prahnoucí.

V legendách o svatém Prokopu je zapsáno několik zvláštních zázraků, které zcela přesně doplňují jeho portrét jako světce heroické statečnosti. Kdyby nám chyběly, chybělo by jeho podobě něco, co s ní těsně souvisí, a co ji činí tak velkoryse půvabnou, okouzlující. Je to jakoby lehký smích na tváři „svatostí zářící“ — smích tak lehounký, že ledva zachytíš jeho krásu, ale

jakmile jsme jej jednou zahlédli, uchvacuje nás navždy.

Tyto zázraky týkají se těžkých hříšníků, nmž svatý Prokop přichází na pomoc. Jedním z nich byl zloděj na panství sázavského opatství. Pro středověk byla krádež těžkým přecinem. Aby trest zastrašoval vinníky, trestala se přísně. Zloděj, ovčák sázavský, ukradl svému hospodáři šaty, tedy věc v dobách těch hodnotnou. Byl chycen, vsazen do „těsné a ohromné“ klády, a měl být odveden k přísnému potrestání k soudci do Kouřimi.

Strach z trestu ovčáka velmi zkrušil. V noci, když stráž přecházela okolo jeho vězení, rozpomenul se na sv. Prokopa a volal k němu o pomoc, s úpěním a naříkáním. O půlnoci, když stráž zaspala a vše utichlo, zjevil se mu v jasném světle muž líbezného tváře, s infulí a berlou opatskou a dotknuv se berlou klády, řekl: Buď z ní vysvobozen a více nehřeš! Kláda se rozpadla ve dvě, a zjev zmizel. Ovčák byl zachráněn. A protože zázrak byl tak očividný, žalobce zloděje dále nestihal.

Jednou zase vykradli zloději poustevnu jistého mnicha, který bydlel nedaleko kláštera sázavského — v době, kdy byl v kostele na jitřní bohoslužbě. Bylo to jakoby ohrožení jeho poustevnické existence — přijít o všechny věci, potřebné k živobytí — jistě i nástroje, jimiž obdělával půdu, zpracovával dřevo — všechno to, co mu umožňovalo život o samotě. Proto pochopíme zoufalost poustevníka, i jeho zvláštní ultimatum, které v modlitbě dal svatému Prokopovi: žádal ho prostě za vrácení všech svých věcí, jinak že odejde navždy odtud a nav. 7 zanechá života poustevnického. A hle, zloději byli náhle postrašeni Božím viděním — a jati lítostí, všechno poustevníkovi navrátili!

Podobná nehoda se přihodila také řeholnicím, poblíž kláštera sázavského usazeným — které

patrně pomáhaly řeholníkům v některých pracích ženských. Těm zloději ukradli všechny potřebné věci. řeholnicím zjevil se svatý Prokop a utěšoval je v jejich zármutku slibem, že do dvou dní dostanou všechno zpět. A to se také stalo.

Jindy dovolávala se pomoci světcovy cizoložnice, kterou manžel dal sevřít do klády. Svatý otec se jí zjevil, napomenul ji k lepšímu životu — a osvobodil ji.

Jindy zase probudil kostelníka — mnicha, který zaspal a byl by zanedbal zvoniti na nokturna. „Cože, tak tvrdý spánek tě tíží? Proč neostříháš hodiny sobě ustanovené?“ volal na řeholníka, dotýkaje se ho berlou.

V době postní přišel kdys do kostela sázavského otcovrah, který na znamení kajícího chodil v řetězech, kolem těla tak těsně připoutaných, že se mu do masa zařezávaly a působily strašné bolesti. Modlil se tam zbožně ve shromáždění věřících při mši svaté. Při čtení Evangelia najednou s hlukem řetěz odpadl od jeho těla, jako kdyby se „vosk od ohně rozpustil“ Tak byl zbaven své trýzně — i trestu.

11. Z Á Z R A K Y S V P R O K O P A

Nic nepůsobí modernímu člověku větší potíže, než víra v zázraky. Protože kolem sebe zázraků nevidí, zdráhá se jim věřit.

Proč jich nevidí?

K vidění zázraku je třeba vnitřního zraku.

Jakými zázraky je pln život každého z nás! I když nevzpomínáme už na ty nejúžasnější, jako na zázrak víry, kdy se po prvé rozžehla v nás světla vnitřní — a my, slepci od narození, prozřeli. když jsme zasypali netečností a nedbalostí všechny cesty k Bohu, všechny cesty k velkým zázrakům — přece bychom mohli připustit alespoň to, že i v pouhém pozemském našem bytí bývá tolik nepředvídaného, nevyplývajícího z běhu událostí, takoruka proti logice světa čelícího, kdy náš život uniká z nebezpečí nebo nástrahy okolnostmi, jež se nedají nazvat přirozenými.

Zdá se mi nejprostší samozřejmostí, že život světcův musí oplývat zázraky, a že nikdy nebylo dost lidí, kteří je mohli vidět a zapisovat, a ty nejúžasnější odehrávaly se jen ve skrytu, před tváří Boží a byly něčím, co dávalo vysoký tlak, pod nímž se formoval a krystalisoval život svatých do své podoby nadpřirozené a nesmrtelné. Život světců je přece především dílo Boží. Tam již nenaráží Bůh na žádný lidský odpor proti své vůli — na žádnou vzpouru proti svým zákonům, na žádnou nelibost proti svým opatřením. Svatí přijímají všechno s takovou odevzdaností do vůle Boží, že Bůh může jimi Provádět všechno, co provést chce.

Může-li člověk formovat stromy, keře, rostli-

ny, plody — stroje — výtvary umění — tak, aby v nich projevil svůj um, svoji dovednost — při schopnostech tak obmezených, při možnostech tak nedokonalých — neupírejme Bohu takovou dovednost při možnostech tak dokonalých a při schopnostech tak neobmezených.

Zázraky jsou běžnou řečí světců. A přece i ta se od sebe liší — dobou — místem — ba i potřebami lidí. Kdyby si lidé vyprošovali zázraky se srdcem věřícím, pak by se děly — a také se dějí. A po celou dobu křesťanství nechybělo lidí, kteří si je takto vyprošovali — a nechybělo světců, skrze něž se zázraky dály.

„Vymoci něco, co by nebylo předurčeno, nemohu, čeho však svatí mužové modlitbou dokazují, bylo předurčeno tak, aby vymohli svými přímluvami. Vždyť i samo předurčení věčného království bylo od Boha Všemohoucího tak spořádáno, aby vyvolení přicházeli do něho z a svou práci, a zasloužili si obdržet modlitbami, co jim ustanovil dát Bůh Všemohoucí před věky. (Sv. Řehoř Velký, Rozmluvy.)

Mezi českými patrony je svatý Prokop označován jako divotvorce — jako světec, jehož život byl provázen neobyčejnými zázraky a na jehož přímluvu se četné zázraky dály i po jeho smrti. Jsou to hlavně zázračná uzdravení z těžkých chorob, někdy nevyléčitelných, a mezi nimi přední místo mají choroby duševní. Latinská legenda uvádí podrobněji některé, které byly před kanonisací sbírány a sepisovány. Je to zázrak uzdravení panoše, týraného tak strašným nepokojem, že „nemohl ani stát, ani sedět, ani chodit, ani odpočívat“ Když přišel do kostela sv. Prokopa na Sázavě, v němž byl světec pohřben, pobíhal tam s rukama roztaženými se strašným křikem sem i tam a nebyl k utišení. Při mešní slavnosti přistoupil s druhými věřícími k hrobu světce a byl náhle uzdraven.

Podobný případ posedlosti duševní týkal se jiného mladíka, který byl nalezen zpola mrtvým a smyslů zbavený v močálu a ze svých trýzní osvobozen na přimluvu svatého Prokopa, jehož pomoci se dovolávali rodiče chlapcovi v modlitbách po osm dní.

Jiný mladík, který pozbyl rozumu po vykonaném zločinu, přiveden byl k hrobu svatého Prokopa a nabyl zdraví, když po několik dní pil z jeho kalichu.

Latinská legenda vypisuje také podrobně příběh šílené dívky, smyslů zbavené, která uprchla z domova. Matka doprosila se jejího úplného uzdravení u hrobu sv. Prokopa, kam vykonala pouť s chorým děvčetem.

Panoš Labeš, schvácený strachem před svým pánem, u něhož byl neprávem očerněn, prchal před trestem a dostihl břehů Sázavy a v nesmírné úzkosti dovolával se pomoci sv. Prokopa před pronásledovateli, kteří mu byli v patách. „V ten čas l e t n í“, píše latinská legenda, „slunce stálo ve znamení lva. A když se ohlížel dokola, vzdychaje a drže koně za uzdu, pozorněji se zahleděv, spatřil vodu řeky zcela zamrzlou. Nad tím užasnuv uvažoval jako u vytržení, co by znamenal ten veliký a neslýchaný zázrak, od věků nevídaný. — Suchými šlépějemi přešel řeku. A ohlédnuv se za sebe, uzřel vodu plynouti jako obyčejně. (Latin, legenda.)

Tyto a podobné zázraky vyvolaly u lidu kult svatého Prokopa jako ochránce proti zlým duchům a chorobám duševním. „Také věřící bázlíví a úzkostliví utíkali se zhusta o propůjčení udatnosti ke svatému Prokopu. (Krásí, Svatý Prokop.)

Jeho ochrany dovolávali se také horníci a rolníci. Jejich práce je obdobou onoho duchovního prokopávání, jímž se život duše staví na pevné základy skutečnosti. Vyžaduje právě tak síly, odhodlanosti, pozornosti, dobré znalo-

sti podmínek života přirozeného, jakých je třeba duchu při stavbě a dobývání života nadpřirozeného. Tyto analogie či obdoby mezi životem přirozeným a nadpřirozeným nejsou jen symbolické, obrazné a přirovnávací. Jsou podstatné, staví se jakoby na sebe, vyšší na nižší. Prostě řečeno: celý hmotný svět okolo nás má obdobu duchovní v n á s. A jako brodění, plavení, veslování v symbolu svatého Vojtěcha činí nám srozumitelnější jeho bystré proudění a duchovní se prodírání z močálů české země do nesmírnosti živlů nadpozemských, nebeských do moře věčnosti Boží tak hornické kladívko, otěže a jařmo rolníkové, do nichž zapřahá svůj potah k rádlu, aby zemi rozbrázdil, zvláčnil a pro zrno připravil, jsou symboly čistě svatoprokopské, jejichž duchovní řeč zní: Prodírej se hlouběji, prostupuj, pronikej životem, nelekej se překážek, ani ďábelských, vytrvej, n e u s t u p u j !

12. VÝVOJ KULTU SV PROKOPA

„Tyto tedy i jiné blaženého otce přemnohé zázraky, jež se dály u schrány jeho za mnoho let, rozhlašovaly se a přicházely ve známost biskupů a všech prelátů a vojvod a pánů, urozených i neurozených, ale přece nikdo nepřispíval k tomu, aby ostatky přesvatého těla byly slavně kanonisovány. Leč ten, kterýž svými zásluhami z milosti Boží ony divy tvořil, též o oslavení těla svého se přičinil.

Léta Vtělení Páně 1203, zjevil se (Prokop) opatu, jménem Blažej, správci a vůdci bratří jeho (Benediktinů sázav.), na pomenul ho a poručil mu do třetice, aby sebral svědectví všech mužů duchovních i světských, a sepsal zázraky, jež tam byl (Prokop) vykonal, a co nejdříve vydal se ke dvoru římskému o kanonisaci jeho těla. Opat Blažej, přibrav dva bratří a opatřiv se dostatečným svědectvím domácích obyvatel, vydal se k apoštolskému pánu Innocenci III., jemu celou věc blaženého Prokopa vyložil a listiny odevzdal. Ale papež, nic nedávaje na řeči, ani na spisy, na lehký bral svatost velikého toho muže. Proto opat, celý rok tam prodlel. A když mu již peníze docházely a ničeho nezmáhal, pokloniv se prahům apoštolským, blaženému Prokopu jeho věc poručil, aby sám si ji dokončil. A vstav téže noci, tajně se vypravil na odchod.

Než nastojte! Světec náhle, jak byl přislíbil, Přispěl na pomoc.

Neb tutéž hodinu, kdy opat Blažej scházel za hradby městské, týž svatý otec se zjevil s berlou pastýřskou papeži Innocencovi v konklave

a řekl mu: Co jsi pochyboval? Co jsi odkládal? Jak dlouho necháš ležeti takto pohřbeno mé tělo? Proč jsi nechal mého kaplana s prázdnou odejiti? Nezastavíš-li ho rychle, ubírajícího se k svatému Vavřinci za hradbami městskými, a nezavoláš-li ho zpět a neuznáš-li svědectví o mém těle a nepřірkneš-li mi náležité pocty, takto tě bodnu a prokopnu! pravil, pozdvihuje berlu pastýřskou.

Apoštolský — tím zburcován — jako zpola mrtvým hlasem se ho ptal, kdo neb co by byl a jak se jmenuje.

Muž Boží odvětil: Prokop slovu — a zmizel.

Apoštolský vstav, svolal kardinály, jichž bylo přítomno třináct, rychle dal zavolati zpět opata a prohlédnuv bedlivěji jeho listiny, sloužil mši blaženému otci Prokopovi. Potom dal plnou moc se zákonitými privilegii Quidonovi, knězi Svaté Marie za Tiberou, . . . poslal ho (do Cech), aby tělo blaženého muže bylo slavně kanonisováno. To se stalo léta Páně 1204, července 4.

Při té kanonisaci Bůh mnoho divných a úžasných znamení své moci ukázal, neboť mnozí slepí byli osvíceni, malomocní očištěni, nemocní uzdraveni, posedlí osvobozeni, zajatí propuštěni, hluší sluchem obdařeni, němí řečí naděleni a ostatní choří vyléčení zásluhami svatého otce Prokopa.

A když se otvírala jeho truhla, vůně přelíbezná se z ní vylévala, takže všichni přítomní podivem a úžasem byli jati. (Latinská legenda, překlad A. Stríže.)

Svatý Prokop je první český světec, který byl prohlášen za svatého na základě kanonického procesu. Stalo se tak za vlády krále Přemysla Otakara I., který od Innocence III. uznán byl králem českým „na časy budoucí a věčné“ Byla to tedy čest prokázaná světcům i zemi české, jež zvláštní listinou papežskou při-

jata byla do počtu „království křesťanských“ (Krásí, Sv. Prokop.)

Kanonisace dala se na Sázavě 4. července 1204 a ten den stal se dnem svátku světcova, ačkoliv smrt klade se na den 25. března, ve svátek Zvěstování Panny Marie, roku 1053.

Do válek husitských byl klášter sázavský střediskem kultu svatého Prokopa — a patřil k místům nejvyhledávanějším. Z malé basiliky ke cti Panny Marie a svatého Jana Křtitele svatým Prokopem vystavěné — stal se zatím přestavbami nádherný chrám a po jeho boku zřízen velký klášter, jehož majetky se rozprostíraly široko daleko do kraje. Když Karel IV. zakládá r. 1347 klášter se slovanskou liturgií v Praze, činí tak ke cti svatých apoštolů slovanských Cyrila a Metoda, jakož i předních dědiců českých svatého Vojtěcha a Prokopa, kteří vynakládali největší péči na vzdělání krajanů svých domácím jazykem (Zakládací listina kláštera na Slovanech, text u Krás-la, Sv. Prokop.)

Za válek husitských byli mnichové z kláštera sázavského vypuzeni, jak víme dle stížného listu z koncilu basilejského 1433 (u Krás-la), majetky klášterní rozchváčeny a budovy klášterní i kostelní poškozeny a pobořeny. Přece však Sázava byla stále poutním místem, kam se putovalo za hrobem světcovým. Mniši, byť již valně prořídli, zapisovali do svých letopisů další zázraky u hrobu světcova a na přimluvu světcovu.

O ostatky světcovy byla Sázava připravena roku 1588, kdy sestra císaře Rudolfa II., arcikněžna Alžběta, vyprosila si na arcibiskupu Martinu Medkovi tělo sv. Prokopa pro chrám Všech svatých v Praze, který znovuzřídila a chtěla mít ozdobený „ostatky patrona českého“ Byly tam přeneseny v slavném průvodu -9. května a uloženy do hrobu uprostřed chrámu> ale ani to nebylo jejich místo poslední.

Po Bílé Hoře vracely se české země ke kultu svých patronů, jak tomu bývá vždy v dobách nebezpečných svěbytnosti národní. Tehdy obživen byl také kult svatého Prokopa, jak vidíme na četných sochách barokních — v Praze nejkrásnější u svatého Mikuláše na Malé Straně (Jesuité), na mostě Karlově (soustoší největších divotvorců, svatého Vincence Ferrarského a sv. Prokopa od Brokoffa), u svatého Mikuláše na Starém Městě (Benediktini).

Praha měla kostel svatého Prokopa na Malé Straně v dnešní ulici Prokopské — dle kroniky Hájkovy z 13. stol. V době barokní byl gotický kostel přestaven řádem Johanitů (vysvěcen 1693), aby za sto roků padl v oběť osvícenskému vandalismu Josefa II. Dnes je na místě bývalého svatostánku hokynářský krámk, kostel byl přestavěn na činžovní dům. Nad portálem domu zůstala však dodnes socha svatého Prokopa, šlapajícího po obludě pekelné.

Zatím kostel Všech svatých na hradě pražském připadl rozhodnutím Marie Terezie ústavu šlechtičen — a svatý Prokop musel se přestěhovat z čelného místa uprostřed chrámu, kde byl slavnostně uložen roku 1588 — do skromného zákoutí. Hrob světcův překážel šlechtičnám, které zřídily si uprostřed kostela svoje chorové lavice.

Kostel je dosud přístupný jen výjimečně — sotva několik dní v roce, o nichž málokdo ví — a tak český divotvorce, čertobijec a přeoráváč českého úhoru je jakoby zakryt před očima českého národa. Sázava touží po zakladateli své slávy pozemské i nesmrtelné a domáhá se na vrácení ostatků svatého Prokopa na místa, kde žil, působil, byl pochován, uctíván a mnohými zázraky oslaven.

Připojujeme se k těm, kteří žádají, aby se vrátil do svého krásného kraje a vábil opět za sebou poutníky zblízka i zdaleka.

Mezi nejvěrnější ctitele svatého Prokopa náleží odedávna Kolín. Každoročně vysílá do Sázavy své poutníky v den svátku světce a koná po celý oktáv pobožnosti svatoprokopské.

Praha má náhradu po zaniklém kostele svatého Prokopa na Malé Straně — v moderně gotickém farním chrámu sv. Prokopa na Žižkově. Soupis kostelů svatoprokopských u Krásla a v benediktinském časopise Pax 1938.

Přes oceán přešel svatý Prokop do Spojených států severoamerických zásluhou českých Benediktinů misionářů, kteří založili v Chicagu kolej svatého Prokopa a stali se průkopníky jeho kultu v Americe.

Tak vzniklo tam několik osadních kostelů sv. Prokopa.

Na tomto místě třeba se také zmínit o úsilí povznesení kultu svatoprokopského za opata Václava Košína na Sázavě, který vymohl r. 1711 obnovení svátku svatého Prokopa alespoň jako polodenního. Před husitskými válkami konána výroční památka svatého Prokopa v celé zemi zasvěceným svátkem 4. července.

Opat Václav Košin vystavěl kapličku svatého Prokopa u studánky Vosovky (v Lázních zvanou), provedl mnohé opravy v chrámu, stavbu prelatury, a dal konat úřední šetření o podivuhodných změnách na milostném obraze svatého Prokopa v kostele sázavském. Horlivý opat upadl však v nemilost visitátora Otomara Zinká z Broumova a „těžce jím zkoušen“, musel konečně opustit Sázavu a zemřel v Praze. Třebaže byl rehabilitován císařem, stavy českými i českými Benediktiny ze Sázavy obhájen, mohl se vrátit na milovanou Sázavu jen jako opat mrtvý: tam dle svého přání byl 1734 pochován. Tuto vzpomínku sluší vzdáti muži, který o kult svatého Prokopa v duchu národním tak horlil a za to mnohý boj postupoval.

A kolik neznámých opatů a mnichů ctitelů

svatého otce Prokopa na Sázavě přešlo slavným kdys klášterem, z něhož dnešní budova zámekká sotva nám dává tušit někdejší podobu!

Ani archeologie, ani historie umění nepodaly dosud konečného obrazu o tom, co se skrývalo za dnešními zříceninami chrámu, o jejichž zachránění se právě jedná. Je třeba, abychom si uvědomili, že duchovní odkaz svatého Prokopa je i vnitřně spojen s osudem toho, co zbývá z někdejší slávy kláštera a kostela mnichů slovanských. Abychom tomu nedali zahynouti z nevděčné netečnosti, neboť kudy kráčeli světci, tudy se dotýkala ruka Boží země.

13. HISTORICKÉ ÚDAJE O SV PROKOPOVI

Rok narození není znám. F Krásí jej ohraničuje obdobím biskupování sv. Vojtěcha (982—997).

Rodištěm světcovým je Chotouň u Kouřimi. Dle podání byli rodiče svatého Prokopa zemany.

Vyučen byl od kněží liturgie slovanské „kanonicky řádným způsobem“ — patrně na Vyšehradě v Praze. Mínění některých legend, jakoby tam byl ordinován za kanovníka, je dle Schallera (Topografie des König. Bohmens, X. díl, o Sázavě) anachronismem, neboť kolegiální chrám na Vyšehradě byl zřízen o půl století později.

Letopisec sázavský uvádí, že byl nejprve znamenitým světským knězem, a později přijal roucho mnišské. Kde, nepraví. Tehdy opustil manželku, rodinu i všechn svůj majetek. Kněží té doby nebyli ještě nuceni k celibátu. Syn svatého Prokopa Jimram stal se později opatem sázavským (třetím).

Krásí (Sv. Prokop) vypravuje domněnku, že světec přijal řeholní roucho v některém z klášterů slovenských (v tehdejších Uhrách), kde za vlády svatého Štěpána (997—1038) udržovala se ještě liturgie slovanská a měla spojení s církví moravskou. Tak z Moravy přicházeli věřící až do Nitry do chrámu sv. Jimrama za potřebami náboženskými. (Citována listina krále Štěpána z roku 1006, z Erbenových Regest.) Duchovní odkaz díla cyrilo-metodějského, jež sv. Metoděj v území Kocelově a Privinově založil,

měl jistě dlouhou tradici životní, i když liturgii slovanské bylo později schválení apoštolské odepřeno. Jak v Uhrách, tak v Čechách trvání liturgie záviselo především na přízni panovníků a diecésních biskupů, zvláště šlo-li o kláštery Benediktinů, vyňatých přímo z pravomoci biskupů, kteří tak snadněji mohli přecházet mlčením, co se týkalo vnitřních záležitostí řádu.

Nedaleko Nitry byl jeden z nejstarších klášterů Benediktinů na Zoboru. Kníže Oldřich, zakladatel slovanského kláštera na Sázavě, i jeho syn Břetislav byli příznivci liturgie slovanské, vidouce v ní mimo její velký dosah politický i snadnější cestu ke kristianisaci země. Jinak nebyli by měli důvodů k mecenášství tak štědrému, ba okázalému, jaké projevovali klášteru sázavskému.

Hodnost opatskou přijal svatý Prokop — po mnohém zdráhání — za Břetislava, z rukou biskupa Sebiře v kostele svatého Víta na hradě pražském.

Před svojí smrtí předpověděl vyhnání slovanských mnichů ze Sázavy svému synovci Vítovi (stal se jeho nástupcem) a synovi Jimramovi: „Budete stísnění nepřátelskými pomluvami a trápeni zlomyslným pronásledováním, a po šest let jako vyhnanci dlít budete v zemi cizí. místo toto pak vydáno bude mocí knížete v libovůli cizinců. (Letopis sázavský.)

Den smrti sv. Prokopa udává se ke dni 25. března 1053, v den Zvěstování Panny Marie.

Nástupce knížete Břetislava S p y t i h n ě v II. (1055—61) vypověděl mnichy liturgie slovanské pod záminkou, že „slovanským písmem propadli kacířskému, pokryteckému a zcela bezbožnému sektářství, a že je chvályhodno za*hnati je a dosaditi místo nich opata a mnichy způsobu latinského. (Letopis sázav.) Opatem jmenován Němec. Vít s mnichy slovanskými

dešel do Uher, patrně zase do některého z klášterů se slovanskou liturgií snad na Zobor. Odtud vyžádal si je nazpět Vratislav II. po brzké smrti Spytihněva II. Roku 1063 vypravil poselství do Uher, žádaje krále za propuštění opata Víta a jeho bratrů, a uvedl je zpět na Sázavu.

Vratislav II., příznivý liturgii slovanské, žádal v Římě u Řehoře VII. za povolení liturgie slovanské v Čechách (roku 1079), ale Řím bránil se tehdy každému směru decentralisačnímu. Teprve po mnohých staletích se ukázalo, jak výtečné služby Slovanům mohlo vykonat sjednocení náboženské pod jejich jednotnou liturgií. Hnutí unionistické navazuje dnes opět na dílo svatého Cyrila a Metoděje, a ukazuje, že svatý Prokop pochopil jasně dalekosáhlé účinky myšlenky, aby kultura národní a náboženský život národa českého šly těsně spojeny, ruku v ruce, slovo s duchem a duch se slovem — tak, jak toho vyžaduje přeorávání půdy a prokopávání se do hloubky, k utajeným pokladům země.

Zrušení slovanské liturgie na Sázavě udává Krásí k roku 1097.

Klášter sázavský po vyhnání slovanských Benediktinů dostal se pod pravomoc německých Benediktinů z Břevnova, kteří zavedli zde liturgii latinskou. V době husitské byli mniši odtud vypuzeni, vrátili se 1433.

Za Josefa II. byl klášter sázavský zrušen (r. 1785), konvent mnichů rozpuštěn. Poslední opat Leandr Kramář zemřel v Postupicích u svého přítele faráře, pochován byl však na Sázavě u vchodu kostela sv. Prokopa.

Farní úřad přenesen od kostela sv. Martina v městečku Sázavě ke kostelu svatého Prokopa v Černých Budách (12. října 1788), čímž byl uchráněn kostel sv. Prokopa od osudu mnoha ^ných kostelů, jejichž kláštery byly zrušeny.

POZNÁMKY BIBLIOGRAFICKÉ

Hlavní dílo je:

Dr František Krásí Svatý Prokop, jeho klášter a památka u lidu. Vydalo Dědictví svatého Prokopa jako 36. sv. své edice, v Praze 1895, o 626 stranách s obrazovými přílohami. V Dodatcích jsou latinské texty všech důležitých pramenů. — Je to dílo své doby, proto zastaralo v některých historických náhledech, roztržení a uclnění látky je spíše zevnější, ale nebylo by správné podceňovat velkou práci Kráslovu i význam, který na svoji dobu měla. Dosud ničím lepším nahrazena nebyla. — Tam najdeme také soupis literatury svatoprokopské, která má svoje zabarvení místní a dobové a tím je zajímavá.

P r a m e n e m k životopisu svatého Prokopa je především Letopis sázavský nejmenovaného mnicha kláštera sázavského okolo poloviny 12. století, ceněný historickými autory jako dílo spolehlivé — i základní k českým dějinám. Letopisec sázavský je pokračovatelem Kosmovým. — Latinský text najdeme u Krásla v Dodatcích.

Dle Letopisu sázav. vzniklo — patrně v oblasti kláštera sázavského několik legend — nejstarší snad s počátku 13. století — a z nich upravena t. zv. Legend a Latinská, buď koncem 13. století nebo počátkem 14. stol. Její latinský text je též u Krásla, vydání dle Bollandistů přeložil A. Stříž. Život svatého Prokopa, Praha, Družstvo přátel studia 1922.

S t a r o č e s k á l e g e n d a, která je patrně parafrází legendy latinské, snad z konce 13. sto-

letí nebo počátku 14. století, je u Krásla citována téměř celá dle rukopisu Hradeckého.

Nové vydání legend svatoprokopských, chystané prof. Václavem Chaloupeckým, objasní vzájemný poměr jednotlivých rukopisů dle výzkumů současných badatelů.

Dr. Zdeněk Kalista vydal historické résumé názorů, týkajících se národnostního problému v kultu svatoprokopském pod titulem: Národní motiv úcty svatoprokopské a svatoprokopská legenda z roku 1618. Edice Dominkánů Krystal, Olomouc, 1930.

Báseň Jaroslava Vrchlického, Legenda o svatém Prokopu, několikrát knižně vydaná, drží se textu legend, který nikde neporušuje nevhodnými přídávky, ale patří k slabším pracem básníkovým, myslíme-li na velikost postavy svatého Prokopa, dramatické prostředí, jímž je olemována. Musíme však uznati, že v době, kdy ani pilný historik a theolog Krásí nebyl s to zachytit podobu svatého Prokopa v její duchovní výraznosti, ba nebyl ani schopen podstatně pojati jeho úkol mezi čerty a v české zemi, mohli bychom tím méně žádat od básníka doby liberální a osvětářské, aby se mohl dotknouti hlouběji metafysické podstaty zla, na niž útočí svatost.

POZNÁMKA K VYOBRAZENÍ

Ikonografie svatého Prokopa je tak chudá, že nebylo možno opatřit vhodný jeho portrét, třebaže kostel svatého Prokopa na Sázavě má, jak se domnívám, autentický portrét na milostném obraze, uctívaném od dávna na oltáři svatého Prokopa.

Portrét tento byl v době barokní přemalován, ba možno říci dokonale restaurován, ačkoliv nemáme o něm žádných zápisů, než ústní tradice, která vypráví, že původně zobrazoval svatého Prokopa na loži úmrtním, po způsobu byzantském s očima jakoby polootevřenými — je to jediný portrét, který by mohl být věrnou podobou svatého Prokopa — dle toho, co jsme o světcích slyšeli od Letopisce sázavského a z legend svatoprokopských.

Svatý Prokop byl vysoké postavy, portrét na milostném obraze vyniká nápadnou výškou.

Byl vzhledu vážného a při tom neskonale líbezného, z tváře zářila něha a dobrota. Tak i na obraze milostném, kde tvář je propracována všemi tahy líbeznosti, sladkosti, ale při tom i přísnosti a velebnosti. Je to tvář, při níž se mi často vracejí slova svatého Řehoře o Fortunatovi vyřčená: „choval památku jeho co sladký plást v ústech svých“

Tento milostný obraz proslaven je zázračnými projevy, úředně potvrzenými, jak se dočteme u Krásly.

Proč tedy nemůžeme pojat jeho reprodukci do této knížky?

Marné bylo úsilí o jeho fotografii. Malba je za vvdutým sklem, které prozatím nedá se od-

stranit tak, aby se mohl originál fotografovat bez skla. Zasklení zkresluje pro fotografický přístroj obraz, přijímá také všechny světelné reflexy z prostory chrámové. Mohli jsme tedy opatřit jen fotografii celého oltáře.

Milostný obraz představuje svatého Prokopa s opatskou mitrou a berlou, kterou drží v ruce levé. Pravou rukou drží na řetězu ďábla, čertíka rudě tmavého, kterému srší z tlamy oheň. Když světlo dopadá na čerta, zdá se jakoby v jediném ohni. V pozadí byly přimalovány (r. 1638) dva výjevy ze života světcova: svatý Prokop oře s čertem do pluhu zapřaženým — zahánění zlé duchy z blízkosti své poustevny, fleká Sázava jako stříbrný pás protéká krajinou.

Obrazy svatého Prokopa po kapličkách v okolí, nebo na oltářích jsou buď umělými komposicemi, většinou však zhrubělou podobou tohoto milostného obrazu, zachovávají postoj, odění opatské, čerta, po případě i ony dva výjevy z pozadí milostného obrazu, ale kresba výrazu je vždy povšechná, ba tvrdá. Originál je nenapodobitelný, jsa dílem mistrovským.

DOSLOV

Tyto črty o svatém Prokopu byly dopisovány na Sázavě v den, kdy bouře přelétla tichým městečkem a blesk sjel do kovového kříže na střeše kostela nad svatostánkem. Sirény a zvonky volaly na poplach. A tam, kde se dnes rozpadají zříceniny slavného kdys chrámu, kde není už ani kláštera pro syny svatého Prokopa, kde kostel se omezil jen na někdejší chór, ustupuje před zlobou času a netečností lidí — viděla jsem slzy lidí, kteří se strachovali o osud chrámu svého světce.

A když jsem se zadívala znovu do vlídné tváře světcovy na milostném obraze, před nímž, hořce plačíc, modlila se stará žena, slyšela jsem znovu:

Přerývej, přeorávej, pronikej, nenechávej úhorem svou duši a zemi, neustupuj!

Sázava, 9. srpna 1939, v den svatého faráře Arského.

Deo gratias!

MODLITBA.

Ra č i ž nám, ó Pane, působením mi-
losti své dokonalého vyléčení u-
děliti: abychom, ctí c e přeslavné
zásluhy svatého Prokopa, opata,
přímluvou jeho od všelikých ne-
duhů duší našich osvobozeni byli.
Skrze Pána našeho Ježíše Krista,
Syna Tvého, jenž s Tebou živ jest a
kraluje v jednotě Ducha Svatého,
Bůh po všecky věky v ěkův.

Amen.

Schváleno knížecí arcib. konsistoří v Praze
dne 3. června 1893, č. 5288.

Sv. Prokope náš milý, patrone vždycky příznivý, k tobě my se utíkáme, za přímluvu tě žádáme.

Tys v ctnostech naším příkladem, nebeské slávy základem: tams nás předešel v jistotě, pros za nás, svatý Prokope.

Ty jsi sláva země naší a pomocník po vše časy: ve všeliké bídě, psotě pros za nás, svatý Prokope.

Ty jsi zlých duchů krotitel, tys v zármutku potěšitel: kteří jsme v smutné sirotě, pros za nás, svatý Prokope.

Ty jsi pokušení míval, však vždy v čistotě živ býval: at jsme my živi v čistotě, pros za nás, svatý Prokope.

Tys býval ctnosti činitel, všech lidí laskavý přítel: at jsme my živi v dobrotě, pros za nás, svatý Prokope.

Ty jsi chudé obživoval, pro ně v poli pracovával: v naší práci a klopotě pros za nás, svatý Prokope.

Ty jsi slovo Boží kázal, hříšníky k pokání vázal: to at činíme v jistotě, pros za nás, svatý Prokope.

Tys českou zem obhajoval, za ni v bídách orodoval: v nedostatku a drahotě, pros za nás, svatý Prokope.

Když budeme umírat, pomáhej nám, otče svatý: at kráčíme po tvé stopě, pomoz, ó svatý Prokope. Amen.

O B S A H

1. Legenda o sv. Prokopu	7
2. Tělo, svět, ďábel	10
3. Příchod sv. Prokopa na Sázavu	13
4. Čertova brázda	16
5. Prchající čerti	18
6. Setkání s českým knížetem	21
7 Tvář svatostí zářící	23
8. Láska k duším	26
9. Prokopávání života	28
10. Milosrdenství	32
11. Zázraky sv. Prokopa	35
12. Vývoj kultu sv. Prokopa	39
13. Historické údaje o sv. Prokopovi	45
Poznámky bibliografické	48
Poznámka k vyobrazení	50
Doslov	52
Modlitba	53
Píseň k sv. Prokopu	54

V I T Ě Z O V E
1. svazek VII. ročníku
Marie Stechová

SVATÝ PROKOP
PATRON ZEME ČESKÉ A MORAVSKÉ

Vydáno za redakce
P. Innoc. Mullera O-P
v lednu roku 1940
Tiskem Valašské tis-
kárny ve Valašském
Meziříčí.

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUIS!

KAREL MIRVALD

LO PA HONG,
MUŽ KATOLICKÉ AKCE

1940 VÍTEZOVÉ, OLMOUC

Archiv „Vítězové“, Olomouc.

PŘEDMLUVA.

Trvalo velmi dlouho, než křesťanství proniklo do Číny, takže buddhismus se mohl tak zakořeniti, že bude třeba ještě obrovské práce, aby křesťanství proniklo celou zemí. Najdou-li se vítězové jako byl Lo Pa Hong, pak věříme, že není daleká doba, kdy země po tisíciletí pohan-ská vydá zářivé květy křesťanství, ryziho a neposkvrněného.

Křesťanství dostává se do Číny celkem ve stejné době jako k nám. Již v VII. století přicházejí první misionáři z Cařihradu, jak o tom svědčí nápis na kameni, nalezený v Singanfu. Nápis pochází z r. 781 a hlásá, že r. 636 přišel do Číny kněz jménem Olopen, jemuž král dovolil zbudovati v městě chrám a hlásati evangelium. V osmém století šířilo se křesťanství dosti rychle, ale později boje s buddhistickými kněžími, kteří ztráceli vliv na obyvatele, způsobily, že zaniklo světlo víry a teprve ve 13. a 14. století začalo se znovu vzmáhati.

Ve 13. století přicházejí dominikáni, vedeni knězem Ascolinem, a františkáni, vedeni Janem Karpinskim, k mongolskému dvoru, aby zde hlásali slovo Boží. Současně s nimi odchází do západního Tatarska francouzský kapucín Ruysbroek, vyslaný s poselstvím Sv. Ludvíka krále.

Ve své zprávě králi oznamuje mimo jiné, že v Karakorum, hlavním městě tehdejší mongolské říše, spatřil nedaleko královského paláce budovu, na níž byl vztyčen kříž. Když vstoupil dovnitř, byl překvapen nádherným oltářem, který zde našel. Tehdejší knížata se dávala pokřtiti v dosti hojném počtu. Jako křesťané byli ochránci církve.

Jak krásně začalo kvésti slovo Boží v zemích čínských, dokazuje i to, že papež Kliment V. zřídil v Pekingu arcibiskupství. Prvním arcibiskupem byl Jan Montecorvino, který měl k ruce čtyři sufragány. Později styky s Evropou upadaly, křesťanství ztrácelo se mezi pohany a ponecháno samo sobě, bez pomoci křesťanské z Evropy, skoro úplně vymizelo. Čína musela býti takřka znovu objevena, aby přišli noví kněží, kteří by znovu pracovali na zanedbané vinici.

Byl to hlavně sv. František Xaverský, který hlásal evangelium Japoncům a stýkáje se s Číňany přál si i tento národ přivést k víře Kristově. Bohužel zákeřná choroba znemožnila mu splniti tento sen. Co však nemohl vykonati tento světec, stalo se úkolem řady dalších kněží, kteří povzbuzeni jeho příkladem přicházeli, aby vzdělávali tuto roli. Ať to byli františkáni, nebo dominikáni, jesuité a kapucíni, všichni byli naplněni odvahou a nezlomnou vůlí ukázat domorodcům pravou cestu k nebesům.

Křesťanství šířilo se od všech středisk, v nichž se misionáři usadili. Přízeň císařů napomáhala jim v jejich práci a hodnosti mandarinské, kte-

rých mnozí misionáři dosáhli, jim tuto práci nesmírně usnadňovaly.

Ale znovu je podlomen sotva zasazený strom křesťanství. Největší pohroma přichází r. 1722, kdy císař, nepřející křesťanství, vypověděl všechny misionáře, chrámy, kterých bylo na tři sta, rozkázal zbořiti, nebo je dal přeměnit na skladiště. Pronásledování křesťanů vzrůstalo a tak kvetoucí vinice byla opět proměněna v pustinu, takže ti, kteří přišli v minulém století a začátkem století dvacátého, museli začítí opět znovu.

Práce obětavých kněží nezůstává však marná. Příklad Lo Pa Hongův ukazuje, jak hluboko se vkořeňuje myšlenka křesťanství a víra do srdcí těch, kteří přijímají slovo Boží tak opožděně.

Lo Pa Hong není mučedníkem jako křesťané v prvních dobách křesťanství, není asketou a poustevníkem jako svatí středověku, a přece je vítězem.

Není nic jiného než katolík. Je to víra, která jej povznáší nad dnešní život a ukazuje nám v něm muže, který by měl býti následován všemi, kteří si říkají katolíci. Doba jest těžká; moderní život přináší s sebou mnohem více pokušení, než století dřívější; ale právě proto, čím těžší je náš život, tím větší jsou naše zásluhy, když dokážeme plnit to, co podle víry plnit máme. Není to cesta pohodlná, ale není tak neschůdná, že by se nedalo po ní jíti. Když mohl Lo Pa Hong žítí vzorným životem, a to za situací velmi svízelných, proč by nemohli

jeho příkladu následovati druzí. Lo Pa Hong je vítězem nad pokušeními moderního života a ukazovatelem cesty, po které má jíti katolík; proto zaslouží si tím více naší pozornosti.

Doba jest taková, jací jsou lidé. V dnešní době skledáváme stále více a více, že jsou to hlavně jedinci, kteří vyznačují a ovlivňují všecken život. Na životě a činech velkých mužů se formují národy i jedinci. Idea a síla, reprezentovaná těmito jedinci, je sledována širokými vrstvami, které přijímají jejich názory a snaží se přizpůsobiti svůj život životu jejich.

Lo Pa Hong je jedním z těchto velkých mužů, kteří žijí křesťanstvím a jsou důkazem jeho živoucí síly. Velmi často slyšíme s různých stran, že v dnešní době katolictví ztratilo svůj význam pro člověka, že jest zjevem historickým, zjevem, který lze chápati snad kulturně nebo sociálně. Tvrdívá se, že katolictví jako myšlenkový směr bylo dobré pro středověkého člověka, a jestliže se přímo netvrdí, že bylo škodlivé, tedy se dokazuje jeho nevhodnost v dnešní době. A přece právě dnes můžeme viděti prasílu víry, která se staví proti různým bludům, které přinášejí škody lidskému duchu. Materialismus a liberalismus mohou u prospěchářského jedince vzbuditi zdání výhodnosti, ale pak ti, kteří splynou s těmito novodobými proudy, ztrácejí svého ducha a tápou v temnotě, z které není takřka vyvážnutí.

Dnes stejně jako v počátcích církve můžeme v sobě pozorovati pravý dech Ducha svatého, můžeme spatřiti mosty spravedlnosti a synov-

ské lásky, která pojila všechny členy staré církve.

Tato láska je v nás, ale často jsme úmyslně hluchí, neslyšíme ji, protože ji nechceme slyšet. Zdá se nám v naší domýšlivosti, že vzkvétáme, a zatím vadneme jako květina, které se nedostává vláhy.

V moderní době stojí při nás Kristus stejně jako stál u prvních křesťanů. Je zde stejně živý a pouze proto, že se nesnažíme jej vidět, tedy jej nevidíme. Ztrácíme-li lásku, ztrácíme i Krista. Že skutečně jest s námi, ukazují velké vzory křesťanské, které rodí i naše doba a které zde stojí jako velké připomínky a volají k nám o následování.

Jednou z těchto postav jest Lo Pa Hong. Daleký východ, kam Kristus vtáhl vítězně teprve před nedávnem, a kde Církev prožívá ještě apoštolské doby, zrodil muže, který má právo zváti se vítězem. Čína prožívá katastrofy přírodní. Zemětřesení, záplavy, vše maří práci misijní, politické nepokoje znemožňují šíření slova Božího mezi lidem, a přece Lo Pa Hong se ničeho nezalekl a ukázal, že i v nepřízni doby lze pracovati tak, jak nám káže Písmo. Smrt Lo Pa Hongovu musíme pokládati za jednu ze stejně velkých neštěstí pro Čínu, jako byly všechny katastrofy přírodní.

ŽIVOT LO PA HONGŮ V.

Prostředí, v němž vyrostl Lo Pa Hong, mělo všecken ráz čínského života. Narodil se r. 1834 v Šanhaji, tedy v prostředí, které vlivem evropských mocností se stalo přímo pařeništěm nepravostí. Na jedné straně domorodý duch náboženství Číňanů, všech jeho sekt a na druhé straně všechna pokrokovost a všecken plevel Evropy soustřeďoval se v obchodním městě Šanhaji.

Lo Pa Hong pocházel z kupecké rodiny, která již po generace byla katolická. S oprávněnou pýchou vykládal Lo Pa Hong v kruhu svých známých o svých rodičích, kteří několikrát uchránili katolické misionáře před pochopy, kteří je pronásledovali. Bezpečný útulek ve staré čínské rodině, jakou byla obchodnická rodina Hongů, zachránil nejen životy mnoha kněží, ale i samotného biskupa. Nikdo se neodvažoval proniknouti do domu váženého šanhajského obchodníka a tak dům Hongů skýtal vždy bezpečný úkryt. Jak vidno, obětavost víře a věrnost církvi byly základem náboženského ducha této rodiny.

Podle starých čínských zvyklostí studoval Lo Pa Hong na domorodé škole u mandžuských učitelů, kde získal předeepsané hodnosti. Ale duch nové doby vál i Čínou a tak Lo Pa Hong počal studovati práva a chtěl se věnovati advokacii. Ještě však neskončil studium, když se oženil.

Skrovná a vzácná jeho manželka dovedla

vždy pochopiti jeho snahy a tak pod její záštitou a péčí o devět dětí, které se jim narodily, mohl Lo Pa Hong vyrůstat i v osobnost, která se stala příkladnou.

Počátkem dvacátého století pronikají evropské proudy stále více a více do Číny. Evropa začíná obchodovati s Čínou, která dosud stála stranou všeho obchodního ruchu. A tak i Lo Pa Hong vzdává se myšlenky státi se advokátem a ujímá se obchodu svého otce. Nebyla to náhoda, ale jeho světový rozhled, zkušenosti, energie, které mu umožnily, že z malého obchodu svého otce postupoval stále k vyšším metám a zdokonalil jej a vytvořil podnik, na který s úctou pohlíželo mnoho Evropanů.

Lo Pa Hong stává se nejvlivnějším mužem nové, mladé Číny. Zasahuje do všech oborů veřejného a průmyslového života. Tisíce úředníků jeho podniků znají sice jej, ale je jich tolik, že Lo Pa Hong zná jen některé. Byl generálním ředitelem elektrické dráhy, ředitelem obrovské elektrárny milionového města Šanhaje, ředitelem elektrických podniků v Čapei, ředitelem vodárny, generálním prokurátorem čínské lodní dopravní společnosti Ta-Tuny, čínským poradcem francouzské statistické rady v Šanhaji. Konečně byla zde řada funkcí a důvěrnictví, které zastával v Katolické Akci a jimž vlastně věnoval nejvíce času přes to, že finanční zisk neměl z nich žádný, zato četná vydání.

APOŠTOL MILOSRDNÉ LÁSKY.

Nejlépe vystihuje charitativní činnost Lo Pa Hongovu název „šanhajský Vincenc z Pauly“, který mu dali katoličtí Číňané v Šanhaji. - K charitativní činnosti byl Lo Pa Hong přiveden příhodou, která se mu stala v r. 1902.

Lo Pa Hong vracel se jednoho večera ke své rodině, když na okraji chodníku spatřil Číňana, pokrytého vředy a špínou, oblečeného v cáry hadrů, jaké mohou obléci jen ubozí čínští žebráci. Ubožák ležel na ulici a každý se mu vyhnul, aby se neposkrvnil od tohoto takřka umírajícího člověka. Lo Pa Hong, spatřiv tohoto ubožáka, šel k němu a výsledek byl takový, jak mu velela jeho láska k bližnímu. Najal povoz a jel s chudým starcem do nemocnice. Když tam spatřili chudáka, odmítli jej přijmouti a tak Lo Pa Hong neúnavně odjíždí do druhé nemocnice, do třetí, a vždy se stejným výsledkem. Pro špinavého žebráka, pokrytého vředy, nebylo nikde místa a podle jednání lékařů v šanhajských nemocnicích měl zemřít na ulici jako zvíře.

Na konec i kuli, který táhl povoz, odmítl jeti dále, namítaje, že projížděním po šanhajských ulicích stane se každému známým a že tak ztratí zákazníky, kteří, když vidí, jakého hosta vozí, odmítnou použití jeho vozu. A tak Lo Pa Hong byl postaven před nový problém.

Nechati ubožáka opět na ulici?

Jednal by tak katolík? Smí tak jednat ten, kdo vyznává lásku k bližnímu?

Lo Pa Hong byl katolík. Vzal nebožáka na záda a odnesl jej do domu svých rodičů. Ve vlastní světnici, vlastníma rukama, bez vědomí rodičů jej ošetřoval, až se stařec uzdravil.

Tato příhoda zanechala v něm hluboké stopy. Přesvědčil se sám, že ubožáci bez rodiny a bez prostředků, když jsou nemocni, ocitnou se na dlažbě a bez pomoci, jsou odsouzeni k smrti. Nikdo je nechce, žádná nemocnice nemá zájem na chudákovi. Těmto nejubožejším je třeba pomoci. A hned počíná Lo Pa Hong s pomocí.

Z vlastních peněz kupuje pozemek, na kterém chce vystavěti nemocnici se 30 až 40 lůžky pro ty nejubožejší a vyvržené, které nechtějí přijímati nemocnice a kteří umírají v prachu ulice bez pomoci. Od městské správy se mu podařilo vyžebroti stavební kámen ze starých šanhajských hradeb a tak začíná se stavbou.

Měl sice pozemek, měl stavební kámen, ale bylo třeba zakoupiti materiál potřebný k vybudování nemocnice. Za krátký čas mzdy a účty dosahují výše 3000 taelů, zatím co Lo Pa Hong měl ve své pokladně pouhý zlomek dluhu, 30 taelů.

Nevěděl, jak zaplatí dlužný obnos a tak v nejvyšší nouzi odchází do města se svými 30 taely a kupuje sochu sv. Josefa. Sv. Josef, ochránce chudých, stává se patronem první nemocnice. Umísťuje jeho sochu na staveniště a hle, přicházejí jiní dárci, uzavírá obchody, které mu umožní opatřiti potřebný materiál. První stavba mohla býti skončena.

Nezůstalo jen při této nemocnici. Z malého stavení vyrostlo dvacet velkých budov, které tvoří malé městečko. Instituce, kterou Lo Pa Hong vytvořil, je útulek sv. Josefa, čili jak jest znám v Šanhaji „Yu-Pu-Tang Institut“; je to největší dílo charity v obrovském čínském městě, jakým jest Šanhaj.

K posouzení tohoto díla stačí uvést v krátkosti seznam oddělení, která dnes má tento útulek:

První oddělení pro dívky od 10 do 18 let, které byly buď opuštěny rodiči, nebo prodány, či uloupeny obchodníky s děvčaty. Dívky, které přicházely do města z venkovských krajín postižených hladem, aby si jakýmkoli způsobem vydělaly ve městě na živobytí, potulovaly se městem a propadly zkáze. Těmto hladovějícím bytostem bylo lhostejno, co se s nimi stane, a stávaly se kořisti majitelů různých veřejných domů a obchodníků s děvčaty. Byla-li některá z těchto opuštěných dívek zatčena policií, byla dodána do ústavu založeného Lo Pa Hongem. Některá přišla sama hledati ochranu do ústavu. Všem se dostalo přijetí a až do 18. roku se ústav o ně staral. Po tomto roce byla obyčejně děvčata provdána za některého katolického muže a umožněno jim založiti si rodinu. Druhé oddělení, vedené sestrami dobré pomoci, bylo zřízeno pro dívky, které nebylo již možno zachrániti včas, a které teprve dodatečná výchova mohla přivést na pravou cestu.

Třetí oddělení bylo věnováno budhistickým a jiným trestancům, kteří byli nemocni. Čínská městská rada předávala této nemocnici churaové vězně, kteří zde byli zdarma léčeni. Ošetřovaly je řádové sestry, zatím co čínští dozorcí vězňů střežili ošetřovance, obdivující se a žasnouce nad křesťanskou láskou, kterou projevovaly ošetřovatelky nemocným bezvěrcům v nemocnici. Nic tak neukazuje pravou charitu jako právě tato starost o bezvěrce, kteří i když pykali za své činy, měli přece jen právo býti ošetřeni jako lidé.

Nebylo zapomenuto ani na ty ubožáky, kteří ztratili rozum a jichž osud obvykle spočíval v tom, že byli svému okolí buď na obtíž nebo pro posměch. Ve dvou pavilonech byli umístě-

ni choromyslní, kteří později přešli do nemocnice Mercy.

Lo Pa Hong pamatoval i na to, že je třeba preventivních opatření, která by byla hrází proti hříchům a zpustnutí. Při útulku byla zřízena obchodní škola pro hochy bez domova. Byl to naprostý převrat. Hoši bez domova, kteří se potulovali po ulicích a mravně chátrali, nacházejíce na dlažbě ulic všechny předpoklady, aby z nich vyrostli lidé, štitící se práce a neštitící se zločinu, našli zde druhý domov, který je připravoval k cestě do života a dával jim vedle morálních základů i možnosti ve školení. 400 hochů bylo chovanci této koleje, která vedena salesiány stala se záhy známou po celém městě, a ti, kteří z ní vyšli, nacházeli ihned uplatnění v různých obchodech a podnicích v Šanhaji.

Lo Pa Hong měl stále v úmyslu rozšířit tuto školu ještě pro méně nadané hochy. Měla býti zřízena jakási učňovská škola, která by poskytla chlapcům bez domova znalosti řemeslné. Bohužel předčasný skon Lo Pa Hongův a politické nepokoje zmařily tento ušlechtilý plán.

Nebylo však zapomenuto ani těch nejmenších.

V Číně život dětí nemá ceny, protože Číňan, který podle zákona je pánem nad životem a smrtí svých dětí, nemá onoho mravního základu, který je vlastní evropskému myšlení. Číňané zbavují se dětí tím způsobem, že je prodávají; není-li kupce a jsou-li jim na obtíž, tedy prostě je ponechávají na ulicích. Bylo třeba zachrany i v tomto směru a proto byl vybudován ústav pro 300 až 400 kojenců a nalezců. Denně přinášela šanhajská policie malé děti, nemluvňata, která byla pohozena matkami v městě.

Vyskytli se však nepřátelé mezi Číňany, kteří vymýšleli všemožné pomluvy, aby znesnadnili Lo Pa Hongovi jeho práci. Po městě se ší-

řily řeči, že děti jsou v nemocnici usmrcovány, že se jimi obchoduje a podobně. Aby byl ulomen hrot všem těmto pomluvám, bylo každé dítě hlášeno na policii, která se mohla vždy přesvědčiti, co se s dítětem stalo. Nemluvňata byla ponechána nějaký čas v nemocnici a pak byla dávána do opatrování katolickým ženám v městě. Když dospěly děti 5 let, vracely se zpět do ústavu, kde se jim dostalo další školní výchovy.

Právě pro tento ústav dovedl Lo Pa Hong získati nejvíce příznivců. Tak na př. jistý nevěrecký ředitel průmyslového podniku přispíval měsíčně na vydržování ústavu obnosem 500 taelů, což je asi 37.000 našich korun.

Jestliže se staral o novorozeňata, nezapomněl Lo Pa Hong ani na bezmocné a práce neschopné starce. Byl zde vybudován chorobinec, v kterém bylo 200 míst pro staré osoby, o které se neměl kdo starat a které byly odkázány na milodary.

Ale i nejubožejší z ubohých — slepci, našli tu nový domov a tak 400 slepců používalo dobrodiní vybudovaného Lo Pa Hongem.

Největším ústavem byla samotná nemocnice, která měla 3200 lůžek a tvořila tak ohromný komplex budov. Byla to jedna z největších nemocnic a našel tu pomoc každý, kdo potřeboval lékařského ošetření. Nikdo se neptal, zda jest katolík nebo nevěřící. Byl potřebný a to stačilo.

Nade všemi budovami ústavu čněl kostel, zasvěcený sv. Josefu, který svou ochranou a pomocí ukázal Lo Pa Hongovi cestu na počátku jeho činnosti, kdy počal stavěti onu malou nemocnici, která vyrostla takřka v malé charitativní město. Jak rozsáhlá byla činnost této nemocnice, ukazují nám nejlépe čísla. Za posledních 25 let bylo přijato v ústavech 102.525 osob a v ambulanci pro chudé bylo ošetřeno 2,194.070

osob. Všechno ošetření bylo zdarma a Lo Pa Hong opatřil všechen potřebný provozovací kapitál. Bylo třeba získati každým rokem 200.000 dolarů, aby ústavy mohly fungovati. Celkem 4 miliony dolarů opatřil Lo Pa Hong, aby tyto podniky mohly žít. Aby však i v budoucnu byl umožněn provoz, staral se Lo Pa Hong o to, aby zajistil základní provozní kapitál ve výši 1 milionu dolarů, který by tvořil jistinu, z níž by byla hrazena základní věcná vydání. Smrt, která jej zastihla při práci, znemožnila mu splniti tento úkol, který z lásky k ubohým a trpícím bratřím přijal.

Ale tím ještě není charitativní činnost Lo Pa Hongova ukončena. V roce 1914 založil v jiné šanhajské čtvrti (Yangtsepoo) lékárnu pro chudobné. R. 1924 zakládá v této čtvrti novou nemocnici Nejsvětějšího Srdce Ježíšova, v níž se dostalo do r. 1937 ošetření 27.862 osobám a jednomu a půl milionu nemocných byly rozdány zdarma potřebné léky. Tato nemocnice v politických nepokojích a bojích mezi Čínany a Japonci stala se obětí zápalných bomb, které zničily dílo lásky, vybudované Lo Pa Hongem.

Konečně r. 1933 založil Lo Pa Hong „Mercy hospital“, první ústav v Číně určený výhradně pro osoby duševně choré. Do tohoto ústavu byli dopraveni duševně choří z nemocnice sv. Josefa. Řádoví bratři a sestry starali se o nemocné, a 600 lůžek, které ústav měl, bylo stále obsazeno. Za čtyři roky bylo zde 953 pacientů, z nichž 651 nalezlo tu uzdravení.

Lo Pa Hong většinou vydržoval tyto ústavy sám. Přes 6 milionů dolarů vynaložil k jejich vybudování a udržení. Teprve v posledních letech počal zajišťovati základní kapitál, ale před tím hradil většinu vydání z vlastních prostředků. Byl přesvědčen, že Bůh toto dílo chrání a pomáhá mu. Lidská moudrost nemá se viklati v důvěře v pomoc Boží; Bůh zná účel lépe než

my smrtelníci a jistě podnikům jemu milým neodepře svoji pomoc.

Mezi tím vším nezapomínal Lo Pa Hong na otázku katolických žen. Založil několik škol pro ženská povolání, kde 1000 děvčat mohlo se připraviti k boji se životem. Náklad 400.000 dolarů opět hradil sám.

Celá řada škol, asylů, institucí a charitativních podniků děkuje za svůj vznik neúnavné péči tohoto muže. To, co vytvořil, je zřetelným důkazem vysokých duchovních hodnot katolictví, které nezná ani třídní, ani rasové nenávisti. Zná pouze potřebné a chudé, jimž je třeba pomoci. V tom jest největší síla katolického a křesťanského života Lo Pa Hongova.

Jeho láska byla katolická v pravém slova smyslu. Byl všude, kde bylo třeba pomoci. Přes pronikající nouzi ve vlastní zemi nezapomínal na to, že i jinde jsou potřební a otevíral srdce všem, kteří byli v nouzi. Po světové válce, když byla bída ve střední Evropě, tu Lo Pa Hong dává rakouskému kardinálovi Fridrichu Gustavu Pifflovi velkou sumu peněz pro strádající rakouské děti. Podobně posílal značné peněžní částky trpícím dětem v Německu, v Maďarsku a jinde. Biskupové těchto zemí mohli by nejlépe říci, jak tento muž ve vzdálené Číně našel pochopení pro poválečnou bídu u nás. Toto svoje dobrodiní oblékal Lo Pa Hong do roucha díků za misionářskou pomoc a dary, které tyto země v dobách míru před válkou poskytovaly Číně.

Jeho láska křesťanská, která zahrnovala celý svět, je tím pozoruhodnější, že právě v té době záplavy Hoangho ničily čínské kraje, a že i zde bylo třeba pomoci. Ale láska Lo Pa Hongova neznala hranic. Děti střední Evropy potřebovaly pomoc spíše než v Číně, a podle toho jednal.

MUŽ KATOLICKÉ AKCE.

Činnost Lo Pa Hongova nebyla jen rázu charitativního. To byl jen malý úsek jeho života. Byl Církvi více než pomocníkem a ochráncem chudých.

Již jako třicetiletý muž, když viděl svoji budoucnost a když úspěchy v povolání učinily z něho muže stojícího vysoko na společenském žebříku, nevrhl se jen a jen do podnikání, které by vyčerpávalo jeho síly, které z něho mohlo učiniti prvního a rozhodujícího muže Číny. Nechal všech nadějí, které jej mohly dovést k nejvyšším hodnotám v životě světském a zajistiti mu nesmírné hmotné výhody, a stal se laickým apoštolem.

Dlouho před tím, než papež Pius XI. vydal směrnice Katolické Akce a prohlásil, že je třeba soustřediti všechny katolické síly k práci pro Katolickou Akci, pracoval již Lo Pa Hong v duchu těchto směrnic sv. Otce.

Již v r. 1934 objevuje se jako apoštol každé neděle mezi Číňany v chudobných čtvrtích Šan-haje. Podařilo se mu přemoci počáteční ostýchavost a nesmělost, kterou měli tito chudáci před „pánem“, shromažďuje je kolem sebe a jako misionář učí je křesťanské pravdě a vykládá jim učení Kristovo.

Tato misionářská práce přesahovala síly jediného člověka. Ale Lo Pa Hong opět nachází prostředky, jak si pomoci. Vyhledává mezi intelektuály a průmyslníky své nové pomocníky. A tak každou neděli shromažďuje se padesát až

šedesát stejně smýšlejících mužů, naplněných horoucí vírou a podle Lo Pa Hongova plánu rozcházejí se do jednotlivých čtvrtí, předměstí a vesnic v okolí Šanhaje, aby přinášeli nevěřícím poznání evangelia.

Lo Pa Hong, zcela ve smyslu Katolické Akce, světil neděli tím způsobem, že pracoval pro spásu duší. Po celotýdenní práci ve svém zaměstnání nedopřává ani v neděli odpočinku svému tělu, neboť vykládání evangelia jest důležitější než odpočinek.

Lo Pa Hong se stává misionářem a žádná obět není malá, když jde o spásu duše. Vyhledává nemocné a umírající, prolézá nečisté brlohy ve čtvrtích chudých, aby zachránil ty, kteří by se odebrali na věčnost ve stavu hříšném. V r. 1927 udělil sám na 1600 křtů; a když v r. 1937 proudily do Šanhaje oběti války, jest Lo Pa Hong více a častěji u těchto vysílených ubožáků, kteří nečekají již nic jiného, než smrt. Za posledních 5 měsíců svého života pokřtil na 2000 umírajících a tím zachránil jejich duše. Může býti vznešenější pomoc? V této práci pro Boha nachází Lo Pa Hong plné duševní uspokojení, které jest mu jedinou odměnou.

Nedal se ničím zdržeti, když šlo o pokřtění umírajícího. Žádná práce nebyla tak naléhavá, aby neustoupila tomu nejvyššímu poslání. Neopomenul žádné příležitosti, kde šlo o záchranu duše. Nosil stále s sebou svěcenou vodu a tak zachraňoval ty, k nimž se nemohli dostat misionáři kněží.

Když řada jeho spolupracovníků vzrůstala, nestačil již Lo Pa Hong stýkati se se všemi, a proto vybudoval organizaci, která se stala vlastně předchůdcem Katolické Akce. Než někdo byl přijat za člena, musel se podrobiti jakémusi noviciátu, který trval tři roky. Stýkal se se staršími členy, věnoval každý den alespoň hodinu rozjímání, studoval Písmo svaté, měl po-

vinnost zpytovat každý den své svědomí; a teprve když byl důkladně duchovně připraven, mohl se ujmouti sám úřadu učitele a státi se rádcem nevěřících a členem organisace.

Lo Pa Hong byl přesvědčen, že výsledek práce nezávisí na početnosti členstva, nýbrž na náboženském a morálním základu. Právě tento přísný výběr zaručoval, že členové budou skutečně pracovat a že také výsledky budou úměrné práci. Práce laického apoštola není lehká a jen lidé, kteří v každém svém konání jsou katolíci, jimž lesk a sláva jsou věcmi vedlejšími, vykonají práci jim svěřenou s plnou odpovědností. Proto v Lo Pa Hongově organisaci bylo r. 1937 jen 120 členů, z čehož bylo 90 mužů a 30 žen. Poměrně malá hrstka, ale tím odhodlanější a pracovitější. Životní heslo jejich vůdce „Trpěti a sloužiti“ stalo se i jejich heslem.

Lo Pa Hong požadoval, aby každý týden mu byly kladeny účty z vykonané práce. Sledoval velmi bedlivě, jak kdo plnil svoje úkoly, kolik nemocných vyhledal, kolik umírajících pokřtil, co učil v katechismu a jaké měl ve svém apoštolování úspěchy. V případě nezdaru upozorňoval na chyby, radil, jakými cestami je třeba se bráti, aby bylo dosaženo cíle.

Byl učitelem i rádcem, pomocníkem i vůdcem. Proto také úspěch této početně malé skupiny nezůstal jen, jak jsme často svědky, v horování pro věci Církve, ale projevil se i skutky. Vždyť jen za jediný rok pokřtili v Šanhaji skoro 14.000 umírajících, nehledě ke skutkům katolického milosrdenství, o kterých se nedozvíme přesných zpráv, protože nikdy „pravice nevěděla, co dělá levice“. Všechna dobrodíní vykonaná pro chudé a slabé zůstala v skrytu, zanechávající pouze dobrořečení u těch, jimž bylo pomoheno, a odplatu na nebesích.

Apoštolský vikář biskup Haonissé zaznamenává při 25letém trvání této organisace, která

předcházela Katolické Akci, několik úspěchů, kterých bylo dosaženo. Zřízeno bylo 20 kostelů a kaplí, postaveno 71 konferenčních místností, které mohly pojmouti 363.000 posluchačů, kterým bylo vykládáno evangelium, a tak se jim dostalo prvního poznání katechismu; kromě toho bylo zřízeno 7 škol se 3.000 žáky, 5 nemocnic, 19 chudinských lékáren, které poskytovaly nemajetným zdarma léků, 2 sirotčince, 2 choroince. Všechnu tuto charitativní činnost krunovalo čtvrt milionu pokřtěných dětí a dospělých. jako výsledek práce, kterou podnikl Lo Pa Hong a jeho společníci.

Heslo, které tito dobrovolní misionáři přijali od Lo Pa Honga, „Trpěti a sloužiti“, nebylo jim prázdným heslem. Dovedli těmto slovům dáti skutečnou životní náplň a prováděli je do posledních důsledků.

Lo Pa Hong sám vždy předcházal příkladem. Bohatý průmyslník, předseda nejvýznamnějších obchodních společností šanhajských nestyděl se přicházeti mezi ty nejchudší v zapadlých čtvrtích města, kde nemoc a zločinnost si podávaly ruce, kde úpadek mravnosti byl tak hrozivý. Tím větší je však zásluha Lo Pa Hongova. Zachraňoval nešťastníky z bahna velkoměstského života, dodával jim odvahy a umožňoval jim žíti jako řádným členům lidské společnosti, neboť Kristova slova o bližních byla mu nejvyšším příkazem.

Jeho výjimečné postavení umožňovalo mu vstup do vězení, mezi zločince a vrahy. Často putoval dlouhými chodbami věznic, rozdělenými mřížemi na cely, s živými odpadky lidské společnosti, kterým přinášel slova vzkříšení a věčného života.

Zvláštní péči věnoval odsouzeným k smrti. Před branou věčnosti učil je milovati Krista, který pro nás, pro naše hříchy, podstoupil ukrutnou smrt na kříži, a osvětloval křtem poslední smut-

né hodiny nešťastníků. Měl již tak zařízenou službu, že byl vždy zpraven o tom, kdy kterého odsouzence čeká smrt. Vážnost, jaké požíval v městě, mu usnadňovala přístup k těmto lidem, kteří za několik málo chvil měli skončiti rukou katovou. Když přišel pozdě a odsouzenec byl již odváděn na popraviště a smutný průvod se již pohnul od brány věznice, Lo Pa Hong neztrácel naděje. Vstupoval do káry, v které byl vezen odsouzenec, usedl vedle nešťastníka a snažil se v poslední chvíli vyrvati jeho duši d'áblu.

P. Considine vypravuje, jak jednoho dne pozoroval Lo Pa Honga, který doprovázel odsouzence na smrt. Jako obyčejně podařilo se mu vzbuditi u odsouzeného skutečnou lítost, pokřtil jej a daroval mu medailonek se sv. Josefem. Do poslední chvíle, než byl zločinec zastřelen, tiskl tuto medailku ke svým rtům. Tato činnost vynesla Lo Pa Hongovi nový titul „farář vrahů“. Mohlo býti pro něj čestnější uznání než tento důkaz o jeho zachraňování lidských duší?

Přes to, že procházel čtvrtěmi, které se hemžily zločinci, přece se mu nikdy nic nestalo. Byl boháčem a byl by býval jistě výtečným zajatcem lupičů, kteří mohli žádati značné výkupné, a přece mu nikdo neublížil. Loupežné bandy si vážily Lo Pa Honga jako dobrodince, který nikdy neodepřel pomoc těm, kteří se chtěli navrátiti k řádnému životu.

Jak působilo jméno Lo Pa Hongovo na tyto řemeslné lupiče, ukazuje příběh jednoho misionáře. Byl zajat bandou, která chtěla těžiti z jeho zajetí tím, že žádala značné výkupné. Jeden z členů tlupy, který hlídal kněze, krátil si dlouhou chvíli tím, že rozmlouval se zajatým. Mezi řečí optal se misionáře:

„Znáš Lo Pa Honga?“

„Zajisté, často jsem se s ním stýkal. Jak jej znáš ty?“ ptal se misionář svého strážce.

„Když jsem byl uvězněn v Šanhaji, byl i u mne a velmi krásně se mnou jednal.“

Okolnost, že misionář byl znám s Lo Pa Hongem, umožnila mu brzké propuštění za poměrně nepatrné výkupné, které bylo sníženo na směšně malou částku.

Lo Pa Hong byl nejen pracovníkem Katolické Akce, nýbrž stál v jejím popředí jako vůdce a předseda. Číňan svou povahou má velmi rád společnosti, které mají nádech tajnosti, a tak vznikla celá řada katolických společností, které právě v této národní vlastnosti Číňanů nalezly příznivé psychologické předpoklady. Lo Pa Hong organisoval již r. 1910 katolické muže a jinochy v katolické spolky a za 25 let, v roce 1935, na svatodušním sněmu těchto spolků, mohl jako president národní rady mužských katolických spolků pozdraviti zástupce a členy celkem již devadesáti zvláštních katolických organizací.

Heslem všech těchto společností a spolků bylo: „málo mluvit, více jednat“, a společným cílem všech bylo obrácení Číny. Mělo-li se dosáhnouti tohoto vysokého cíle, bylo třeba práce všech, a to nejen na poli katolickém, ale i národním. Bylo třeba hájiti práva Církve v Číně, propagandy mezi nevěrci a získávání stále nových věřících, ale bylo třeba také upravit vztahy lásky k vlasti. Tyto jednotlivé body tvořily náplň všeho snažení mladých. Heslo „naše korouhev kříž, naše zbraň láska“ charakterisovalo nejen cíl a směr jejich práce, ale i prostředek, kterým má býti splněn velký ideál — obrácení Číny.

Láska měla býti základem vší činnosti a Lo Pa Hong sám svými činy ukazoval cestu. Katolická Akce čínská byla podle jeho slov v první řadě školou dalšího náboženského vzdělání a práce pro vlastní spásu. „V životě jsme vždy katolíci a nikdy nepřátelé a tak jako spoluvě-

řící a bratři musíme se vzájemně učit a pomáhati si. Na tomto základě zvětšíme království Boží po celé Číně," říkával všem, kteří byli sešskupeni kolem něho.

Služby, které vykonal Lo Pa Hong jako prezident Katolické Akce v Šanhaji, jsou neoceníteľné pro celou Církev. Jeho práce přesahovala daleko rámeček daný městem Šanhaji a pronikala všude, kam jen bylo možno. Loďstvo jeho obchodní společnosti bylo vždy k dispozici pro katolické cíle. Na všech jeho lodích měli misionáři volnou jízdu a všechny tyto lodě byly opatřeny oltáři a bohoslužebnými potřebami, takže cestujícím misionářům bylo umožněno sloužiti mši svatou i na moři.

Styky, které Lo Pa Hong jako vedoucí průmyslník milionového města měl ve vysokých vládních, politických i hospodářských kruzích, umožňovaly mu získávati přátele a příznivce pro misionáře a pro celou Církev. Sám ministr financí Soong patřil do úzkého kruhu jeho přátel, jako četní jiní význační politikové a vedoucí osobnosti. Těchto svých známostí neužíval Lo Pa Hong nikdy pro sebe, nýbrž jen k dobru díla, které konal. Prostředků, které tímto způsobem opatřil, upotřebil k zmírnění nouze, a styků politických používal, když bylo třeba získati práva Církvi a pomoci jí k vítězství. Jednalo-li se o křivdu, byl neúnavný a dovedl naléztí vždy cesty, aby spravedlnost zvítězila.

Když v r. 1928 zjistil, že jistý misionář jest již dva roky vězněm povstaleckých vojsk na základě falešného udání ze špionáže, vymohl na generálovi Feng-Yu-Šiangovi jeho propuštění. Jeho zákroků v drobných otázkách denního života jest nespočetné množství.

Když v roce 1930 byl vydán zákon, že žádný cizinec v Číně nesmí býti vlastníkem půdy, prosadil, že tento zákon se nevztahoval na misie, které by se jinak musely vzdáti všech svých

klášterů, misii a snad nakonec i kostelů. Tímto svým zákrokem zachránil Lo Pa Hong nejen majetek Církve, ale umožnil misionářům pokračovati v díle na vinici Páně.

V Čínském sněmu se ukázaly živly, které dokazovaly, že Čína trpí i tím, že lid přijímá jiné náboženství a odklání se od staré víry. Díky iniciativě a námaze, kterou Lo Pa Hong vyvinul, bylo upuštěno od protináboženského pronásledování. Co tu bylo zachráněno hodnot duchovních i hmotných, nedovedeme si ani představit. A přece všechny tyto zákroky vykonával jako samozřejmou povinnost a zdráhal se vždy přijmouti za ně díky.

Lo Pa Hong byl Číňanem a proto nezapomínal ani na svoji zem, kterou horoucně miloval. Čím větší nouzi, bolest a utrpení musela Čína podstoupit, tím více napínal své síly, aby jí pomohl. Jediné ozdravění a zachránění Číny viděl v jejím pokřesťanění, které jediné ji mohlo vyvésti z bojů a nepřátelství. Křesťanská láska mohla sblížit všechny nepřátele a vymýtiti nenávist, která se projevovala v krutých krvavých bojích.

Po vpádu Japonců do Mandžuska a krvavých bojích o Šanhaj rozhodla se čínská vláda svolati mimořádný sněm do Layangu. Úmysl svůj uskutečnila v dubnu r. 1932. Všechn výkvět země, všichni vedoucí mužové měli se zde poraditi o cestách k záchraně země. Celkem bylo povoláno 360 osob. Mezi těmito nej přednějšími muži Číny nacházíme čtyři muže, kteří pracovali v Katolické Akci a na prvním místě ovšem i Lo Pa Honga.

Bohužel, právě v této době Lo Pa Hong onemocněl a nemohl se účastniti zasedání. Ale ani ve své nemoci nezůstává nečinným. Povolává k sobě několik mužů z tohoto výboru a za jeho vedení byly vypracovány čtyři pamětní spisy s návrhy, které měly býti předloženy vládě. Na

schůzi sněmu přednesl je 93letý učenec, známý po celé Číně, Ma Siange, a sněm zahájil o nich rozpravu.

Obsah memoranda byl dán katolictvím Lo Pa Honga a lze jej vyjádřiti jednou větou: „Zachovávání desatera Božích přikázání je podmínkou národního znovuzrození Číny“. K tomuto poznání, tak pravdivému a tak skutečnému nebylo třeba vysoké filosofie, ale hluboké víry. Kdyby všichni mužové byli tak naplněni vírou, jakou byl Lo Pa Hong, tedy jistě by národní znovuzrození nedalo na sebe čekati a Čína mohla býti ušetřena všech válečných hrůz a krvavých obětí, které přinesla.

Válka, která zuřila v zemi, přinesla nesmírné škody i laickému apoštolátu. Bolesti, které způsobila a rány, které zasadila, nezhojí se tak brzy. Mnoho sociálních a charitativních ústavů, které Lo Pa Hong postavil, jest v troskách, mnoho dětí, které vyrval ďáblowi, zaplatilo válečnou litici životem. Lo Pa Hong pomáhal, kde mohl. Byly to hodiny olivetské pro něho, který viděl, jak nepřátelé ničí jeho zemi a jak to, co s takovou péčí a námahou tvořil, se řítí. Ale činil vše, aby zmírnil bolest druhých.

Vůle pomoci nešťastníkům oduševňovala jej v těch dnech a dodávala mu nových sil. Šanhaj se plnila uprchlíky, kteří se potulovali po ulicích, přespávali venku a v zákoutích ulic, pod mosty. Ve společnosti lidí ne právě bezúhonných propadali mravní zkáze. Bylo třeba je usaditi a dáti jim buď možnost obživy, nebo je aspoň nasytiti, aby netrpěli hladem. Lo Pa Hong jest neúnavný, stará se o hladové a při tom nezapomíná ani na zraněné, kteří potřebují ošetření a léčení.

Bůh sám ví, jak mohl zastati tolik práce. Jeho utrpení duševní a přepínání tělesné podryly jeho zdraví. Marné byly domluvy lékaře, aby

si na čas odpočinul a zůstal v klidu. Bylo mu zapotřebí péče, ale jeho bratrům, kteří hladověli a neměli často, kam by hlavy složili, bylo třeba péče ještě větší. Bylo třeba peněz, léků, potravin a tak Lo Pa Hong, neohlížeje se na svoji nemoc, pracuje dnem i nocí. Odpočinek, jehož si dopřává, jest skutečně minimální, a tak 21. prosince 1937 objevuje se v čínských novinách zpráva, že Lo Pa Hong onemocněl. Otřesené zdraví potřebuje klidu a není ani pomyšlení na obvyklou činnost.

Lo Pa Hong jest připoután na lůžko v době, kdy chtěl tolik vykonati pro své bližní. V Šanhaji po záboru japonském utvořil se komitét pro nové vybudování rozbořených částí města. Nebyl to čínský komitét a jeho složení bylo strojené. Dlouho váhal Lo Pa Hong, zda má spolupracovati s tímto výborem. - Byl informován o tom, jak vznikl, jeho přátelé mají četné námitky, ale Lo Pa Hong přemýšlí jen o charitativní stránce věci. Pomyšlení, že novým vybudováním Šanhaje lze zdolat nezaměstnanost, hlad a bídu, že se tím učiní přítrž vzrůstajícím nepokojům, jej nutí, aby nezůstal v nečinnosti. Přes svoji nemoc přihlásil se k spolupráci.

Co jej vlastně přimělo ke vstupu, osvětlí nejlépe slova, která pronesl k apoštolskému vikáři biskupovi Houissé: „Monsignore, řekl jsem ano, abych mohl převzítí svoje dílo a dále pracovati ke cti Boží a přinést tak zdolání neklidu.“

To byla poslední slova, která promluvil se svým biskupem. O tři dny později nebylo již Lo Pa Honga naživu.

Když poslední den v roce kráčel do domu svého přítele ve francouzské koncesi, který mu tento zapůjčil po dobu evakuace Šanhaje za vpádu nepřátel, padl zasažen kulami neznámého pachatele. Tři rány do prsou, jedna do hlavy a poslední v rameni učinily konec jeho plod-

ného života. Zemřel na místě bez posledního slova útěchy.

Smrt jej zastihla na cestě křesťanské lásky a vražedná kulka fanatika, který v něm, v tak vroucím vlastenci, viděl zrádce vlasti, způsobila nenahraditelnou škodu Církvi i čínskému národu.

To jest nešťastná tragika života Lo Pa Hongova, jehož velký pátek jest zastiňován mračny, které pluly nad křížem Golgoty.

LO PA HONG V SOUKROMÍ.

Náboženské působení a charitativní činnost zabraly sice značnou část života Lo Pa Hongova. Lo Pa Hong však nikdy nezapomínal starati se o své povolání a o svoji rodinu. Byl si vždy vědom, že křesťan, který má povinnost starati se o všechny své bratry v Církvi, má také povinnost starati se o sebe, a že špatným křesťanem jest ten, který neplní svůj úkol v povolání, ke kterému jej Bůh postavil.

Vždyť to bylo právě povolání, kde mohl vykonati tolik dobra a které mu umožňovalo plnit úkol Katolické Akce. Jakým byl Lo Pa Hong ve svém životě soukromém, jak pracoval ve své kanceláři, poznáme nejlépe ze slov P. Considine a ředitelů jeho podniků. Nechme však mluvíti misionáře, který vypravuje:

„Jednoho jitra zašel jsem do kanceláře Lo Pa Hongovy. Nebyl jsem sám; křesťané i nevěřící čekali v předpokojí, aby s ním mohli hovořiti. Všichni měli k němu neomezenou důvěru, kterou on nikdy nezklamal. Mnozí z nich poukazovali do jeho rukou značné sumy pro charitativní účely. On sám byl velmi bohatý a vždy doplňoval potřebnou sumu ze své kapsy.

Vyhledal jsem jej v jeho kanceláři a požádal o dovolení, abych mohl setrvati v jednom koutu v mlčenlivém pozorování. Lo Pa Hong mezi tím projednával své obchodní záležitosti u svého psacího stolu a přijímal návštěvníky objednané i náhodné. Obchodní místnost byla veliká, zařízená v moderním evropském slohu a

mohla zcela dobře konkurovati s velkými místnostmi ředitelů evropských podniků. Jednoduchá a praktická, nepodobala se našim představám o čínských kancelářích. Jediné, co ji odlišovalo od obvyklého vzhledu evropských kanceláří, byla socha Panny Marie, umístěná v rohu místnosti, a velký obraz sv. Josefa, umístěný nad stolem, tam, kde jsme v evropských kancelářích zvyklí vidati více méně nepodařené obrazy zakladatelů firmy.

Na psacím stole ležel stoh papírů — denní pošta. Počet dopisů by byl stačil zaměstnati jednoho člověka celý den. Lo Pa Hong bral klidně jeden dopis za druhým, rychle jej přečetl a pak učinil po straně tužkou své poznámky pro korespondenta, který měl dopisy vyřídit. Některé poznámky byly delší, jiné kratší, uzavřené vždy na konci pevným podpisem Lo Pa Hongovým.

Jeden z dopisů jej zaujal více. Chvilí přemýšlel, pak jej znovu přečetl a pohrávaje si tužkou neučinil žádné poznámky, ale stiskl tlačítko zvonku, který jej spojoval s předpokojem. V nejbližším okamžiku vstoupil do pracovny sluha. Několik tichých slov znamenalo rozkaz a za nepatrnou chvíli přichází úředník, pro kterého Lo Pa Hong poslal. Opět několik tichých slov, z nichž bylo patrné, že úředník podává vysvětlení k dopisu. Když odešel, netrvalo dlouho a vstoupil druhý starý úředník, který měl delší výklad, kterému jsem však nerozuměl. — Z výrazu Lo Pa Hongova i z výrazu povolaneého úředníka bylo zřejmé, že jde o velmi důležitou věc.“

Lo Pa Hong byl obrazem čínského obchodníka. Nerozčiloval se, byl vždy klidný, opatrný, ve svých přáních a rozkazech jasný, bez mnoha slov, která jsou zbytečná. Z veškerého jeho jednání bylo patrné, že jeho vůle jest silná, znající svůj cíl, za kterým kráčí bez oklik. Držel

ve své ruce otěže podniku, kde nechával každému dostatek svobodné vůle v rozhodování, z kterého však byla zřejma převaha intelektu toho, který řídil celý podnik.

Řízení obrovských podniků, v nichž Lo Pa Hong rozhodoval, vyžadovalo nadlidské námahy, a zvláště v dobách, které tehdy Čína prožívala, vrcholné odpovědnosti, takže je skutečně s podivem, jak mohl Lo Pa Hong vedle tohoto svého zaměstnání věnovati se pracím na poli charitativním a vykonati tolik pro Katolickou Akci. Bůh, pro jehož větší slávu pracoval, a jehož jméno chtěl vložit do srdcí všech Číňanů, žehnal jeho práci.

VNITŘNÍ ŽIVOT LO PA HONGŮV.

Přes mnohotvárnost povolání a práce byl vnitřní život Lo Pa Hongův veden jedinou myšlenkou, a to myšlenkou pokřesťanění Číny. V jednotlivých přínosech rozpadala se tato jediná myšlenka na tři úseky, které i když samostatné, přece se vzájemně doplňovaly. Jsou to misie, charita a Katolická Akce. Z těchto tří vedoucích motivů každého Lo Pa Hongova jednání můžeme vyvoditi jeho charakter a usuzovati o jeho vnitřním životě.

Podstata Lo Pa Hongova vnitřního života a celé jeho živoucí bytosti spočívá na hluboké zbožnosti. Každého rána, dříve než přikročil k jakékoli práci, účastnil se mše svaté, při níž ministroval knězi, z jehož rukou pak přijal svátost oltářní. Denní přistupování k stolu Páně posilovalo jej v celodenní práci a učinilo z něho pokorného obdivovatele myšlenky eucharistické. Jeho úcta k Eucharistii učinila z něho význačného člena mezinárodního komitě pro pořádání eucharistických kongresů. Kdyby zákeřná střela nezakončila jeho plodný život, byl by býval přijel i na eucharistický kongres do Budapeště r. 1937, na který se tolik těšil stejně jako na poznání střední Evropy, odkud pocházelo nejvíce mladých misionářů, přicházejících do Číny.

Většina misionářů přijíždějících ze střední Evropy, hlavně z Vídně, bývala při vstupu na čínskou půdu hostem Lo Pa Hongovým. Byl jim nejen hostitelem, ale i starostlivým rád-

cem, jehož znalosti poměrů a vliv usnadnily tolika mladým misionářům jejich práci v cizí, neznámé zemi. Byl vždy starostlivým otcem všech kněží působících v Číně a jeho dům býval jim otevřen v každou hodinu.

Obzvláštním podivem a úctou byl naplněn k sv. Josefu, svému patronu. Již na počátku své charitativní činnosti obracel se o pomoc k tomuto světcí a pak na něj přenesl všechnu péči o své ústavy. Prosby, které k němu vznášel, nebyly nevyslyšeny, a sv. Josef nikdy nezklamal důvěru, kterou Lo Pa Hong kladl v něj a v jeho přímluvu. Úcta k sv. Josefu projevovala se u Lo Pa Honga i tím, že jeho obraz zdobil stěnu a stůl jeho kanceláře a všechny místnosti jeho charitativních a nemocničních ústavů. Sv. Josef byl jakýmsi domácím patronem Lo Pa Hongovým, k němuž se obracel o pomoc on sám i všichni jeho přátelé a spolupracovníci.

Zbožnost Lo Pa Hongova projevovala se i v jeho modlitbách. Přes své zaměstnání a starosti našel vždy dostatek času, aby se pomodlil růženec, který náležel k jeho denním modlitbám. Růženec mu byl stálým společníkem na jeho cestách a každé volné chvíle využíval Lo Pa Hong, aby se jej mohl pomodlit. Při jízdách v autě se vždy po cestě modlil růženec, aby nemarnil volnou chvíli, která mu zbývala.

Lo Pa Hongovi byly růžencové modlitby nejen útěchou, ale věřil a často se přesvědčil o záračné pomoci, kterou mu modlitba přinesla v jeho konání.

Jednoho dne byl upozorněn jedním svým známým na umírajícího bezvěrce. Lo Pa Hong zanechal práce v kanceláři a pospíchal do domu umírajícího, aby v poslední chvíli jej připravil na cestu do věčnosti a vzbudil u něho dokonalou lítost. Ale umírající stařec byl neústupný. Veškerá slova domlouvání, prosby a ukazování příkladů nic nezmohlo proti starcově

tvrdostí. Tu Lo Pa Hong poklekl v rohu světnice a modlil se růženec a prosil o záchranu duše umírajícího. Když se domodlil poslední Zdrávas, zlomil se jakoby zázrakem odpor umírajícího, který litoval svých hříchů a dal se pokřtít.

Lo Pa Hongova skromnost může být vzorem všem našim veřejným činitelům. Přes své bohatství a přes své postavení, které zaujímal ve světě hospodářském a finančním, zůstal stále stejně prostým jako poslední chudák. V jeho chování nebylo nikdy ani stopy po nadutosti, nikdy se nevyvyšoval nad ostatní jen proto, že byl bohatším než druzí. Chápal smysl svého postavení a svého bohatství jako dar od Boha k tomu, aby mohl konati dobro ve smyslu křesťanské morálky a lásky k bližnímu.

Odmítal všechnu chválu, kterou jej chtěli zahrnovati lidé, jimž prospěl. Nic mu nebylo protivnějšího, jako když se vyskytli jedinci, kteří se domnívali, že jsou povinni lichotiti jeho postavení. Neměl rád chvály a pocty, jimiž ho někteří zahrnovali. Považoval se za ubohého, slabého tvora, který se snaží, pokud může, splniti svoje poslání na zemi pro větší slávu Boží. Netrpěl, aby v podnicích, které spravoval, byl vyvěšen jeho obraz.

Nesmíme si však mysleti, že by byl nedovedl vésti si jako ostatní průmyslníci, nebo že nebyl schopen reprezentace. Zamítal ji pouze pro vlastní osobu. Tam, kde bylo třeba vystupovati se vši reprezentací, která mohla pomoci jeho charitativnímu dílu nebo potřebám Církve, dovedl vystupovati v celém společenském lesku.

Často přispívali na jeho podniky lidé, kteří by bývali odmítli prosby misionářů, jen proto, že byli požádáni osobností tak významnou jako byl Lo Pa Hong. Když byl Lo Pa Hong navštívil některý reprezentační podnik v Šanhaji, šel tam jedině proto, aby se seznámil s lidmi, kteří

by mohli pomoci jeho dílu, nebo, aby mohl tuto pomoc přímo vyjednat. Mnohem lépe lze získati člověka v jeho soukromém životě, při zábavě, než v kanceláři, kde celá mysl, zvláště u velkých podnikatelů, je obrácena k závodu. Mimo svůj úřad jsou mnohem přístupnější a věnují více pozornosti žádostem soukromého rázu. To dovedl pochopiti i Lo Pa Hong, a proto jeho účast na podnicích, kde se musel odít do fraku a vystupovati s celým společenským leskem, který přinášelo jeho povolání, byla motivována hlavně touhou pomoci charitativním ústavům, o které se tak otcovsky staral. Sám pro svoji osobu by se byl podobným společenským podnikům vždy vyhnul, protože mu účast na nich byla více než nepříjemná.

TRPĚTI A SLOUŽITI.

Heslo „Trpěti a sloužiti“ nebylo Lo Pa Hongovi prázdnou frází. Jak jsme již viděli, přesto, že pohrdal společností finančních nabobů, přesto, že působilo mu utrpení účastniti se různých společenských podniků, přece se jim nevyhýbal v případech, kdy bylo možno něco získati pro Církev a pro chudáky, o které se staral. —

Při postavení, jaké zaujímal, a pro své činy byl často předmětem úšklebků a vtipů; ale nic nedovedlo jej odraditi od konání povinností. Nezůstal ušetřen ani pomluv, které na něj vrhali jeho obchodní konkurenti, kteří se snažili očerniti jej a vykládali jeho charitativní činnost v úplně opačném významu, než byla. Tak jistý nevěrecký ředitel jej pomluvil, že zachraňování opuštěných dětí provádí Lo Pa Hong proto, že tyto zachráněné děti prodává a tak získává peníze, nebo že tyto děti usmrcuje.

Podobných pomluv a špinění bylo více. Bylo velmi lehké je vyvrátiti, vždyť stačilo pomlouvače žalovati a svědectví ošetřovatelů a sestřiček by bylo ukázalo celou hloubku těchto špinavých pomluv a ospravedlnilo by Lo Pa Honga před lidmi, kteří snad někdy uvěřili hanobitelům. Ale Lo Pa Hong na žádné pomluvy nereagoval.

Stalo se však, že tentýž ředitel, který propouštěl do světa zprávy o Lo Pa Hongově obchodu s dětmi, oslepl a byl opuštěn všemi svými přáteli. Když Lo Pa Hong se dozvěděl o ne-

šťěstí svého nepřítele, šel jej navštívit a ani slovem mu nevyčítal urážky a hanobení, kterého se slepý na něm dopustil. Nezůstalo však při jedné návštěvě. Takřka každý den byli bychom našli Lo Pa Honga u nemocného. Rozhovorem a předcítáním snažil se ulehčit slepci jeho těžký osud. Přátelství, které mu Lo Pa Hong věnoval, nezůstalo bez odměny. Ubohý ředitel-slepec prosil před svou smrtí Lo Pa Honga, aby jej pokřtil. Tak zachráněna byla jedna duše, která měla větší cenu, než spravedlnost, kterou by byl získal Lo Pa Hong u soudu světského, kdyby byl žaloval svého nepřítele pro pomlouvání.

Lo Pa Hong trpěl a nikdy nereptal. Těm, kteří mu ubližovali, odměňoval se svou pomocí. Lo Pa Hong se jednoho dne zúčastnil shromáždění katolíků v Šanhaji. Dav byl velmi rozčilen, a když se Lo Pa Hong snažil svou řečí jej uklidnit, přiskočil jeden z rozbouřených a dal Lo Pa Hongovi políček. Ani tato urážka před veřejností nepřivedla Lo Pa Honga z míry. Pokračoval klidně ve své řeči dál a dělal, jako by byl vůbec nepozoroval, že se něco stalo.

Když dotyčný muž se octnul za čas v nouzi, tu přišel Lo Pa Hong k němu a pomohl mu. Může býti krásnější skutek pro křesťana?

Ani jeho přátelé nemohli často pochopiti jeho mírnost a pomoc nepřátelům a činili mu proto výčitky. Lo Pa Hong měl na to jednu odpověď: „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého“, a „Kristova slova, Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí, nás učí a zavazují, jak se máme chovati ke svým nepřátelům.“

Přes všechny ústupky, které Lo Pa Hong činil svým nepřátelům, nesmíme si mysliti, že by byl bojácným slabochem, který by se snad byl bál říci otevřeně své mínění. Z celého jednání Lo Pa Hongova vyplývá, že nebyl žádným slabošským snílkem nebo neschopným citli-

vůstkářem. Naprosto ne. Jestliže se někdo z jeho nejbližších dopustil nějaké chyby, která nebyla omluvitelná, tedy Lo Pa Hong ho nešetřil, jako nešetřil sám sebe.

Lo Pa Hong stál duchovně nad věcmi tohoto světa, které přijímal se vši moudrostí a opatrností, při tom s obratností hodnou politika. Nedávaje se unášeti hněvem, nedával se také strhnouti upřílišněným optimismem, který by jej odváděl od reality skutečného života. Díval se na věci tak, jak skutečně jsou, nemaje oči zakryté hledím předsudků a konvenčních forem. Byl přesným počtářem, který dovedl na první pohled rozeznati situaci a využití vhodné příležitosti k uplatnění svých záměrů.

Tyto schopnosti umožnily mu dosáhnouti postavení, které v Šanhaji zaujímal. Jeho bystrý duch postavil jej v čelo obchodu tohoto milionového města Číny a dovolil mu ovládnouti všechna díla lásky k bližnímu v tomto Babylonu Číny, v němž se shromažďoval na jedné straně přebytek a na druhé straně všechna bída čínského lidu.

Nemůžeme si vysvětliti, jak je možné, aby jediný člověk mohl vykonati tolik práce. Tajemství Lo Pa Hongovy činnosti bylo jistě v nadpřirozenu. Jeho starosti o chudáky a jeho touha přivést celou Čínu ke Kristu nám v mnohém připomíná apoštoly. V těchto věcech, podobně jako oni, nedal si nikdy pokoje, byl dravý a neúnavný. Můžeme jej přirovnati ke sv. Pavlovi, neboť Lo Pa Hong podobně jako sv. Pavel prožíval svůj život v Kristu.

„Žiji, ale ne já, nýbrž Kristus ve mně; činím vše v něm, a to mne sílí.“ Tato slova jsou vysvětlením tajemství. Kristus, v němž Lo Pa Hong žil, jej skutečně sílil v každém jeho konání a podporoval na každém kroku. Práce, kterou Lo Pa Hong konal, nebyla práce pro něho samotného, ale pro Krista, pro jeho Cír-

kev, a proto ani Bůh neodpíral mu své pomoci.

Jeho charita a celá jeho činnost muže Katolické Akce rostla z jeho víry. I když odešel, jeho dílo rostlo dále. Nebylo tedy vykonáno nadarmo. Základy, které položil charitativní činnosti v Šanhaji a Katolické Akci v Číně, jsou pevné a jeho příklad sám je mocně působivý, takže bude-li jen z části následován mnohými, bude také dosaženo cílů, které měl Lo Pa Hong na mysli.

Stačí citovati slova, která Lo Pa Hong napsal sám o sobě a o své práci. „Z hlubokého přesvědčení víry, neseného přáním upravití sama sebe podle všeobklopující lásky Boží, musím se v duchu této lásky obětovati nejprve sám, chci-li pomoci člověku.“

Tato slova jsou pouze obměnou jeho hesla „Trpěti a sloužiti“, a jsou to slova příkladná pro všechny muže Katolické Akce. Nestačí mluvit o Katolické Akci, nestačí tvořiti programy, nestačí hlásati slovo Boží a získávati nové stoupence a šířitele víry, je třeba obětovati sama sebe, jako to učinil Lo Pa Hong, a pak teprve lze říci: „Učinil jsem vše pro Katolickou Akci.“

Bez obětí není ani činů, slova zůstanou jen slovy a nic jiného nezmění je v čin, než oběť. Příklad Lo Pa Hongův je více než přesvědčující o pravdivosti těchto slov.

Misionář, který znal Lo Pa Honga velmi dobře, napsal o něm: „Domnívám se, že v Lo Pa Hongovi jsem viděl živoucí obraz svaté lásky k chudým“.

Svatá vášeň Lo Pa Hongovy lásky k chudým rostla z Kristova života. Láska křesťanského života jest skromná, nehledá cti, nepracuje pro svůj prospěch. Nenechává se ani odradit, ani otrávit, když se dostavují neúspěchy, nebo když překážka se zdá veliká. Trpí vše, věří všemu,

doufá ve vše a přenáší vše, co hromadí všední lidský život.

Tak jako Lo Pa Hong pochopil pravý smysl této lásky, tak ji musí pochopiti každý katolík, a nelze se vymlouvatí na moderní zásady, které dnes začínají hrozivě řádití i mezi katolíky.

Lo Pa Hong vidí, jak doufáme, Boha „ne v zrcadle nebo v hádankách“, ale tváří v tvář, protože pochopil poslední a nejhlubší v životě: „Nyní trvají víra, naděje a láska, tyto tři; ale největší z nich je láska“ (1. Kor. 13, 13.)

KATOLICKÁ AKCE.

Když papež Pius XI. vyhlásil 6. listopadu r. 1929 encykliku o zřízení Katolické Akce, byla již na mnoha místech tato akce prováděna, přes to, že neměla dosud jména. V samotné encyklice se upozorňuje, že Katolická Akce není nic nového, co by bylo bývalo dřívějším dobám Církve neznámo, v naší době ovšem se její podstata a její zřízení lépe a zevrubněji vysvětluje.

Co je vlastně úkolem Katolické Akce?

Katolická Akce má podle slov Pia XI. „vy-
chovávat armádu zdatných lidí, mužů a žen
i mládeže obojího pohlaví, jimž není nic dražší,
a kteří nemají horoucnějšího přání, než mít
úcast na svatém poslání Církve, aby pod jejím
vedením horlivě šířili království Ježíše Krista
v osobním styku i ve veřejném životě.“

Rozhlédneme-li se po všem, co učinil Lo Pa Hong, vidíme, že jeho život a působení může býti vzorem pro Katolickou Akci i u nás. Vždyť poměry v Evropě nejsou o nic složitější, než byly v Číně, kde naopak nenávist a nepřátelství buddhismu činilo práci těžší a nebezpečnější. Nespořádané poměry, jaké zavládly v Číně za konfliktu s Japonskem, ztěžovaly tuto práci do nemožnosti, zatím co na druhé straně byly nejlepší příležitosti pro uplatnění principů katolické charity a lásky, čili Katolické Akce.

Lo Pa Hongův duch Katolické Akce pronikal do všech oborů života soukromého i veřejného. Katolická Akce nebyla pro něj nikdy spolkem,

jak se často představuje u nás, ale jen a jen živou, skutečnou činností katolíka.

Všude, kam mohl zasáhnouti svým vlivem, všude uplatňoval Lo Pa Hong principy katolického učení. Ať to byla rodina, nemocnice, nebo ústavy charitativní, nebo jeho průmyslové podnikání; všude byl napřed katolíkem a potom ostatním. Jeho apoštolátní smýšlení se uplatňovalo v universálním katolictví i v jeho styku s jedinci, kde měl nejlepší možnost působení.

Lo Pa Hong jasně pochopil, že vše na světě jest darem od Boha, a že vše jest Boží majetek, který jest nám propůjčen. Proto musíme se snažiti, aby také vše skutečně bylo Boží. Jako opravdový apoštol nemohl si nikdy stěžovati, že by měl nedostatek práce.

Na životě Lo Pa Hongově vidíme, že byl nejen apoštolem skutků křesťanského milosrdenství, ale i apoštolem modlitby. Modlil se nejen za zdar svého podnikání, ale modlil se i za druhé, a hlavně za své nepřátele. Ale v tomto svém duchovním apoštolátě neviděl snad pouze pohodlnost a opovážlivé spoléhání na pomoc Boží. Byl si vědom, že duch potřebuje velmi často pomoci finanční a Lo Pa Hong nikdy nezavíral svoji kapsu tam, kde mohl pomoci vzrůstu zájmů Božích.

Naše Katolická Akce pohybuje se většinou hlavně v jakémsi zevnějším aparátu organisacním a jest málo jedinců, kteří by svou vitalitou a svým plným přesvědčením se ukázali skutečnými pracovníky, jako byl Lo Pa Hong, pracovníky, kteří nevidí sebe, ale kteří nosí v sobě Krista a rozdávají jej druhým.

U nás se stále nechává největší část činnosti a odpovědnosti na stavu kněžském a zapomíná se, že kněží jsou jen vůdcové na cestě k Bohu. Armáda, která nebojuje nebo nechce bojovat, nemůže zvítěziti, i kdyby měla nejlepší vůdce

světa. Tato prostá poučka, která jest každému známa z válečnictví, bývá opomíjena v bojích o duše.

Opět se můžeme učit u Lo Pa Honga. Nelze od sebe oddělit katolíka a soukromého člověka. Nelze býti katolíkem jen v neděli, když jdeme do kostela, nebo na schůzi! Jest třeba býti katolíkem všude, ve svém povolání, ve své rodině, ve společnosti, v životě hospodářském i politickém. Dnešní člověk nemůže býti již jen pasivním katolíkem, nebo lépe řečeno katolíkem soukromým, katolíkem jen pro sebe; jest třeba více než kdy jindy apoštolování, jak nám je ukázal Lo Pa Hong.

V Číně, podobně jako u nás, byli kněží. Byli tam misionáři, jimž příslušela starost o duše. A přece Lo Pa Hong chodil a sám křtil umírající. Ne proto, že by chtěl na sebe převzít část kněžské působnosti, ale jen prostě proto, že měl mnohem lepší příležitost proniknouti do čínských rodin, než cizí misionář, který si nemohl získati okamžité důvěry u bezvěrce.

Bylo zvláštní milostí pro Lo Pa Honga, že byl k této práci povolán. Nikomu však není tato milost odepřena, jestliže se sám o ni snaží. Když však se předem vzdává apoštolské činnosti, pak nemůže nikdo očekávati, že by této milosti dosáhl.

Katolická Akce jest akce laiků. To ovšem neznamená, že by laici mohli v ní vystupovati s naprostou svobodou, a že by mohli bezpodmínečně určovati cesty této práce. Z celého poslání Církve a z jejího dogmatického života vyplývá spolupráce a vedení církevní hierarchie. Lo Pa Hong se sám obracel ke svému biskupovi, radil se s misionáři, kteří k němu přicházeli na návštěvu a neosoboval si nikterak práva jednati mimo rámec Církve. V charitativních ústavech byli duchovními rádci kněží, ve školách, které Lo Pa Hong založil, působili školští

bratří a duchovní starali se o svěřenou jim mládež.

Zachováváním vlivu hierarchie, jak vidíme, nebyla práce Lo Pa Hongova nijak brzděna, naopak, Lo Pa Hong mohl plně využiti tisíciletých zkušeností Církve v poslání, které mu bylo Prozřetelností svěřeno.

Lo Pa Hong se nikdy neztrácel v hromadách papíru, úvah a schůzí. Stačilo mu několik slov, která promluvil se svým duchovním rádcem, s kterým byl v denním styku, a již vítězná myšlenka nastoupila cestu akce. Činnost, kterou provozoval, bylo pociťovat, a bylo zřejmo, že to nebylo nikdy žádné plané horování. Bylo vidět nemocnice, které postavil, bylo slyšet, jak mu děkovaly děti, jež on zachránil. Jeho svatá odhodlanost, nebojácnost, obětavost a důmyslnost uplatnily se vítězně při provádění všech akcí.

Katolictví neznamenal pro něho snad jen kostel, nebylo mu projevem jen čistě církevních forem, ale vším. Byl to právě duch křesťanský, který jej nutil k činnosti, pro něj pracoval, pro něj žil, a pro něj též zemřel.

Jak vysoký byl jeho cíl „pokřesťanění Číny“! Jak mnohem nižší by byl cíl náš, navrácení bludných ovcí do jednoho ovčince, a přece naše práce neodpovídá ani zdaleka tomuto přání.

Praví-li papež Pius XI., že „Nelze chápati opravdový život bez činnosti, ba činnost je přímo měřítkem života,“ — pak vidíme, že život Lo Pa Hongův byl jedním z nejplodnějších, neboť byl naplněn stále nepřetržitou činností. Jeho duch byl stále „živým kamenem“, z jakého bylo vybudováno město Jerusalems. Chtěl, aby veškeren život v Číně byl proniknut křesťanským duchem, který by celý národ přivedl ke svatosti. V tom viděl záchranu svého národa. Ne v bohatství, ne v obchodu, ne ve zbrani, ale v Duchu viděl pomoc pro svůj národ.

Co platno by bylo národu, kdyby byl bohatý,

kdyby byl mocný, když jest mravně rozvrácen. Moc, která nespočívá v duchu, jest jen mocí chvilkovou a pomíjející. Proto Lo Pa Hong vypracoval svůj návrh sněmu v duchu Katolické Akce ve směru jediné možné záchrany, která by byla záchranou trvalou.

Lo Pa Hong si byl vědom, že hlas Boží nevolá jen hlasem zvonů, ale že volá všude, že slovo katolika má býti vlastně hlasem Božím a příkladem pro nevěrce a chladné katolíky. Láska, kterou projevoval Lo Pa Hong ke všem poníženým, byla pravým projevem oddaného stoupence Katolické Akce. Ukázal, jak pravdivá a plná byla slova papeže Benedikta XV.: „V zařízeních charitativních jest utajena jakási neuvěřitelná síla, umožňující, že víra stále proniká.“

Skutky katolického milosrdenství byly Lo Pa Hongovi prostředkem k provádění úspěšného apoštolátu. Pochopil velmi jasně, že dnešní skeptický a zkažený svět nelze získati nějakými učenými traktáty nebo řečnickými ukázkami. Lid chce vidět křesťanské ctnosti v praktickém provedení, nevěrci musí býti přesvědčeni ne slovy, ale skutky. Obdobně s Piem IX. pochopil, že „svět nevěří v kázání a v kněžství, ale věří ještě v lásku“. Lo Pa Hong pustil se do dobývání světa láskou k chudým a ukázal, že tato metoda jest jediné účinná a přináší výsledky, jichž nikdy nemůže dokázati kněz nebo misionář zavalený prací a bez prostředků.

Charita, chápaná takto v rámci Katolické Akce, jest jediným správným pojetím lásky k bližnímu. Pouto, které je mezi ní a Katolickou Akcí, posiluje i vztahy jedinců ke katolictví. Viděli jsme, že Lo Pa Hong dovedl opatřiti finanční prostředky pro své charitativní ústavy i od nevěrců, a tak nepřímo nevěrci napomáhali šíření myšlenky náboženské, která jim často byla vzdálena a na kterou by byli nepřispěli ničím.

Charita byla Lo Pa Hongovi jen prostředkem v jeho náboženské práci, a ne cílem.

Katolická akce má pronikati do všech vrstev. Z příkladu Lo Pa Hongova je zřejmo, že v Číně také pronikla. Sdružení mladých mužů, školy pro chlapce a pro dívky, které byly zachráněny častokráte z ulice, znamenaly opět provádění Katolické Akce. Co by bylo vyrostlo z těchto mladých lidí, ponechaných na šanhajských ulicích jen sobě, kde na ně číhala mravní zkáza za každým krokem! Výchova, které se jim dostalo v Lo Pa Hongových školách, učinila z nich nové bojovníky a nové šířitele myšlenky Katolické Akce.

Říkává se, že budoucnost národa je v jeho mládeži. Totéž platí i o Církvi; a tím více to platí o Katolické Akci. Mládež je třeba v prvé řadě vychovati k úkolům, které ji očekávají. Unavené a pohodlné stáří může vypracovati program, ale nikdy nemá oné průbojnosti a dravosti, s jakou se chápe svého úkolu mládí.

To, co vytvořil Lo Pa Hong v Šanhaji z mládeže, bylo vlastně předchůdcem belgických a francouzských organizací JOC. Aniž by byl ve styku s evropskými organizátory, přece vytvořil takřka obdobnou organizaci. Tato podobnost myšlenek na dvou místech od sebe tak vzdálených svědčí o tom, že Prozřetelnost vybírá své lidi a dává jim vyrůstat i tam, kde bychom se toho nejméně nadáli.

Nazýváme-li Lo Pa Honga mužem Katolické Akce, nazýváme jej tak plným právem, neboť on ukázal všem cesty, po kterých se má ubírat činnost Katolické Akce. Jestliže nesledujeme a nepodnikáme to, co nám nastínil Lo Pa Hong, jestliže nejsme tak obětaví pro myšlenku Církve, jako byl on, pak naše snahy, byť byly sebe lepší, zůstanou jen snahami a mají s Katolickou Akcí společné jen jméno.

OBSAH

Předmluva	5
Život Lo Pa Hongův	11
Apoštol milosrdné lásky	13
Muž Katolické Akce	20
Lo Pa Hong v soukromí	31
Vnitřní život Lo Pa Hongův	34
Trpěti a sloužiti	38
Katolická Akce	43

Nihil obstat:

P. Aemilianus Soukup O. P., censor ex
officio.

Imprimatur

Archiepiscopus, v. z. Dr. Ozynula.

Olomucii, die 19. Januarii 1940. — Nr. 860.

F. S. Horák

Sv. Jan od Kříže,

učitel duchovního života

VÍTĚZOVÉ

Archiv „Vítězové“, Olomouc.

F. S. HORÁK

SV. JAN OD KŘÍŽE,
UČITEL DUCHOVNÍHO ŽIVOTA

1940 VÍTĚZOVÉ, OLOMOUČ

Nihil obstat:

P. Aemilianus Soukup O. P., censor ex officio.

Imprimatur:

Dr. Udalricus Karlík, Vicarius generalis,
v z. Dr. Ozynula.

Olomucii, die 15. Februarii 1940. — Nr. 2.375.

Ú V O D E M.

Aby byly zpřístupněny naší duchovní obci ryzí poklady duchovní literatury, zamýšlejí dominikáni vydati vbrzku spisy jednoho z nejhlubších mystiků, sv. Jana od Kříže, v pečlivém překladu dr. Jaroslava Ovečky S. J. Tento skromný příspěvek životopisný může býti úvodem k překladu děl světcových. Jeť poznání jeho života dobrou pomůckou k pochopení jeho nauky, jak praví J. Maritain v předmluvě k nejlepšimu životopisu tohoto mystika, který napsal P. Fr. Bruno, sám karmelita, obeznámený s životem a duchem řádu a při tom vynikající historik.

Skrytý život světcův, soustředěný na Boha a vyčerpávající se láskou k Němu, lehce unikal veřejné pozornosti. Proto takové bytosti, jejichž veškerá sláva koření v jejich nitru, jsou tvrdým oříškem pro historiky. Musíť se spokojiti objasněním vnějších okolností jejich života a sbíráním všeho toho, co může přispěti k utvoření představy o jejich duchovní tvářnosti. Jejich nejhlubší život, jejich myšlenky a vůbec podstata jejich ducha musí býti hledána v jejich vlastních spisech. Kdo tedy opravdu touží poznati našeho světce, nechť vezme jeho díla a čte je s celým usebráním!

P. Bruno se pokusil znovuvytvořit co nejlépe prostředí, v němž sv. Jan žil, a proto navštívil všechna místa, jeho kroky posvěcená, a velmi nám je přiblížil. Při tom vnesl ze své nevšední znalosti spisů a nauky mystikovy tolik světla do jeho duše, že se před naším duchovním zrakem objevuje, pokud možno, věrná tvář světcova ve vší své posvěcené lidskosti. — Velké dílo P. Bruna „Saint Jean de la Croix“ (Paris, Plon) bylo mezi jiným hlavním pramenem stručného životopisu, jenž následuje.

RODIŠTĚ.

V Staré Kastilii, na planině mezi Salamankou a Avilou, leží městečko Fontiveros, rodiště svatého Jana od Kříže. Když si jeho otec Gonzalo de Yepes bral chudou, hezkou a ctnostnou Kateřinu Alvarezovou, věděl, že na sebe i rodinu uvaluje opovržení svého šlechtického rodu. Od svých příbuzných se tedy nemohl nadíti ničeho, i byl odkázán jen na práci svých rukou. Naučil se od své ženy tkáti plátno i hedvábné látky a oblekl roucho chudých. Kateřina jako pravá Toledanka udržovala domácnost v útulné čistotě. Žila prostě, čistě a vkusně. Měli tři syny. Brzy po narození nejmladšího Jana se otec roznemohl a umřel po dvouletém utrpení. Matka hledala nejprve pomoc u svých příbuzných, ale nepořídívši vrátila se do Fontiveros. Dala se znovu do práce, aby uživila své děti, a vyučila tkalcovství i nejstaršího synka.

Když však výdělků pozbyla a neměla co dáti dětem do úst, rozhodla se opustit Fontiveros, k němuž ji poutaly milé vzpomínky. A tak se i Jeníček vzdálil z rodného městečka a není zprávy, že by se tam byl kdy vrátil.

SLUŽEBNÍK CHUDÝCH.

Kateřina si vyhledala práci u jednoho tkalce v Arevalu, vzdáleném šest mil od Fontiveros. Zatím co se matka s nejstarším synem skláněla nad tkalcovským stavem, aby uspokojili přísného mistra a vydělali rodině chleba, nesměl už ani Jeník zaháleti. Marně však ho matka zkoušela připoutati k nějakému řemeslu, tíhlť jen k věcem duchovním. Když se jeho bratr oženil — tehdy měl už jen jednoho, protože prostřední zemřel — odstěhovali se do města Medina del Campo, kde byl Jeník poslán do klášterní školy. Tam dostával stravu a naučil

se záhy číst a psát. Odvděčoval se za dobrodiní tím, že vyprošoval pro děti té školy almužnu. Tak poznával hořkou skutečnost života, měřil se s bídou a rostl láskou k trpícím. Vzor už měl v matičce, která se ujímala i cizích ubožáků, viděla-li je strádati a bez pomoci.

Medina byla v této době čilým obchodním městem. Z dalekých zemí, až z Italie a Nizozemska, se sjížděli kupci na zdejší veletrhy. Prodávalo se tu francouzské a holandské plátno, flanderské koberce, knihy tištěné v Italii, kordobské kůže, hedvábné zboží z Valencie a Granady . . . I domácí obchodníci rychle bohatli. Jeden z nich dal postavit rozsáhlý špitál. Jana se čilý ruch v městě nijak nedotýkal; ministroval v kostelích a klášterích, zastáváje i službu kostelníka. Při tom vzbudil pozornost šlechtice A. Alvareza, který se vzdal světa, aby sloužil chudým v hospitéle. Hoch se mu zalíbil svým ušlechtilým chováním i duševními přednostmi. Jan nyní vyžebraval almužnu pro chudáky, postižené nakažlivými nemocemi a byl dalek toho, aby se jich štítil. Jeho dobrodinec mu dovolil, aby poslouchal v prázdných chvílích kursy grammatiky v jesuitské koleji, nedávno zřízené. Je možné, že pokračoval i v dalších kursech, humanitním a retorickém, ale poněvadž nemohl volně nakládat s časem, využíval ke studiu i noci. Tak Jan, maje velké vlohy a výtečné učitele, nabyt přes všechny překážky dobrého předběžného vzdělání ještě před vstupem do karmelitského řádu.

NOVICEM.

Přijat byl do něho na den sv. Matěje roku 1563 v kláštere sv. Anny v Medině. Juan de Yepes, obut jsa v černé střevíce, hlavu maje ostríhanou v podobě koruny, na sobě světský plášť, halící bílou tuniku, přiblížil se k oltáři

v průvodu jednoho bratra. Převor, stoje ve štolle na stupních oltáře, dal mu otázku: „Čeho si přeješ?“ Jan na to: „Milosrdenství Božího, chudoby řádu a společenství bratří.“ Pak mu představený vyložil, jaká je práce v řádu, jaká odříkání a jaké nesnáze. Také ho poučil, že musí s oddaností a láskou k Bohu zachovávat řádovou poslušnost, čistotu a chudobu. Tuto oběť vzal syn Kateřinin s radostí na sebe.

Světské roucho bylo s něho sňato a za symbolických modliteb oděl jej převor v dlouhý černý habit, přepásal koženým pásem, zavěsil škapulíř a posadil na hlavu kapuci. Pak byl veden z kapitulního sálu v průvodu do kostela, padl před oltářem na kolena, s rukama sepjatýma k němu vystoupil a políbil jej. Potom se líbal s převorem a s ostatními bratřími a při mši sv. přijal Tělo Páně.

Vdova po Gonzalovi nelitovala oběti, kterou dávala Bohu ve svém synu, ač pozbyla takto naděje na lehčí živobytí ve stáří; byloť Janovi slíbeno stálé místo kaplana v hospitálu. Jan vybíraje mezi dvěma dobrými věcmi, volil věc lepší. Rozhodl se opustit svět a cele se zasvětit Bohu a službě Neposkvrněné Panně.

Noviciát je rok zkoušky, přísné zkoušky, ale Jan od sv. Matěje — takové je jeho nynější jméno — její tíhu snášel lehce. Ve své osamělé cele čítal o dějinách svého starobylého řádu, jehož počátky sahají až do dob starozákonních. O tom jej poučily řádové stanovy generála blah. Jana Soretha z r. 1462. Tam četl hned v I. odstavci:

„Jak odpovědět těm, kteří se táží, kdy a jak vznikl náš řád? Proč se jmenujeme Bratří Blahoslavené Panny Marie z hory Karmelské? Odpovídáme, vzdávajíce svědectví pravdě, že od času Eliáše a Elisea, jeho žáka, kteří vedli na hoře Karmel bohublý život, usadivše se neda-leko Achonu, mnozí svatí otcové jak Starého,

tak Nového zákona s oblibou vyhledávali samotu téže hory, aby tu rozjímalí o věcech nebeských. Tam u pramene Eliášova trávili Bohu zasvěcený život v ustavičném pokání, jak o tom též svědčí 6. kapitola knihy Královské... Vystavěli kapli Matce Spasitelově. A proto si dali jméno Bratří Blahoslavené Panny Marie z hory Karmel. Od té doby jim toto jméno přísluší podle výsady apoštolské... Albert, patriarcha jerusalemský, legát sv. Stolicе, před koncilem lateránským je sloučil pod touž řeholí, kterou jim dal a kterou schválili papežové Honorius III., Řehoř IX. a Inocenc IV.... (Odst. II.) Je v řádě 22 provincií: Svatá země, Sicilie, Anglie... Desátou tvoří Španělsko, t. j. Kastilie, jejíž založení bylo nařízeno kapitulou londýnskou v r. 1254.“

Jan si v duchu představoval horu Karmel, omývanou mořem pod východním sluncem, dojemný rozhled odtud na místa posvěcená... Jednoho dne tamní poustevníci, přinuceni vpádem Saracénů, sestoupili s hory a rozloučivše se s ní posledním pohledem, odpluli do zemí zámořských. Usadili se na Kypru, na Sicilii, v Provenčálsku... Z poustevníků se stali řeholníci. Šestý generál řádu, Angličan sv. Šimon Stock, obdržel mezi modlitbou škapulíř s příповědí, kdo v něm zemře, že nezakusí věčného ohně... Tak si doplňoval náš novic kusé vědomosti o svém řádu.

Život v noviciátě nedopřává volných chvil: ve dne i v noci zpívané officium, každý den zpívaná konventní mše, velmi časté mše za zemřelé, každé pondělí procesí za zemřelé kolem kláštera a hřbitova se čtyřmi výkropy. Kromě toho mají novicové zpívati mši sv. ku poctě P. Marie a večer se shromažďují u jejího oltáře, aby Jí zapěli zbožné chvalozpěvy.

Pro Jana je radostí i útěchou, že může přísluhovati při mši svaté, třeba by takto ztrávil

celé ráno. Kdo ho tehdy mohl pozorovat, obdivoval se pokoře a způsobu, jakým vykonával úkony sebe více unavující.

Celé hodiny musel trávit v kůrové lavici nebo lépe před zpěvním pultem, zpívati polohlasitě, vážně s předepsanými přestávkami. Na znamení, dané převorem, novicové po dvou vycházejí z choru, když se před svatostánkem hluboce poklonili. Odeberou se i s otci do síně kapitulní, kde je po modlitbě „Praetende“ čekají různé povinnosti v klausuře. Pro všechny bratry je závazné ranní čtení jedné kapitoly z ordináře, pak následuje čtení Písma. Od lekce gramatiky je náš novic osvobozen, leda že by ji dával sám členům méně vzdělaným. Také na opakování zpěvu se klade důraz.

Ale bratři, byť by sebevíce vydrželi, potřebují oddechu. Za pěkných dní vyvádí novicmistr své chráněnce, oděné v bílé pláštěky, „aby na nich byla patrna nevinnost a čistota Neposkvrněné Panny“, na výšinu, kde strmí mohutný hrad Castillo de la Mota, s jehož cimbuří se naskýtá pohled na široou pláň, zelené lučiny, protékané stříbrnou říčkou. Zrak může blouditi i po živých cestách, vedoucích ze Segovie a Avily.

Jsou však i jiná cvičení tělesná, při nichž netřeba vycházeti z kláštera. Dvakrát za týden zaměstná novice P. sakristán při zametání kostela. Zaskočí-li si v tu chvíli matička do kostela, aby se pomodlila ke sv. Anně, je synu Janovi dovoleno promluvit s ní několik vřelých slov. Jindy zase shromáždí novicmistr mladíky, aby jim vysvětlil obřady a uvedl je do klášterních obyčejů. Mluví k nim o řeholních pravidlech. Má na mysli i to, že návyk se snadno stává rutinou. Připomíná jim, že se hned na znamení zvoncem musí odebrat do chóru, aby zachovávali naprosté mlčení, nevstávali hřmotně z lavic. I rozžehování svíček je rozvrženo na

novice; ti pak, kteří sloužili u oltáře, posluhují řeholníkům v refektáři. Před každým jídlem se převor informuje o chybách a poklescích, učiní krátké napomenutí a teprve dá pokyn k četbě Písma. Pátek je určen pro sv. zpověď. Se sklopenými zraky, ruce držice pod škapulířem, musejí se novicové sami věrně obviniti z poklesků proti řeholním pravidlům. Řehole se také toho dne předčítá při jídle a vysvětluje v mateřské řeči.

Netrvalo dlouho a Jan od sv. Matěje si uvědomuje, že se řídí zmírněnou řeholí. Zmírnit ji dovolil papež v r. 1431 tehdejšímu generálu Janu Faci po zmatcích, způsobených západoevropským rozkolem a hrozným morem, který vyhladil mnohé kláštery. Úleva se týkala jednak požívání masa (dovoleno je požívati třikrát týdně), jednak styků s lidmi, který byl v prvotní řeholi velmi omezen pro členy řádu především rozjímavého. Uvolnění řehole nemohlo na trvalo uspokojiti horlivé karmelity. Už stanovy, vypracované generálem blah. Janem Sorethem a schválené r. 1462 bruselskou kapitulou, znamenají počátek karmelitské reformy, tíhnoucí k původní přísnosti. K ní nabádal i generál Audet r. 1524, snaže se ji všeobecně obnoviti, narazil však zvláště ve Španělsku na prudký odpor, projevující se dokonce opouštěním klášterů. Ale byly i tu čestné výjimky.

Novic Jan jistě plní do puntíku, co mu novicmistr přikazuje. Než vkládá do slov i ducha řádu, který mu nemohl býti neznám z knih, rozšířených v řádových domech, z děl, v nichž žije původní duch Karmelu, jako je na př. Kniha o zřízení prvních mnichů, otištěná v Speculum Ordinis z r. 1507, kde čteme:

„Život karmelitů má dvojí cíl. Prvního dosahujeme svou prací a ctnostným úsilím za pomoci Boží milosti. Záleží v tom, abychom obětovali Bohu svaté srdce, zbavené vší skvrny

hříchu. K druhému cíli dospíváme jediné darem Božím; spočívá v tom, že ochutnáváme jaksi v duši a zakoušíme ve svém duchu sílu Boží přítomnosti a sladkost nebeské slávy. Za tímto dvojím cílem musí mnich vstupovati do života poustevnického, podle slov proroka: V zemi vyprahlé, bez cest a bez vody, tak jsem rozjímal v svatyni, Bože, abych viděl Tvou moc a slávu.“ (Žalm LXII.)

Jan se chvěl radostí, čta tyto řádky, napojené mystickou tradicí karmelitského řádu. Čistý vánek s hory Karmelu osvěžoval jeho duši. - V tomto věkovitém ideálu spatřoval svůj ideál a jeho srdce poskočilo nad shledáním. Tomu ideálu se nezpronevěří. Chce žít v přísné usebranosti podle původní řehole. Svěří se se svým úmyslem představeným či utají své přání? Podle svědectví druhá na studiích v Salamance dostal Jan po složení slibů dovolení od představených spravovati se původní řeholí.

Roku 1561 se stává provinciálem řádu v Kastilii A. Salazar, nakloněný reformě sv. Terezie. V jeho přítomnosti také složí náš Jan po uplynutí noviciátu své řádové sliby.

NA STUDIÍCH V SALAMANCE.

Od r. 1564 mešká Jan v Salamance v řádové koleji sv. Ondřeje, která je studijním střediskem španělských karmelitů. Nedostatek zachovaných pramenů nedovoluje nám podrobně sledovati jeho studium a vůbec ráz studií v karmelitském řádě té doby. Jisto je, že měl rád též své zvláštní autority bohovědné (Michal z Boloně, Baconthorp, Tomáš Walden a j.), ale řádoví studenti poslouchali kursy nejen ve své vlastní koleji, nýbrž i na universitě salamanské, na které převládal thomismus, nauka sv. Tomáše Akvinského. Salamanská universita prožívala dobu svého největšího rozkvětu, k ně-

muž základy položil věhlasný František Vitoria a jiní slavní profesori, zvláště z řádu dominikánského. Jan od sv. Matěje byl zapsán po tři léta na fakultě svobodných umění a jen rok na fakultě theologické ve škol. roce 1567/8. Tehdy vykládal dominikán Juan Mancio de Corpus Christi třetí díl Summy sv. Tomáše, tajemství vtělení a vykoupení Kristova, augustián Juan de Guevara, stejně oddaný nauce thomistické, začal s výkladem I. dílu 2. části Summy. Za svého pobytu pozdějšího v různých střediscích universitních (na př. v Alcale) mohl náš mladý karmelita doplniti ještě mezery svého theologického vzdělání.

Byla často vyslovena otázka, jaký vliv mělo scholasticko-thomistické prostředí universitní na duševní vývoj sv. Jana od Kříže. Přijímal jej svobodně či jen trpně? Nebyl by se nadaný mladý muž svobodněji vyvíjel bez tohoto jej „zatěžujícího“ vlivu? Na tuto trochu všetečnou otázku moderního badatele (Baruzi) možno odpovědět, že pobyt na salamanské universitě representované mistry, jako byli Mancio, Guevara a Juan Gallo, měl hluboký a blahodárný vliv na sv. Jana od Kříže, a není nic známo, že by se byl kdy pokusil mu uniknouti. Sv. Jan se spokojil s tradicí thomistickou: v Salamance si osvojil pevnou mluvu, která ho později uchrání jalových výlevů mystických, tam se naučil uchovat ducha v bezpečí katolické víry, že nepodlehne iluminismu nebo kvietismu. Je pouhou chimérou tušit v tom jakýsi nedostatek, který ochudil jeho myšlenku.

GENERÁL ŘÁDU P. RUBE O.

Brzy po koncilu tridentském poslal papež Pius V. do Španělska generála karmelitského řádu Rubeo z Ravenny, aby tam prováděl v klášterích usnesení církevního sněmu. Zavítal také

do kláštera salamanského, kde se tehdy Jan od sv. Matěje zdržoval na studiích. Generál shledal, že se mnozí mnichové provinují proti řádovým stanovám, zakazujícím soukromý majetek; rozdal bratřím dotazníky, na něž měli odpovědět, aby tak poznal skutečný stav kláštera. Ne všichni si zasloužili výtky. Někteří žili opravdu životem svatým, zvláště ovšem náš tehdy čtyřiaadvacetiletý Jan. Jemu nikterak nedostačovaly hojné předepsané pobožnosti: vstával v noci, aby se vroucně modlil i bičoval nemilosrdně své mladé tělo, a uléhal pak na tvrdém dřevě.

Jan byl také zavolán ke generálu, který ho prozatím jmenoval dohlížitelem nad studenty, s nimiž měl opakovati bohovědnou látku. Studenti jsou „útroby řádu“, praví Constitutiones Rubei; měl tedy Jan úkol velmi odpovědný. Konal jej zajisté nejen duchem, nýbrž i srdcem. Světec svou bytost nedělí, podává se cele a působí ještě víc svým příkladem. A opravdu ti, již byli svěření dozoru Janovu, stali se „útroby řádu“, jak nás zpravují jeho dějiny.

Počátkem léta 1567 přijal Jan z rukou salamanského biskupa kněžské svěcení. Není sice o tom bližších záznamů, ale když Jan vstupoval počátkem školního roku 1567/8 na bohovědnou fakultu, byl zapsán už jako kněz.

Než Jan pojal zatím jiný plán. Opouští v průvodu druha Salamanku, město škol, kostelů, paláců a klášterů, zanechává akademické dráhy, nemyslí na její skvělé tituly, ale obrací zraky ke kartouze.

ROZHODNUTÍ.

Vrátí se nejprve do Mediny, do svého původního kláštera a slaví tam svou primici. Je uveden procesím do kostela. Blíže se k oltáři, zapěje s ministranty žalm Judica a jeho první

mše svatá se začíná. Chvěje se touhou, aby se čistýma rukama dotkl Těla Páně. Nikdy Boha neurazit hříchem . . . Přizná se po letech, že byl za první mše svaté utvrzen v té milosti. Když sám s největší zbožností přijal Beránka Božího, podává Jej matce, bratrovi a dobrodinci — drahým bytostem, které ho samy obětovaly Kristu.

Sotva se skončila dojemná slavnost, již ho to pudí do samoty, aby žil pouze s Kristem. Vyhlédl si k tomu nejbližší kartouzu.

Medinský převor nezrazoval Jana od jeho úmyslu; zabýval se sám myšlenkou, ač byl muž už letitý, že přestoupí do kartuziánského řádu. Než najednou — bylo to v předvečer Nanebevzetí Panny Marie — objeví se na prahu jeho kláštera sv. Terezie, nevšední žena odhodlaného ducha. Aby své duchovní dcery udržela v původním karmelském duchu, obrátila se na generála P. Rubea s prosbou, aby schválil její řádovou reformu. Generál odpověděl z Barcelony, že dovoluje zřízení dvou domů pro „rozjímavé karmelity“. Sv. Terezie hledala někoho, s kým by se poradila. A tu se dověděla o mladém mnichu, jenž žije podle původní řehole v usebrání a kajícím duchu, takže vzbuzuje úctu dokonce u starších spolubratří. Nevíme, z čí popudu, ale jistě s dovolením převora P. Antonína, navštívil sv. Jan světici v jejím prozatímním útulku v Medině. Bylo to první jejich setkání, ale hned od prvních slov si porozuměli. Sv. Jan se vyznal ze své touhy po větší dokonalosti, po životě v ústraní, daleko od světa, nablízku Boha. Také prozradil svůj úmysl odejít proto do kartouzy. Sv. Terezie mu zas zjevila svůj záměr: vzkříšení prvotního života v řádu Panny Marie. V Knize o zakládání píše později: „Prosil jsem ho naléhavě, aby vyčkal, že nám Bůh dá klášter, ukázala jsem mu, chce-li žít životem dokonalým, aby raději setrval ve svém řá-

du, že Bůh tím bude oslaven. Zavázal se s podmínkou, že nebude dlouho čekatí.“

Při prvním setkání dala čísti sv. Terezie Janovi také list generálův, z něhož světec poznal hned velkou duši P. Rubea, jeho pochopení pro prvotní ideál a jeho touhu po reformě, neboť v kastilské provincii pomalu zmíral řádový život.

Sv. Jan a sv. Terezie si tedy porozuměli a od té chvíle spolupracovali o velkém díle řádové obnovy.

V říjnu se už mohly karmelitky přestěhovati do vlastního domu v Medině. P. Jan tam častěji docházel, buď aby sloužil mši sv. nebo rozmlouval v hovorně se sv. Terezií. Také jí a ostatním sestrám představil svou matku a ony později o ni pečovaly, když zestárla. Po letech pak přijaly její tělesné pozůstatky a uložily ve vlastním klášteře. Na sv. Lukáše vrátil se P. Jan do Salamanky, aby tam pokračoval v theologických studiích.

S V. J A N O D K Ř Í Ž E A S V. T E R E Z I E.

P. Jan, skončiv rok theologických studií v Salamance, pospíšil do Mediny. Tu se dověděl od sv. Terezie, že jeden šlechtic avilský daroval dům v Duruelu na zřízení kláštera pro reformované karmelity.

Než ještě došlo na Duruelo, sv. Terezie pospíchala se založením kláštera pro reformované karmelitky ve Valladolidu. Ptáme se, proč chtěla světice, aby byl vzkříšen osamělý a odříkavý život někdejších karmelských poustevníků? Šlo jí především o z a c h r á n ě n í d u š í. Myslíc na ničivé náboženské boje a řádění protestantů ve Francii, vzkřikne světice na začátku své „Cesty k dokonalosti“: „Dala bych tisíc životů, abych zachránila jedinou z těch duší, které hynou v tak velkém množství v této zemi... Mo-

je srdce puká, vidouc tolik duší propadat zatracení. Ach! Kéž bych aspoň neviděla hynout jich každý den víc!“ Ještě nikdo do této doby nemluvil s takovou naléhavostí o potřebě tohoto mocného apoštolátu pro záchranu drahocenných lidských duší! Jen proto světice neumdlávala, zakládajíc nové a nové kláštery, střediska tohoto apoštolátu. A sv. Jan od Kříže byl jí v tom horlivým pomocníkem. Uvádějíc jej do svých záměrů, podotýkala skromně, že on má tolik ctností, že by se měla víc učit od něho než on od ní.

Takto-li jednala, nepřekračovala sv. Terezie nikterak pravomoc jí od generála svěřenou. Připravujíc nové stanovy pro reformovaný řád, měla na mysli jak ženské, tak mužské kláštery. Obojí se nesou týměž duchem a jsou naplněny týmiž pravidly.

Klášter ve Valladolidě nestál na zdravém místě, proto skoro všechny sestry vážně onemocněly. Za této zkoušky se právě osvědčil svatý Jan: těšil, vedl sestry s jímavou mladistvou autoritou. Sv. Terezie právem napsala: „Vidím, že je pln moudrosti, zdá se, že začínáme dobře. Tento kněz je velmi povznesený v modlitbě a má dobrý úsudek. Kéž ho Bůh provází zdarem!“

Toto zjištění a toto přání mluví za mnoho. Sv. Terezie si přála, aby její duchovní dcery měly dobré duchovní vůdce, zachovávající původní řeholi. P. Rubeo, generál řádu, dal také na její žádost svolení k založení dvou reformovaných mužských klášterů. Sv. Terezie, majíc prohlášení generálovo v rukou, obrátila se na provinciála, který právě dlel ve Valladolidu, a dovedla ho získati pro svou myšlenku. Zatím se světice dohodne též s biskupem avilským, aby byl zřízen v Duruelu mužský klášter s přísnější, původní observancí. Jan od sv. Matěje, který se od této doby bude nazývat Jan od Kříže, je

poslán do Duruela, aby uvedl darovaný dům do takového stavu, aby se v něm mohlo bydlet.

POČÁTEK KARMELITSKÉ REFORMY DURUELO.

Duruelo je víska, ležící několik mil od Avily. P. Jana tam provázel zedník, aby z domu, který byl v nevalném stavu, vytvořili prostinký klášter. Jeho noví obyvatelé budou žít skoro jako východní poustevníci. I oděvem se jim připodobní. Brzy sem zavítá P. Antonín, který se vzdal hodnosti převora v klášteře svaté Anny v Medině, a uváže se ve správu kláštera. S ním přibudou ještě dva bratři.

Jak tedy vypadá tento „betlemský chlév“, klášter, sv. Terezií tak nazývaný? Z bývalé sýpky vytvořen chór, vchází-li se do něho, nutno skloniti hlavu, ale uprostřed je dost vysoký, aby zde bratři mohli recitovati hodinky. Odtud také je možno obcovati mši svaté, jež se slouží v kapli, upravené z domovního vchodu. Po obou stranách kaple jsou dvě poustevny a zároveň cely pro P. Antonína a P. Jana. V nich není možno stát, jen sedět nebo ležet. Jejich okénka hledí do kaple. Ostatní dva bratři se usídlili v podkrovní světničce. Bývalá kuchyně je rozdělena, z jedné části udělán refektář. Hle! sídlo chudých a pokorných, jaké měli dávní zakladatelé řádu. Jejich přísnou řeholí se také budou tito karmelité spravovati.

Založení kláštera jest kanonicky dokonáno, když P. provinciál jmenoval P. Antonína převorem a P. Jana podpřevorem a novicmistrem. Onen byl pověřen, aby uskutečnil reformu, sv. Terezií požadovanou. Ale vlastním průkopníkem jejím pro mužské kláštery je P. Jan. On už dávno podle ní žije a také ji provede. Jde o návrat k původnímu řádovému životu, k opravdové modlitbě, která zabírá celého člově-

ka. Jde o skutečnou vnitřní samotu, která hloubí propast pro Boha.

P. Antonín neprovádí v Duruelu zcela požadavky tereziánské reformy, povoluje v něčem, aby nebouřil „umírněné“ karmelity a z obavy, že navrhované stanovy nebudou schváleny. Jak se zachová P. Jan? Nebouří se, ale žije duchem svého ideálu, zachováváje předepsaná pravidla.

Bylo třeba ještě rozhodnouti, mají-li se reformovaní karmelité věnovati jen životu rozjímavému či také apoštolátu, péči o spásu bližních. Sv. Jan hledal ovšem samotu, kde by se mohl cele oddati Bohu a těšiti se mystickému spojení s Ním. Přesto nikdy nemínil vylučovat docela apoštolát. Nebyl tedy překvapen, poslal-li ho převor do okolních vsí kázat a zpovídat. Činil to rád, máje novou příležitost pro sebezapírání. Spokojil se při tom s nejprostší stravou, odmítaje obvyklé pohoštění. Říkávalť sám, že soucit s bližním tím více vzrůstá, čím více se duše láskou spojuje s Bohem.

Dílo tereziánské reformy je nesmírné. Je to především obnova, provedená žhavou duší obou velkých světců, opravdu geniálních.

Sv. Terezie, majíc na mysli založení nového kláštera bosých karmelitek v Toledě, zastavila se v Duruelu a byla jata duchem zbožnosti, který tu Pán rozsel. S velikou radostí také viděla, jakým dobrodiním je tento nuzný klášter svému okolí. Bosí, za sněhu i mrazu, vycházejí bratři do nejbližších vesnic, aby tu kázali a zpovídali. Obyvatelé zas přicházejí ke klášterní kapli a dlouho setrvávají na modlitbách, nedbajíce nepohody. Matka Terezie musí až domlouvat bratřím, aby se mírnili v trýznění vlastního těla.

Sv. Jan byl kdysi tak unaven a vyčerpán, že požádal před časem o jídlo. Sotva však pojedl, zesmutněl, vyčítaje že dal špatný příklad

bratřím. Když pak se snromáždili k jídlu, poklekl před nimi na hromadu kamení a rozbitých cihel, zmrskal do krve svá obnažená ramena a dojímavě se vyznal ze svého provinění. Pak se zhroutil vysílením. Takového hrdinského činu je schopna jen duše oživená láskou k Bohu.

„UMIRŇOVATEL CTNOSTÍ“.

Když se sv. Terezie těšila z nového kláštera v Toledě, dostala vzkaz od princezny Eboli, aby přijela neodkladně do Pastrany, městečka, ležícího východně od Madridu. Obdrževši od provinciála povolení k založení nového kláštera rozjímavých karmelitů na pozemku darovaném princem z Eboli, odjela do Pastrany a povolala P. Antonína z Duruela, aby převzal nový klášter. A tak sv. Terezie nejen horlivě rozmnožuje ženské domy řádové, ale neopomíná pomáhat k rozvoji mužských klášterů. O členy jejich není nouze, stále se hlásí noví nebo přestupují z řádu umírněných.

Za nepřítomnosti převorovy v Duruelu přijal sv. Jan od Kříže dva novice do kláštera; jednu duši prostou, plnou však lásky k Ukřižovanému, a tu si zvláště oblíbil; druhý byl mladý doktor ze Salamanky, který se sháněl jen po knihách. Novicmistr mu odebral i ty, které měl u sebe, a dal mu jen katechismus, aby rozjímal o jednotlivých jeho pravdách.

P. Jan byl mistr u vedení duší. Askesi a rozjímání považoval jen za prostředek k cíli: spojení s Bohem. Sv. Jan dovedl vésti své duchovní syny k pravému poznání a opravdové lásce k Bohu skrze světlo víry a za osvětlení daru Moudrosti. Jeho cesta je rychlá a bezpečná. Záleží-li dokonalost v lásce a nikoli v extasích a duševních sladkostech, není třeba se znepo-

kojovati, je-li jich člověk zbaven. Účel rozjímavé modlitby je v tom, abychom svou vůli přizpůsobili vůli Boha a nade všechny věci Jej milovali. To je v nejstručnějších rysech, k čemu vedl světec novice v roce jejich zkoušky, aby z nich vychoval rozjímače.

Brzy byly dni duruelského „betlema“ sečteny. Pán Mancery na poděkování za šťastný porod své ženy daroval našim karmelitům kostel své osady, v němž zavěsil vzácný obraz Mado-ny zaslaný mu z Flander, a dal vedle kostela vystavěti pro mnichy malý klášter. Slavnostního přenášení Sanctissima z Duruelu do blízké Mancery se účastnili karmelité obojí observance s P. provinciálem v čele.

Obraťme se zase do Pastrany! Na návrh matky Terezie poslal tam P. Antonín sv. Jana, aby život v klášteře přizpůsobil prvotní řeholi. Zatím však jej spravoval bratr, který zacházel za meze této řehole. Jako sv. Terezie dávala přednost ctnostem před sebetrýzněním, tak i P. Jan kladl důraz na lásku, jež vede k dokonalosti, neboť povznáší-li se láska, zvedá se celý mravní život. Duše od všeho oproštěná vzdává se cele lásce. Trýznění, které stravuje všechny zá-soby přirozené činnosti, může vésti k nepravému mysticismu t. zv. Osvícených, Alumbrados, již byli tehdy ve Španělsku dost rozšíření. „Kóná-li někdo více, Pán ho za to odmění v den Soudu. Nechť se nicméně řídí obezřelostí, touto pořadatelkou ctností.“ Když sv. Jan přišel mezi tyto „obry“ pastranské, myslel zajisté na tuto právě uvedenou radu prvotní řehole. Přicházel jako „umírňovatel ctností“ mezi tyto horlivce bez víry, kteří tíhli spíše k askesi než k vlast-nímu životu duchovnímu.

REKTOREM UNIVERSITNÍ KOLEJE V ALCALÁ DE HENARES.

Generál řádu povolil rozjímavým karmelitům jen dva řádové domy o 20 členech; tím byl rozvoj této přísnější větve karmelitské velmi brzděn. P. Rubeo byl veden obavami, aby přestupováním obutých k bosým nebyly jednotlivé provincie řádové uváděny ve zmatek; také mu působili starost někteří bouřliváci, kteří vstoupili do kláštera v Pastraně. Než nová větev potřebovala ústavu, kde by byli vychováváni a vzděláváni opravdoví učitelé reformy. Šlo o založení řádové koleje při universitě v Alcale, která se zásluhou svého zakladatele, kardinála Cisnerosa, povznesla na významné učiliště, úspěšně soutěžící se starobyrou družkou salamanskou.

P. Jan od Kříže byl postaven v čelo nové koleje, poněvadž byl k tomu nejschopnější, aby naplnil řádové studenty opravdovým duchem reformy. Nevíme sice přesně, do kterých universitních přednášek rektor vodil své svěřence, ale je pravděpodobné, že poslouchali ráno i večer výklad Theologické summy sv. Tomáše a také se účastnili denně čtení a výkladu sv. Písma a týdenních scholastických disputací. Přijímat akademické hodnosti bylo jim teprve pozdějšími stanovami zakázáno.

Světce vedl své žáky k životu rozjímavému, ale dbal také, aby horlivě studovali. Sv. Jan nestaví život duchovní proti intelektuálnímu. Obojí se vzájemně podporuje. Čím člověk Boha lépe poznává, tím lépe Ho okouší. Vzorný život alcalských studentů připoutával k řádu rozjímavých karmelitů elitní duchy, jakým byl mladý kněz, promováný na mistra svobodných umění, P. Jeroným Gracián. Byl skoro v témž věku jako sv. Jan od Kříže, ale jinak se sobě nijak nepodobali. P. Jan byl bledý, vyhublý,

a chování vážného. P. Gracián okouzloval svým zjevem, byl příjemný v řeči, duch výbojný, přitahovaný v mystice věcmi neobyčejnými, také vynikal jako kazatel. Sv. Jan tihne jen za věcmi nadpřirozenými, i když káže, nezapře svou touhu po skrytém životě.

P. Jan pobyl v Alcale jen 16 měsíců, ale ty nebyly ani pro něho samého bez užitku, třebas tu vedl duše jiných bratří.

ZPOVĚDNÍKEM KARMELITEK V AVILE.

Klášter karmelitek v Avile, zvaný Vtělení, nepožíval dobré pověsti; řeholní kázeň tu byla velmi uvolněna. Řeholnice přijímaly v klášteře četné návštěvy a byly v ustavičném styku se světem. Sv. Terezie se zprvu poddávala také tomuto životu, ale Kristus ji volal na cestu dokonalosti. Za souhlasu představených jala se zakládati nové kláštery, kam zaváděla původní, přísnější řeholi. Než najednou je ustanovena převorkou svého mateřského kláštera Vtělení. Povolání ji zastihlo v Medině a velmi ji poděsilo. Spatřujíc však v něm vůli Boží, poslechla. Byla doprovozena P. provinciálem na své působišťe, kde byla přijata s velkým odporem sester. S Boží pomocí jej přemohla a pohnula sestry k tomu, že se zvolna zříkaly svých zábav a dosavadní svobody. Brzy dostane nového pomocníka, když jí byl poslán P. Jan od Kříže za zpovědníka, schopného povznést duše k vyšší dokonalosti.

Klášter Vtělení se takto zcela proměnil. Poslušnost a usebranost jsou v takové úctě, že P. visitátor nenalézá nic, co by vytýkal. Veliký duchovní užitek z přímého styku se sv. Janem od Kříže má zbožná převorka sama; poznamenává: „Bohatství a poklady, které Bůh uložil do této svaté duše, nejsou nikomu známy, jsou

však veliké.“ Jindy pak vyznává: „Je opravdu otcem mé duši a jedním z těch, kteří jí prokázali svými slovy nejvíc dobra“, neboť „spojuje největší zkušenost s nejhlubší vědou“. Z této doby takřka společného duchovního života obou světců jsou známy stavy mystického jejich vytržení. Jednoho dne — bylo to na svátek Nejvyšší Trojice — P. Jan byl v klášterní hovorňice (prostoru sotva pět stop dlouhém a širokém) a rozmlouval s matkou Terezií, sedící na lavici s druhé strany mříže. Světec hovořil o oblíbeném svém tajemství a jeho duše se hroužila do tohoto ohnivého oceánu. Zápal Ducha unášel tělo, a jak se Jan chytal židle, zvedala se i ona s ním, takže se dotýkal nevysokého stropu. Svěťice byla uchopena touž prudkostí lásky. V tom vešla její příbuzná a viděla tento únos opravdu eliašovský. „Nemohu jinak mluvit s P. Janem od Kříže, protože se dostane ihned do extase a povznáší i ostatní“, dodala pěkně Terezie na svou omluvu.

Pět let, 1572—77, která ztrávil svatý Jan od Kříže v klášteře Vtělení v Avile, jsou dobou usebrání, studia a zvláště také hojných zkušeností, získaných při vedení duší.

Sv. Jan jako zpovědník neměl snadnou práci. Kromě hodinek podle karmelitských předpisů musil týdně zpovídat 130 jeptišek, při tom je duchovně vést a být jim rádcem v pochybnostech. Jeho otcovské jednání se neomezovalo na rady a poučování. Počínal si jako rozený obránce. Odbýval malé doktrinářky (lpějící na svých názorech), milovnice vidění, máje sestry k tomu, aby jim dávaly výhost. Svou neúnavnou trpělivostí, jež nořila kořeny do lásky, dosahoval ušlechtilých vzestupů duší k Bohu.

L É T A V E L K Ý C H Z K O U Š E K .

Smrt generála řádu (1578) se mocně dotkla sv. Terezie, která litovala, že se s ním lépe nedorozuměla. To bylo její přesvědčení, když hleděla nyní zpět na bouřlivá léta, právě uplynulá. Jak k těmto zmatkům došlo?

Počátkem r. 1570 jmenoval papež Pius V. na žádost krále Filipa II. pro karmelitskou provincii kastilskou a andalusskou dva visitátory z řádu dominikánského, P. Fernandez a Františka Vergase. Toto zasahování královo do vlastní pravomoci těžce nesl generál karmelitů P. Rubeo.

V Kastilii šlo zatím všechno dobře. P. Fernandez byl svatý muž, jemuž se snadno podařilo postavit bosé karmelity v čelo umírněných v Toledu a v Avile a jmenovati sv. Terezii převorkou kláštera Vtělení. I generál s tím projevil souhlas. Méně opatrně si počínal visitátor andaluský. - Udělil tolik moci mladičkému P. Graciánu a jeho dvěma méně důvěryhodným spolubratřím, že to pobouřilo umírněné karmelity. P. Rubeo přijal jejich stížnost se zadosti-
učiněním.

Sv. Terezie neměla tušení o těchto obtížích i radovala se, že se dílo její reformy vzмáhá v Andalusii. Než P. Rubeo právě v ní hledal vinnici a původkyni toho, co se dělo v Andalusii. Ona zatím v té době spolu se sv. Janem od Kříže pečovala o duchovní rozkvět starého Karmelu v Avile. Když tu vypršela doba jejího převorství, odjela do Toleda a odtud do Beasu, kde se chystala založit nový klášter bosých karmelitek. Tam se po prvé setkala s P. Graciánem, který na ni učinil velmi dobrý dojem a poslal ji ze své moci, udělené mu visitátorem, do Sevilly.

Zatím svolal P. Rubeo generální kapitulu do Piacenze; španělští zástupci se cestou zdrželi,

také sv. Terezie nemohla se ospravedlniti z výtek, které jí P. Rubeo písemně oznámil, protože ji jeho list zastihl až v Seville. A tak rozhodovala kapitula na základě neúplných aktů. Bosí karmelité byli prohlášeni za neposlušné buřiče a odsouzeni k tomu, aby do tří dnů opustili domy, zřízené bez dovolení generálova, byť i se to provedlo s použitím světského ramene. Sv. Terezie se obrátila na generála uctivým listem, v němž hájila bosých karmelitů proti výtce, že se nepodrobili, jinak ovšem přiznávala, že by byli lépe učinili, kdyby byli volili jinou cestu a nevzbuzovali nespokojenost generálovu. Ale její mateřská obhajoba přišla příliš pozdě. P. Gracián, nepodrobiv se rozhodnutí kapituly, které nařizovalo vypuzení mnichů z klášterů v Peñuele, Granadě a Seville, byl P. provinciálem vyobcován. Co by byl také učinil se 70 bratry, kteří byli v oněch třech sporných klášterech andaluských?

Nuncius zrušil exkomunikaci, vyhlášenou provinciálem a uvedl také oba bosé karmelity, totiž P. Jana jako zpovědníka i jeho druha, do kláštera avilského, odkud byli vypuzeni od karmelitů obutých či nereformovaných.

P. Gracián svolal zvláštní kapitolu bosých, na níž prohlásil samostatnou jejich provincii, podřízenou přímo generálu. Do Říma měli býti vysláni dva bratři, aby vyjednávali o té věci přímo se sv. Stolicí. Než také generál neváhal jednat. Ustanovil P. Tostado, aby provedl ve Španělsku rozhodnutí poslední všeobecné kapituly.

Postavení obou stran je opravdu dojímavé. Bosí se opírali o nuncia a apoštolské visitátory, obutí zase měli oporu v generálovi řádu. Zatím však zemřel nuncius Ormaneto, veliký obhájce tereziánské reformy. P. Tostado exkomunikoval v Avile všechny jeptišky, které volily sv. Terezii za převorku. Všecky úkony náboženské

tu byly zastaveny, nebylo mše sv., nebylo chóru ani hodinek. Svatý Jan od Kříže těšil v tu smutnou chvíli matku Terezii. Bylo to poslední shledání s ní před jeho uvězněním.

P. Maldonado, pravá ruka generálního vikáře (P. Tostado), vymáhal vši mocí respekt k rozhodnutím piacenským. Snažil se přemluvit P. Jana, aby se vzdal novot, pohoršujících řád a vrátil se k dosavadní observanci. Ale světec odmítl tak učiniti. Aby ho zachránili, zvolili ho spolubratří převorem v Manceře, jejíž založení bylo generálem uznáno. Ale bylo příliš pozdě. Sv. Jan se nelekal, chtěl trpěti pro Krista a nechal se zajmout jako beránek. Spolu s ním byl zatčen jeho druh. Jako zločinci byli zmrskáni a zavřeni každý ve zvláštní cele.

Zatčení způsobilo značný rozruch. Když se o něm sv. Terezie dověděla, obrátila se dopisem na samotného krále, stěžujíc si na P. Maldonado. „Jmenovali ho“, píše „provinciálním vikářem, snad proto, že má více schopností dělat mučedníky. Celé město je pohoršeno. Lidé se ptají, jak se toho mohl odvážiti, poněvadž nejsem prelát a nemohu se vykázati, z jaké pravomoci jedná, nebojí se zuřiti proti reformovaným karmelitům, kteří závisí na apoštolském komisaři; a to se děje nedaleko sídla Vašeho Veličenstva. Zdá se, že se neobává ani spravedlnosti ani Boha. Jsem sklíčena, spatřuji-li naše Otce v rukou těchto lidí. Již dávno se jich chtěli zmocniti. Než raději bych je viděla v rukou Maurů, našli by snad u nich více slitování. Co se týče P. bosého karmelity, toho velkého služebníka Božího (P. Jana), je tak sláb následkem všeho toho, co vytrpěl, že se bojím o jeho život. Pro lásku Boží, prosím snažně Vaše Veličenstvo, aby byl ihned propuštěn na svobodu... Obutí všude říkají, že přišli zničit bosé, protože to P. Tostado nařídil. Jestliže se Vaše Veličenstvo do toho nevloží, nevím, kam to po-

vede, neboť nemáme na zemi jiné opory než Vás.“

Zatím co světice psala tento prosebný list, byl P. Jan násilně převlečen do roucha obutých a odvážen na mezku do Toleda. Mezkář jej doprovázející mu radil k útěku, ale sv. Jan odmítl tak učiniti. Důvěřoval více v pomoc Boží.

V Ě Z N Ě M.

Osud sv. Jana od Kříže nešel matce Terezii s mysli; byla by ho ráda z vězení vysvobodila, spoléhajíc brzy na pomoc královu, brzy nunciovu. Světec byl zavřen v toledském klášteře obutých karmelitů. Den po svém příchodu je volán ke generálnímu vikáři. Je mu oznámeno poslední rozhodnutí kapituly piacenské. Ale jako sv. Terezie ani on je nemůže přijmouti. Podrobí se vikáři a uposlechne ho, ale jen v tom, co neodporuje nařízením apoštolských visitátorů. Je pevně přesvědčen, že reforma Karmelu je věc, kterou Bůh chce a řídí přes překážky, kladené jí v cestu. Ať mu odejmou roucho bosých, ve svém srdci bosým karmelitou zůstane.

Po tomto marném výsledku byl sv. Jan uvržen do vězení, a jakého vězení! Podle očitých svědků byl to výklenek ve zdi asi 2 m široký a 3 m dlouhý. Vzduch a světlo sem vnikaly jen světlíkem ve stropě, který sám ústil do kryté chodby. Toho světla bylo tedy velmi málo. Vězeň se mohl modlit breviář jen za jasnějších hodin, a to ještě jen, stoupl-li si na stoličku zrovna pod otvor. Na dveřích úkrytu visel zámek a žalárník měl vězně svědomitě hlídat. Povinností bratří bylo jemu pomáhat. S počátku byl každý večer, pak třikrát týdně a později jen v pátek přiváděn do refektáře, kde mu na zem položeny chléb a voda. Tento potupný půst nařizovaly řádové stanovy pro nenapravitelné pro-

vinilce. Zde byl také veřejně trestán. Polosvlečen, kleče, hlavu maje skloněnou a těžce oddychuje, přijímal rány prutem, snášel je s trpělivostí a láskou. Po tomto úkonu navlékal Jan na zkrvavená ramena tuniku, která nasákla krví, a uchyloval se do svého vězení. Za hrozných letních veder bylo zajisté pravou mukou nosit na sobě tuto purpurovou relikvii, která nebyla po devět měsíců vyměněna.

Nejvážnější bratři přicházeli do vězení, aby Jana napomenuli a vyzvali, aby zanechal reformy, nemající budoucnosti. Vždyť nový nuncius je nakloněn obutým a je tedy konec s bosými karmelity. Co bude s dílem Tereziiným? To byla bolestná otázka.

V toledském vězení však zakoušel sv. Jan nejen velikou trýzeň, ale také přehojnou duchovní radost. Už dávno odumřel světu a žil jen Bohu. Za odměnu mu Pán vlil milost temného a očistného nazírání. Vykládaje 3. verš LXII. žalmu praví náš světec, že ani duchovní rozkoše ani mnohé slasti, dotud obdržené, nepřipravují k poznání slávy Boží, nýbrž spíše vyprahlost a oproštění od vší smyslové stránky („pustá a vyprahlá země“ — v uved. žalmu), ani obvyklé uvažování o Bohu nevede k zakoušení a vidění Boží moci, nýbrž spíše nemohoucnost upoutat myšlenku na Boha a postupovat v rozjímání („neschůdná země“ v žalmu). Sv. Jan dlouho snášel trpnou noc smyslů, protože mu bylo souzeno pokročit až k vznešenému a šťastnému stavu spojení s Bohem. Mezi nocí smyslů a nocí ducha uplyne pro světce mnoho času. Je to doba prospívání, mystického vytržení. Následuje trpná noc ducha, trvající léta. Je třeba, aby se duch Janův zjemnil, zpokorněl, aby se očistil a stal tak prostým a útlým, aby se mohl sjednotit s duchem Božím. Jsou okamžiky, kdy se temné nazírání stává z očistného — Božím prominutím — osvětlujícím a mileneckým. Než ani

tu není světec ušetřen utrpení. K mystické noci se přidruží černé úklady ďábelské a lidské, noci žaláře. Když světec Karmelu vyšel z trpné noci ducha, trpěl nejjemnější a nejšťastnější strasti očistné: strasti netrpělivé lásky. Pln touhy stýská si Kristu, že se mu skrývá, ačkoliv ho sám ranil láskou, a hle! Žalář zazáří krásným a příjemným světlem. Vězeň se raduje, jako by už požíval nebeské slávy, a Kristus odpovídá na jeho stesky: Jsem s tebou, abych tě vysvobodil od všeho zlého. Světec musí zpívat, z mystika se stává básník. Zpívá o zásnubách duše a pak o svém duchovním sňatku. Je jisto, že si z vězení odnesl sešitek básní. —

V polovici srpna 1578, když P. Jan trávil už devátý měsíc v žaláři, navštívil ho toledský převor se dvěma bratry. Vězeň byl tak zesláblý, že se sotva mohl pohnouti. Mysle, že vstupuje žalárník, zůstal ležet. Prevor se ho ptal, proč v jeho přítomnosti nepovstane. Světec se omlouval, že nevěděl, kdo jde a že se jen stěží může zvednouti. „A nač myslíte, že jste tak vyčerpán?“ P. Jan na to: „Myslil jsem, že je zítra svátek P. Marie a že by bylo pro mne velkou útěchou, kdybych mohl sloužit mši svatou.“ „Dokud já tu budu převorem, nestane se tak“, zněla stručná odpověď.

Noc na to se zjevila Sv. Panna zuboženému bratru v celé kráse a lesku nebeské slávy a pravila: „Měj strpení, synu, neboť tvé zkoušky se brzo ukončí. Vyjdeš z vězení, budeš sloužit mši a nalezneš útěchu.“ V oktávě Nanebevzetí, když Jan strádal nemocí, ranami a horkem a sám sebe se tázal, jak ho nebe odtud vysvobodí, ukázala mu Marie v duchu klášterní okno, hledící k řece Taju, řekla mu, že tudy unikne a že mu bude nápomocna.

Těše se na vysvobození, projevoval světec vděčnost svému nynějšímu strážci, který s ním zacházel mnohem lidštěji než první žalárník,

otvíral občas dveře jen o vězení, aby tam vpu-
stil trochu čerstvého vzduchu.

P. Jan, užívaje větší volnosti, hledal označe-
né okno a našel je až na druhé straně kláštera.
Potěšil se rychlým pohledem do širého kraje za
sráznými břehy řeky i na samotné město a nej-
bližší budovy. Poznal také, že okno je vysoko;
pod ním jen výčnělek zdi a pak hluboko řeči-
ště. Útěk bude tedy velmi obtížný. Připravil si
jej tím, že uvolnil šroubky u zámku dvou dve-
ří, kterými musel projít. Když už měl uprch-
nouti, naskytla se najednou nová překážka. Do
kláštera zavítal návštěvou sám vikář řádu se
svým společníkem a měli spát v sále, kudy
vězně vedla cesta k útěku. Byla horká noc a
hosté nechali dveře ze sálu otevřeny. Dlouho
do noci se bavili. P. Jan trpělivě čekal, až usnou.
Pak strčil do dveří svého vězení, uvolněná že-
leza spadla na zem a hosté se hřmotem probu-
dili. Kdovž však bylo dále ticho, zase usnuli. A
teď přišla rozhodná chvíle. Jan prošel tiše me-
zi jejich lůžky, otevřenými dveřmi se dostal na
chodbu a odtud k onomu oknu, z něhož se spu-
stil po lanu, které si byl připravil z obruby při-
krývky a z vlastní roztrhané tuniky. Protože
lano bylo krátké, musil ostatek doskočiti. Noc
byla temná a dole hučela řeka. S hradeb, je-
jichž zdivo bylo z části vybráno na stavbu blíz-
kého kostela, seskočil na sráz a kutálel se po
něm k řece. Pak musil ještě přelézti několik
zdí, než se zas dostal vzhůru do města. Tak
s pomocí Boží vyvázl. Kam se honem nyní o-
brátit, aby unikl pronásledovatelům? Bylo pět
hodin ráno, na všech kostelích zvonilo klekání.
Jan se octl u fortny karmelitek a dožadoval se
rychlého vpuštění. Byl tak vyčerpán a znetvo-
řen, že se podobal smrti. Dostal jísti a mohl si
odpočinouti. K večeru pak jej dal známý ka-
novník zavézt do hospitálu Sv. Kříže. Když
světec vypravoval o svém vězení, o šťastném

útěku a o přízni, kterou mu prokazovali Pán a Jeho svatá Matka, vyznal, že nikdy za života nezakusil takového uspokojení a že nikdy se netěšil v takové hojnosti ze světla a nadpřirozených slastí jako za svého uvěznění. O obutých karmelitech mluvil jako o velkých dobrodincích.

Když tito mniši ráno shledali stopy po útěku vězňově, mnohé věci jim nešly na rozum. Žalárníka však nemohli trestat, protože v sále, odkud vedly dveře do vězení, spali hosté.

OTEC A UČITEL.

Sv. Jan ztrávil dva měsíce v uvedeném hospitálu pod ochranou svého příznivce. Pak vsedl na mezka a zamířil na své nové působiště do kláštera Naší Paní na hoře Kalvarii, spíše poustevny, položené v horách u pramene řeky Quadalquiviru. Cestou se zastavil v Beas de Segura v klášteře bosých karmelitek, jehož převorkou byla tehdy Anna Ježíšova, miláček sv. Terezie. Byla to žena neobyčejná, vynikajících darů ducha, která dovedla vykládat nejobtížnější místa Písma a jíž si proto vážili i znamenití mužové.

Stejně jako sv. Terezie viděla i Anna Ježíšova ve svatém Janu ztělesnění ideálu řádového, jaký jim tanul na mysli. Sv. Jan si pohovořil s převorkou a ostatními sestrami, mezi nimiž poznal vzácné duše, jak o svých zkouškách, tak o nebezpečích, hrozících reformovanému řádu. Nezapomněl sestrám sdělit, že se dověděl o smrti generála P. Rubeo, jež se ho velmi dotkla.

Klášter na hoře Kalvarii byl tuze nuzně vybaven. Bratři — v počtu třiceti — nemajíce vlastních cel, lehali společně v jedné místnosti, nemohli se tedy v samotě oddávat rozjímání. Převor je proto vyváděl do krásné horské pří-

rody, a když ukončil svou duchovní promluvu, poručil jim, aby se rozptýlili a každý o samotě rozmlouval s Bohem. Jeho hlavní starostí bylo, aby je vedl k mystickému spojení s Bohem. Upřílišněnou askesi svého předchůdce neschvaloval. Křesťanský Bůh není tyranským božstvem. Karmel je výšinou, kde se sytíme ovocem Moudrosti a Lásky Boží.

REKTOREM V BAEZE.

V předvečer svátku Nejsvětější Trojice 1579 ubíral se sv. Jan od Kříže se třemi bratřími do Baezy. Světec si nesl v kapse povolení k založení kláštera od provinciála Salazara, který z nařízení nunciova spravoval reformované karmelity, dokud by nebyl urovnán jejich spor s bratřími neopravenými. Před malou družinou šel mezek, nesa stůl, na němž měla být sloužena mše svatá. V Baeze vstoupili do domu, který jim tu opatřila převorka karmelitek z Beasu a hned se jali upravovat přízemní místnost v kapli. S velkou vroucností konal P. Jan obě mše svaté. Z veliké úcty k tajemství Nejsvětější Trojice volil světec právě tento den k založení koleje Naší Paní Karmelské. Přítomní byli také mistři baezké university. Rozneslo se, jak podivuhodně a jasně hovoří světec o tajemstvích víry, jako by je měl před očima. Lidé vážní a učení přicházeli opět, aby pohovořili s tímto „hlubokým mužem“, jež vysoko cenili. Někteří přijali také řádové roucho. P. Jan jako rektor zařídil v koleji scholastické učení vysoké úrovně; sám vykládal s takovou obratností, že by byl mohl podle úsudku posluchačů zastávat své these třeba na slavných universitách v Alcale nebo Salamance.

Aby podporoval usebranost své studující mládeže, vyváděl ji rektor do vzdálenějšího osamělého dvorce. - Studenti karmelitské koleje po-

slouchali kurs theologie na universitě baezké, kde vládl duch vážné skromnosti, která jest známkou opravdové moudrosti. A tak v obdivu nad krásnou přírodou a na lavicích opravdového učiliště se vychovávala nadějná mládež tohoto města.

Byl-li sv. Jan milovník samoty a chudoby jako ryze karmelitských prostředků zbožného usebrání, nevzdaloval se nikterak činnosti apoštolské. Cítil povinnost poskytovat živé vody z pramene Moudrosti i jiným duším, zaníceným pro vnitřní život, jimž samým Bohem dána možnost postupovati dále v dokonalosti. Pro ně, pro tyto královské duše hlavně napsal své spisy, v nichž podává nauku, která je zasahuje v samé jich podstatě.

Karmelitský kostel v Baeze se naplňoval věřícími. Kouzlo nadpřirozených věcí přitahovalo. Za doby, kdy tu působil sv. Jan, byl nával kajících takový, že světec se dvěma kněžími na ně nestačili. Nemysleme tedy, že se P. rektor věnoval jen svým elitním duším a na hříšníky zapomínal! Kdysi přišel k bratru vrátnému jeho příbuzný, kapitán, člověk života velmi nevázaného. Chtěl se obrátit, jenom si přál mírného zpovědníka. Vrátný ho poslal k P. Janovi. Kapitán se vyzpovídal, změnil nadobro svůj život a tak si oblíbil životní nauku světcovu, že přicházel ve dne i v noci do kláštera, aby se účastnil společných pobožností. Není také třeba znova připomínat, že P. Jan dbal o duchovní výchovu svých bratří. Volal je k sobě jednoho po druhém a vyptával se na způsob jejich modlitby a vedl je radami k větší dokonalosti.

R. 1580 vypukla chřipková epidemie. Bratři umírali, mnoho leželo těžce nemocných. Světec je navštěvoval, těšil a ošetřoval; tak musili činit i ostatní zdraví bratří. Běda tomu, kdo by myslil třeba v noci na spánek a svoje pohodlí a nevěnoval všechnu péči trpícím!

Jinak bylo sv. Janu vytýkáno, že nechodí dost mezi světské lidi, aby si od nich vyžádal podpory pro klášter. Odpovídal, že se raději modlí, aby jim Bůh vnukl, co mají činiti. A důvěra v Boha ho nezklamala. Lidé sami přicházeli s prádlem nebo potravinami, čeho právě bylo zapotřebí. Kolikrát si měl usednouti s bratřími ke stolu a mísy byly prázdné, protože se bratřím laikům, chodícím dvakrát týdně od dveří ke dveřím, nepodařilo vyprosit jídlo. Tehdy říkával: „Co je to být chudým než nemít věci potřebných? Neučinili jsme slib chudoby? Nuž chopme se jí!“ Ano, světec dovedl svou řečí tak zaujmouti pro věci Boží, že hladoví zapomínali na jídlo.

V GRANADĚ.

Počátkem r. 1582 odjíždělo několik bosých karmelitek s P. Janem do Granady, aby tu založili nový řádový dům. Mezi sestrami byla také Anna Ježíšova, která byla určena za převorku nového Karmelu. Ochotou jedné dobročinné paní našly sestry první útulek v jejím domě. V nouzi o živobytí jim vypomohli bratři z mužského Karmelu, kteří se před několika lety v Granadě usadili v klášteře Mučedníků v sousedství známého maurského paláce Alhambry a zvolili právě P. Jana svým převorem.

Sv. Jan od Kříže často docházel k sestrám karmelitkám, aby je zpovídal a duchovně vedl. Zvláště vytvářel duši převorky, důvěrnice sv. Terezie, která se také hned po své smrti zjevila milované sestře. Bylo to v době, kdy světec v hovorech s ní vykládal svou Duchovní píseň (*Cantico espiritual*). Na přání převorčino sv. Jan objasnil také písemně tyto slohy, skládané ve stavu lásky v mocném ozáření mystickém. Ačkoli se světec svými spisy především obracel na reformované bratry a sestry, není jeho učení

nikterak tajnou naukou. Vskutku zaséval Učitel od sv. mučedníků čímž Boží s velkým rozmachem a již koncem 16. století mělo jeho působení širší ohlas. Je jisto, že zasáhlo především četné kláštery v Granadě.

Láska tohoto služebníka Božího k bližnímu byla veliká. Jedny odvracel od neřestí, v jiných rozněcoval lásku k Bohu, nakloňuje srdce jejich k dokonalosti, neúnavně jim prospíval v duchovních nesnázích, zvláště těšil duše zarmoucené a úzkostlivé, které jinde už nenalézaly sluchu. Nebral zřetel na osoby, přijímal, těšil, posiloval a naplňoval radostí všechny ty, kteří se k němu utíkali. Světcova laskavá slova, z nichž sálal oheň víry, našla si cestu i k srdcím ubohých Morisků; byli tak zvaní Maurové, kteří přijali křesťanství z donucení, jen naoko, v skrytu žili dále podle své víry. Kdo vypoví, kolik těch duší, stále plašených hrozbami inkvisice, nadobro obrátil? Arab a vůbec moslemín nesnáší dobře učené odůvodňování víry, zato bývá nakloněn k samotě, modlitbě a k rozjímání. Všichni ti, kdo pokračují v díle P. Foucaulda, právem se domnívají, že mohamedáni budou přivedeni ke křesťanství jen rozjímavými řády, jak to ostatně naznačil i papež Pius XI. v encyklice *Rerum Ecclesiae*.

ODKUD PRÝŠTÍ MYSTIKA

SV. JANA OD KŘÍŽE.

Od r. 1581 do 1588 působil náš světec v Granadě, kde se dotud udržovala arabská mystika. Sv. Jan v Granadě pracoval dále o svých spisech *Výstup na horu Karmel a Temná noc*. Není divu, že se v nich obracel proti sektě t. zv. Osvícených (*Alumbrados*), kteří čerpali hojné podněty právě z mohamedánské mystiky.

Znám je arabský mystik Algazel († r. 1111), profesor na vysokém učení moslimském v Bagdadě, který však opustil své působíště a odešel do samoty. Rmoutil se nad tím, že jako učenec a filosof nemůže býti účasten plně mystických zjevení, jichž se dostává toliko duším nejprostším a mravně čistým. Algazelova nauka o mystickém osvícení je směs živelů plotinských s křesťanskými. Proto, že si je mohamedánská mystika osvojila, není ještě opravdovou mystikou. Usiluje dojíti ke kontemplaci postupem psychofysiologickým, a byť i mystické stavy mohamedánských mnichů (sufi) měly jakousi obdobu se stavy katolických mystiků, jejich mysticismus není ještě rázu nadpřirozeného. Přivádí je sice až na hranice věcí stvořených, ale ne dále. Neznají tajemství Nejsvětější Trojice, jež má důležitou úlohu v křesťanské mystice.

Jak žil sv. Jan od Kříže v době, kdy skládal svá mystická díla? Vstával časně před ostatními bratry, stačily mu dvě tři hodiny spánku. Uchyloval se do svého koutku, odkud viděl kus nebe a úrodné Vegy, a oddal se vroucí modlitbě. Pak sloužil mši sv. a po ní, všecek přeplněn láskou, poklekl ve své cele a jal se kleče psáti. Měl před sebou kříž, obraz Nejsvětější Panny, stůl, na něm brevír, nějaký spis sv. Augustina, pod sebou stoličku. Bibli uměl zpaměti. Nepotřeboval, jak vidíme, velké pomocné knihovny, „jeho archiv“ byl sám Kristus. Kdo by dovedl vypsati, co sděluje milujícím duším, v nichž přebývá? Kdo by vyjádřil slovy, čeho mu dával zakoušeti? Jen obrazy a symboly něco naznačují, co duše cítí. Není pochyby, že náš světec prožíval napřed nauku proměňujícího spojení s Bohem, než ji vyjádřil.

Na žádost matky Anny Ježíšovy sv. Jan napsal výklad ke své Duchovní písni, který není nikterak ochuzením jejím. Velebil-li ve Výstupu a v Noci nadpřirozený stav tvořený

božskými ctnostmi a dary Ducha svatého, oslavoval v **P í s n i** a v **Ž i v é m p l a m e n i** lásky nadpřirozený stav ničím nevytvořený — Slovo spolu s Otcem a Duchem Svatým, skryté v hloubi duše. Kdo chce najít Pána, musí se vůlí odpoutati ode všech věcí stvořených a vejíti v největším usebrání do sebe. Toto neustálé, netrpělivé a smělé vyhledávání Boha, až Jej máme cele — je námětem Duchovní písně.

Ž i v ý p l a m e n lásky pojednává také o nejvyšším stupni dokonalosti, kterého možno dosáhnouti v tomto životě, o spojení duše s Bohem, popisuje tudíž lásku vyšší a dokonalejší. A s touto láskou se děje jako s dřevem uvrženým do výhně. Jsouc už vyschlé a zuhelnatělé, spojuje se nejprve s ohněm a proměňuje se v něj, ale časem, jak se ohniště oživuje, dřevo se rozežhavuje víc, vrhá jiskry a plameny. Je to stupeň žáru, kterým zde hovoří duše. Už netrpí, neobává se plamene živé lásky, který ji stravuje, ale nepůsobí trýzně. Tu činy duše jsou plameny, které vyšlehuji s tím větší silou, čím intensivnější je oheň spojení, čím více je duše stržena a stravována v plameni Ducha Svatého. Trojice je v duši činna celá. Duchu patří úžeh, Slovu palčivá rána a Otci dotek. Svatý Jan od Kříže by raději nemluvil o těchto věcech, protože není slov, která by pojmenovala a vysvětlila, co se děje v duši. Jedinou řečí jim příslušnou je vyslechnouti je pro sebe, okoušeti je pro sebe, mlčeti a radovati se z nich, když máme to štěstí, že je přijímáme. Je to nebe na zemi, a jak by se nebe vyslovilo?

Naznačuje-li sv. Jan od Kříže, že v kontemplaci duše splývá s Bohem takřka v jedno, není tím míněna metafysická jednota monistů a pantheistů, o takové světcí nic nevědí. Jejich božská ctnost víry se nese jen k Bohu ve třech osobách.

Mystická nauka sv. Jana od Kříže bývá uvá-

děna v úzkou souvislost s naukou Divišovou, nikoli snad aby byl takto udán její původ, spíše aby byl označen její vztah k velké tradici mystické, za jejíhož oprávněného vykladače je Diviš považován. Ti však, kdo Divíše sbližují s novoplatonikem Proklem, řeší zas otázku, zda sv. Jan od Kříže nepodlehł skrze Divíše vlivu novoplatonismu. Hledíme-li k podstatným rysům nauky sv. Jana, musíme odpověděti záporně. Mezi tvůrcem novoplatonismu Plotinem a naším světce je vzdálenost tuze veliká. Plotinovi jde o filosofickou kontemplaci, zcela cizí víře. V této novoplatonské kontemplaci není stopy po svaté hrůze a úzkosti, jež jímala proroky v blízkosti Boží. Pro křesťanského mystika je jediné víra úměrným prostředkem ke spojení s Bohem. Také svatému Janu vše směřuje k tomu, aby rozvinul život víry. Je tuze dalek toho, aby vyhledával kontemplaci pro pouhé potěšení rozumu. Kontemplace je pro něho chování duše, jejímž cílem je, aby se láskou spojila s Bohem. Tím se liší jeho nauka jako veškerá katolická mystika od jiných jen přirozených mysticismů.

Jaký je vztah sv. Jana od Kříže k mystikům, „severním“, německým a flámským? Také tato otázka zaměstnává badatele. Je sice možno nalézt menší shody mezi Institutiones, dílem, do něhož byla shrnuta nauka Taulerova, a mezi spisy sv. Jana. Jde na př. o schema tří známek, podle nichž se pozná, že se duše může oddati kontemplaci, ale v celku lze říci, že je svatý Jan nezávislý jak na Taulerovi, tak na Ruysbroeckovi. Ostatně je srovnávací studium velkých mystiků teprve ve stadiu počátečním a nelze při shledání shod hned usuzovat na vzájemné vlivy. — Jako opravdový vůdce duší k dokonalosti chránil je náš světec před dvěma krajnostmi: aby neupadly v osidla nepravého mysticismu a aby se duše, opravdu povoláné

k životu dokonalému, neminuly cílem. Ačkoli byl o sobě samém přesvědčen, že je na správné cestě, přece vždy byl ochoten podrobiti se úsudku Církve, neboť kdo se jí dá vésti, nikdy nezbloudí. Nebezpečí falešné mystiky bylo tehdy zvláště v Granadě velké. Světec zavrhoval jako hříšnou touhu po zvláštních mystických stavech, extasích, vnitřních zjeveních a p. Bůh nám dal ve svém Synu Slovo určité a poslední, řekl nám najednou vše a nezbývá co říci. Proto nepokoušejme Pána!

Sv. Jan vykládal ve zlé tehdejšímu provinciálu P. Graciánu jeho přílišnou shovívavost k jeptiškám, kterým trpěl jejich zálibu v domnělých viděních; vždyť mnohé z nich se dokonce namáhaly vytvářet krásné myšlenky a skládat mystické traktáty, jen aby se zdály „duchovní“. Zato kde tušil pravé duchovní povolání, neváhal se energicky o ně zasadit. Když se jednou chystal u karmelitek konat obět mše sv., požádala ho dívka příbuzná jedné sestry, aby vyslechl její zpověď. Přiznala se také, že má velkou touhu státi se karmelitkou, ale je příliš chudá, aby mohla přinést požadované věno. Světec hned poznal vzácnou perlu, Bohem zasazenou do duše dívčiny. Povzbudil ji, aby se při mši sv. a při sv. přijímání vroucně modlila za splnění svého přání ovšem v souhlasu s vůlí Boží. Po bohoslužbách ji představil jeptiškám, pochválil její pěkný hlas, že umí recitovat hodinky, oddává se rozjímavé modlitbě a má vroucí touhu vstoupiti do řádu. Sestrám se zamlouval milý zjev dívčin, ale jak přišla řeč na věno, představená majíc na zřeteli velmi skrovné klášterní příjmy, váhala dáti souhlas k přijetí novicky. Tu se světec rozhodl: Je možné, že byste odmítla tak vřelou prosbu a upřela Bohu tuto nevěstu pro několik reálů? Hle! Doña Maria Machuca, budoucí slavná Marie od Kříže!

POMĚRY U BOSÝCH KARMELITŮ ZA PROVINCIÁLA P. MIKULÁŠE DORIE.

Když viděla sv. Terezie vstupovati do řádu bosých P. Graciána a P. Doriu, slibovala si od spolupráce těchto mužů tak rozdílných povah mnoho pro zdar reformy. Její přání se nesplnilo. Nejprve zastával úřad provinciála shovívavý P. Gracián. Aby měl doma volné ruce, vyslal P. Doriu do Italie ke generálu řádu P. Caffardovi, aby vyžádal potvrzení všech opatření, která byla učiněna ve věcech reformy ve Španělsku. Generál pak poslal P. Doriu nazpět jako svého zvláštního delegáta pro Španělsko. Cestou ke kapitule svolané do Almodovaru setkal se P. Doria s provinciálem a podivil se, že se svým druhem cestuje na pohodlném sedle, ač sám dal příkaz ho neužívat.

Na kapitule se jednalo o tom, jaké stanovisko má zaujmouti reformovaný řád k misiím. P. Gracián byl pro vyslání řádových misionářů do Konga. P. Jan od Kříže měl stále na mysli původní účel řádu oddávat se v ústranní životu kontemplativnímu a tomuto účelu chtěl podřizovat jiné úkoly. Vzpomínal na prvotní Otce, kteří šířili také evangelium po zemích východních, ale když tak učinili, uchýlili se zase na poušť, aby v kontemplaci vyprošovali milost Boží těm, kteří hlásají slovo Boží nevěřícím. Sv. Jan uvažuje o příkladu, který dal svým životem sám Kristus, spojuje chvíle usebrání s hlásáním Své nauky, pokládal smíšený takto život za ideál reformovaného řádu; jen myslel, že třeba s apoštolátem vyčkat, až bude řád upevněn a rozšířen tak, aby stačil na nové úkoly.

Když se koncem r. 1584 ubíral P. provinciál do Lisabonu, jmenoval P. Jana svým zástupcem v Andalusii. Tehdy otevřel vikář nový dům karmelitek v Malaze, pak se zúčastnil sám ka-

pituly v Lisaboně. Při volbě nového provinciála vyslovil P. Gracián přání, aby byl P. Mikoláš Doria zvolen za jeho nástupce a svěřil se s ním P. Janovi; ale ten jej před Doriou varoval a prorokoval mu, že ho nový provinciál vypudí z řádu.

P. Gracián nedbal rady světcovy a tak byl zvolen provinciálem P. Doria, a to 26 z 28 hlasů. Je neznámo, jak volil sv. Jan. Jisto je, že nepodléhal nikdy vlivu. P. Gracián se měl nyní před kapitulou odpovídat. Už sv. Terezie měla o něho obavy, aby v tyto konce nepřišel, a nabádala ho, aby mluvil s rozvahou na kázáních a také opatrně jednal. V Pastraně se pak pokračovalo v konání kapituly, započaté v Lisaboně. P. Doria zde důrazně volal po přísné observanci. Náš světec zaujímal zlatý střed mezi volností Graciánovou a přísností Doriovou, ztělesňuje opravdový ideál reformy tereziánské. „Naše řehole si nepřeje těchto přísných osob, je přísná sama sebou“, řekla kdysi sv. Terezie. Ani sv. Janu od Kříže nebyla vnější dokonalost cílem. Jeho mystika nebyla mystikou „přesné observance“, pro niž horlil P. Doria. Jakkoliv Doria myslel, že je dokonalý, neměl nikdy proniknouti na dno duše světcovy.

Koncem r. 1586 svolal provinciál radu do Madridu a P. Jan, ač byl nemocen, vydal se, provázen bratrem Martinem, na cestu. Martin byl svědkem, jak se světec nemilosrdně trýzní, a když ho obsluhoval za jeho nemoci, objevil pod oděvem na těle silný železný řetěz s hroty na člancích, vrostlými už hluboko do těla. On tedy jen pro sebe si vyhrazoval trýznění, jiným je nechtěl předpisovat.

V těchto letech světec neustával zakládati nové kláštery a účastniti se otvírání nových řádových domů ženských. R. 1587 přes své zdráhání musil přijmout po třetí hodnost převorskou v klášteře granadském. V polovině téhož

roku byla zahájena první všeobecná kapitula bosých v Madridě. Nedlouho před tím byl P. Gracián zbaven aktivního i pasivního hlasovacího práva a všech hodností v provincii i v řádu. Za trest, že kritisoval své představené. Zatím dosáhl P. Doria v Římě, že byli bosí karmelité prohlášeni za samostatnou větev řádu s vlastním generálním vikářem v čele, který byl ovšem podřízen společnému generálu celého řádu. P. Doria byl zvolen za generálního vikáře s neomezenou mocí nad všemi příslušníky řádu, ať představenými nebo podřízenými. Z toho zděšení ve všech řádových domech. Takové autokracie nebylo v žádném řádu. Nařikali převorové, že pozbyli hlasu v kapitule, stěžovali si sami provinciálové, že jejich moc ztenčena na nejmenší míru. Nemenší byly stesky jeptišek.

ZKOUŠKA MYSTICKÉ LÁSKY.

Za sídlo generálního vikáře a jemu přidělené rady kongregace bosých zvoleno bylo starobylé město Segovie. Sv. Jan od Kříže byl jedním z rádců a za nepřítomnosti vikářovy předsedal poradě, jsa zároveň převorem tamního kláštera, nedávno zřízeného. Práce měl na vrch hlavy: potvrzovat volby převorů a převorek, oznamovat učiněná rozhodnutí vikáři, zakládat nové kláštery, vyřizovat běžné věci, obřady, svátky řádové, zpovídat sestry, pečovat o výchovu noviců, odpovídat na došlé dopisy. K tomu ještě sv. Jan stavěl novou budovu klášterní v blízkosti pověstného segovského Alkazaru, který ční na ostrohu, vytvořeném soutokem dvou říček; při tom pomáhal vlastníma rukama, snášel kameny, hlavu maje obnaženou a na nohou jen konopné trepky. Ukázal, že ani mystik se nevyhýbá tělesné práci, snáší její břímě jako břímě lásky. Vysoko na stráni ve skále měl světec

svou oblíbenou poustevničku, kde trávil veškeren svůj volný čas, kde ho bratři podle jeho přání nechávali v klidu. Odtud byl pohled na nebe, na věžnaté město, na hory i pole. Zde ho nic nerušilo při rozjímání. Ale i když převor vyřizoval dole v klášteře záležitosti, zachovával uvnitř samotu, plnou myšlenek Božích.

Světec si občas povolal k sobě svého vlastního bratra Františka, ke kterému vřele lnul. Jednou také — bylo to za posledního jejich shledání — večer po jídle zavedl bratra do zahrady a takto k němu v samotě hovořil: „Chci ti vypravovat věc, která se mi přihodila s Pánem Ježíšem... Když jsem se jednoho dne modlil před křížem, řekl mně: Bratře Jene, žádej si ode mne, co chceš, abych ti prokázal, za službu, kterou mi učinil. A já jsem Mu řekl: Pane, přeji si, abys mi dal snášet utrpení pro Tebe a abych byl zlehčován a za málo považován.“

Býti zlehčován a za málo považován, hle odpověď, kterou očekával Kristus od Jana. Vždyť láska žádá opravdovou podobnost. - Či nebyl Kristus muž plný bolesti s tváří poplvanou a zkrvavenou? Ano, pravý mystik není pouze lákán pokáním a bolestí, on žízní po ponížení, opovržení z lásky ke Kristu. Zkouška opravdové mystické lásky byla učiněna. P. Jan od Kříže byl opravdu muž svatý, duše čistá, jež nepoznala těžkého hříchu, zato došel nejvyšší kontemplace a největšího míru. Vynikal také nevšední trpělivostí a byl opravdovým apoštolem této ctnosti.

On a Anna Ježíšova bděli nad duchem Karmelu, když sv. Terezie zemřela a P. Gracián pozbyl všeho vlivu na bratry. Konsulta se nepřestala zabývat nebohým přítelem Terezie Ježíšovy. Sv. Jan od Kříže si vážil P. Jeronyma G. pro dary, které mu Pán udělil, i pro velké služby, které prokázal řádu, ale neschvaloval jeho způsob jednání. Byl ovšem proti záměru

vypuditi P. Graciána z řádu. P. Jan upozornil též Annu Ježíšovu, že se chystají některé změny ve stanovách pro karmelitky. Matka Anna se jala jednat, aby dosáhla od generálního vikáře ujištění, že se nic nezmění na odkazu sv. Terezie. P. Doria je dal, než s jakousi výhradou v duchu. Anna to tušila a byvši ubezpečena, že se neprohřešuje proti poslušnosti, rozhodla se v Římě žádat potvrzení stanov. Učinila tak tajně, jen několik přátel zasvětila do věci. Než přes všechnu opatrnost tajemství se konečně neudrželo. Generální vikář svolal do Madridu mimořádnou kapitulu a hrozil jeptiškám, neupustí-li od svého záměru a dosáhnou-li v Římě potvrzení svých stanov, že je řád vyloučí ze svého středu.

Než se P. Jan odebral do Madridu, navštívil segovské karmelitky a byl přivítán slovy: „Kdo ví, nevrátíte-li se jako provinciál?“ Na to světec: „Odhodí mě do kouta jako starý hadr.“ A skutečně, vrátil se jako prostý bratr, jak byl předvídal, vida v tom zvláštní přízeň Boží. P. Doria by jej byl nejraději odstranil vůbec ze země a vypravil třeba do Mexika, jen aby mu nepřekážel. Na kapitule se nikdo neodvážil protestovati proti úmyslu vikářovu, sáhnouti na stanovy tereziánské. Jen náš světec měl tu smělost. Považoval za slabost mlčet ze strachu. Zastal se rozhodně utlačených, P. Graciána a karmelitek. A za to byl poslán do samoty v Peñuele, aby se tam kál.

Světec jen prosil, aby se nad tím nikdo nepohoršoval; napsal tehdy (1591): „Mne ta věc nebolí. Ale velmi se mne dotýká, že svalujete vinu na ty, kteří se jí nedopustili. Tyto věci nepůsobí lidé, ale Bůh, který ví, čeho nám třeba, a zařizuje je pro naše dobro. Nemyslete jinak, než že Bůh všecko zařídil. Tam, kde není lásky, vložte lásku a přijmete lásku!“

OPĚT V KLIDU A MÍRU.

P. Jan je tedy v Peñuele a žije tu ve svatém míru, jen se svým Bohem. A přece i zde ho mohlo něco velmi znepokojovati. Zprávy, které dostával od bratří z jiných klášterů, byly tuze trapné. Konala se šetření o jeho dřívější činnosti a bratří, kteří se nad tím pohoršovali, měli ho k tomu, aby si stěžoval do takového zneužívání moci. Odpovídal, že je jen bídný červ a že mu nikdo nemůže ukřivditi. Co Bůh vzhledem k němu zařídil, to přijímá z lásky k Němu. Nešlechetní bratří se mu nyní mstili za někdejší mírná pokárání, udávali ho, jako by si byl k sestrám mnoho dovoloval.

Účel takových pomluv byl zřejmý, uvést světce v nevážnost a vypudit jej z řádu. Sv. Jan od Kříže zůstával proto klidný a upokojoval i bratry o něho se strachující. Píše jednomu z nich: „Neznepokojujte se proto, řeholní roucho může býti odňato jen tomu, kdo odmítá polepšiti se nebo poslouchati, nuž co se mne týče, jsem hotov napravití všechny své poklesky a poslechnouti, ať je jakékoli pokání mně uloženo.“

Neúprosný hněv Doriův stíhal zvláště karmelitky oddané dílu svaté Terezie. Strádaly po měsíce v žaláři, nemohly obcovati mši sv. leda ve dny nařízené, také sv. přijímání bylo jim povoleno jen jednou za měsíc. Zvláště zakoušela Anna Ježíšova, byla zbavena aktivního i pasivního hlasovacího práva na tři léta a dokonce nesměla než jednou za rok přijímati. Snášela trpělivě tato bezpráví, hledíc na ně očima našeho světce, který ji v hrdinné odvaze přirovnával k svaté Terezii.

V Peñuele začal sv. Jan postonávat, měl časté horečky a potřeboval lékařského ošetření, kterého se mu v této samotě nemohlo dostat. Usazen na mezku a provázen jedním bratrem vy-

dal se světec na poslední pouť přes hory a doly do města Ubedy. Tamní převor mu určil nejubožejší kobku za příbytek: bylo tam bídné lůžko jen a kříž. Trápila jej růže; protože byl špatně ošetřován, rozmohly se po jeho těle hnisavé vředy. Prevor, také jeden z bratrů, jež postihla kdysi jemná důtka světcova, mstil se tím, že ztrpčoval nemocnému bolestné chvíle, jak jen mohl, stěžoval si, že ho jeho pobyt mnoho stojí, že ho musí živit a dokonce přikázal, že jen s jeho dovolením může být navštěvován a ošetřován. Třebas si světec nestěžoval sám na ústrky, byl na toto chování převorovo upozorněn provinciál, který zakročil v jeho prospěch. Když lékař nemocnému rozřezával vředy, trpěl ubožák hrozná bolestí, ale snášel je s bezpříkladnou trpělivostí.

Ze svého lůžka světec občas diktoval duchovní dopisy. Dobroditelce řádu Anně de Peñalosa na př. svěřoval velkou radost, kterou zakouší, trpě pro Krista. Taková láska strhuje až k extasi. Bratr, který jej ošetřoval, ji dobře rozpoznal. Vídal jej často, jak je pohřížen ve vidění. Někdy nemocný prosil ošetřovatele, aby ho nechal o samotě, ne aby si mohl zdřimnout, ale aby se tím vroucněji oddával nazírání věcí nebeských.

NA VRCHU ŽEBŘÍKU LÁSKY.

Přiblížila se hodina smrti světcovy. On sám ji předpověděl na sobotu, den Panny Marie, dne 14. prosince 1591. Dva dny před smrtí se dal zaopatřit a přijal s velkou vroucností svátost posledního pomazání. Převora poprosil zkroušeně, aby mu prominul nesnáze, jež způsobil klášteru svou nemocí. Když se převor světci omlouval, že mu klášter pro velkou chudobu nemohl mnoho ulehčiti, sv. Jan odpověděl: „Jsem zcela spokojen, mám více, než zaslu-

huji. Mějte důvěru v Pána, přijde doba, kdy tento dům bude mít vše potřebné!“ Předpověď se vyplnila: klášter si později mohl vystavět velmi pěknou budovu. Ale převor sám umřel mimo klášter, nedáváš Bůh milosti své těm, kdo mučí Jeho světce. V pátek se P. Jan častěji vyptával na hodiny. Ležel zcela usebrán v úplném klidu. Oči měl zavřeny. Jen občas je otevřel, aby pohlédl na Ukřižovaného. Odpoledne požádal, aby mu přinesli svatou Hostii. I pronášel slova plná vroucnosti k Nejsvětějšímu, že byli všichni přítomní dojati jeho zbožností. Nejvíce se radoval, že mu Bůh vyplnil tři přání: aby neumřel jako představený, aby skončil tam, kde není znám, a to po velikém utrpení. Když pozdě večer slyšel zvonit a ptal se na příčinu, odpověděli mu, že se jeptišky jdou modlit matutinum. „A já se je pomodlím z milosrdenství Božího s Pannou Marií v nebi“, pravil a poprosil bratry ubírající se k matutinu, aby s ním říkali kající žalmy. Udeřila dvanáctá hodina. „Dejte znamení zvoncem k ranním hodinkám“, přeje si světec. Uslyšev zvonění a drže kříž v ruku, pronesl: „V ruce Tvé, Pane, poručím ducha svého“; rozhlédl se po přítomných, políbil kříž a zemřel.

Svědék při jeho smrti vypovídá: „Držel jsem ho kolem těla, aniž jsem upozoroval, že dodýchal, a uviděl jsem najednou velkou zář nad lůžkem v kulovité podobě.“ Vida, že se světec nehýbe, podotkl: „Náš otec odešel do nebes s tímto světlem.“ Pak se bratr jal zavinovat tělo zemřelého do rubáše a cítil, že vydechuje příjemnou vůni. Usnuv bez smrtelného zápasu, světec měl pokojný a veselý výraz v tváři, zkrásnělé zvláštní bělostí, která nebyla bledostí smrti. — Přes to, že zemřel v Ubedě neznámý mnich, pověst o jeho smrti se rozšířila rychlostí blesku, i přicházelo nesmírné množství lidí, aby ho spatřili. Pohřeb se konal za hojné účasti

šlechty a kněžstva. Na naléhání velké dobroditelky řádu Anny de Peñalosa a jiných osobností bylo tělo světcovo později převezeno do Segovie. —

Dvoří rodina reformovaného Karmelu uctívá v svatém Janu od Kříže svého otce, svého zákonodárce a svůj vzor.

V náboženské literatuře představuje světec Karmelu směrodatného učitele, jehož díla budou stále žiti a nikdy nezestárnou. Je jakoby sv. Tomáš Akvinský křesťanské mystiky.

Papež Klement X. jej prohlásil za blahosla-veného roku 1675. Benedikt XIII. za svatého roku 1726 a Pius XI. Učitelem veškeré Církve 24. srpna 1926.

NAUKA MYSTIKOVA.

Naznačili jsme již poněkud duchovní nauku, obsaženou v hlavních dílech svatého Jana od Kříže, na svém místě, t. j. při událostech jeho života, které k ní daly podnět, neboť světec líčí vlastní své stavy, svůj duchovní vývoj. Zvláště tělesná i duševní muka, prožitá v toledském vězení, měla tu rozhodující význam. Symbol noci, tolik příznačný pro mystickou nauku Janovu, vzal odtud svůj původ. Světec si byl vědom, že jediná milost mezi těmi, které mu Bůh udělil zde na zemi, nedá se zaplatit mnoha roky vězení.

Na horu Karmel vedou mnohé stezky, ale jen jediná přivede až na její vrchol — a to je ta, kterou nám sv. Jan jako duchovní učitel líčí ve svých čtyřech hlavních spisech. V nich představuje umrtvování, nutné k postupnému očišťování duše, symbolem noci, do níž se duše musí pohrouziti, protože je třeba, aby se smysly a schopnosti duše zbavily svého přirozeného předmětu — jako temnota noci připravuje oči

o radost, kterou mají z viděných věcí. Duše se musí po smrti očistiti utrpením v očistci, než přijde před tvář Boží, podobně duše, vyvolená již zde na zemi k předběžnému nazírání na Nejvyšší Dobro, prochází mystickým očistcem, který se u sv. Jana od Kříže nazývá nocí. Tato noc je dvojitá: činná a trpná. Činná noc, v které se duše dobrovolně umrtvuje, aby se očistila, je popsána ve *Výstupu na horu Karmel*. V trpné noci Bůh sám působí, aby duši zbavil toho, co by jí překáželo v nazírání: její nejvyšší stupeň je mystické spojení s Bohem.

a) *Činná noc*: Duše nechť očistí 1. *smysly* tím, že je zbaví radosti z jejich předmětu. Jestliže to, co je půvabem pro oči, vás přivádí k věcem, jež nepovznášejí k Bohu, přestaňte se z toho radovati! Potlačte noc půvabu pro všechny smysly! Podle příkladu Kristova vyhledávejte rádi nikoli věci nejsnadnější, nýbrž nejobtížnější, ne co těší, nýbrž co zarmucuje, ne co přináší klid a osvěžení, nýbrž trýzeň a námahu, nevyhledávejte na věcech nejpříjemnější stránku, nýbrž nejméně příjemnou! Abyste přemohli trojí žádostivost, snažte se opovrhovati sami sebou, toužete, aby bližní vám opovrhoval, a usilujte o to, abyste se snižovali svými slovy! To znamená dáti duši pravou svobodu. 2. Za druhé jde o *ducha*. Noc smyslů byla jako soumrak, kde zůstalo ještě duši trochu lidského jasu, noc ducha ji musí pohřžiti do úplné tmy věcí tohoto světa, aby mohla být osvěcena nadpřirozeným světlem. Pro našeho mystika jako pro sv. Terezii nebo sv. Ignáce duch — to je rozum, paměť s obrazností a vůle. Je třeba, aby si duše navykla posuzovati všechno ne podle údajů přirozeného rozumu, nýbrž podle víry. Víra nechť vytrhne rozum z okruhu přirozených věcí; naděje nechť působí, aby paměť zapomněla to, co dosud v sebe pojala; duch víry ať zabráni obraznosti živiti se jejími

výtvary, jejími vrtochy a sny, aby si zvykla oceňovati věci jediné potřebné! Je nutno, aby duše dovedla odmítati i vjemy nadpřirozené, přijaté smysly, nezdržovati se rozjímáním pro nazírání, nepoutati se k viděním, zjevením, ba ani k čistě duchovním vjemům a k vnitřním hlasům. — Vůle zvlášť nechť se očistí ode všech nezřízených vznětů: radosti, naděje, bolesti nebo strachu; nechť se zřekne časných dober, jako je bohatství; přirozených statků, jako je krása, dary rozumu; smyslových dober, předmětů vnitřních nebo vnějších smyslů, které se musejí odnáseti k Bohu, jak tomu bylo u našich prvních rodičů ve stavu nevinnosti; mravních dober, jako je ctnost; křesťan musí jednati z lásky k Bohu bez jiného úmyslu; nadpřirozených dober, zvaných *gratie gratis datae* (milostí zdarma daných), jako jsou zázraky, proroctví; duchovních dober, která jsou nám nápomocna v našich vztazích k Bohu, aby nás povzbuzovala, vedla a zdokonalovala, jako jsou obrazy, zvl. místnosti k modlení — třeba vybrati místo, které nejméně zaujme smysly, takže na ně zapomeneme. Každá nedokonalost brání duši v postupu. Světec to praví obrazně: málo záleží na tom, je-li vlákno, které přivážeme na nohu ptáka, tlusté nebo tenké, když mu obojí nedovoluje uletět. Svou myšlenku o postupném umrtvování shrnul pak do dvanácti dvojverší; ve čtyřech prvních, která se začínají slovy: „Abyste okusili všeho, nelibujte si v ničém!“ — vyslovuje, čím musíme býti vzhledem ke všemu, t. j. k Bohu; v dalších čtyřech, co musíme činiti, abychom vstoupili do všeho, t. j. do Boha; a v posledních, čeho se musíme vystríhati z obavy, abychom neztratili vše, t. j. Boha. Je-li Bůh vším, není ostatek ničím. Při vstupu na cestu, která vede k vrcholu hory, čteme šestkrát slovo „nic“, jež odpovídá šesti stupňům umrtvování smyslů a ducha. Když je

věřící přesvědčen, že už není ničím, může mít vše.

b) *Trpná noc*. — Duše, čistá nyní jako sklo, může se nechat proniknout Božím světlem. V *Temné noci* duše ukazuje sv. Jan od Kříže, jak v ní Bůh působí novou noc, nejprve *smyslů*. Očistnou vyprahlostí, do níž ji hrouzí, vymy-
cuje z ní nedokonalosti, vyplývající ze sedmi hlavních hříchů: z pýchy — duše příliš přetrá-
sá otázku duchovního života, má zvláštního zpovědníka pro těžké případy, jednoho vyhra-
zeného pro důvěrná sdělení o dobru; z lakom-
ství — čte všechna možná duchovní pojednání, opatří si různé obrazy svatých a uloží si vše-
chny možné pobožnosti; z hněvu — všímá si nedostatků druhých duší s nezřízenou horli-
vostí; z nestřídmosti — nečiní nikdy dosti po-
kání; ze závisti — trpí duchovním dobrem dru-
hého, slyší-li ho chválit. Na tomto stupni duše uchovává ve vzpomínce na Boha jakýsi neklid, trapnou starost, zdá se jí, že nečiní pro Něho dosti, nemůže už rozjímati. — Je-li již tato druhá noc *smyslů* hořká a děsivá, není trpná noc *ducha* leč hrůzou a zděšením. Světec ji po-
psal, protože ji zažil. Někdy je přestávka mezi oběma nocemi, třebas několikaletá. Bůh, chtěje vymýtit obvyklé nedokonalosti, jež jsou jako kořeny, zbylé v duchu, naplní je bezútěšností, kterou sv. Jan přirovnává k smrtelným úzko-
stem a pekelným strastem. Duše trpí úplnou vyprahlostí, nemá už záliby ve zbožných cvi-
čeních, je vydána útokům zlého ducha a nej-
více ponižujícím vzpourám *smyslů*, někdy se rouhavý duch spojí s duchem nečistým a vnuká jí ohavná rouhání. Tento stav se velmi podobá veliké opuštěnosti, již zakusil Kristus ve Svém umučení: „Bože, proč jsi mě opustil?“ Bůh chce, aby se člověk jako Kristus zcela zřekl sám se-
be, aby svou duši ztratil pro lásku k Otci. Duše nejsou nikdy silněji přitahovány k Bohu, jako

když se zdá, že je od Sebe vzdaluje. Duše postupuje v těchto temnotách a zakouší jejich blahodárné účinky; podobá se dřevu, které oheň nejprve vysouší, pak zčernuje a konečně zapaluje a proměňuje v sebe, činí je krásným a zářícím... dřevo už jen přijímá činnost ohně, samo jsouc v tomto stavu nečinno, ale nabývá všech vlastností přemožitele. —

c) *Mystické spojení*. — Duše dosáhla předmětu svých tužeb. Konec *Temné noci* měl vyličit podivuhodné účinky duchovního světla a láskyplného spojení s Bohem. Ztratil se však a nahrazují jej spisy: *Živý plamen lásky a Duchovní píseň* mezi duší a jejím Miláčkem. Mystiku se podle vlastního přiznání nedostává slov, aby se vyjádřil. Praví, že se toto spojení s Bohem děje ve středu duše, v jejím srdci, ve vyšší části ducha. Jsouc nedostižitelná smyslům a démonu, nečiní duše nic jiného, než že přijímá, co přichází od Boha. Krystal duše je tak čistý, že se rozplývá ve světle, duch člověka se povznesl až k spojení s Duchem Božím. Jeho poznání je poznáním Božím, jeho vůle vůlí Boží, jeho paměť pamětí Boží, jeho cítění cítěním Božím... Jeho podstata ovšem není podstatou Boží. Ale duše spojená jsouc s Bohem, je v Něm obsažena, je duší Boží, účastí na Bohu.

Vnější forma všech čtyř hlavních spisů světových je stejná. V lyrických slohách jemné náládovosti, čisté stavby a hlubokého obsahu se opěvuje předmět v stručné, často temné a těžce pochopitelné úsečnosti. Potom se sloha za slohou obšírně vykládá a myšlenky duchovní nauky soustavně rozvíjejí. Verše a proza úzce srůstají, takže prozaické části lze porozumět plně jen ve spojení s verši, zato lyrická část může i sama o sobě obstát jako básnický celek.

Svatý Jan od Kříže je nejhlubší mystický básník španělský. Jeho poesii označil znamenitý literární historik španělský Menéndez y Pe-

layo jako „andělskou, nebeskou a božskou“. Vyniká opravdovým citem pro přírodu. Světec ji nevidí jako současní básníci klasickými brýlemi, nýbrž svými očima a tuší v ní přítomnost Miláčka, který pouhým pohledem odělhory, údolí, ostrovy a řeky svou krásou.

Svatý Jan od Kříže není tak mystik spekulativní a teoretický jako spíše empirický. Mystická zkušenost a popisování této zkušenosti je jeho vlastní pole. Nesmírné bohatství myšlenek, strhující síla jeho citu k Bohu tíhnoucího, ryzí žár jeho obraznosti v líčení posledních a nejvyšších zážitků, to všechno jsou věci, kterým se nemohl naučit a jež nebyl s to vynalézt — jsou to plody obzvláštního omilostnění a náboženského vyvolení. Ano, náš světec je opravdový mystik, učitel duchovního života, za nějž ho také Církev veřejně prohlásila.

O B S A H :

Úvodem	5
Rodiště	6
Služebník chudých	6
Novicem	7
Na studiích v Salamance	12
Generál řádu P. Rubeo	13
Rozhodnutí	14
Sv. Jan od Kříže a sv. Terezie	16
Počátek karmelitské reformy: Duruelo	18
„Umirňovatel ctností“	20
Rektorem universitní koleje v Alcalá de Henares	22
Zpovědníkem karmelitek v Avile	23
Léta velkých zkoušek	25
Vězněm	28
Otec a učitel	32
Rektorem v Baeze	33
V Granadě	35
Odkud prýští mystika sv. Jana od Kříže	36
Poměry u bosých karmelitů za provinciála P. Mikuláše Dorie	41
Zkouška mystické lásky	43
Opět v klidu a míru	46
Na vrchu žebříku lásky	47
Nauka mystikova	49

V I T E Z O V E
3. svazek VII. ročníku
F. S. Horák:

SV. JAN OD KŘÍŽE,
UČITEL DUCHOVNÍHO ŽIVOTA.

Vydáno za redakce
P. dr. Antonína Čaly O. P.
v březnu roku 1940
Tiskem Valašské tis-
kárný ve Valašském
Meziříčí.

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUI!

L I T E R A T U R A.

FASSBINDER MARIA: *Monika, die heilige Mutter*. Verlag der Paulinus-Druckerei, GmbH., Trier, 1939. Str. 110, cena brož. 1.50 RM, váz. 2.20 RM. Každý se může povzbudit tímto krásným životopisem matky velkého světce Augustina. Ale zvláště matky zde najdou svůj velký vzor, jak dbát o výchovu dětí. Doporučujeme všem, ale zvláště matkám.

HELENKA (Malá Nelli, miláček Boží). Z angl. přel. F. Stanovský, V. Kotrba v Praze, str. 88, cena 4 K. Dejte do rukou svého dítěte. Zvláště děvčátko zahoří láskou k Božskému příteli dítek, když pohlédne do duše malé Nelli, když bude číst o jejím něžném poměru ke svátostnému Spasiteli, když uslyší o její dětšsky hrdinné trpělivosti. Upozorňujeme na tuto knížečku zvláště katechety. Helenka jim pomůže v jejich snaze dostat se k srdci dítěte.

MEISSINGER KARL AUGUST: *Der Abenteur Gottes*. Roman. Wien 1935, str. 340, cena brož. 4.80 M, váz. 6.80 M. Tento román se řadí důstojně do počtu biblických románů, které nás obsírněji seznamují s tím, co je v Písmě sv. často naznačeno jen velmi stručně. Hlavní postava je tak zv. Deutero-Izajáš, t. j. neznámý autor kap. 40—55 izajášských prorocství. - Život hrdiny, jemuž autor dává jméno Sira, začíná v babylonském zajetí. Sira se rozhodne osvobodit svůj lid; pokusil se pohnout perského krále Cyra, aby vysvobodil jeho lid ze zajetí babylonského. Po dlouhých dobrodružných cestách se mu jeho plán zdařil.

MUSIL ALOIS: *Křesťanské církve nynějšího orientu*. Ed. Velehrad, Olomouc 1939, str. 150, cena 20 K. Jako v kaleidoskopu procházejí před zrakem dějiny i nynější rozvrstvení křesťanských církví na Východě. Je to práce velmi důležitá pro studia Církve, unionismu i Východu. Musil dovede psáti i věci odborné tak, že se čtou jako napínavá kniha. Vidíme, jaké ještě možnosti jsou stále otevřeny apoštolské činnosti a modlitbám o sjednocení církví.

PROFESOR DR. KAREL SVOBODA. Ve vzpomínkách význačných osobností a svých přátel. Sebral A. Š. Nákladem vlastním, str. 81. Na podzim vyšel ve sbírce Vítězové životopis vynikajícího služebníka Božího a velkého pracovníka dra K. Svobody. Jako doplněk vyšly tyto vzpomínky, v nichž jsou zachyceny ještě mnohé krásné okamžiky z jeho života.

SCHWERING LEO Dr.: *August Reichensperger.* Verlag Laumann in Dülmen 1936, str. 271, brož. 3.50 RM, váz. 4.20 RM. August Reichensperger (1808—1895) je zářný vzor katolíka 19. století. Mnoho znamená pro německý národ. Rozvinul v sobě až klasicky všechny přednosti Němce v Porýí. A tu spisovatel zjevuje základ, zřídlo a hybnou páku jeho duševního i duchovního života. Reichensperger byl veliký křesťan, opravdový katolík, jenž považoval svou dobu za Bohem danou úlohu a vším úsilím se snažil tento úkol řešit a vyřešit křesťansky. Tak je nadčasový vzor všem, kdo bojují o světový názor. Politické momenty ustupují a spisovatel jich užívá, aby osvětlovaly utváření velké osobnosti a ukazovaly, jak tento uvědomělý katolík čerpal z náboženství — v práci pro Krista a jeho Církev — nejsilnější náměty a nadšení pro bohatou životní činnost. Jeho život je výrazné kázání laika, ohnivě strhující výkřik: ke Kristu a jeho Církvi!

WILD KARL: *Hieronymus Jaegen.* Verlag Laumann in Dülmen 1938, str. 213. Jeronym Jaegen (1841—1919), inženýr a bankovní ředitel, dokázal svým životem, že v každém povolání lze uskutečňovat hluboký vnitřní náboženský život — ve vysokém stupni mystickém. Žil ve světě, uprostřed života a povolání, a to opravdu jako mystik. Jak ukazuje spisovatel (napsal už studii o duchovním životě podle sv. Jana od Kříže, *Auf den Höhenvegen der christlichen Mystik*, Kösel, München 1935), dovedl ladně spojit hluboce vnitřní, Bohu oddaný duchovní život se svědomitou, odbornou a úspěšnou činností v technickém a obchodním povolání. Spojen s Bohem uskutečňoval životné v obětavé od sebe odhlížející sociální činnosti přikázání a rady křesťanské lásky k bližnímu, a Boží milostí byl pozvednut k vrcholům mystiky. Sám napsal dva spisy o mystickém životě: „Der Kampf um das höchste Gut“, a „Das mystische Gnadenleben“. Vřele doporučujeme.

350 K.

Měsíčník Vítězové. Vydává Dominikánská Edice Krystal v Olomouci. Zaredakci odpovídá Dr. R. Dacík, Olomouc. — Tiskne Valašská tiskárna ve Valašském Meziříčí.

VÍTĚZOVÉ

měsíčník životopisů světců a služebníků Božích.

Šéfredaktor: P. dr. Silvestr M. Braito O. P.

Redaktor: P. dr. Antonín Čala O. P.

Vychází 15. každého měsíce, kromě prázdnin.

Redakce a administrace Olomouc, Bernardinská
čís. 14.

Předplatné 30 K ročně.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem
Dominikánská Edice Krystal, Olomouc. Tele-
fon: Olomouc 626.

Čtenáře

tohoto životopisu upozorňujeme na dílo

Dra JAROSLAVA OVEČKY S. J.:

ÚVOD DO MYSTIKY,

zvláště sv. Jana od Kříže a sv. Terezie od Ježíše.

Vychází v sešitech ve Vzdělávací knihovně ka-
tolické, kterou vydává V. Kotrba. — Obširnější
posudek přineseme příště.

UPOZORŇUJEME, že všechny mystické spisy sv.
Jana od Kříže budou vbrzku vydány v naší domini-
kánské edici Krystal v pečlivém překladu dra Jarosla-
va Ovečky S. J. Tento životopis může býti úvodem
k vydání světcových děl v českém překladu.

VÍTE, CO JSOU SVĚTCI CÍRKVE KATOLICKÉ?
Jsou to hrdinové života, vítězové nad hmotou, ukazo-
vatelé pravého života, plni života Božího. Žádnému
z nich nebyla dána svatost hned do kolébky. Každý
si musel svatost pracně vydobýt a vybojovat. Byli to
lidé jako my. Měli tytéž slabosti a chyby jako my.
Ale nemalomyslněli. Pracovali, bojovali proti svým
slabostem, až konečně s pomocí Boží zvítězili. Z je-
jich životů vidíme, jak máme pracovat, bojovat a
vítězit.

UPOZORNĚTE na naše Vítěze své známé. Dejte je
do rukou těm, kteří bezradně tápají životem! Možno
objednati též jednotlivá čísla.

Jetřich Lipanský

P. Klement Petr,

apoštolský kněz, zakladatel kongregace Nejsv. Svátosti

VÍTĚZOVÉ

VÍTĚZOVĚ

měsíčník životopisů světců a služebníků Božích.

Šéfredaktor: P. dr. Silvestr M. Brait O. P.

Redaktor: P. dr. Antonín Čala O. P.

Vychází 15. každého měsíce, kromě prázdnin.

Redakce a administrace Olomouc, Bernardinská
čís. 14.

Předplatné 30 K ročně.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem
Dominikánská Edice Krystal, Olomouc. Tele-
fon: Olomouc 626.

LITERATURA.

HÖFER JOSEF: *Dombau im Heiligen Geist*. Herder, Friburg 1939, str. 140, cena: váz. 3.30 M, kart. 2.50 M. Nemyslí se tu stavba z hmotných kamenů a cihel, nýbrž jde tu o cennější a trvalejší stavbu, o stavbu duchovní, jejímiž staviteli jsou velikáni minulosti svatý Tomáš Akvinský, svatý Albert Veliký, Mistr Gerhard a j. O jejich stavitelské umění zde jde autorovi a o jejich význam pro vnitřní stavbu Církve. Nezáůstává však jen u minulosti, nýbrž přechází na přítomnost a ukazuje zejména mladým katolíkům směr jejich práce, jejich apoštolátu, který má pokračovati v započatém díle těchto sloupů minulosti, aby kříž Kristův a jeho svaté evangelium se brzy rozšířilo do všech zemí a ke všem národům. Je to veliká výzva k spolupráci na výstavbě křesťanské přítomnosti a budoucnosti.

KLAUSER THEODORUS: *Florilegium Patristicum: Doctrina Duodecim Apostolorum. Barnabae Epistula*. Peter Hanstein, Bonn, 1940, str. 78, cena: 3 M. Tato kniha obsahuje dva celky, které jsou si obsahem celkem vzdálené, jsou však si blízké původem. Jejich vznik se klade do první poloviny druhého století po Kristu. První je jakousi příručkou pro běžnou litur-

Archiv „Vítězové“, Olomouc

JETŘICH LIPANSKÝ

P. KLEMENT PETR,

APOŠTOLSKÝ KNĚZ,
ZAKLADATEL KONGREGACE NEJSVĚTĚJŠÍ
SVÁTOSTI

1940 VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

Nihil obstat:

P. Aemilianus Soukup O. P., censor ex officio.

Imprimatur:

Dr. Udalricus Karlík, vicarius generalis,
v z. Dr. Ozynula.

Olomucii, die 18. Martii 1940. — Nr. 3.933.

PRVNÍ LÉTA.

Domek, v němž se narodil 16. ledna r. 1856 v Sušici P. Klement Václav Petr, je zachován téměř v původním stavu, jenže v dětství P. Petra vcházelo se do kožišnického krámu Václava Petra přímo z ulice a pětičlenná rodina Petrova bydlela v prvním patře.

Tři okna v čele nahlízejí do střízlivé ulice, jež kdysi nesla jméno Radeckého. Takovou ulici bychom našli snad v kterémkoli českém menším městě. Musíme však pohlédnouti vzhůru, chceme-li Sušici viděti v její skutečné kráse. Nebo ještě lépe, podíváme se na město s návrší u kapličky sv. Antonína pod rozhlednou, na věčná návrší s borovičnými a smrkovými lesy. Jaký obraz, po staletí týž a přec každého dne poněkud jiný! Děkanský kostel jest vyhostěn z náměstí, štít kapucínského kláštera musíme hledati mezi nízkými domy. Je doba žní. Mezi žlutí obilných polí tu a tam chomáče zeleně, je to jen chvíle a odcházející letní oblaka připomínají úprk času. Všecko se zdá jako na jednom z těch obrázků, které jsme vídali dříve.

V krajině mezi Strakonícemi a Sušicí narodil se světec z Nepomuku. Oči hledají nějaká znamení. Máme před sebou kraj pestrý a jímavý, s lukami zvlněnými miniaturními kopečky. Kamení, balvany, osamělé chalupy podél Otavy, hrad na skále, stáda strakatých krav s pasáky. Jalovce na úbočích, hloučky ovcí, truskavec a komonice na trati.

Otec P. Klementa se jmenoval Václav, matka Anna, rozená Jelínková. P. Klement zdědil křestní jméno po otci; sv. Václavu je zasvěcen i děkanský kostel v Sušici, kde dítě pokřtil strýc

s otcovy strany, děkan Matěj Petr. Václav měl dva bratry: Emanuela a Jana a sestru Annu, která dosud žije a již děkujeme za některé zprávy k tomuto životopisu.

Matka Václavova patrně už tehdy, když učila své dítě se modlit, myslela na to, jak by bylo krásné, kdyby se stal knězem.

P. Klement Petr zaznamenal na výzvu svého někdejšího učitele několik vzpomínek na své dětství a zvláště na matku. Je to možná, pokud se týká stylu, to nejlepší, co ze svých zápisků zanechal. Jeho deník ze studentských let prý jedna příbuzná spálila; zůstal opis, jen úryvek: „Chcete, abych vám pověděl něco o své matce?“ vypravuje P. Petr. „Bude to jen několik běžných pomněnek, jež položíme spolu na zelený její rov. Vy ji poznáte a naučíte se ji milovat, a já budu opět šťasten, jako jsem byl tehdy, když kladl jsem si hlavu na její klín. Nuže poslyšte!

Otec byl řemeslník a bylo mu často jezdit do vzdálených vesnic a městeček na trhy se zbožím, aby něco prodal, neboť doma se utržilo málo. Ubohý, odcházel vždycky časně ráno, kdy my děti ještě spaly.

Matka uvařila snídání, strčila kus chleba pro příhodu do kapsy, pokropila otce svěcenou vodou, udělala mu křížek na čele, ústech a prsou a doprovodila ho z domu.

Večer chodívali jsme mu naproti. Šli jsme hodně za šera, aby maminka ničeho nezanedbala. Za městem usedli jsme na mez u silnice a naslouchali vzdálenému šumotu. Každý hluk, každé zahrčení vyvolalo naše: Už jede, tatínek už jede! A několikrát to bylo jen pouhé zavanutí větru nebo šumění řeky.

„Kde je asi nyní tatínek? - Maminko, nestane se mu nic? - Což, jestli se kolo zláme? - Nebo ho přepadli zloději?“

„Nebojte se, děti“, těšila nás matka, „tatínkovi se nestane nic. Což nevíte, že je v rukou Boha, bez jehož vůle ani vlas s hlavy nespadne? Pán ho k nám zase přivede. Jen se za něho modlete!“

„Pomodlíme se za tatínka hned, ne maminko?“

„Hned“, mínila ona.

A sepjali jsme ruce a maminka začínala: „Za tatínka, aby ho Pán Bůh ode všeho zlého ochrániti ráčil Otče náš . . .“

Václav Petr měl svého koníka a vůz. Čekající děti a matka usedli a jeli k domovu.

„Živě jsme otci vypravovali, co se nám zatím přihodilo. Jeden přes druhého jsme křičeli, každý chtěl otce něčím potěšit a otec s milým úsměvem poslouchal. Matka připravující večeři tu a tam něco podotkla. Otec usedl ke stolu a my kolem něho. Ani jsme se nemohli dost na něj vynadívát, tak nám byl milý, když jsme ho po několik dní neviděli.

Po večeři vytáhl tobolku. Kladl zlatku za zlatkou, potom desetníky, pak krejcary. „Tak a nyní jsem snad už hotov.“ My byli rádi, že tolik utržil. „Zaplať Pán Bůh za to“, řekla matka, „zítra musím hned to a to koupiti.“

„Snad tam ještě něco bude“, usmál se otec. Prohledával znovu peněženku a vytáhl svinutý papírek. Byla to pětka a někdy i desítka. „A nyní“, končil otec, „vezmi, matko, peníze, schovej je a pomodlíme se!“

Poklekli jsme všichni: „Otče náš, Věřím v Boha, Anděle Boží, Zdravas Královno, pak Otče náš za tatínka, za maminku, za dědouška a za babičku a za ty dušičky, na které nikdo nevzpomíná a už jsme spali. Matka klečela ještě dlouho po nás a obětovala sebe i nás všemohoucímu Bohu.“

Měla také své svízele a starosti. Někdy i plakávala. P. Petr byl vždycky měkkým člověkem:

v kteréši kronice je o něm dokonce poznámka, že „nesnesl pohledu na lidské utrpení . . .“

„Maminko, proč pláčete?“ ptal se jí v takové chvíli.

„Obrátila se ke mně a upřela na mne své milé oči. „Blázínku, to se ti jen tak zdá!“ A pohladila mne po tváři.

Neptal jsem se dále, vždyť jsem věděl, co je příčinou slzí matčiných. Mám vám to povědět?

Bylo po večeři. Venku bylo šero, měsíc dosud nevyšel. Matka vzala šátek, zahalila se doň a vyšla ven.

Za chvíli vykradl jsem se i já za ní. Byla již pryč, ale věděl jsem, kde ji hledati. Přes náměstí šel jsem na most, kde na středním pilíři stála kaplička. Lampička kmitala před Ukřižovaným, jenž pněl na kříži v nadživotní velikosti. Před ní klečela temná postava.

Klekl jsem vedle. „Maminko, já jsem tady také.“

Usmála se a pokynula, abych se modlil.

Chvílemi hleděl jsem na kříž, chvílemi na tvář matčinu, jež se mi zdála v záři vycházejícího měsíce jako tvář světece.

Když se pomodlila, pozdvihla mne k sobě a řekla: „Václave, Václave můj, až ti bude nejhůř, přijď sem a bude ti lépe!“

Vrátili jsme se. Matka byla jako proměněna. Jehla se jí pohybovala v ruce jako kdyby měla křídla. Bylo mi divno, proč je zas tak plna radosti. Nyní se již nedivím. Vždyť Ježíš, zdroj života ji posílil.“

Jaká idyla zašlých dob!

V pěti letech počal malý Václav choditi do školy.

V září, kdy začínají podzimní trhy a kdy na vsích se zaopatřují teplým oděvem na zimu, otec býval často na cestách, na Sušicku i v okolních městech: v Horažďovicích, v Strakoniciích, v Klatovech. Pro něho to obchodní cesto-

vání bylo asi dost trudné, ale pro děti, očekávající jeho návrat, mělo mnohý půvab. On musel romantiku cest vykupovat trmácením po nesnadno sjízdných cestách a lecjakým strádáním. Odloučil se na několik dní od rodiny s nákladem kožišinových čepic a kožichů, aby přinesl domů trochu peněz.

V Sušici měl několik záhonů polí, z těch mohla rodina žít jen z části. Byla to chudá políčka, vlastnictví zatížené ostatně dluhem, jak to potvrzuje škol. vysvědčení chudoby Václava Petra.

Václav měl v Sušici, jak jsme se již zmínili, strýce Matěje, který tam tehdy byl kaplanem a později děkanem. Také ten si přál, aby nejmladší synovec se stal knězem a postaral se o jeho studie. Václav mu ráno při mši svaté ministroval, odpoledne měl u něho hodiny náboženství.

Strýc Patera Petra byl muž opravdové víry, praktický a velmi svědomitý. Podepisoval se Matyáš Peter. Kaplanem byl ustanoven v Sušici r. 1846. Bydlel ve zvláštním domku a vyučoval hochy do čtvrté třídy gymnasiální. R. 1864 byl jmenován děkanem. Tenkrát se říkalo svatá Sušice. Právě téhož roku vzbouřili se nezaměstnaní cvočkaři proti svým zaměstnavatelům. Bylo to vlastně revoluční hnutí proti Židům od Příbramě až po Sušici. Znamenitě je vylíčil Klosterman. Vzbouřenci vytloukali okna a krámy a srocovali se na náměstí. Situace se zdála hrozivá. Státní úředníci odjeli do bezpečí. Jediný děkan Petr se vydal mezi rozčilený, hladový dav a snažil se jej uklidnit. Sušičtí ho měli rádi, neublížili mu a poslechli ho. Ale dva cizí kramáři vrhli se na něho s kůly od stánků a způsobili mu krvavé podlitiny. Musel se delší dobu léčit.

Děkan Petr povzbuzoval Václava, jak jsme již řekli, ke kněžství, a proto také poradil rodičům, aby poslali chlapce do klasického gymná-

sia, kdežto dva Václavovi bratři navštěvovali gymnasium reálné. Domníval se, že peněz, získaných za církevní funkce, nejlépe použije jako nákladu na studia svého synovce a také toto své mínění mu určitě naznačil.

Když se Václav připravoval do gymnasia, bylo jeho matce dvacet šest let. Pomáhala svému manželů v dílně, rozdělovala práci, stříhala, dohlížela na poli, kde se říkalo „Na šibenici“, jezdila i na výroční trhy s kožíšínovými čepicemi. Babička zatím pečovala doma o děti. Ty měly velký svátek, když matka jim mohla věnovati černou hodinku.

Byla to tichá žena, oddaná do vůle Boží, ctitelka Panny Marie.

V útlém dětství se malý Václav popálil o rozžhavená kamna při pečení posvícenských koláčů. Později ho potkalo ještě několik neštěstí, z nichž šťastně vyvázl. Jednal svědomitě, dle zásad křesťanské morálky. Nevzal ovoce spadlé u cesty se stromu, když mu je sestra nabízela. Odmítl je se slovy: „Není to naše.“

Ale přec jen se dal jednou svést kamarádem z obecné školy. Chtěl dát mamince k svátku květiny. Vzal si tedy bez dovolení několik krejcarů ze zásuvky a šel se spolužákem k zahradníkovi pro kytici. Ještě týž den byl jeho přestupek objeven a pokárán. Velmi se styděl. Nemohl na tuto příhodu zapomenout.

V dopise bratru Janovi (ze dne 11. V. 1895) vzpomíná P. Petr nehonosně a jímavě na onu dobu dětství: „Čas utíká jako voda, já běžím už do čtyřicátého roku a Ty do 42., a přece se mi zdá, že jsme ještě děti, které jen potřebují se vrátit do Sušice, vejít do úzké ulice, do kožíšnického krámu a tudy do kuchyně, kde praská oheň a u kamen maminka a vedle stolu na posteli babička — a přec, přec je to tak dávno, a my již muži, ba co dím, při bídém našem zdraví poloviční starci. .“

NA GYMNASIU.

Když jedenáctiletý Václav odcházel ze Sušice do Klatov na gymnasium, nebylo ještě železničního spojení mezi oběma městy. Jeli na vozíku: otec, Václav a sestra, která byla starší než on a po smrti matčině mu nahrazovala do jisté míry její péči. Cesta trvala sedm hodin.

Msgr. Max Pittermann z Domažlic zanechal nám v rukopise na P. Petra právě z doby studií velmi jasné vzpomínky, plné bystrých postřehů.

Na klatovském gymnasiu učili tenkrát emauzští benediktini. Staří profesori marně usilovali o udržení předepsané kázně, ale zkoušeli přísně. Roku 1868, když do primy vstoupil Václav Petr, byl ředitelem gymnasia P. Kornel Regner, stařec přihluchlý, zabraný do svého studia, spoléhal jen na autoritu svého úřadu. Přetáhl někdy vyučovací hodinu i o dvacet minut. „Zvonec není naším pánem“, říkával, zatím co žáci dupali a povykovali. Třídním v primě byl profesor Josef Podstatný, dobrý pedagog.

Václav Petr bydlel u chudobné ženy, chodíval kupovat s papírovým pytlíčkem půl kilogramu mouky a čekal, až bytná z ní upraví nějaké jídlo. Později se přestěhoval k rodině Levého. Studentům, kteří tam bydleli, říkali ostatní „Leváci“. V letní době chodil studovat do parku už o páté hodině. Václavovi chyběl především dar výmluvnosti. Nebyl zvláště nadaným žákem, první třídu musel opakovat, postrádal také hudebního sluchu a „r“ vyslovoval hrdelně. Vlasy měl světlé, modré oči a dosti masité rty. Byl prostředně velký a chodil zpříma.

Už na nižším gymnasiu bylo jeho zdraví chatrné. Často pokašlával. Rád tančil a prý dobře.

Do páté třídy gymnasijsní míval na vysvěd-

čení prospěch dobrý nebo dostatečný, jeho pilnost bývala nestálá. Na vysvědčení ze sekundy má v rubrice o zevnitřní úpravě písemných prací poznámku: časem nepořádná. V kvartě se velmi polepšil. V kvintě zase jeho pilnost ochabla. Byla to pro něho kritická léta a matku neprospěch ve studiu synově zřejmě mučil. Podléhal duchovní stísněnosti, ba i melancholii, také kamarádi měli na něho vliv. Nedovedl se soustředit.

Klatovy byly městem dragounů. Do maloměstského prostředí vnášeli cizí světáctí důstojníci a vojáci nevázané způsoby života. Vojáci byli vždycky živlem nepokojným a požívačným. Studenti pohlíželi často na jejich zdánlivou svobodu se závistí, sami museli zachovávat školní přísný řád.

O prázdninách přinesl jednou domů náš kvintán ze sirkárny fosfor. Chtěl napsati svítící písmena na zeď, ale popálil si ruce. Vyrůstal z chlapeckých let, byl pln neklidu, ale zdrženlivý, vážný, nikdy vzpurný a zatvrzelý, jeho povaha se krystalisovala.

Když chodil do sexty, dostal několik dní před vánočními prázdninami telegram: „Matka umírá.“

Vydal se tedy za prosincového šera pěšky na cestu do Sušice, po blátivých cestách a tmou. Přišel v noci ke svému domovu strašně unaven a nikdo nedbal jeho bušení, snad ho ani nezaslechli. Činil si výčitky k vůli svému neprospěchu, bál se rušiti noční klid. Patrně tušil už smrt a on by rád matku alespoň ještě odprosil.

Usnul na prahu a tam schouleného a vysíleného našel ho k ránu strýc, jenž ho očekával na děkanství. Matka byla postižena neštovicemi a zemřela několik hodin před příchodem Václavovým.

V prosinci r. 1872 smrt mu ukázala jinou cestu, než po níž dosud šel. Když se vrátil

z pohřbu do Klatov, propadal melancholii. Z gymnasia došel dopis, aby si dědoušek vzal Václava domů, je prý neschopen dalšího studia. Zakročil strýc děkan. Václav se vzpamatoval. Měl silnou vůli.

Trpěl bezesností a hlasitě naříkal. Jednou spatřil prý ve snu svou matku.

„Dítě, kam to spěješ?“ řekla tiše.

„Ach, maminko, já bez tebe nemohu žít!“

„Jsem stále s tebou, nenaříkej už.“

„Když ty jsi se mnou, budu jiný.“ A svému slibu dostál.

V sextě ještě trochu vázl. V septimě v druhém pololetí dosáhl vyznamenání. V prvním pololetí jeho pilnost byla klasifikována jako náležitá, v druhém jako vytrvalá. Oktávu absolvoval s vyznamenáním.

Maturitní vysvědčení Václava Petra je označeno číslem 10. Znamku prvního stupně má z náboženství, z češtiny, z dějepisu, ze zeměpisu a ze silozpytu.

V oktávě nosil Václav plnovous, skoro bílý, zkudrnatělý, na bradě trochu rozčísnutý.

V B O H O S L O V Í.

Ani po maturitě nemohl se ještě Václav rozhodnouti pro život duchovní, nehledě na naléhavé přání strýcovo a dřívější matčino. Příčin bylo patrně několik. Ještě jako gymnasista se zamíloval do M. P. Vídával ji dosti často, ale své city jí neprozradil.

Nastaly první prázdniny po maturitě a strýc žádal určitou odpověď.

„Půjdeš do semináře, ne?“

Václav místo odpovědi odešel z domova a bloudil několik dní o hladu v lesích v trýzni srdce a rozumu. Když se vrátil, řekl prý své sestře: „Budu přec jen knězem, ale chci být řádným knězem.“

Roku 1875 byl Václav Petr odveden jako jednoroční dobrovolník k 11. píseckému pluku, t. zv. „saskému“. Téměř současně s nastoupením vojenské povinnosti začal studovat teologii.

Z nedostatku jiných kandidátů byli totiž tehdy přijímáni do semináře jednoroční dobrovolníci, aby neztratili rok studia. Připravovali se ke zkouškám z prvního ročníku bohosloví v kasárnách.

„Na vojně nedělali mnoho, v semináři skoro nic“, napsal Msgr. Pittermann. Jen Petr mlčel a učil se vojenským pravidlům.

V té době nastal boj o jeho vousy.

Rektor semináře ThDr. Špelina nařídil: „Vousy dolů!“ Hejtman setniny komandoval po vojensku: „Vousy si ponechat!“ Chtěl prý tak alespoň poněkud dodat členům armády válečnického vzhledu.

V semináři soudili někteří bohoslovci o Václavu Petrovi jako o člověku výjimečném. To byla křivda a nepochopení. Nelišil se nikdy nápadně od ostatních lidí.

Ve chvílích oddechu se procházel obyčejně s některým bohoslovcem, který nejlépe odpovídal jeho povaze.

Do Českých Budějovic přijel toho roku pověřenec amerického kleru a snažil se získati kněze a bohoslovce k cestě do Ameriky, k práci pro české krajany. Bohoslovcům sliboval, že pro ně vydobude osvobození od vojenské služby v rakouské armádě. Ta příležitost zdála se vábivá. Václav Petr by se rád vydal do světa. Psal o tom svému strýci děkanovi.

Strýc kategoricky odmítl plán, který se mu zdál dobrodružný. On měl jiné úmysly. Doufal, že Václav bude po vysvěcení poslán do vídeňského Frintanea a že udělá doktorát theologie.

Václav musel ostatně odjet na vojenské cvičení do Vídně. Když se vrátil, dostal propouště-

cí list jako vojenský kaplan II. třídy v záloze. Tenkrát Václav sotva zdaleka se podobal vzornému knězi a řeholníku pozdějších let. Nikdy však nezapomínal na modlitbu.

Vlivem odpadlých bohoslovců V. a B. se od-cizoval svému povolání. Chodil, pokud sloužil u vojska, jen v uniformě a kolár odložil. Doma mu domlouvali, naslouchal neochotně, mrzutě a vracel se zas ke svým kamarádům.

Jednoho dne přišel domů, prosil sestru, aby mu připevnila kolár a při tom vyřkl slib: „Maria Panno, slibuji Ti, slibuji Ti, že budu knězem a sice hodným knězem.“

To byl jeho druhý slib. A skutečně splnil, co slíbil.

V druhém ročníku bohosloví se vytrvale učil němčině. Právě tento jazyk mu na gymnasiu činil největší potíže. V třetím ročníku si připravoval osnovy kázání a studoval dogmatiku a morálku.

Literární jednotu „Jirsík“ nezaložil on, jak se mylně domnívali dřívější životopisci. Podnět k založení pocházel od bohoslovců Petříka a Mráčka. Činnost zakladatelů byla ostatně posměšně posuzována pro jejich malý úspěch ve studiích. Václav Petr měl spíše zájem o spolky náboženské, o život rozjímání, modlitby a charity.

Vynikal zbožností nade všechny bohoslovce. Chtěl studovat, jak říkal, jen pro Ježíše, ne ze ctižádosti. Plicní choroba se zas přihlásila a on s úzkostí prosil Matku Boží, aby směl sloužiti alespoň jedinou mši svatou. Obrácení tohoto mladého muže bylo definitivní a opravdové.

Jeho život nemohl ovšem býti „nepřetržitou modlitbou“, neboť studium vyžaduje také času. Ale ve volných chvílích prodléval nejraději před svatostánkem a rozmlouval s Ježíšem.

Modlitby a oběti dozrávaly v jeho duši k útěše několika zbožných duší. Jeho příkladu a

odvahy k sebekázní bylo velmi třeba. I do semináře vloudil se duch liberalismu, nedbalosti, neukázněnosti, kamarádství, pitek a her; také bohoslovci se dovolávali hesla: co nejméně odpovědnosti a co nejvíce svobody. Ovocem tohoto liberalismu byl modernismus, úpadek víry a idealismu.

V budějovickém semináři tehdy vládl Dr. Špelina jako rektor a Dr. Šimánko byl jeho zástupcem. Byli to milí, shovívaví představení, snad příliš vlídní a důvěřiví dle názorů zesnulého děkana Žahourka a Msgr. Pittermanna, spolužáka Václava Petra. Zvláště krásně uměl vypravovati o těch dobách děkan Žahourek. Leccos se totiž promíjelo a přehlíželo, co o tři roky později nechtěl promíjeti a přehlížeti nástupce Dr. Šimánka Pater Petr. Byl sotva sedmadvacetiletý, když nastoupil svůj úřad. Alumni ze čtvrtého ročníku byli ještě jeho spoluseminaristy, ale kázeň dovedl udržet a ne na úkor spravedlnosti a křesťanské lásky.

V době studií Václava Petra se usídlily tedy v budějovickém semináři některé nenáležitosti, či snad bychom mohli říci zlovyky.

O týdenních trzích chodili na příklad příbuzní a přátelé bohoslovců do semináře a popíjeli společně s bohoslovci v refektáři. Při slavnostnějších příležitostech pořádali seminaristé tak zv. „bírštundy“, to znamená, že pili pivo dle libosti. Bohoslovci chodívali také večer do města, a jindy zase popíjeli v dormitáři. Příliš shovívavý pan rektor říkával: „Servetur usus, tollatur abusus.“ Alumni dostávali denně litr piva, v poledne půl litru a večer zase, „ježto tehdy vody pitné ve městě byl veliký nedostatek“.

Pro tyto nešvary odešel bohoslovec Petr ze semináře. Ale strýc-děkan ho „rozebral“ a on se vrátil zase zpět.

Pan rektor napomínal přestupníky domácího řádu dojemně a otcovsky.

A když přišel do semináře pan biskup Jirsík, bohoslovci se postavili na chodbě do řady a líbali mu postupně ruku. Pan biskup se bránil, neměl rád obřadnosti. Říkával: „Děti, nechte mne!“

Profesoři semináře přednášeli latinsky a mělo se přednášeti i německy. Jednou vyzval pan biskup rektora: „Povězte jim to také německy!“ A pan rektor na to: „Vždyť by tomu nerozuměli!“

Bohoslovci hráli také ve volných chvílích karty. Václav Petr nenáviděl této kratochvíle. Skoro v každé přestávce mezi vyučovacími hodinami zahráli si karbaníci dardu, jednou do kola. Hrál se také třicetdva loupežníků. Vice-rektor Dr. Cába položil jednou ruku na bank. Ale zklamal se. Jeden z hráčů prohodil vzpurně: „Nechte toho, to jsou naše peníze!“ A dodal: „Dávej, Myško!“

Tak se ujalo v semináři nové heslo: „Myško, dávej!“

Václav Petr pokračoval zatím v životě modlitby a sebekázně. Jeho duchovního růstu si všimla církevní vrchnost.

Václav Petr trpěl ovšem oním uvolněným stavem v semináři. Rozesmutnil ho i aprilový žert, který mu uchystali, více snad, než by se dotkl koho jiného. Ve čtvrtém ročníku zastával totiž Petr úkol prefekta, jenž je jakýmsi prostředníkem mezi představenými a seminaristy.

„Šli jsme od snídaně“, vypravuje Msgr. Pittermann, „k pastorálce a Petr s námi. Z. pravil: „Pošleme Petra aprilem.“ Hodil čepici na zvoněk, ten se rozezvučel a kolegové volali: „Petře, k rektorovi, zvonil!“

Ten si hned opásal cingulum a spěchal.

Za chvíli se objevil rektor. „Zvonil někdo nebo ne?“ „Ano, zvonil“, volali pastoralisté. „Ale já nezvonil“, tvrdil rektor. Celý ročník na to volal: „April!“

Petr sedl ke svému pultu a řekl s pláčem: „Bratři, to jste mně neměli dělat.“

Pokoření však snesl bez odvety.

Za všechna čtyři léta theologie měl ze všech předmětů známku eminenter (výborně). Z morálky ho zkoušel pozdější biskup Říha, z dogmatiky Dr. Kar. Fr. Průcha.

K N Ě Z E M.

Na kněze byl Václav Petr vysvěcen dne 18. července r. 1880 a o vykonaném svěcení mu byl vydán z konsistoře dekret č. 2783. Z přítomných kandidátů vysvětil jej biskup Jirsík nejdříve. Petrova sestra Anna zúčastnila se svěcení jako družička.

První mši svatou sloužil P. Petr v Sušici v děkanském kostele, prý u „Stříbrného oltáře“. Po primici putoval na Svatou Horu a tam zasvětil svůj život Panně Marii.

Jen několik dní prodlel u svého strýce. Starý neduh zase hlodal na jeho plicích. Na přimluvu strýcovu poslal pan biskup novosvěcence na děkanství do Blovic, ve funkci druhého kaplana. Nastoupil své místo dne 27. července 1880.

Nemoc se nedala ničím obelstít. P. Petr kašlal a mučila ho časem záducha. Pan děkan mu občas půjčil koně, aby nemusel jíti v nevlídných zimních dnech pěšky do školy v přifařených obcích. V dopise svému otci se P. Petr tehdy svěřil, že někdy nemá ani na petrolej.

K vánočním svátkům poslal bratrovi ubrus a v dopise podotkl, aby pamatoval na chudé, až na něm bude jísti a když ho budou nuzní prositi ve jménu Ježíše Krista.

Horlivost P. Petra ve službě Boží byla nadprůměrná. Správně podotkl jednou Dr. Červený: „Páter Petr není obyčejný člověk. Čekají ho velké úkoly.“ Tento liberální muž slíbil Pa-

teru Petrovi, že se dá zaopatřit, a také se dal zaopatřit.

Páter Petr byl vždycky optimista, neboť měl velkou důvěru v Boha. Uměl dobývat lidských srdcí a vemlouvati se do nich svou ctností. Budějovický biskup František Schönborn velice si ho vážil, pokládal ho za světce. Jednou řekl, když byla řeč o jeho nástupci, že dle jeho náhledu P. Václav Petr by byl mužem nejpovolanějším.

Už tenkrát, když žil na blovickém děkanství, jednal dle slov, jež pronesl o několik let později: „Po kolenou bych chtěl lézt za každým hříšníkem a prosit ho, aby se obrátil a nemařil na sobě tu předrahou krev Pána Ježíše.“

VICEREKTOREM V SEMINÁŘI.

Když se uprázdnilo místo vicerektora v diecézním semináři, povolal biskup Jirsík na tento úřad blovického kaplana Václava Petra.

P. Václav Petr všude „radil, poučoval a napomínal“, jak zaznamenal ve svých vzpomínkách děkan Žahourek. Procházel učebnami mlčky. Večer v dormitáři pronesl jen tiše: „Pánové, silentium.“ Seminaristé nemohli si totiž navyknout na předepsané mlčení, jež je podmínkou soustředění ducha.

Napomínal — a sám dával příklad. Tajemství jeho úspěchu v získávání duší spočívalo právě v poslední skutečnosti.

Páter Petr byl ctitelem nejsvětější Svátosti. Asketického a ve službě Boží horlivého kněze modlitba nikdy neunavovala. V modlitbě prožíval nejkrásnější chvíle svého života.

Bohoslovci chodili s ním třikrát denně adorat do domácí kaple: ráno, v poledne a večer. Šli všichni.

Páter Petr vodil bohoslovce na procházky, je-

jichž cílem byla návštěva kostela. Pitky byly odstraněny, hra v karty také.

Někteří bohoslovci reptali, ztěžovali P. Petrovi práci.

Nedal se odstrašit. Mlčky nesl svůj kříž. Založil charitativní spolek sv. Vincence. Mnoho péče věnoval důkladnému vyučování obřadu.

V seminární kuchyni hospodařily opět řádové sestry.

Společné vycházky bývaly vždycky neoblíbeny, připomínaly vojenské pochody. Bohoslovci se často vraceli do semináře dřív než bylo stanoveno. Pan prelát Dr. Slavík, nástupce P. Petra v úřadě vicerektora, ale tehdy bohoslovec, pamatuje se ještě na překvapení a zármutek P. Petra na jedné z těch procházek. Za městem kdosi řekl: „Dál ani krok!“ A všichni se zastavili.

P. Petr řekl vlídně: „Pánové, půjdeme ještě trochu dál. Nu, pojdte přec!“ Poslechli a šli. P. Petr se tiše modlil růženec.

Tak zdolával i jiné odbojníky dobrotou srdce, ale od svých zásad nikdy bez rozumné příčiny neustoupil.

I na promluvy se P. Petr připravoval modlitbou a rozjímáním. Měl dar živého slova. Uměl promluvit do duše. Pamětníci vypravují, že jeho posluchači často slzeli pohnutím a to nejen posluchači citoví.

Jestliže to, co psal, odpovídá průměrným vlohám, vzdělání a zkušenostem člověka jeho stavu a jestliže jeho styl nemá osobitosti, ve svých kázáních a přednáškách dovedl přesvědčovat a dobývat si srdcí. Nechtěl dojímat a přec v přednesených slovech spočívalo tolik opravdovosti, že se dotkl nejcitlivějších míst v duši posluchačů.

V letech 1885—1888, když vedl bohoslovce ke kněžství a sám pevně zakotvil v životě duchovním, padl i plán o jeho doktorátu theologie

a o jeho postupu v církevních úřadech. Nechtěl, aby jeho život byl jen útekem před Bohem, či chcete-li před smrtí, jakýmsi zbabělým vyrovnáváním mezi dobrem a zlem, kdy něco se omluví, něco se napraví a na něco se zapomene. Tu se už setkáváme s mužem víry a tedy i oběti.

Snad i nesnáze uspíšily jeho odchod z vedoucího místa v semináři, ale hlavní příčinou byla vůle začít život dle svého stylu, po s v é m způsobu.

NOVÉ PLÁNY.

Roku 1886 vydal se s jednou výpravou do Říma a dosud je uschována jeho okružní jízdenka přes Benátky a Turin. Ve Vatikáně mu zprostředkoval Msgr. Jänig, rektor Animy, soukromou audienci u papeže Lva XIII. Svátý Otec vyslechl proslov mladého kněze a řekl mu prý, když líbal rybářský prsten: „Fili, cura pueros meos. — Synu, vychovávej mi katolické jinochy.“

Tato slova, zdá se, rozhodla o směru jeho budoucího života. A pak ovšem i příklad a rozmluva se sv. Donem Boskem. Zastavil se v Turině, viděl úžasné dílo proslulého Boska. Nevím, o čem spolu mluvili, není o tom nikde záznamů, ale pravděpodobně sv. Don Bosko měl velký vliv na jeho rozhodnutí. I řehole kongregace Bratří Nejsvětější svátosti se nápadně podobá řeholi salesiánské, zvláště v prvních náčrtcích. I tiskárnu chtěl P. Petr později zřídit, jak to viděl v Turině. Tenkrát chtěl se jen zasvětit Bohu v některém řádu, ale nevěděl, jak a kde tuto touhu splnit.

Nevěděl totiž, jak se rozhodnouti, až konečně myšlenka na vlastní kongregaci zvítězila.

Kronika Bratří Nejsvětější svátosti praví o tomto období P. Petra stručně a post hoc (zápis pochází z doby mnohem pozdější): „Nebyl

spokojen s dosavadním způsobem života a „chtěl býti všem vším“. Tato definice zní velmi neurčitě. Musíme si uvědomit, že činnost P. Petra se neomezovala jen na práci v semináři. Zavedl také v té době v Čes. Budějovicích Spolek křesťanských matek a panen, Bratrstvo živého růžence, Spolek sv. Vincence.

Zájem P. Petra se však soustřeďoval hlavně k Mariánské družině učitelek, kterou založil s Kristinou Schebestovou. Také Kristina Schebestová, jež bývala učitelkou, pomýšlela na založení kongregace a skutečně v r. 1887 koupila dům v Rudolfské ulici a založila tam výchovný ústav, pod duchovním vedením P. Petra. Ústav dobře prosperoval a mladá kongregace sester vzrůstala.

I P. Petr chtěl uskutečnit svůj plán. Zachovalo se z té doby několik jeho dopisů, jež psal P. Dolejškovi, svému druhu ze semináře a pozdějšímu členu kongregace Bratří Nejsvětější svátosti. První dopis má datum 28. srpna 1887 a zní:

„Milovaný příteli!

Budete se diviti, že Vám píši, ale nediňte se. Záležitost má je tato. Již po více let pomýšlím, jak zařídit to, aby naší mládeži jak ženské, tak zvláště mužské bylo v náboženském ohledu pomoheno, poněvadž školy nynější, jak sám nejlépe víte, účelu svému nevyhovují a mládež naše, čím dále, tím více ztrácí náboženství i mravnost. Proto před třemi lety již založil jsem zde spolek mladých dívek škoie právě odrostlých a vedl je častěji ke sv. zpovědi. Vy to dobře budete znáti z ústavu hluchoněmých. Pán Bůh to žehnal, sl. Jenka, sestra ctih. sestry Cecilie, postavila se jim v čelo... počet nyní dostoupil 150...

Podnik alespoň dosud ze zvláštní milosti Boží se daří. Koupili jsme za 17.000 zlatých dům se

zahradou k témuž účelu . . . Leč, když jsem viděl prospívatí myšlenku s děvčaty, naplněn jsem též touhou něco podobného zařídití pro hochy, pro které dosud v celých Čechách nic se nečiní. Abych pak na slepo nic nepočínal, obrátil jsem se o radu do Turina k Donu Boskovi, o němž zajisté již dosti jste slyšel a který ve třiceti letech na tři sta domů zařídil a nyní již vlastními misionáři proniká Brasií a celou Patagonií. Poslal jsem tam před 14 dny Laitla z prvního roku, aby o věci té ústně se domluvil. Tento týden vrátil se Laitl s potěšujícími zprávami. Bosko dává nejlepší naději a staví nejvíce na Pomocnici křesťanů. Radí pak, aby s počátku sjednotilo se 4—5 kněží, kteří by se odhodlali velikému tomu cíli se věnovat, a v společném domě žijíce, společným řádem dítky v oratoria spojovali. Já modlil se mnoho na ten úmysl a prosil Pána Boha, aby mně ukázal ty, kteří by hotovi byli obět tuto podniknout a z lásky k Bohu a dítkám všeho se zřící.

A tu jsem si vzpomněl na Vás, poněvadž Vás znám, i Vaše smýšlení, i Vaši matku, která Vás velice miluje, ráda Vás k tomuto účelu zasvětil.

Plán můj je tento: Myslím ještě vyčkat rok neb dvě léta, nežli vše se upraví a zatím starali bychom se o upravení a zakoupení domu. Vy — když byste se rozhodl — zůstal byste na místě beze vší změny, ale cíl náš byste již s očí nespustil. Možno-li za rok, připravil byste se na konkurs katechetický na měšť. školy. Mezitím by Laitl pomalu dospěl v kněze a k nám by přistoupil.

Já bych pak ovšem ihned opustil vicerektorské místo a s Vámi účelu svatému s celou duší se věnoval. Nežli pak bychom měli dostatek práce s našimi dětmi, mohli bychom býti prozatím katechety na zdejších školách, ale společně v malé kongregaci dle způsobu klášterního již v společném domě bychom bydleli a ora-

toria nedělní měli. To je kratičkový můj plán, který ovšem ještě dále by se rozvíjel, na zřízení více podobných domů v naší diecési, zvláště tam, kde jsou prázdné kostely zrušených řádů, takže by působení naše čím dále, tím početnější bylo.

Modlete se na ten úmysl a dá-li Vám Bůh milost svou, Jemu se zcela věnovat, učinite tento krok a koruna naše v nebesích bude skvělá. Že o tom listu nikomu ničeho neoznámíte, vím. Jest dosud vše tajné.

Vás v ochranu Panny Marie, pomocnice křesťanů, poroučí Váš upřímný bratr

Václav P.“

Tento dopis nám odhaluje prostou, bezelstnou duši P. Petra a jeho plán o založení kongregace. P. Václav Petr byl zbožný kněz, toužil zachrániti co nejvíce duší a také jich mnoho zachránil, v tom spočívá vlastně jeho význam pro katolickou veřejnost, chtěl i jiné povzbuditi k práci. Myšlenku o oratořích vnukl mu příklad a slova Dona Boska.

Jeho iniciativu nemůžeme přeceňovati. Měl jistě vliv na Kristinu Schebestovou a Kristina Schebestová prospěla jeho práci způsobem neobyčejným. Jejich povahy a poslání se doplňovaly, ale ona trvala na tom, aby každý z nich zůstal v mezích započatého díla. Ona jej ctila jako ušlechtilého kněze, ale nepřipustila, aby jejich kongregace splynuly. Kristina Schebestová střežila se všeho výjimečného a pak se odebrala do zapomnutí, co však o ní víme, postačí k její chvále, po níž netoužila.

Na dopis prve citovaný odpověděl P. Dolejšek kladně a P. Petr mu napsal zase 3. X. 1887 jiný list. Těší se z jeho příslibu, prosí o modlitbu, ale upozorňuje zároveň na své chatrné zdraví a příznaky tuberkulosy. Zmiňuje se také o tom, že L., jeho svěřenec, překládá Boskův

katechismus; „je to knížečka výtečná, jakož i sv. řehole jejich“, praví ke konci.

„Milý Josefe!“ počíná P. Petr svůj třetí dopis P. Dolejškovi. „Těšil jsem se na Váš dopis, toho důkazem je moje bezodkladná odpověď. Co se týče hmotného přispění, na to se neohlížejte, já doufám s pomocí Boží, že to nejnutnější do počátku zařídím sám, ovšem, že musí Panna Maria pomoci.

Musímť dříve upevniti klášter ženský, jenž nyní teprve kořeny zapouští. . . . Zatím Vy se pomalu připravte ke konkursu katechetskému, a pak, co je ještě důležitější, začněte svatý, dokonalý život, neboť chceme-li jednou jiné k Bohu přivésti, musíme sami dříve svatě žíti. Nezapomínejte na modlitbu, na r a n n í r o z j í m á n í, udělejte si, pokud možná, stálý denní pořádek, hospod se střežte, ať říká pan farář, co chce . . . každý měsíc chodte ke sv. zpovědi, navštěvujte Nejsvětější svátost Oltářní, možno-li denně a pak každý rok bychom se sešli k exerciciím.

Jest nás již pět a více nás prozatím ani netřeba . . .

Váš upřímný kmotříček, bratr v P. Ježíši
Václav.“

Budějovice, 15. září 1887.

Dne 27. dubna 1888 zve P. Václav Petr P. Dolejška: „Kdybych snad z vůle Boží již letos mohl pro nás něco zařídit ve způsobu kláštera, byl byste volný a bylo by Vám též možno již letos Pánu Ježíši se zasvětit?

Cíl náš nebude jiný než: 1. Posvětit sebe a připravit si šťastnou věčnost. 2. Posvětit jiné, je-li v tom vůle Boží.“

Dopis ze dne 4. května 1888 jedná o osobní záležitosti P. Dolejška: „Rozhodnete-li se upřímně a celým srdcem zasvětit se Bohu a opuštěné mládeži a jít výše po té cestě, která

vede k nejsladšímu Srdci Páně, pak, dítě moje, neohlížejte se mnoho na okolnosti, žádné ale, s důvěrou v Boha z nich se vymaňte... Bojím se, abyste zde neučinil nějaký krok k vůli mně a ne z pravého povolání. Je to krok nejdůležitější, plný obtíží, plný strádání, plný bojů, ale také ten cíl nejvyšší.“

P. Dolejšek se konečně rozhodl a P. Petr mu napsal v dopise ze dne 14. srpna 1888:

„Milý Josefe!

Jsem docela spokojen. Odbud'te si kázání a pak podle možnosti přijed'te, čím dříve, tím lépe. Pan biskup byl dnes sám v novém domě a požehnal mu. Je s plánem naším spokojen a dá Vám s radostí propuštění, obraťte se k němu přímo v kratičkém dopise a poproste ho za propuštění a za sv. požehnání. Já se modlím stále na ten úmysl a vůle Boží je mi zcela zřejmá. Ó, jaké bude naše štěstí pro čas i pro věčnost, až se zcela zasvětíme P. Ježíši. Mně je tak volno, že Vám to nemohu ani vypovědět. A což teprve jak nám bude v hodinu smrti?

Do ochrany Panny Marie Vás poroučí upřímný bratr v P. Ježíši Václav P.“

Zdůraznili jsme všechny krásné rysy v povaze P. Petra, upozorníme i na jeho úsilí o udržení kongregace, na jeho vytrvalost a důvěru v Boha, ale nápadná je i jeho přílišná vážnost, mající sklon k vnějšnostem puritanismu, rétoričnost jeho dopisů, naprostý nedostatek jeho vlastních myšlenek, nepronesl ani jedinou velkou myšlenku o tom, co miloval. Velikost Dona Boska spočívá v jasnosti jeho ducha, d o v e d l s e s m á t. P. Petrovi humor naprosto chyběl, to byl tragický element v jeho povaze a lze jej přičísti, alespoň z části, na úkor jeho choroby. Když ho kamarádi v semináři vyvedli aprilem, plakal; jiná povaha by reagovala na žert zase žertem.

V jeho životě jakoby bylo stále pod mrakem. Nedostatek humoru možno často ztotožniti s nedostatkem individuality a životnosti. První zakladatel oratoria sv. Filip z Neri okouzluje právě svým uměním se smát, sv. Klement Dvořák a sv. Don Bosko rovněž. A tak jako postrádáme v životě P. Petra humoru, postrádáme v něm i zázraků, on si získává naše srdce jen svou vůlí ke svatosti a svou činností charitativní.

ZAKLADATELEM KONGREGACE.

Dne 15. srpna r. 1888 P. Petr předložil panu biskupovi první rukopis své řehole. V úvodu praví: „Kongregace sestává ze dvou samostatných větví: jedné Bratří, druhé Sester, které v domech od sebe oddělených žijí, vlastními, samostatnými představenými se spravují navzájem, ale k dosažení cíle svého se podporují a v podstatě stejné řehole užívají.“

Účelem kongregace je vlastní posvěcení a posvěcení jiných: výchova mužské mládeže. Rukopis je nadepsán: Stanovy kongregace Bratří a Sester Nejsvětější svátosti.

Se strany Sester byly však činěny námitky, chtěly být úplně samostatny (i jmění Sester vzrůstalo, kdežto Bratři měli dluhy) a tak na konec jim zůstalo společné jen jméno. Ale k této věci se ještě vrátíme.

První náčrtek stanov vznikl patrně v době působení P. Petra v semináři. V něm se jednalo P. Petrovi, jak to uvádí v rubrice účel a zařízení, o zachránění školních dítek a mláďenců škole odrostlých ve svaté víře, ve svaté čistotě a o vychování jich pro Boha.

Rukopis obsahuje všeobecné pokyny, ceremoniale (248 stran) a pravidla, je v něm i ustanovení o noviciátu, o obláčke, o dni mlčení. Již v tomto prvním konceptu P. Petr si přál, aby ten, kdo z kongregace dobrovolně odejde nebo

je propuštěn, nemohl být po druhé přijat. A to své ustanovení také přesně dodržoval.

Exercicie pro muže zavedl P. Petr v Českých Budějovicích první. To nebylo dříve slýcháno. Sám zpovídal někdy až do jedné hodiny v noci. Nikdo nemohl předvídat, že by po jeho kázání přistoupilo tolik lidí k mřížkám zpovědnice.

Po své římské cestě užíval ve svých promluvách pro alumny a ve svých kázáních příkladů z věčného města. Dovedl vyvolat napětí, ale hlavně byla to slova víry a života.

Ve zpovědnici mluvil málo. Rozpoznával kajícíky i dle způsobu jejich vyznání, nedal se oklamat, neboť si byl vědom, že se jedná v té chvíli o spásu duše, nemučil však zpovídajícího se zbytečnými otázkami, jeho napomenutí byla krátká a významná. Jeden z kajících si zapisoval takové věty o dvou, třech slovech. Když se někdo polepšil, říkával: „Tak vidíš!“ Těm, kteří dlouho setrvali ve svých chybách, nebral naději: „Neztrácej důvěru v Boha a v sebe!“

Po pohřbu svého strýce usídlil se P. Petr na děkanství, ve studeném pokojíku a s Páterem Zahourkem se modlili společně breviář. Časně ráno odcházel P. Petr do nemocnice, aby posloužil nemocným.

Jednomu kolegovi, který ve svém dopise poznamenal: „Moje názory jsou teď trochu jiné než v semináři“, odpověděl: „Snad, probůh, ne horší? Považ, zde v nemocnici leží těžce nemocen mladý kněz Zikmund, navštěvuji ho denně, je blízek smrti a Ty jsi pravou cestu snad opustil?“

Bratr P. Petra, Jan, stal se lhostejným k víře, zanedbával náboženské příkazy. Nechodil na mši svatou, nezachovával posty.

Páter Václav vykonal kající pouť o hladu a bos, aby Bůh rodného bratra osvítil.

Když šel k tomuto bratru na návštěvu, ne-

snídal. Jan mu nabídl kávu. „Odřeknu si také obcerstvení za spásu tvé duše“, řekl nelíčeně.

Jindy zase napsal v dopise sestře Anně: „Prosím Tě, sestro, vypros na Bohu, aby se Mu neztratil bratr Jan. Za to budeš šťastna i v bídě, bohatá i v chudobě, pokojná v kříži...“

Byl šťasten, když mu bratr Jan konečně sdělil, že přijal svátost pokání.

„Milý bratře“, psal mu (dopis ze dne 23. VI. 1894). „Tvůj milý dopis mne velice potěšil, zvláště Tvé svaté přijímání. Ale víš, bratře, když se mi toto podařilo, rád bych s Tebou ještě o kousek dále pokročil... Posílám Ti pod křížovou obálkou knihu jednu „Die Fundamentalthologie“, již jsem sám s radostí studoval a jež i Tobě velké radosti poskytne, a až s ní budeš hotov, přijed' mi povědět, jak pronikla srdce Tvé. Pak půjdeme ještě o krok dále.

Bylo by mi to na smrtelném lůžku velikou útěchou, vidět Tebe jistého ve svaté víře a pevného, pro ni se obětovat.

Já vím, že mne neoslyšíš. A jako první prosbu mou jsi vyplnil, tak splníš i tuto, vždyť je to prosba Tvého bratra Václava.“

Zvláště v posledních letech života psával P. Petr příbuzným zřídka kdy. Byla to většinou blahopřání k svátku, pozvání na obláčku nebo k slibům, stesk, výstraha.

Dne 15. V. 1897 psal bratru Janovi k svátku: „Čas nám — věř bratře — prchá jako sen, stárneme, sbírejme si tím horlivěji zásluhy pro život věčný.“ Jindy: „Byla to přec šťastná dětská léta, která zanikla jako stín, blížíme se stále víc k nebeskému domovu... Starost o věci vezdejší ponecháme Bohu!“

„Dárek nenesu sice žádný, poněvadž jsem nyní zcela chudý pro svého milého Ježíše...“

„Nediv se, že Ti přeji vše, co svaté jest, vždyť víš, že všechno pozemské pomíjí...“

„Potěšil jsi mne svým dopisem, zvláště o Tvém milém příchodu. Jen dlouho neprodlévej, zvláště k vůli svaté zpovědi. bojím se o tak drahou duši Tvou... Z novin si nic nedělám a počínej si jako já!“

Místní pokrokové listy totiž Pátera Petra občas napadaly nejapnými pomluvami, o tom se však ještě zmíníme.

R. 1888 se P. Petr rozloučil před hlavními prázdninami s bohoslovci a brzy potom i se svým úřadem vicerektora.

Když se svěřil svým přátelům se svým záměrem, že založí kongregaci, vyvolal jeho úmysl odpor a nepochopení. To je zcela přirozené. Námitka, že řádů a kongregací je dost, byla správná a zasluhovala úvahy. Výchovou mládeže a činností humanitní zaměstnávalo se již několik řádů a kongregací, mužských i panských, i v našich zemích. Byly i u nás kláštery, v nichž se ustavičně uctívala Nejsvětější svátost.

A on přec trval na své myšlence. Chtěl mít svou kongregaci. Chtěl působit právě v Českých Budějovicích.

Patrně tedy vznikl jeho plán na základě vnuknutí. Jeho dílo se dařilo, zvláště za jeho života to bylo dobré znamení a současně důkaz jeho potřeby.

A přec se domníváme, že význam tohoto kněze spočíval v jeho osobní zbožnosti, v příkladu, který dal. Patrně i jako farář by byl konal mnoho dobrého nebo jako superior kněžského semináře. O tom není pochyby.

Toužil býti nezávislý čili jak se lidově říká: chtěl jíti svou vlastní cestou. Všude je dost příležitosti k dobročinění, k práci na záchraně duší a v průmyslovém městě mnohem víc než na vsích a městečkách, jež si zachovaly alespoň vzpomínku idyličnosti z lepších dob. Je tam víc sirotků, lidí nešťastných, opuštěných, potřeby-

jících útěchy a především pouhého nasycení, dříve než zaslechnou dobré slovo.

P. Petr si tedy zvolil České Budějovice za své doživotní působiště. Vliv Dona Boska, jehož sláva tenkrát pronikla k nám, je na něm zřejmý. Jeho příklad se zmocnil i tohoto opravdově a výjimečně zbožného kněze. Úspěch italského horlitele o záchranu opuštěné mládeže podnítil patrně i P. Petra k zahájení charitativní činnosti. Neměl příliš vysokých ideálů. Chtěl Církvi zachránit hlouček mládeže k její službě, ke kněžství nebo alespoň probuditi zájem o věci duchovní. Chtěl naučit mladé lidi milovat Boha.

Krásně to řekl John Masefield: „Když člověk poznal krásu svatosti, neexistuje pro něho žádná jiná krása.“ Tento kněz zanícený pro čest a chválu Boží měl péči o to, aby se žádný z těch dosti vzácných talentů pro kněžství neztratil.

Třetího září r. 1888 nastěhoval se P. Petr do domu v Schmerlingově ulici s P. Josefem Dolejškem a s bohoslovcem Josefem Ježkem. Brzy jejich společnost byla rozmnožena o několik lidí. Přihlásili se: Bart. Homolka, Vojt. Litvan, Jan Marek, F. Frolík a Norbert Kraml. P. Petr přijal také dvanáct studentů na byt.

Dvacátéhoosmého září biskup Říha posvětil v novém domě domácí kapli a místo-držitelství povolilo asyl pro mužskou mládež. Chlapcům, kteří bydleli v útulku P. Petra, říkali později budějovičtí pokrokáři hanlivě „asyláci“.

V té době řekl P. Petr jistému známému: „Tak jsem koupil dům, někdejší továrnu na lišty, nemám na ni nic. Peníze mi půjčil jeden kanovník z Prahy, do pěti let musím všecko splatit, jinak to propadne.“

Byl zcela odvezdán do vůle Boží. Tak mohl jednati jen člověk věřící. Dobrodinci již přišli sami. Mezi největší mecenáše díla ctihodného

Otce Petra náležela Josefina hraběnka Chotková, jež věnovala r. 1889 tisíc zlatých a příštího roku 10.000 zlatých. Když byla v domě P. Petra nouze největší, přihlásila se ona se svým darem, Otec Petr mohl dárkyni jen tušit, chtěla zůstatí vždycky neznáma před lidmi. „Hraběnka Chotková znala ritus lépe než já“, napsal děkan Žahourek ve svém deníku. Býval po léta u Chotků domácím kaplanem.

Oba manželé Chotkovi byli neobyčejně, chci říci hluboce zbožní lidé. Byli to opravdoví křesťané.

Kníže K. Schwarzenberg řekl jednou o Ferd. Chotkovi: „Ó Chotek, to je šlechtetný pán, dokonalý šlechtic, výborný pracovník. Toho já zdravím na šest kroků zdaleka.“

O Josefině a Ferdinandu Chotkových by se dalo říci mnoho chvály, byli to vzácní a krásní lidé. On hrával selským dětem loutkové divadlo, ona se dělila s chudými o všecko, co měla, donášela potřebným potraviny v nůši nebo v selském koši. Obsluhovala nemocné, jichž se štítila její komorná, ba jejich vlastní děti. Prala takovým chudákům prádlo, umyla jim podlahu a nádobí. Nakonec zůstal jí jen obrázek Panny Marie, od něhož se nemohla odloučit. Svůj statek ve Volšově u Sušice odkázala kongregaci P. Petra a nyní tam Otcové kongregace Nejsvětější svátosti vychovávají 22 sirotků. Jaká skutečnost, sotva uvěřitelná! Hraběnka Chotková, jež pocházela z rodu Puteani a měla roční apanáž 2000 zlatých, v době války trpěla nouzí, opuštěna od všech.

O ctnostech Josefiny Chotkové a její sestry Gabriely, která zemřela v pověsti svatosti v klášteře v Nelahozevsi, sotva dokončila noviciát, by se nemělo mlčet!

Také hrabě Chotek vynikal trpělivostí, skromností a pokorou. Jednou vytýkal cosi pasákovi, ale ten se na něho vrhl s vidlemi v ruce a vy-

hnal ho z chléva. Nejen že ponížení beze slova snesl a pasáka ponechal ve službě, ale postaral se pak i o jeho syna a dal ho na svůj náklad vyučiti řemeslu. Manželé Chotkovi poznali pokoru a lásku P. Petra, věděli, že se nechtěl líbit ani jen sobě, ani jen lidem, přál si jim pouze sloužit. Nedůvěřoval si ovšem příliš, ale také nepodceňoval svých sil. Sláva Boží byla jeho posledním a snad možno říci jediným cílem. Modlil se se sv. Augustinem: „Domine, noverim te, noverim me.“ („Pane, dej, abych poznal tebe a tak poznal i sebe.“)

T Ě Ž K Ě Z A Č Á T K Y.

Už v počátcích nové kongregace přicházely svízele a trampoty. Zdraví P. Petra bylo, musíme to znovu připomenouti, chatrné. Dne 16. května 1889 musel po evangeliu přerušiti mši svatou a ulehnouti.

Toho roku povodeň zatopila kapli, kterou zřídili Bratři v průjezdu koupeného domu. Někteří dodavatelé nechtěli již vydávati kongregaci zboží na úvěr.

Pan biskup Říha postupoval opatrně, ač i on byl mecenášem P. Petra, zaručil se za kongregaci na deset let. Hotově měl P. Petr vlastních peněz 100 K, dům stál 60.000 K. Pan biskup nemohl ostatně dáti, kolik by chtěl. Byl to arcipastýř zbožný a přál si upřímně usmíření Němců s Čechy. K rakouské vládě byl však velmi loyální. Zásadně nic od vlády a zvláště od císaře nežádal, ani to, nač měl právo. Podporoval kongregaci P. Petra dle svých prostředků štědře, avšak s počátku zaujal vyčkávací stanovisko.

Hraběnka Chotková byla v životě P. Petra vyslankyní Prozřetelnosti. S její pomocí mohl lépe zasvětit svůj život Církvi. Kolik kněží vychoval! I když někteří později opustili kongre-

gaci, přec jen zůstali kněžími a laikové křesťany, dbali alespoň základních náboženských povinností.

Když biskup Říha umíral, přišel ho ctihodný Otec Petr poprosit o požehnání. Řekl mu se slzami v očích: „Vy opouštíte svět a já musím dál nésti ty starosti na světě.“

Z rukou tohoto biskupa přijali první skuteční členové kongregace Nejsvětější svátosti klášterní roucho a složili před ním řeholní sliby: P. Petr, který přijal jméno Klement, P. Karpíšek, P. Böhm a P. Dolejšek.

P. Angelus Dolejšek zesnul r. 1926. Dozpíval při májové pobožnosti „Zdravas Maria“ a při slovech „i v hodinu smrti naší. Amen“ klesl mrtev u oltáře.

Nejstarší exemplář řehole, psaný vlastní rukou P. Petra, pochází z r. 1888. Tato pravidla zůstala v platnosti do r. 1890. Pan biskup Říha schválil prozatímní návrhy řehole Bratří a Sester jen ústně. Jsou to rukopisy z let 1888, 1890, 1896, 1900, 1907 a 1910, tehdy kladl biskup Hůlka důraz na to, aby kandidátům a postulantom bylo dovoleno denní svaté přijímání nebo alespoň častější. Kanonicky byly stanovy Bratří Nejsvětější svátosti schváleny J. E. biskupem Hůlkou 2. prosince r. 1914.

Otcové usilovali o schválení svých stanov také v Římě, ale tam se zdály velmi přísné a proto konsultoři nedoporučili tuto záležitost k projednávání Kongregaci posvátných obřadů. Podmínkou schválení každé nové kongregace jest ostatně alespoň sto skutečných členů. (Dopis dr. Zapletala ze dne 28. I. 1907.)

Páter Petr chtěl mít, jak jsme již podotkli, vrchní vedení obou kongregací Bratří a Sester společné. Sestry odporovaly a poukazovaly na okolnost, že jejich kongregace vznikla o rok dříve než Bratří. Nesnáz spočívala hlavně v majetkových poměrech. Sestry byly praktičtější

a jejich jmění vzrůstalo. Bratři měli, vzhledem k velkorysosti Pátera Petra v charitativní činnosti, dluhy. I počtem členů Sestry mužskou kongregaci převyšují. (Sestry mají nyní 170 členek, Bratři 29 členů včetně noviců.)

Za života P. Petra obstarávali Bratři Sestrám Nejsvětější svátosti duchovní vedení a pekli pro ně chléb. Sestry pečovaly o prádlo Bratří.

R. 1890 měla hraběnka Černínová zprostředkovati schválení státní. Vládní rada v. v. z ministerstva financí ve Vídni onu žádost P. Petra vyřizoval a pamatuje se, že ministr mu pravil: „Tuto žádost vyřidíte ihned!“

Také tam byl uveden název: Kongregace Bratří a Sester Nejsvětější svátosti. Teprve v biskupském dekretu z r. 1914, č. 11.664 v názvu kongregace není zmínky o Sestrách.

Ale jmění Bratří a Sester bylo spravováno společně až do 31. XII. 1895, jak o tom svědčí podpis zakladatelky a představené Sester v pokladní knize Kongregace. Zachovaly se také dva dopisy M. Magdaleny (řeholní jméno Krist. Schebestové) ctih. Otci Petrovi. První je bez data a zní:

„Venerabilis Pater!

Vaše psaní mne potěšilo. S radostí Vám uschováme vše pro milé Bratry na Neposkvrněné Početí Panny Marie. Též s radostí každý měsíc Vám na náš chléb přidám 50 zl. a bude-li třeba i s radostí více přidám, jen když zase ve svaté lásce živi budeme... Zítra přijdu na obláčku. Jen prosím Vás, až dnes přijdu k Vám, nemluvte o ničem... Tak s Pánem Bohem a zaplať Pán Bůh za to upřímné psaní.

Vaše upřímná

M. Magdalena.“

V druhém dopise, datovaném 22. března 1900, zmiňuje se Matka Magdalena i o poměru Sester a Bratří a o založení obou kongregací. Byla žá-

livá na své dílo i když myšlenku založení kongregace vnukl P. Petr. S Matkou Magdalenou setkáme se i u smrtelného lůžka ctihodného Otce Petra, k němuž měla po celý život velikou úctu.

„Drahý Venerabilis Pater!

Váš lístek mne potěšil“, psala v onom druhém dopise. „Doufám, že Pán mezi nás vrátí starou lásku a upřímnost. Budu pak opět šťastna a doufám, že poznáte, proč jsme s Vámi společně nezačaly. Vždyť jsem Vám řekla příčinu a Vy jste ji uznal, ano i schválil.

Vy víte, drahý ctihodný Otče, co jsme již vytrpěly. Vždyť je mojí svatou povinností starati se o moje sestry jako matka o jejich časné i věčné blaho. Modlím se za Vás a Vy se modlete za mne, aby mne Pán Bůh sílil v utrpeních mých, která na mne seslati ráčí. Jen vesele kupředu! Pán nám oběma pomůže. Vy i já máme upřímnou vůli jen Jemu sloužit a svatou Jeho vůli plnit.

Toto rozdělení je vůle Boží a pro spásu našich nám Bohem svěřených nevyhnutelné. Při tom přece zůstaneme v srdci Páně a na klíně Matky naší ve svaté lásce dobří přátelé.

Však víte, když jsem Vám řekla *ponejpru* myšlenku o založení kongregace sester, jen o nich jsem se zmínila a nikdy o bratřích. Byla jsem upřímná jako vždy a jsem přesvědčena, že má slova upřímná přijata budou.

Tak s Pánem Bohem a o modlitbu a o sv. požehnání prosí

M. Magdalena.“

Uvedený dopis je jistě pozoruhodný, je dokladem bystrosti, střízlivosti a rozvahy pisatelky a řekne nám o poměru obou kongregací víc než by nám mohli prozradit pamětníci oněch dob. Pak také pochopíme, proč tabulka, kterou dal generální superior Karpíšek upevniti na

kříži nad hrobem Pátera Petra s nápisem: „Zde odpočívá P. Klement Václav Petr, zakladatel a generální superior kongregace Bratří a Sester Nejsvětější svátosti“ vyvolala takový odpor Sester, že musela býti snata. Sestry a Bratři pochovávali se totiž na hřbitov v Mladém na vyhrazeném, společném oddělení.

U hrdějovické studánky stála do roku 1819 kaple, k níž putovali z dalekého okolí lidé postižení nemocemi a trampotami. Ti, kteří se domnívali, že jejich prosby byly vyslyšeny, věšeli na stromy kolem studánky kusy oděvu, jež zanechali pak na tom místě na památku. Pověra vítězila nad vírou, proto církevní i státní vrchnost dala kapli zbořiti. Ctihodný Otec Petr chtěl zase toto krásné místo zasvětit úctě k Panně Marii. S pomocí Kristiny Schebestové podařilo se mu získati potřebné peníze ke stavbě nové kaple, jež byla vysvěcena 15. září r. 1889.

Budovatel kaple pomýšlel však už tenkrát na stavbu kostela, v němž by mohli členové kongregace přisluhovati svátostmi a kázati.

Rok od roku kongregace vzrůstala. P. Petr přijímal stále víc opuštěných, nuzných a mladých lidí. Vytýkali mu jeho velikou důvěřivost.

Říkával jen na obranu: „Pán Bůh je posílá i postará se také, abychom neměli hladu.“

Hlásili se i pozdně povolání, řemeslníci s touhou po kněžství. Studovali gymnasium soukromě, někteří se nepodrobili maturitní zkoušce. Ctihodný Otec Klement upravoval cestu ke kněžství každému, o němž se dalo předpokládat, že má dosti dobré vůle, zbožnosti a intelligence. Pan biskup si však přál, aby všichni svěřenci P. Petra, určení ke kněžství, studovali a řádně dokončili gymnasium. P. Petr rád souhlasil.

Roku 1893 měla kongregace 100 chovanců, následujícího roku již o 48 hochů více. Téhož roku koupil ctihodný Otec nový dům, sousedí-

cí s klášteřem za 33.300 zl. Důvěřoval v Pro-
zřetelnost.

Roku 1895 koupila kongregace bývalý klášter
Redemptoristů u Sv. Kamene za 15.200 zlatých.

Domácí pokladna byla skoro stále vyčerpána.
Strava odpovídala chudobě těchto nadšených
budovatelů chrámů a také nedostatku znalosti
kuchařů ve vaření. Ovoce se zdálo přepychem.

O prázdninách se přestěhovali chovanci ke
Sv. Kameni. Spali na slamnících na chodbě a
na půdě, pod plechovou střechou bylo ve dne
pekelné horko a v noci zase zima. Hlína na pů-
dě vyschla a při chůzi zvedala se mračna pra-
chu; prach se dříve neusadil, dokud hoši ne-
usnuli. A právě z těchto studentů vyspělo ně-
kolik znamenitých kněží a řeholníků.

P. Petr dovedl za všech okolností si udržeti
kázeň. Ne násilím, všichni ho milovali. On ko-
nal dříve to, co žádal po jiných. Zdolal dobrým
slovem, nebo i gestem. Jeho gesta byla výmluv-
ná. Nerad plýtvá slovy.

Jeden chovanec, který zaujímá nyní čelné
místo v kongregaci, prosil, aby směl býti pří-
tomen svatebnímu obřadu své sestry. „Chceš-li,
můžeš jít“, odpověděl P. Klement „ale jen me-
zi kostelní dveře a pak se hned vrať.“

K jinému přijela na návštěvu maminka. Chla-
pec prosil v přítomnosti jednoho kněze, aby ji
směl vyprovodit na nádraží. P. Petr učinil za-
mítavé gesto. Chovanec sklonil hlavu a mlčky
odešel.

Kněz řekl po jeho odchodu Páteru Petrovi:
„To jste mu mohl dovolit.“

„Ne, on s ní byl již dosti!“

Když se některému studentovi zdála kázeň
v Petrineu příliš přísná a odešel proto dobro-
volně domů, nebyl již nikdy přijat zpět. P. Petr
neustupoval od své zásady: „Kdo překročil náš
práh, aby nás opustil, tomu je přístup do na-
šeho domu navždy zakázán.“

A přec P. Klement byl vlídný člověk, pokorný a pln lásky. Své rozkazy počínal obyčejně slovy: „Prosím Vás!“ Smekal i před kandidáty bratří laiků. Nikým nepohrdal z jakékoli příčiny. Chtěl býti jen spravedlivý a chtěl ušetřiti své svěřence morového dechu světa, pokud se domníval, že to může učiniti. Proto dovoloval svým chráněncům navštívit rodiče pouze když umírali. V takovém případě dojem z návštěvy mohl býti jen spasitelný.

Jeden student byl povolán k umírající matce, druhý ho doprovázel. V Protivíně museli čekat dvě hodiny na vlak a protože to bylo ráno, šli na mši svatou. Průvodce musel jíti kol domku svých rodičů a přec se u nich nezastavil, neboť zákaz návštěvy, kromě uvedené výjimky, byl všeobecný. Členové kongregace byli podrobeni témuž přísnému řádu. Po celý rok vstávali o 4. hodině ranní. O půl páté společně rozjímali, pak se modlili litanie a hodinky. P. Petr kladl zvláště důraz na liturgickou modlitbu. Breviář se modlili i bratři laici, pokud bylo lze v chóru, vypomáhali také jeho vychovatelé a učitelé, jestliže k tomu měli schopnosti, neboť kněží byli přetíženi prací v duchovní správě. Modlívali se breviář častokrát až do půlnoci a únavou sotva mnohdy drželi knihu v ruce. Byli to průkopníci lepšího života budoucích bratří.

Snad v jejich způsobu života se zakořenilo i trochu puritanismu. I bývalí kuřáci se zřekli své vášně a na kuřáky pohlíželi s pohrdáním. Nikdo nesměl jísti mimo klášter, vzdálil-li se na méně než šest hodin. Zpovědníci a kazatelé přicházeli domů vysílení a mdlí. P. Petr předcházel všem příkladem.

R. 1897 jednala kongregace o převzetí domu katolických tovaryšů v Liberci, ale pro odpor tamějšího děkana a pro jiné obtíže plán zůstal neuskutečněn.

STAVBA KOSTELA.

V popředí všech zájmů ctihodného Otce Petra byla stavba kostela. Tento velký ctitel Nejsvětější svátosti toužil míti pro kongregaci vlastní kostel a svatostánek. Do 21. srpna 1898 výnos almužen na kostel dostoupil 11.000 zlatých. Rozpočet, který stavitel ovšem překročil, zněl na 30.000 zlatých. I tento rozdíl v číslicích byl dosti brzy překlenut.

V domě vládla nouze. Jednoho dne, když věřitelé na Pátera Petra doléhali s několika stran, přišel kanovník Rodler a odevzdal mu sto zlatých od kněžny Schwarzenbergové. Jindy se zase přihlásila chudá služka a nabídla P. Petrovi své úspory. Hraběnka Chotková si však mezi mecenáši mladé kongregace uhájila čestné místo. Snad i ona najde v budoucnu svého barda, či svého následovníka.

R. 1899 bydlelo již u Petrínů 178 osob. V dílnách pracovali hluchoněmí. Chudáky, o něž nikdo nestál, přijal P. Petr do svého útulku. Stavba, zařízení a výzdoba chrámu vyžadovaly četných rukou. Hlavně bylo třeba zámečníků a truhlářů. P. Petr občas nahlédl do dílen. Tykal skoro všem: „Tak děti, tak, to z vás mám radost, to vám to jde!“

Ovšem, okolní samostatně pracující mistři byli žárliví na svůj výdělek a činili udání na úřadě.

Místní noviny P. Petra napadaly někdy dosti surově a vždycky nespravedlivě a s nepochopením. Dne 2. června r. 1900 uveřejnily „Jihočeské Listy“ článek nadepsaný nabubřele: Z tajnosti asylu pátera Petra. Ta tajnost spočívala v prosté skutečnosti, že jednoho chovance kousl domácí pes a Páter Petr jako představený to neohlásil na okresním hejtmanství, aby pes byl odevzdán pohodnému. Pisatel oné lokálky nešetřil mravním rozhořčením a s opovržením

se vyslovil o onom „brlohu pro duševní a tělesné zakrňování lidí“.

V říjnu téhož roku se zmíněný list zase ujímá četnými výrazy v uvozovkách „ubohých hochů, kteří jsou mořeni hladem a jimž jsou předkládána jídla nemastná a nechutná“. Přispívatel projevuje také obavu, aby se z nich nestali náboženští blouznivci.

Před prázdninami neopomenul krajský list varovati zejména před pověstným asylem P. Petra, kde se nashromáždilo „velké bohatstvo“ z peněz ušetřených na ubohých chovancích a kde vládne „barbarská kázeň“. A současně doporučovali tito mravokárci, kde by měli zaslepení rodičové své děti ubytovati, aby se z nich stali zdatní inteligenti.

P. Petr mlčel a nebránil se. A když ho jeho rodný bratr Jan upozorňoval na záludnost a zavilost útoků, odpověděl, že on takových nepřátel nedbá.

„Co na tom záleží“, myslel si, „jak lidé o nás soudí, záleží na tom, jací jsme skutečně před Bohem.“

Říkal také: „Je nás jen hrstka pod křížem Páně a neměla by býti mezi námi svornost?“

„Zůstaňte jen věrni svému povolání. Těch několik let uplyne vám jako voda. Já se tam na vás již budu těšit.“

Tehdy už tušil blízkost smrti. Tuberkulosa podnikla na jeho chřadnoucí tělo jeden z posledních útoků.

„Jsem velice šťasten, že opustím brzy svět“, pravil jednou, „abych jako Bratr Nejsvětější svátosti se zcela věnoval Bohu. Mně je tak volno, že vám to nemohu ani vypovědět. A což teprve, jak nám bude v hodině smrti.“

Zášť socialistických straníků se nezastavila ani před hrobem. Dne 18. února 1901 objevila se malá lokálka v listě, který často zesnulého tupil: „P. Petr byl typickou osobností města.

Sloužil myšlence, jíž se oddal s pílí a houževnatostí, hraničící až na fanatismus.“

S úzkostí sledoval ctihodný Otec vývoj prací na stavbě kostela, ale také s radostí. Dokud žil na zemi, bylo to nejkrásnější místo, v němž mohl prodlévat. Dne 7. října r. 1900 vysvětil pan biskup Říha tento chrám, postavený ke cti Panny Marie, královny Růžence. Na hlavním oltáři je na obrazu zachycena ona scéna, jak sv. Dominik a sv. Kateřina ze Sieny přijímají z rukou Nejsvětější Panny svatý růženec.

Na vedlejším oltáři, u dveří do sakristie, je umístěn známý obraz sv. Jana z Nepomuku od Giuseppe Crespiho. Crespi si počínal bezpochyby originálně, pokud se týká námětu. Sv. Jan je zachycen jako mladý kněz, spíše Ital než Čech, a zatím co královna se mu vyznává ze svých poklesků, čeká u mřížky na druhé straně rozpačitý kající, venkovan. V Itálii existují prý ještě dva obrazy téhož motivu a od téhož malíře.

Kostel vyzdobil v beuronském stylu, snad trochu brzy po dokončení stavby, když zdi byly ještě vlhké, benediktin z emauzského kláštera fráter Pantalejmon.

Nyní byl P. Petr šťasten, růžencový kostel vedle jeho díla na spáse duší zůstal jako nejskvělejší památník jeho působení v Českých Budějovicích.

PŘEHLED JEHO DÍLA.

Bilance tohoto chudého, po celý život churavíčího kněze, jenž zemřel v pětáctyřiceti letech, je hodna obdivu, ba úžasu. Vystavěl kapli u hrdějovické studánky, koupil dva domy v Českých Budějovicích a zařídil je jako klášter pro své druhy a pro budoucí následovníky a jako útulek pro lidi nešťastné a opuštěné. Vychoval Církvi řadu kněží a zachránil sta křesťanů od

mravní zkázy, vystavěl kostel z darů, které mu svěřili dobročinní lidé, získal poutní místo u Sv. Kamene a po jeho smrti dostalo se, jistě ne bez jeho vlivu a působení, jeho kongregaci velkostatku Volšova, který je nyní proměněn v útulek pro sirotky. To je jen letmý přehled jeho vnějších úspěchů.

Nezapomínal ovšem na vlastní duši. Kteréhokoli dne měl dosti času k adoraci před Nejsvětější svátostí na rozdíl od současných křesťanů, kterým na modlitbu času nezbyvá, či pro samý spěch co nejméně nebo velmi málo, jen několik vteřin se zastaví a zas běží za neznámým cílem. On prodlel po celé hodiny v rozjímání, soustředěn na cíl poslední a jediný.

A přec měl dosti času k práci.

Ctihodný Otec Klement zavedl ve své komunitě vzájemné oslovení „milý Otče“ nebo „milý Bratře“; snad je převzal odjinud, ale jistě mělo své hlubší odůvodnění a ospravedlnění. Všichni navzájem se měli milovat. Duch Kristův měl vanouti jejich nad míru prostým příbytkem.

Staří pamětníci, když spatří na chodbě kláštera Bratří Nejsvětější svátosti podobiznu tohoto ctihodného muže, leckdy povzdechnou. „To byl světec!“, řekne stařenka žádající třeba almužnu, ale ona ví, co říká. Chodívala k P. Petrovi ke zpovědi, naslouchala jeho kázáním, viděla, jak sloužil mši svatou, jakoby proměněn a ozářen světlem víry, jsa si vědom strašného tajemství.

Bratr K., fortnýř kláštera, mi ukazuje tu podobiznu a říká, jindy usměvavý a veselý, poněkud smutně: „Je nás stále méně!“ A ohlédne se kolem sebe, jakoby hledal ty, kteří by tu měli nebo mohli být a nejsou.

Rozumím jeho bezděčnému smutku a on ví, že nenáležím k těm, kteří kladou marné otázky. —

Ctihodný Otec Klement volil i jména Bratří symbolicky, s náznakem úcty, již mají mít k Panně nejsvětější. Jména prvních členů kongregace jsou vzata z liturgických modliteb, z pozdravů mariánských: Klemens, Pius, Benedictus, Beatus, Annunciatus. A k řeholnímu jménu přidával ještě všeobecně jméno Maria.

TOUHA PO NEBI.

Dne 2. prosince r. 1893 psal ctihodný Otec Klement svému rodnému bratrovi: „Ač mám lásky v klášteře tolik, že si ji ani nezasloužím, přec vždy mne potěší i láska vaše a to tím více, že je nyní čistá a svatá. Vidíte, že jsem světu umřel, jsem chud, a přec mne milujete, proto pravím, že je to láska čistá, svatá a bohumilá.

Dnes nám umřela jedna z největších přítelkyň naší kongregace, takže se mi počíná po onom světě trochu stýskat a toužím po něm . . .“

Ozvěna toho stesku zní v mnohých jeho výrocích a dopisech. Jeho činy směřovaly k Bohu. Čím byl poután k této zemi? Co ho zde zdržovalo? Zda nevykonal dost za oněch čtyřicetpět let? Toužil po nebi, po věčném klidu.

Zachovala se nám také rozsáhlá korespondence ctihodného Otce Klementa Dru Rudolfo Horskému, faráři v Šárce. Můžeme podle ní souditi na bystrost a obezřelost P. Petra jako duchovního vůdce. Ctihodný Otec rád by byl získal Dra Horského pro svoji kongregaci, ale životní úkol poslance Horského spočíval jinde. Zůstali jen přáteli.

Dr. Horský se svěřoval P. Petru hlavně se svými úzkostmi a nejistotami, zvolil si ho za svého rádce a zpovědníka.

Jisto je, že P. Petr se dovedl podívat lidem hluboko do srdce. Jednou přijel navštívit Dra Horského do Prahy. Šárecký farář očekával svého hosta na nádraží. V Jindřišské ulici, ku-

dy procházeli, zdravil oba přátele obřadně a již z dálky kněz, jež P. Petr před tím nikdy neviděl. Zahleděl se na okamžik na něho a pak řekl Dru Horskému velmi vážně: „Nechtěl bych býti v jeho kůži!“

Oním zdravícím knězem byl známý modernista Pokorný-Dlouhý.

Dr. Horský se divil tomuto výroku, ale neptal se na nic. Zanedlouho se však dověděl, že Pokorný-Dlouhý odpadl od Církve.

Dr. Horský trpěl v té době úzkostnými stavy svědomí. Svěřoval se P. Petrovi, ale prosíval ho o radu i v jiných záležitostech, které pokládal za zvláště důležité.

V den Narození Panny Marie r. 1893 odpověděl ctihodný Otec Klement Dr. Horskému, jenž v té době pochyboval, zda je při obětování mše svaté ve stavu milosti: „Proti překážkám, o nichž se zmiňujete, jest, — a proti strachu — vzbuzení veliké důvěry v Boha a svaté statečnosti. Nebát se. Vždyť jsme Páně, ať žijeme, ať umíráme, Bohu žijeme, Bohu umíráme, Boží jsme. Nebát se! Když Bůh je s námi, kdo proti nám?“

V jiném dopise z téhož roku (ze dne 24. II.) píše P. Petr: „A nyní, ty moje rozkazy jménem Páně:

Ad 1. Co se týká předsednictví družstva X. Nevzdávejte se, ani se nehlaste, ale zachovejte úplný klid srdce při té bouři; co má nastat, stane se. Budete-li zvolen, bude to vůle Boží, pak to nesmíte odepřít, ale též od svého přísně katolického stanoviska ani krok neustoupit, beze vší prudkosti, tiše a klidně. Pán Vám dá, co byste mluvil, ale zachovejte klid srdce.

Neděkujte se kupředu, aniž říkejte, že kandidovat *nechcete*, poněvadž byste něco *chtěl* nebo *nechtěl* sám, nevěda, zdaž se to srovnává s vůlí Boží.

Ve svaté zpovědi zůstaňte při čtrnáctidenní, leda bych později jinak ustanovil.“

Uvádím ještě úryvek jiného dopisu z oné doby: „Mám-li umřít u oltáře, proč bych se toho bál? Někde umřítí musím a zdaž není oltář to nejkrásnější k tomu místo?

Hled'te, já často prosím v skrytosti srdce svého o tu milost, by mne nechal u oltáře po sv. přijímání zemřítí... Čeho se tedy bojíte? Že jste hříšníkem? Či nebyli Petr, Maria Magdalena, lotr na kříži též hříšníky?

Takové rozjímání často si vykonejte, zvláště před mší svatou a radostně pospěšte k tomu, jenž je štěstí naše, láska naše a věčný život náš.

Váš upřímně oddaný bratr v Pánu Ježíši

P. M. Clement Petr.“

Byl stále připraven na onen rozhodný okamžik, chtěl býti blízko již Ježíši, jež miloval mnohem víc než tento svět, který mu poskytoval jen příležitost k boji a k vítězství. Žil Bohu a všechny rušivé zásahy do tohoto života, každý nesouzvuk zdolával modlitbou a kajícími skutky. Lehal často na zemi místo na posteli, jak se ještě pamatuje terciář H., ale postel upravil, jako by na ní spal, aby na sebe neupozornil. Postil se také nad míru, bezohledně ke svému chatrnému zdraví. O svůj denní díl potravy dělil se s chudými. Zdálo se mu, že nedobrovolné hladovění je krutější než jeho, jež je posvěceno myšlenkou na příklad Kristův.

Chtěl-li zachrániti některou duši, zatvrzele setrvávající ve hříších, ke svým modlitbám připojoval i kající čin, jeho košile bývala na bedrech občas zakrvácena od ran, které si zasadil při bičování nebo šel na pouť bos, tak jak putovávali dřívější křesťané.

Jednou v noci byl povolán k nemocnému, aby mu donesl poslední útěchu. V parčíku ho spatřili dva spustlí lidé, kteří se na něho vrhli a po-

valili ho na zem, snad jen proto, aby ho polekali, snad proto, aby se mu pro cosi pomstili nebo aby ho oloupili. Na zemi tiskl jen opatrně Nejsvětější svátost k svému srdci. Pak pokračoval na své cestě k nemocnému. Byl sinavý, když přišel na místo, a sotva dech popadal, ale vykonal svou kněžskou povinnost, šťasten, že ušetřil svátostného Ježíše před zneuctěním. Dne 6. září r. 1900 oblékl P. Petr naposledy sedmáct postulantů. Jeho proslov byl velmi tklivý. Choroba tu a tam mu poprávala oddechu, ale neopouštěla ho. Dne 11. listopadu zapsal ctihodný Otec ještě nějakou zprávu o kongregaci. Od té doby zmlkl, až když zase třesoucí rukou umírajícího napsal svou poslední prosbu.

POSLEDNÍ CHVÍLE.

Onu neděli po svátku Nejsvětějšího jména Ježíš měl kázání; snad netušil, že se loučí se svými posluchači. Horečka jím chvěla, musel ulehnouti. A už nepovstal. Dne 11. února 1901 se dal zaopatřiti na cestu do věčnosti.

„Děti moje, dal jsem se zaopatřit“, pravil k okolostojícím spolubratřím a přátelům, „ne snad, že by už nebylo žádné naděje. Panna Maria je mocná, ale, že je skutečné nebezpečí. Kdybych však měl opravdu zemřít, tu vás prosím všechny, vás milí Otcové, i vás moji milí Bratři, i vás novice, abyste mi odpustili všechna pohoršení, která jsem vám kdy dal, vše, čím jsem vám kdy ublížil. Všecky jsem vás miloval jako váš věrný Otec a největším mým štěstím bylo žítí s vámi zde v klášteře.“

Važte si tohoto šťastného života klášterního (pláč ztlumil jeho hlas) a zaplať vám Pán Bůh za všechnu vaši lásku, které jsem nebyl hoden.“

Po vyznání víry a obnovení slibů pravil: „Odpusťte mně všichni, prosím vás, ještě jednou,

že jsem si tu svatou řeholi tak špatně zachovával pro to svoje chatrné zdraví.“

Pak dodal: „Jestli pak se tam všichni jednou shledáme?“

Radili mu, aby si zdříml: „Nikdy už, nikdy!“ řekl.

V deset hodin dopoledne svěřil se Bratřím: „Ah, moje děti, ta hodinka smrti je těžká. Pamatujte na ni!“

V posledních hodinách života ošetřovala ho Matka Magdalena, zakladatelka kongregace Sester Nejsvětější svátosti. Občas vyslovovala svatá jména Ježíš a Maria.

Onoho jitra měl radost z vycházejícího slunce, které už nikdy potom nespatriil vycházet. Podali mu morfiové kapky, které mu lékař předepsal. Přijal je jen jedenkrát. Po druhé je odmítl: „Chci zemřít vědomě, z lásky k Ježíši“, bránil se, když mu nabízeli opět onen omamný prostředek.

„A na konec, jestli pak mně slíbíte“, zeptal se, „že zůstanete všichni věrni svému povolání a že chcete být dokonalými řeholníky?“

„Slibujeme“, zněla odpověď.

Hlas všech utápěl se v slzách.

„Všichni?“

„Všichni!“ odpověděli.

„Nyní tedy, když to bude vůle Boží, rád zemru.“

K jedenácté hodině poprosil P. Štěpána Švece, aby mu došel k panu biskupovi: „Prosím Vás, milý Štěpáne, prokažte mi ještě poslední službu!“

Přál si totiž, aby mu směl některý z kněží jeho kongregace donést do cely monstranci s Nejsvětější svátostí. Pan biskup ochotně svolil. Kněz udělil umírajícímu požehnání Nejsvětější svátostí. Umírající vztáhl po monstranci ruce a přitiskl ji k blednoucím rtům.

K umírajícímu P. Petrovi dostavil se také

Dr. K. Slavík, který byl tehdy jeho nástupcem, jako vicerektor, v budějovickém semináři. Přinesl mu zprávu, že tři nebo čtyři klerikové jeho kongregace složili u něho v přítomnosti pana biskupa zkoušku z hebrejštiny a ze Starého Zákona. Těžko oddychoval, tvář byla zastřena smrtelnou bledostí. Usmál se blaženě.

Jeho mysl byla soustředěna na věčnost, do níž měl přejíti. „Můj Ježíši!“ zvolal když kněz odcházel. „Tedy již naposled jsem Tě spatřil v této přepodivné svátosti. Brzy Tě uvidím tváří v tvář.“

Kněz opakoval rozhřešení a Matka Magdalena vzývala jméno Ježíšovo.

O půlnoci mezi 16. a 17. únorem pokusil se dáti Bratřím požehnání, neměl však již dosti sil. Také pan biskup přišel, když zkoušky v semináři byly skončeny, aby se rozloučil se znamenitým knězem své diecése a se svým bývalým posluchačem.

V posledních chvílích stylisoval si ctihodný Otec Klement rozloučení se všemi, kteří ho znali, na pamětní obrázek. Text zněl: „*Má poslední prosba.*“

„Nacházeje se nad hrobem a maje v několika snad již hodinách předstoupiti před soudnou stolicí Boží, nemohu jinak, než několika slovy vás naposledy pozdraviti.

Nejprve děkuji vám za všecku lásku, kterou jste mi po osmnáct let prokazovali. Bůh vám to zaplať!“

Pak prosí za odpuštění a sám odpouští všem, kteří mu ublížili a pokračuje: „Slyšte poslední slova má:

1. Věrně služte Bohu!
2. Zachovejte víru neporušenu.
3. Přijímejte často svaté svátosti.
4. Ctěte Matku Páně.

Tak s Pánem Bohem, na shledanou na věč-

nosti, kde vás bude očekávatí váš Otec, Bratr P. M. Clemens Petr.

Modlete se za mne.“

Nad mrtvolou ctihodného Otce zazpívali spolubratři „Te Deum“ a někteří prodleli na modlitbách až do rána v úmrtním pokoji, jiní adorovali po celou noc v kostele.

I biskup vydal svědectví o neobyčejném životě ctih. Otce Petra. Nad jeho rakví pronesl následující slova:

„Mohl bych vám mnoho mluvit o ctnostech tohoto zesnulého, ale bojím se, aby ještě po smrti nepozvedl tu ztuhlou ruku svoji a aby mi to nezakázal; vždyť on byl v životě svém tak pokorný. O jeho pokoře mohu vydati to nejkrásnější svědectví. On byl mým žákem v semináři a sice dobrým, nadaným žákem, nikdy se však proto nad jiné nevynášel. Když se pak stal knězem, byl jedním z nejhorlivějších z dělníků na vinici Páně. Měj jsem v něm nejlepšího duchovního rádce, přítele a těšitele. Můj úřad je těžký.

Ale když jsem si jemu postěžoval, on vlil mi vždycky do duše balzám útěchy, takže jsem pak dále nesl s radostí svůj kříž. On byl jako anděl, který se vznášel po této zemi, pohrdaje vším, co je pozemské. On důvěřoval v Boha a k Němu ve všem směřoval.“

Lidé plakali a biskup s nimi.

Pohřeb konal se 21. února 1901 na hřbitov v Mladém, ve čtvrtek po Popelci. Ze spolužáků přišli jen dva.

Odpočíval v nenatřené rakvi, jak si přál, a bohoslovci zpívali „Miserere“. Byl chladný, mrazivý den. S nebe poletoval sníh v malých vločkách jako lístky bílých květů.

Dělníci z tabákové továrny byli seskupeni kol zdi a mávali na rozloučenou, volajíce poslední sbohem. Byl to velmi tklivý pohřeb. Smrt vy-

rovnatelka hodnot ukončila boje tohoto horlitele pro slávu Boží.

Léta míjejí nad jeho hrobem. Slunce zaplavuje svaté pole, na němž stojíme. Je středa, hodina před polednem; hřbitov je opuštěn, jen hrobník kopá nový hrob.

Nyní chápeme krásu i tragiku života P. Petra, muže předčasně zralého ducha, pokud vedl druhé k Bohu, a věčného dítěte, pokud se sám odevzdal do Jeho vůle.

PO JEHO SMRTI.

Po smrti P. Petra převzal od r. 1903—1919 vedení kongregace Nejsvětější svátosti P. Pius Karpíšek. Osobnost P. Petra kongregaci velmi chyběla; vyskytovaly se časté stesky do optimismu a shovívavosti nového generálního superiora, i se strany církevní autority. Rostly dlouhy, mnoho kněží z kongregace odešlo. Zkrátka: nedostatek autority byl citelný. Po P. Karpíškovi nastoupil úřad superiora P. Beatus Böhm a snažil se smutné poměry urovnat a zavést pořádek. Do značné míry se mu to podařilo. Po smrti P. Böhma byl zvolen r. 1936 generálním superiorem P. Adauktus Krebs, poslední z těch, které ctihodný Otec Klement přijímal osobně do kongregace.

Za vlády P. Pia Karpíška působila kongregace ve Vídni v asyly pro hochy a r. 1906 byl pro ni podobný asyl zřízen v Písku. R. 1908 daroval kongregaci hrabě Ferd. Chotek svůj velkostatek Volšov a Bratří vychovávají v něm 22 sirotek, dívek a hochů. R. 1938 doplatili Petríní na vydržování sirotek 48.832 K a celkem věnovali onoho roku na charitativní účely 177.583 K. - V pensionátě v Českých Budějovicích bylo minulého roku ubytováno 78 chovanců, většinou studentů.

V Růženeckém kostele sloužilo denně prů-

měrně 12 kněží svatou mší a ke svatému přijímání přistoupilo za rok 86.000 lidí.

Vypravoval mi P. S., kněz benediktinského řádu, jakým nezapomenutelným dojmem na něho působila společná adorace Petrínů ještě za života jejich zakladatele. Po obědě šli Bratři v průvodu do kostela, jeden z kněží otevřel svatostánek a pak všichni setrvali jistou dobu pohroužení v modlitbu.

Kolik milosti může být v takové prchavé chvíli, jež se znovu vrací! Tehdy před Věčným a Mlčícím život venku se zdá, jakým je, jako přicházení a odcházení. On zůstává, my se vyměňujeme na scéně tohoto světa.

Kdyby nebylo v P. Petrovi ohně lásky, nemohl by byl zažehnouti srdce těch, kteří šli za ním, nemluvě o všech nesnázích a trampotách. Byl to malý hlouček s počátku, několik mladých lidí, s prázdnýma rukama, ne však s prázdným srdcem a s unavenou duší. Za necelých dvacet let jeho činnosti vzrostl na počet dvou set svěřenců: kněží, kleriků, studentů a mladých řemeslníků, kteří bydleli v domě kongregace. Nyní má kongregace dvanáct kněží, pět kleriků, sedm bratří-laiků a dva novice.

Na své promluvy se P. Petr připravoval rozjímáním a modlitbou. Když říkal to, co dříve srdcem prožil či protrpěl, dovedl i lhostejného posluchače přivést na svou stranu. Přivést, ne strhnouti. Bolest často ještě doznívala v jeho tiché, naléhavé řeči.

Věčnost jest před námi. Jdeme jí vstříc a nemyslíme na svou odpovědnost. Jaká bída a marňovost našeho života!

Svou vírou zvítězil nade všemi svízeli.

Nechtěl dojímat, nýbrž přesvědčovat. Snažil se naučit hledět budoucí kněze bez bázně do věčnosti. Ne stále utíkat Bohu (stále unikáme a přece neunikneme), a jen ve chvílích exaltace a bolesti padat na kolena.

„Není vůbec ničeho, co by potrvало, ani dům, ani hrad... hledejte si od nynějška věci nepomíjejících, které jsou jako břehy tohoto věku a přístavy našeho blyskotavého a líbezného, ale nebezpečného a zcela měnlivého moře (čímž myslel smrt)“, říká Beloc v kteréši knize.

Naše měřítko všech dějů je takové, že teprve dodatečně posuzujeme každý čin a sice dle jeho úspěšnosti a dle skutečnosti naší obraznosti a našeho očekávání, čili jak bychom si ji přáli mít.

Jeden z důvodů, proč P. Petr založil svou kongregaci, jejíž stanovy byly posledně schváleny biskupem Bártou dne 17. srpna r. 1932 a konstituce v lednu r. 1936. spočívá patrně v myšlence, že si chtěl vybrati několik lidí, kteří by dovedli a mohli žít dle zásad jeho zbožnosti a kteří by po jeho smrti onu myšlenku dále rozvíjeli.

Taková kongregace vyžaduje lidí nadšených a přec jen střízlivých, ukázněných a vytrvalých a hlavně zbožných. Společnost, jež se zabývá výchovou mládeže, vychová si ostatně i svůj řádový dorost, jak toho potřebuje. Bude tu dům, středisko mládeže, která je bezradná ve své chudobě a opuštěnosti, z některých hochů stanou se kněží, a jiní, vychováni v dobrých mravních zásadách, budou sloužiti lidem v různých občanských povoláních. Dárci velcí i malí se již najdou. S tou nadějí musí počítati každý věřící člověk, tím více ten, kdo chce konat práci apoštolskou. Peníz darovaný chudému je dán Bohu, o tom máme jistotu z úst samého Ježíše Krista. Ale peníz darovaný se zlou vůlí — čteme u Leona Bloya — proděraví dlaň a zemi a padá do vesmíru. - Tak to říká onen mistr výbušného slova.

Úspěch, kterého P. Petr dosáhl, nezdá se nijak zvlášť překvapující a výjimečný. Vysvětlete jej však jen na základě nějakého vrtochu příliš horlivého kněze, můžete-li!

Není pochyby o tom, že P. Petr byl vzácným a ušlechtilým knězem, uměl vésti druhé. Vedl jeho příklad. V této prosté skutečnosti tkví i tajemství zdaru a vzrůstu jeho životní práce.

P O Z N Á M K A.

V tomto životopise použil jsem buď vypravování nebo svědectví přímých účastníků a pamětníků, osobních listin a zápisků P. Petra a řehole psané jeho rukou, vyjma tří nebo čtyř zpráv, které jsem přejal z práce vldp. Dr. K. Slavíka, uveřejňované v časopise „Ludmila“ roku 1912—1913. Zvláště děkuji dpp. OO. kongregace Nejsvětější svátosti, generálnímu superiorovi Ad. Krebsovi a dp. A. Kadaníkovi, panu prelátu Dr. Slavíkovi, vldp. vikáři A. Petrovi a sestře zesnulého P. Petra paní A. Heberlainové. Dopisy Matky Magdaleny nalezl jsem jen v opisu. Zdá se mi, že tato žena příbuzná duchu P. Petra, byla v jeho díle znamenitou pomocnicí. Na jejím díle spočinulo také zvláštní požehnání Boží. Za příběhy, jež mi vypravovaly dosud žijící osoby, nebo za poznámky, které zanechaly, ponechávám jim odpovědnost. To, co se mi zdálo málo pravděpodobné nebo neprokazatelné, raději jsem vynechal.

O B S A H

První léta	5
Na gymnasiu	11
V bohosloví	13
Knězem	18
Vicerektorem v semináři	19
Nové plány	21
Zakladatelem kongregace	27
Těžké začátky	33
Stavba kostela	40
Přehled jeho díla	42
Touha po nebi	44
Poslední chvíle	47
Po jeho smrti	51
Poznámky	54

V I T Ě Z O V Ě

4. svazek VII. ročníku

Jetřich Lipanský:

P. K L E M E N T P E T R,
APOŠTOLSKÝ KNĚZ, ZAKLADATEL KONGREGA-
CE NEJSVĚTĚJŠÍ SVÁTOSTI.

Vydáno za redakce
P. dr. Antonína Čaly O. P.
v dubnu roku 1940
Tiskem Valašské tis-
kárný ve Valašském
Meziříčí.

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUI!

gii prvotní Církve, psanou prostou řečí a přehledně, se zřejmou snahou, aby bylo zachováno pokud možno znění slov samého Krista Pána. Jsou tu pokyny pro vyučování katechumenů, pojednání o postu, o Nejsv. svátosti, o svěcení neděle, o biskupu a diakonech a p. Druhá část je vědecké pojednání, vložené do formy dopisu, napsané pokřtěným židem, který tu s velkým nadšením přistupuje k dílu, jímž chce přivést věřící „k dokonalému poznání“. Dělí se na dvě části: teoretickou a praktickou. První se zabývá většinou otázkami, souvisejícími s životem a učením Kristovým, druhá se zase obrací k praktickému životu křesťanů a jeho pravidlům. Vědecké vydání obou děl Klauser doprovází podrobnou studii, kritickým aparátem a vedle původního textu řeckého je otištěn jeho latinský překlad.

KRABEL GERTA: *Ein mutig Herz, ein redlich Wollen*. Katholische deutsche Frauen aus den letzten hundert Jahren. Regensbergsche Verlagsbuchhandlung, Münster, 1940, str. 245, cena: 5 M. Dílo obsahuje patnáct životních příběhů německých žen a dívek z doby posledních sto let. Zejména poslední příběhy jsou nám blízké, poněvadž jsou vyňaty takřka z našeho středu, ze současné doby. Jsou to obrazy pravého křesťanského života, které přes všechnu pestrost a rozmanitost osudů se v jednom shodují: v nesmírné lásce k Bohu, lásce nadšené a lásce obětavé. Tyto životopisy, jež obsahují portréty: Annette von Droste-Hülshof, Luise Hensel, Apollonia Diepenbrock, Karoline Settegast, Margarete Verflassen, Franciska Schervier, Klara Fey, Pauline von Mallinckrodt, Magdalene Daemen, Therese Virnich, Maria Knöpfler, Unter den Kindern des Volkes, Mutter, Hedwig Gräfin Preysing, budou s největší oblibou a užitkem čteny od dívčí mládeže.

P. STÖCKLI ALBAN O. O. CAP.: *Die Franciskuslegende des „Passionals“*. Verlag Josef Matt, Stans, 1938,

str. 193. Legenda o svatém Františku zaujímá v Passionálu mezi všemi pětasedmdesáti legendami význačné místo. Otázka jejího původu byla již nejednou předmětem odborného zkoumání. V tomto vydání, jež je vedle staroněmeckého originálu opatřeno překladem novoněmeckým, kritickými poznámkami a studií historickou a rukopisnou, dochází autor A. Stöckli k důkazu o autorství Hartmanna von Aue. Dílo samo je nejstarším životopisem služebníka Božího sv. Františka, psané německy, jehož vznik se klade do poloviny třináctého století. Tento životopis je tím cennější, že měl za předlohu první životopis svatého Františka vůbec, který byl napsán jeho druhem již rok po smrti světcově.

DR. THOMA FRANZ: *Weg — Wahrheit — Leben. Die Religion des Christentums in der Schau der Bibel, Liturgie und Kunst. II. Teil: Unser Weg.* Kösel-Pustet, München, 1939, str. 190, cena 2.80 M. V první části pojednal autor o cíli lidského života, o jeho dosažení a o vykupitelském díle Spasitelově. V této druhé části podává rozbor a výklad desatera Božích přikázání. Vychází z negativní formy starozákonních přikázání a ukazuje na jejich zdokonalení v Novém zákoně a na jejich význam ve světovém řádu. Zároveň se autor vyrovnává takřka se všemi současnými problémy s hlediska vzájemného poměru bible, liturgie a umění k dnešnímu člověku. Jakkoliv látka se zdá rozsáhlá, přesto se podařilo autorovi podati ji tu ve zhuštěné formě a s přehledným roztríděním, takže kniha dobře poslouží jako příručka pastorační a pedagogická, zejména pro dospělejší studující mládež.

3.50 K.

Měsíčník Vítězové. Vydává Dominikánská Edice Krystal v Olomouci. Zaredakci odpovídá Dr. R. Dacík, Olomouc. — Tiskne Valašská tiskárna ve Valašském Meziříčí.

Antonín Vlasál

Jeronym Jaegen,

Inženýr a ředitel banky

Archiv „Vítězové“, Olomouc.

ANTONÍN VLASÁK

JERONYM JAEGEN,
INŽENÝR A ŘEDITEL BANKY

1940 VÍTĚZOVÉ, OLOMOUC

Nihil obstat:

P. Aemilianus Soukup O. P., censor ex
officio.

Imprimatur:

Dr. Udalricus Karlík, vicarius generalis.

Olomucii, die 19. Aprilis 1940. — Nr. 5.425.

Ú V O D.

Prohlížíme-li seznam budoucích blahoslavených, jež vydala papežská stolice začátkem roku 1937, nenalézáme v něm jen asketické postavy středověku nebo svaté muže a ženy, jejichž život končil a sláva Boží začínala v klášterních zdech. Vedle ohnivých obránců víry a mučedníků všech zemí očekávají gloriolu svatých profesori a úředníci, kteří nejsou kněžími ani nejsou oděni v kající šat řeholní, nýbrž přicházejí ze světa, jako žijí ve světě u svých povolání a starostí, a přece oslavují Boha celým svým životem. A nyní Církev, vážící jejich zásluhy, vyzdvihuje je k oslavě a staví je za vzor celému světu.

Čteme tu jména universitních profesorů, kteří svůj život a vědeckou práci spojovali s ideálem oslavy Boží a kteří tak dávají celému světu příklad, že věda, pro kterou pracovali, nejen je neodvedla od víry, nýbrž je připoutala k svatému životu a k následování Krista. Vidíme tu jména snad obyčejných úředníků, velkopřemyslníků a inženýrů, kteří svým povoláním, zdánlivě vzdalujícím od duchovního života, přece oslavili lásku Boží a mají zářiti korunou slávy pro další pokolení jako příklad.

Četli jsme ve „Vítězích“ životopisy mnohých z nich. Všichni k nám mluví svým životem a svým způsobem nabádají nás k lepšímu. Každý mohl nalézt v některém z nich svůj vzor, podle něhož může sloučiti ve svém povolání obyčejnou práci s ideálem křesťanské dokonalosti. I život Jeronyma Jaegena, inženýra a ředitele

banky, jehož jméno je též zařazeno mezi Vítěze, ukazuje všem lidem dobré vůle, postaveným na podobná místa, že mohou, ba musejí se snažiti, aby se svým povoláním spojili stejným způsobem jako Jaegen také snahu o dokonalost. Jen sklonit se musí každý před svrchovaností Boží a všechny práce, i obyčejné, všední práce, konati vždy a všude k větší cti a slávě Boží.

M L Á D Í.

Rodina jest základem Božího království. Dobrá rodina je rodiště velkých mužů, statečných učitelů a buditelů národa, poctivých dělníků a sedláků, svědomitých úředníků a podnikatelů.

V otcovském domě může býti položen základ k dokonalému křesťanskému životu. Z něho vystupuje dar Božího požehnání a provází dítě životem jako závan Boží milosti.

Takovým prostředím, z něhož vyrůstají jen lilie slávy Boží, byla učitelská rodina Pavla Jaegena v Trevíru. Dne 23. srpna 1841 paprsek lásky a radosti osvítil jejich život. Toho dne spatřil světlo světa jejich prvorozený syn, pokřtěný jménem velkého církevního učitele sv. Jeronyma.

Z dětství jeho není mnoho zpráv. Jen několik obrázků, jež sám napsal na radu svého zpovědníka jako stařec dva roky před smrtí.

Malý „Roni“, jak mu krátce říkali, vyrůstal jako jiní hoši a v ničem se od nich nelišil. Zbožní rodiče mu vkládali jemně, ale hluboko do duše pevné zásady mravnosti a ušlechtilosti křesťanského života. Jistě i okolí se svými historickými a církevními památkami vtiskovalo vnímavé duši dětské lásku k Církvi svaté. Vždyť se narodil a pohyboval na místě, kde byla sloužena první Nejsvětější Oběť na německé půdě, kde stojí nejstarší německý chrám a kde půda jest posvěcena mučednickou krví.

Ve svých pamětech sám přiznává své chyby. Kolikrát si umiňoval, když něco provedl, že bude lepší, a tolikrát musel zjistiti, že se toto sna-

žení neuskutečňuje. Byla to jeho první velká bolest, když viděl, že jeho poctivé snažení býti dokonalejším končí porážkou. Můžeme v tom však viděti Boží dopuštění, první závan lítosti, že přesvědčil snaživého ducha smělého chlapce o lidské malomocnosti a o nebezpečí důvěřivosti ve vlastní síly.

Ale velký vliv rodičů působí blahodárně a utvrzuje získané ctnosti. „Děkuji za příklad a vychování svým milým rodičům“, jsou slova v jeho pamětech, jimiž oceňuje lásku a vliv rodičů. A chtěje dokázati, že rodiče mohou jediné vstřípiti dítěti zásady křesťanského života, píše na jiném místě v pamětech: „Praví křesťanští rodičové snaží se vštěpovati svým dětem od časného mládí křesťanské učení. Myslí na velkou odpovědnost, kterou mají před Bohem, a jsou starostliví o věčnou budoucnost svého dítěte. Proto se mají v každém čase starati s největší péčí o své děti.“

„Roni“ navštěvoval obecnou školu a pak sedm let gymnasium ve svém rodném městě. Další dva roky studoval průmyslovou školu tamtéž. R. 1859 skončil studia s velmi dobrým prospěchem.

O této době píše v pamětech: „Vedl jsem zcela normální studentský život a lituji, že jsem nebyl pánem nad svými pokušeními a hříchy.“ A ve své knize „Boj o nejvyšší dobro“ píše všeobecně o studentském životě: „Studentský život je pro mladíka nebezpečné životní období. Je samostatný, miluje volnost a hledá vlastní cesty. Cestu, kterou si teď vyvolí, sleduje obyčejně celý svůj život.“

Před koncem svých školských studií stojí před vážnou otázkou, jaké povolání si má zvolit. V této chvíli již vidíme ovoce dobré výchovy. Než řeší tuto otázku, modlí se, vzývá P. Marii o radu. Radí se se svými rodiči a se svým zpovědníkem. A při tom nezapomíná ani na své

duševní i tělesné schopnosti. A po zralém uvážení se rozhodl pro praktický život. Chce být strojním inženýrem.

Hle, zářný příklad pro každého, kdo stojí na tomto místě života a rozhoduje o svém povolání! Co by se vše mohlo zachránit, když by rozhodovalo ne chvilkové vzplanutí, nýbrž rozum a rada zkušeného zpovědníka a rodičů. Kolik jinochů by tak našlo své pravé povolání ve svatém kněžství, když by jim otevřela oči milost Boží.

Snad se divili všichni, kdo znali zbožného jinocha, že si nevyvolil duchovní stav. V pamětech o tom píše: „Stav kněžský a řeholní je dokonalejší než světský stav. Ale co je na nich dokonalejší, není to nejdokonalejší pro každého. Pro každého je ten stav nejdokonalejší, který mu Bůh určil a pro nějž mu dal potřebné milosti. Proto může v něm dosáhnout potřebných schopností.“

Když hlouběji nahlédneme na toto jeho rozhodnutí, vidíme v tom prozřetelnost Boží, která rozhodla, aby tak byl krásným obrazem pro laický stav a svým životem ukázal, že i v tomto stavu a ve všech jiných povoláních je možný život plný křesťanské dokonalosti a svatosti.

VE ŠKOLÁCH.

„Opustí-li mladý člověk otcovský dům a jde studovati nebo za svým povoláním a je mimo vliv rodičů, počíná pro něho nebezpečné období. Nemá-li důkladných základů víry a rozumného života z otcovského domu, vrhne se se zalíbením a radostí do nástrah velkoměsta, které bývají velmi zhoubné pro jeho duši.“ (Boj o nejvyšší dobro.)

Toho si byl mladý Jaegen vědom, když odcházel z otcovského domu. Berlín, hlavní město, i když nebylo té velikosti jako nyní, přece na svou dobu je velkoměstem se všemi lákadly pro mladého člověka. Pouze 11 kněží stará se tu o katolickou menšinu asi 40.000 lidí. Vskutku velmi ubohé poměry pro katolíky.

Ale v dobrém utvrzený mladík měl býti i v novém, nebezpečném okolí osvědčen v dobrém a ještě více posílněn.

Na podzim r. 1860 dává se zapsati na tehdejší Královském průmyslovém institutu — nynější technice.

V Berlíně vedením Boží prozřetelnosti našel muže, který se mu stává vůdcem a vzorem, jehož vliv byl patrný na jeho duchovním životě až do smrti. Byl to P. Eduard Müller, apoštol Berlína, podobný nezapomenutelnému P. Dr. Karlu Sonnenscheinovi. Již při prvním setkání zapůsobil na něho tento svatý kněz svým milým a přece přísným výrazem tak, že si jej bez váhání zvolil za zpovědníka. A P. Müller ve své nové ovečce poznal zvláštní vnímavost, odhodlanost a vytrvalost pro věci Boží a snahu

následovati jeho vedení. Proto věnoval Jaegenovi zvláštní péči.

První péčí nového zpovědníka bylo, zavést Jaegena do kruhu stejně starých a stejně smýšlejících přátel. „Takový přítel je vždy nejlepší, co mohu raditi; nebojí se ti říci do očí tvé chyby. Ale takových přátel je bohužel velmi málo“, píše Jaegen ve svých pamětech.

Tak květinka přesazená do velkoměstského prostředí brzy zapouští kořeny a vyrůstá v mohutný strom na výsluní lásky Boží.

Novým úkolům věnuje se plným zápallem své mladé bytosti. Ve škole nezanedbává ani okamžik, aby se připravil do života. Brzy vyniká svou pílí a nadáním převyšuje ostatní kolegy.

Je vypsáno stipendium pro nejlepšího žáka jeho rodného města. Jaegen chce pomoci svým rodičům, neoplývajícím pozemskými statky. Přihlašuje se o toto stipendium a po prvním semestru, kdy jeho kolegové oslavují ještě nezvyklý pocit akademické volnosti a přednášek vůbec nenavštěvují, skládá předepsanou zkoušku a získává tak stipendium trevírských vysokoškolských studentů. Nyní je nezávislý na rodičích a kondicích, které mu jeho zpovědník opatřil a z jejichž výtěžku se skoro vydržoval úplně sám. Má více volného času a může se proto věnovati jiným, užitečnějším věcem.

Již jako malý hoch byl horlivým ctitelem Matky Boží a jejím oslavovatelem. Hned na počátku svého studia v Berlíně vstupuje do studentské Mariánské družiny. Stává se horlivým mariánským sodálem, aby i navenek mohl ukazovati svou lásku Matce Spasitelově.

Jeho zpovědník P. Müller přivádí jej do studentského spolku „Academia“. Členové tohoto spolku měli za povinnost vyučovati zdarma dělníky, navštěvovati chudé a nemocné a prokazovati všude skutky křesťanského milosrden-

ství. S mladistvým zápalem svého čistého srdce dal se Jaegen do apoštolského díla, jež tehdy mezi studenty bylo ještě málo známé a které dnes vyrostlo v krásný a mohutný strom dobročinnosti: Spolek sv. Vincence.

To vše je však pouze vnější forma ve snaze po křesťanské dokonalosti. Jeho energický zpovědník, jak jej sám Jaegen nazývá, není s ním stále spokojen. Daleko důležitější je pro něj snaha očistiti duše svěřených mladíků od nespořádaných náklonností a pohnutek, a ozdobiti je křesťanskými ctnostmi: horoucí vírou, silou křesťanského ducha, čistotou a láskou k bližnímu. Mluví ke svým svěřencům o lásce Boží, o životě Krista Pána, o víře a o milosti, kterou nás Bůh obdarovává.

Jaegen pochopil hloubku ponaučení svého zpovědníka a snaží se následovati všech jeho naučení. Přiznává: „Můj energický zpovědník se brzy vypořádal s mými hříchy. Žádal ode mne, abych pokud možno denně věnoval alespoň chvíli duchovní četbě, abych se soustavně cvičil ve ctnosti a ve zpovědnici pak vydal účet o svém postupu. Musím stále jíti vpřed.“

Tak uprostřed hlomozného života stoupá jeho duše pomalu, ale jistě, podporována vlastní odhodlaností a moudrým vedením zpovědníka, k větší dokonalosti.

Zde vidíme, jak nutné jest soustřeďovati mládež, a zvláště mládež vysokoškolskou kolem duchovních vůdců. Jedině pod jejich vedením přiblíží se mládež takto spojená k pravému zdroji naší spásy a tak může spolupracovati na sociálním a kulturním poli svého národa a své vlasti. Společnými silami všech složek, vedeni jsouce Kristovými zástupci zde na zemi, mohou spolupracovati na rozšíření království Božího zde na zemi. Tak vynikne pravá činnost Katolické Akce.

Z doby Jaegenových studií je známá událost,

vystihující dobře hloubku jeho lásky k svatému náboženství.

Ve výstavbě svaté Církve zde na zemi vypíná se nový sloup opory víry jako záruka její pravosti a spojuje v nadšení celý svět. Církev staví před věřící nový článek víry. Článek o Neposkvrněném Početí Panny Marie. Církev jásá a oslavuje svou Ochránitelku. Vzdává jí však pouze povinný dík. Neboť na koho se může obrátit Církev ve svých potřebách pozemských a při prosbách k jejímu Synu?

I obyvatelé města Trevíru chtějí uctítí svou přímľuvkyni, aby sami měli na očích tak velkou, tajemnou a přece hlubokou pravdu. Ihned pořádají sbírky mezi sebou a staví velký mariánský sloup nad městem na hoře sv. Marka. Tak se bude Matka Boží dívati a prositi svého Syna o požehnání všem.

Stavba pokračuje rychlým tempem. Brzy vyrůstá na návrší mohutný podstavec. Avšak náhle stavba přestává a podstavec trčí do výše, jako by žaloval na obyvatele. Není peněz na další stavbu tak nákladnou a nové dary se nescházejí.

Když Jaegen přijel do svého rodného města na prázdniny a uslyšel, že stavba je zastavena pro nedostatek peněz, byl velice smuten. Ale neztrácí naději ve zdárný výsledek. Modlí se o vnuknutí, a Matka Boží jej vyslyšela. Je rozhodnut: mariánský sloup musí stát nad městem celý. Vzpomněl si na dobročinnou loterii, kterou katoličtí studenti v Berlíně uspořádali ve prospěch nemocnice Šedých sester, a která měla velký finanční úspěch. Vyprosil si dovolení komitétu pro postavení mariánského sloupu a na svůj náklad pořádá dobročinnou loterii pro umožnění další stavby. Rádi mu dají své svolení, i když nic nečekají od tohoto podniky mladého studenta. A hle, Matka Boží jistě žehnala tomuto dílu. Sešlo se brzy dostatek peněz na

pokračování stavby. Když později po druhé hrozilo zastavení stavby ze stejného důvodu, sáhl již sám komitét k tomuto prostředku. A pomník slávy Mariiny stojí podnes a budí úctu svou majestátností.

Tím se mladý Jaegen nesmrtelně zapsal do historie svého města, které tehdy ještě netušilo, že to není první čin tohoto zcela obyčejného rodáka pro slávu Boží.

Po třech letech plných studia a přípravy pro praktický život, ale také již práce pro své bližní a hlavní snahy — po dokonalosti — vrací se Jaegen jako strojní inženýr ke svým rodičům. Vrací se se stejným charakterem, s jakým odcházel, zocelen ve svých zásadách. Nejen to. Má určen svůj veliký cíl, který chce celou svou silou a obětmi získat: snaha získati co největší dokonalost zde na zemi jak v duchovním životě tak i ve svém povolání.

V P O V O L Á N Í.

Ozbrojen naučeními svého zpovědníka, jehož zásady si zcela osvojil a s nímž zachovává stále co nejužší styk, nastupuje mladý inženýr do praktického života. V první řadě nezapomíná na duchovní život, bez něhož si připadá jako prázdná nádoba. Vidí v něm nutnost a vzpruhu i k ostatnímu životu a k svému povolání.

První místo nastupuje ve svém rodišti. Slevárny a strojírny firmy Laies a spol. hledají mladé lidi, jim dávají možnost nejen se uplatnit, ale i vyniknouti. Jaegen zde nastupuje jako konstruktér. Všimá si celého závodu, jeho technického zařízení, které zdokonaluje, všimá si též dělníků jak v práci, tak i v soukromí. Je viděti sémě jeho zpovědníka P. Müllera. A vědomosti, které nasbíral při charitativní činnosti již jako student ve spolku sv. Vincence v Berlíně, může zde ještě více rozšířiti, poněvadž tu není nijak vázán a nemá nedostatek peněžních prostředků. Tato činnost není na závalu jeho práci pro podnik, neboť pracuje se stejnou pílí a vytrvalostí, s jakou si zvykl pracovati za studií v Berlíně a jakou projevoval i v duchovním životě. Brzy je oblíben u svých představených, kteří v něm vidí dobrého spolupracovníka a je milován všemi podřízenými pro svou milou povahu a jednání. Nejvíce však je oblíben u dělníků závodu, kteří v něm vidí svého rádce ve všech otázkách, jak v továrně tak i v rodině.

Občanská povinnost volá jej svou tvrdou nutností. Po jednoročním působení v závodě odchází vykonati vojenskou službu jako jednoroč-

ní dobrovolník. Vrací se jako poddůstojník s oprávněním býti povýšen v záloze na důstojníka.

Ani v tomto prostředí nezahálel. Svou zbožností byl brzy znám u celého pluku v Kolíně nad Rýnem, kde sloužil, a svým příkladem působil na všechny, kteří jej znali.

Prozřetelnost Boží, která jej provází na všech cestách, jistě působí i zde. Seznámil se zde s ředitelem hutí Fridricha Viléma v Siegburgu u Kolína. Také jeho získal svým příkladem. A ředitel, jenž i zde myslí stále na prospěch svého závodu, poznává v Jaegenovi dobrého, nesmlouvavého pracovníka, když v náboženských otázkách neústupně žádá na každém povinnosti. Nabízí mu místo. A Jaegen po skončení jednoleté vojenské služby skutečně nastupuje místo u této firmy.

A jako byl zvyklý pracovati doposud, vrhá se s plnou silou i zde do práce. Ředitel se v něm nezklamal. Brzo vidí, jak je oblíben u dělníků a jak krásné jsou výsledky jeho neúnavné práce ve výrobě.

Ale ani zde není mu popřáno, aby úplně rozvinul své schopnosti a sklízel ovoce své práce. Musí opustiti i toto místo.

Píše se rok 1866. Hrozivé mraky neradostných zpráv visí ve vzduchu. Zdá se, že každým okamžikem spadnou a zachvátí požárem dva státy. Mluví se o válce. Časopisy přinášejí neradostné zprávy o rozporu mezi Pruskem a Rakouskem.

Jako blesk přichází mobilisace. I Jaegen nastupuje pod svůj prapor. Dříve však než nastoupí sloužit svému pozemskému králi, chce se smířiti se Spasitelem, kterému zasvětil všechny své volné chvíle a ke kterému spěje celým svým životem. Chce ještě jednou spatřiti Kolín a v kolínském dómu načerpat síly u svého nebeského Krále.

Odjíždí ještě do Kolína a s chvějícím se srdcem chvátá do chrámu. Vstupuje s vroucí zbožností a zanechává za sebou hluk rozechvělého velkoměsta. Jeho duše stoupá k výšinám. Neznámá síla táhne jej vpřed. Prochází lesem mohutných sloupů, nesoucích chrámovou klenbu, a stojí v kapli. Kristus skrytý ve svatostánku hledí na něj, a Matka Boží na milostném obraze nad svatostánkem dívá se soucitně v jeho nitro. Často spěchával na toto místo, aby Matce Boží a jejímu Synu poděkoval a prosil je o novou sílu a vytrvalost. Také dnes tu klečí a v modlitbě zahroubán slyší hlas: „Odejdi v pokoji. V potřebách duchovních vždy pros Spasitele a v pozemských věcech vzývej Marii. Vždy ti pomohou.“ Jaegen se vzpamatovává. Je tu sám. Kolem něho chlad, a v něm nevýslovný sladký klid. Všechna tesknota zmizela. Jen nerad odchází z tohoto tichého místa, svědka jeho prvního mystického omilostnění. Ale nyní je uklidněn, může jít klidně do války. Ví, ke komu se má obrátit teď i kdykoliv jindy ve všech záležitostech.

Jako zeměbranceký poručík vrací se šťastně z války. Ihned nastupuje na své první místo v Trevíru u firmy Laies a spol. Jak je šťasten, že může působiti doma u svých rodičů, na něž nikdy nezapomíná, a v podniku, jenž je mu známý.

Teď teprve se může nerušeně věnovati cele své práci jako inženýr a rozvinouti důkladně sociální plány pro podnik a město.

Šéf objevuje jeho obchodní schopnosti a znaje důkladnost svého spolupracovníka, zapracovává jej do obchodní stránky podniku.

Jaegen studuje účetnictví, studuje celý výrobní proces se stránky obchodní a jako technický odborník brzy poznává chyby ve výrobě i v administraci.

Během jednoho roku stává se obchodním ře-

ditelem. Také zde projevuje se jeho pravá povaha, jež klade svědomitost, přesnost a vůli na přední místo.

Jeho úsilím zkvétá podnik na nejlepší závod v celém kraji. A všichni vědí proč. Vždyť vede tento podnik takový muž, který chápe práci jako prostředek k zdokonalení své duše.

Po třináctileté službě tomuto podniku odchází dobrovolně, aby uvolnil místo dospělému synu majitele závodu. Ukázal napřed, jak možno správně vésti podnik nejen k prospěchu majitele, ale i k dobru zaměstnanců. I obyčejný dělník jest a zůstane vždycky bližním i majiteli závodu a potřebuje zvlášť velké péče pro svou slabost.

Jaegen, vytržen na čas ze zástupu pracujícího lidstva, nenaříká, neklesá. Hluboká víra dává mu oporu a naději v budoucnost. Cítí, že ještě jinde bude jeho místo, že jinde bude více prospěšný pro lidskou společnost i pro Církev.

Božský zakladatel vzbuzuje horlivé bojovníky, kteří slovem i písmem bojují za svatá práva a nový rozkvět nevěsty Kristovy. Kazatelny nestačí těmto bojovníkům. Mluví na náměstí měst i vesnic a přesvědčují lid o svém poslání. Působí svým příkladem jako vždy, když Církvi hrozilo nebezpečí, aby zapálili srdce lidí větším žářem a láskou pro Krista. Také Jaegen vstupuje do řad těchto bojovníků. Šťasten a hrd na to, že může tak prospěti své duchovní matce a že své souvěrce může přesvědčovati o nezvratné nutnosti práv tohoto díla Božího, mluví na shromáždění ve svém rodném městě, jezdí po vesnicích a všude hájí svatou matku Církev.

Tlak, působený státem proti Církvi, tvoří brzo pevný a vzrůstající protitlak. Katolický lid se sdružuje pevněji kolem svých duchovních pastýřů a příkladným životem vyrazí nepřátelům zbraň z rukou. Ale katolíci jdou ještě

dále. Jsouce poučeni z tohoto boje, kdy jim nepřátelé stěžovali i životní podmínky, jen aby mohli dříve zvítěziti, zakládají své spolky stavovské, hospodářské i peněžní. Ve všech větších městech tvoří katolíci a zvláště stav obchodnický a živnostenský tak zvané „lidové banky“, jen aby byli i finančně nezávislí na nekatolících. V Trevíru utvořila se brzo „lidová banka“, a prvním ředitelem se stává Jaegen. Za vedení dvou bankovních ředitelů, jeho přítel ze studií, zapracoval se brzy do nové práce.

Jeho skvělá povaha, prýstící z duchovního života, vykvétá i zde v zářný příklad. Jeden z jeho zástupců líčí jej jako muže, který zná svou povinnost, který nechybí nikdy v kanceláři ani v žádných funkcích, které mu přinášel jeho stav. Každou volnou chvíli věnoval bance. Viděl v ní nejen svůj podnik, nýbrž chápal ji též jako nástroj, jež mu Prozřetelnost Boží dala do ruky, aby sloužil svým bližním. Byl oblíben u personálu i u zákaznictva, ačkoliv nikdy se nepouštěl do dlouhých rozhovorů s nimi. Od podřízených vyžadoval přesnou práci, ale nikdy nechtěl personál tak zaměstnávat, aby zapomínal na své soukromé povinnosti, zvláště náboženské. Svého měsíčního platu 5.000 marek sám skoro neužíval. Větším dílem rozdával každému, koho uznal za hodného.

Zavalen prací, nepozoroval s počátku svou nemoc. Ale čím déle pracuje a stará se o rozkvět banky, tím více pokračují silné bolesti hlavy. R. 1899, když se mu nemoc stále horšila, chce odejít na odpočinek. Ale jeho výpověď nebyla přijata. Všichni věděli, koho ztratí jeho odchodem. Měl býti poslán na dovolenou a pak po uzdravení znovu nastoupiti úřad. Ale Jaegen trval na výpovědi. V protokolu z 2. prosince 1898 čteme: „Se souhlasem správní rady dává ředitel Jeronym Jaegen výpověď. Pro velké zásluhy, které si získal jako ředitel banky, na

kterémžto místě stál od jejího založení, vzdává mu představenstvo, správní rada i akcionáři vroucí dík.“

Jaegen odchází z podniku, kterému věnoval svou největší lásku, jež vytvořil a s nímž zůstává spojen i nadále jako člen správní rady.

VEŘEJNÝ ŽIVOT.

Jako inženýr i jako bankovní ředitel zabývá se na prvním místě sociálními otázkami, které se právě v těchto letech stávají nejvíce ožehavými. Přicházejí mnozí se svými návrhy a pokoušejí se řešit sociální otázku na podkladě socialistických zásad, tedy zcela materialisticky. Proto pak vynikají tak ostré protivy mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem.

Jaegen, maje dostatek zkušeností a otevřený pohled na nedostatky a škody způsobené takovým řešením, může též v těchto vážných otázkách promluvit vážné slovo o jejich řešení. Ve své knize „Boj o nejvyšší dobro“, pojednávající hlavně o duchovním životě, zdůrazňuje též, že jen tehdy může se lidstvo věnovati více duchovním stránkám života, když na prvním místě bude míti vyřešeny hmotné poměry. Měl dostatek zkušeností ze svých předcházejících míst, kde se rád stýkal s dělníky a pomáhal jim v jejich nedostacích. Proto tak velká vážnost a smysl pro opravdový život mluví z jeho pojednání. Kryje se úplně s názory, které biskup Ketteler pronáší ve své knize „Pracovní otázka a křesťanství“ (vyšla v r. 1864), a co později oba papežové Lev XIII. a Pius XI. píší ve svých encyklikách „Rerum novarum“ (1891) a „Quadragesimo anno“ (r. 1931).

Jako základ pro řešení postavil si Jaegen tuto větu: „Bůh rozdělil pozemské dary zcela různě. Jednomu dává tolik, že vládne a poroučí, druhému tak málo, že musí sloužiti a poslou-

chatí. Přesto však mají oba před Bohem stejnou cenu. Který z nich je ve skutečnosti šťastnější, to nezávisí na bohatství, nýbrž na způsobu, jak Bohu slouží a plní povinnost svého stavu. Panovati je těžší než sloužiti, poněvadž je to spojeno s větší odpovědností, a každá odpovědnost přináší s sebou starost.“

Že tohoto stanoviska vychází i v dalších řešeních. Nikdy nezapomíná, že hlavní měřítko má býti křesťanská spravedlnost.

Tak mluví o poměrech mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, obchodníkem a zákazníkem, majitelem a nájemcem a stanoví důležitý a spravedlivý poměr mezi nimi, neboť „nesprávný poměr mezi nimi tvoří příčinu hlavní sociální bídy.“ „Velké podniky, jako továrny, hutě, železárny a jiné, byly založeny proto, aby vynášely majitelům peníze. Většina z nich je však ve vlastnictví ne jednoho majetníka, nýbrž mnoha akcionářů, nestarajících se vůbec o potřeby dělnictva. Všechny starosti o peníze takto uložené přenechávají zvolenému vedení. A jejich hlavní starost je, aby podnik co nejvíce vydělával, a tím i oni vyzískali ze svého kapitálu co nejvíce, často i na úkor dělnictva. Dělníci však mají úplně opačné zájmy. Proto mezi dělníkem a podnikateli vznikají spory v otázce doby zaměstnání a výše mzdy. Dnes, kdy sobeckost a požívačnost čím dále tím více vzrůstá, je tento boj stále těžší.“ Na jiném místě své knihy píše o dělnickém stavu: „Dělník spotřebuje svou mzdu na životní potřeby pro sebe i svou rodinu. Když nemůže vše platit včas, nebo platí pozdě, upadá do bídy a dluhů, což je nejen nekřesťanské, ale i nelidské. Nemrav dluhování má býti z křesťanského stanoviska úplně odstraněn.“

„Podnikatel se má zasazovati o řešení sociální otázky. K tomu je třeba, aby vše konal z křesťanské lásky k bližnímu a pravé pokory.

Nesmí se dívat na dělníka jako na zboží, za které zaplatí pouze určené peníze a pak věří, že učinil zadost svým povinnostem vůči dělníkům. Má v nich vidět své druhy, své spolupracovníky.“

Ostře se obrací proti těm podnikatelům, kteří bydlí v přepychových palácích a nestarají se vůbec o nezdravé dílny a obydlí dělníků, buší proti pánům, kteří jednají se služebními jako se svými koňmi, psy nebo kočkami. „Největší bída byla by brzy utišena, kdyby bohatí konali své povinnosti, žili třebas bohatě, ale střídme, a kdyby zbytek věnovali potřebným. Tím by se ukazovala láska křesťanská a tím by i majetek bohatých byl požehnán. Avšak kdo se dnes stará o cizí nouzi? To přenechávají různým institucím, na které milostivě každoročně přispívají páni podnikatelé, aby se objevilo jejich jméno v novinách a aby byli obdivováni pro svou štědrost.“

„Snaha jednotlivců, třebas velmi účinná, byla by marná, kdyby nebyla podporována nejvyšší a nejpovolanější instancí, státem. Jeho povinností na prvním místě je: postarati se o dobré a skutečně proveditelné sociální zákony, když se stará o jednotlivce a zvláště o ty nejchudší a jejich rodiny. Svou vahou má tlačit na podnikatele, aby utvářeli se zaměstnanci co nejlepší poměr, neboť zákon bývá často příliš úzký a nedá se ho použití vždy se stejným úspěchem. A povinnost státu nekončí tím, že se postará uzákoněním pracovní doby o zaměstnance nejmladší nebo přestárlé, nýbrž jeho povinnost jde ještě dále. Sám stát má působit a starat se též, aby podnikatel nezapomněl na duševní rozvoj svých zaměstnanců a jejich zdraví. Jen zdravý a duševně schopný dělník může podati řádný výkon, ze kterého má i podnikatel větší užitek.“

V těchto myšlenkách vidíme Jaegena jako

člověka s moderními názory a jako člověka statečného, když v rozkvětu liberalismu a kapitalismu zastával neochvějně a energicky takové názory, které teprve v moderní době docházejí uznání jak státem tak podnikateli. Tady mohl uplatniti skvěle získané vědomosti z Berlína, kde jako horlivý následovník zakladatele spolku sv. Vincence vyučuje dělníky a vidí při tom všchnu bídu sociální a také mravní, kterou se snažil vždy odstraniti všemi prostředky. A když se stává poslancem, zastává neohroženě dále své názory.

Jeho práce a povolání nekončí pensí, když se vzdal dobrovolně pro nemoc svého úřadu. Má ještě před sebou mnoho putování než může dojíti své touhy po věčném štěstí, na které nezapomíná ani v největším shonu životním. Vždy je pamětliv svého předsevzetí, které si učinil už na studiích a kterému jej učil jeho zpovědník: stále se snažiti o větší dokonalost v duchovním životě.

Prozřetelnost Boží vede jeho kroky dále, aby mohl pracovati pro Církev a byl tak nástrojem v rukou Božích.

Když se vzdal úřadu bankovního ředitele a stále byl trápen silnými bolestmi hlavy, odjíždí na radu svých přátel do Tyrol na léčení. Ve vlaku náhodou jede s ním člen volebního komitétu okresu Wittich—Bernkastel, a poněvadž zná Jaegenovy schopnosti, nabízí mu kandidaturu za tento okres. Jaegen vidí v tom vůli Boží, která jej povolává opět do práce pro stát i Církev; přijímá tedy kandidaturu.

Je zvolen a po deset let zastává tento úřad, kde může s dobrým výsledkem uplatňovat své náboženské i sociální znalosti. Námaha a práce čeká jej v této funkci, ale nabízí se mu též příležitost rozsévat sémě dobrého slova a příkladu všude, kde vystoupí jako poslanec. Neleká se ani námahy ani práce a pracuje s velkým

úsilím ve všech funkcích. Jako odborník ve finančních věcech dostává ihned odpovědnou funkci člena finanční komise.

Nezapomíná nikdy na své rodné město, i když již pochoval své rodiče. Čas od času přijíždí do rodného města na přednášky a na schůze, a zvláště na veliké svátky vidíme jej v Trevíru, kde stojí v čele náboženského života ne pro svou poslaneckou funkci, nýbrž pro hlubokou a opravdovou víru, kterou je znám u všech. Funkce pořadatele slavností a průvodů s Nejsvětější Svátostí je toho důkazem.

Již v posledních letech jako ředitel banky zastával tuto důležitou úlohu pořadatelskou. Měl odstranit nepořádek při těchto průvodech, vznikající při návalu věřících v biskupském městě o velkých církevních slavnostech. V úzkých starobylých uličkách historického města se zdálo nemožné udržeti dobrý průběh a souvislost velkých průvodů. Vždy vznikly shluky lidí a poměrně dlouhé mezery.

To byla pravá práce pro Jaegena. S přesností a důkladností, kterou vynikal ve všech pracích, počal měřiti cestu, počítati kroky a dráhu průvodu a rozdělovati čas. Nelekal se žádné námahy. Brzy odevzdává biskupu bezvadně vypracovaný plán průvodu. A když při slavnosti Božího těla vede průvod jako pořadatel, všechno jde přesně. Podle tohoto plánu jsou pořádány průvody s Nejsvětější Svátostí až dodnes. Jakým zadostiučněním a jakou radostí bylo naplněno jeho srdce, když mohl vésti vítězný průvod Krále Králů na Boží Tělo a pečovati o pořádek při průvodě. Jeho pohled zářil radostí, že může zjevně sloužiti svému Pánu. Ve stáří 74 let opouští tento krásný a čestný úřad jako herold eucharistického Krista.

Jeho život byl podobný procesí Božího Těla. Božského Spasitele, kterého denně přijímal, přenášel na všechno, s čím přicházel ve styk.

Tak se podobal nádobě, ze které Spasitel přelévá svou milost na ostatní.

To byl také pramen síly, z něhož čerpal pro celý život, a který z něho učinil muže tak charakterního, svědomitého a přesného v každém ohledu.

Jen tak mohl Jaegen pochopiti úřad laického apoštolátu ještě dlouho před tím, než sv. Otec Pius XI. ustanovil „Katolickou Akci“ a tak všechny děti Církve povolal k činné spolupráci o rozšíření království Božího zde na zemi. Tím se stává předchůdcem této myšlenky, formulované teprve po jeho smrti. Práci laického apoštola vidíme u něho již v době studií v Berlíně. Jako student byl členem spolku sv. Vincence nejen proto, aby mírnil nouzi rozdáváním pozemských darů, ale také proto, že jako bratr sv. Vincence se mohl starati též o duchovní blaho svých chudých. Pro každého měl dobré slovo a nikdy nezapomínal připomenouti mu náboženské povinnosti. V Trevíru zůstává i nadále členem tohoto spolku. Jako inženýr i jako ředitel stará se o chudé nejen v okruhu svých podřízených, nýbrž vyhledává všude ubožáky a almužnou a povzbuzením sytí jejich život. I do budoucna se o ně stará. Vidí správně nutnost shromažďovati dělníky podle stavů, jež pak společným jménem mohou přispívati potřebným členům. Takový spolek pečuje také o duchovní potřeby dělnictva pořádáním přednášek z náboženského života. Proto Jaegen zakládá stavovské spolky pro tyto účely. První založil r. 1867 v Trevíru jako kupecký spolek se jménem „Harmonia“. Jeho účelem bylo chrániti stavovské zájmy, pečovati o plnění náboženských povinností členstva a vzdělávati je stavovsky i nábožensky.

Podle tohoto vzoru zakládají se brzy v ostatních německých městech podobné spolky se stejným účelem a s různými názvy. Touto čin-

ností nekončí jeho práce jako laického apoštola. Neboť dá-li Bůh potřebné milosti, laický apoštol může pracovati ještě jinak. A Bůh Jaegenovi dává potřebné milosti i příležitost, aby prokázal svou lásku.

Vždy, když toho nutnost vyžadovala, a zvláště v době kulturního boje, mluví jako řečník neohroženě k shromážděnému lidu, třebas i pod širým nebem. Umí vždy nadchnouti posluchače pro svou myšlenku. Neboť mluví-li za Církev, nemluví on, nýbrž Duch svatý.

Nikdy se nebál pro dobrou věc ani finančních obětí. Věděl, jak jest prospěšné a nutné působiti misiemi mezi lidem, zvláště pro ty, kteří žijí v okolí nepřátelském Církvi. Vidí nebezpečí, která hrozí těmto lidem, již jsou vystaveni stálým nárazům proti svému přesvědčení, a proto je všemožně podporuje. Na tento účel věnoval biskupu trevírskému 10.000 marek v akcích s přáním, aby za ně byly pořádány misie v nejchudších a smíšených obcích diecése.

Pro svou charitativní činnost je brzy znám novému biskupu trevírskému Korumovi, jenž v něm našel oddaného pracovníka ve všech potřebách. S jeho pomocí podporuje chudé, zakládá ve své diecési nové nemocnice a chudobince. A když nestačí se svými prostředky, Jaegen vždy ochotně pomáhá penězi i radou. Pokud mu čas dovoluje, pomáhá nově založeným stavovským spolkům, vede jim zdarma účetnictví a zapracovává jejich síly k samostatnému vedení. Při těchto namáhavých pracích a obětech měl vždy na paměti zájem ústavů. Každou svou práci konal pro Krista, v každém bližním viděl Krista; při každé své práci byl pamětliv slov Kristových: „Cokoliv jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste učinili.“ (Matouš 25, 40.)

Milosrdná láska náležela k vnitřní podstatě

tohoto muže. S nadšením píše: „V celém svém životě můžeme přinášeti útěchu a pomoc svým spolubratrům, jako Kristus přinášel obět za nás.“ (Boj o nejvyšší dobro.)

Ještě jinak byl Jaegen prospěšný svým bližním. Ze svých zkušeností z duchovního života vydává knihy. Jistě je to velká zásluha v očích Božích, že napsal tak hlubokou knihu „Boj o nejvyšší dobro“, určenou laickému stavu a ukazující cestu ve snaze po dokonalosti. A druhé dvě knihy „Mystický život“ a „Paměti“ dýší láskou k Spasiteli a jsou prodchnuty duchovní radostí, prýstící z jeho milosti. I to je zvláštní druh apoštolátu, neboť tak laik ukazuje laikovi cestu k dokonalosti.

Teprve vyzdvižením celé jeho životní činnosti vynikne jeho křesťanský duch, celý apoštolát, jevící se v celém jeho životě, ve všech skutečích a ve všech dobách, který je stále veden heslem: „K větší cti a slávě Boží.“

Svět uznává jeho schopnosti a vyzdvihuje po smrti jeho dílo. Nejlepší uznání pro něho čteme v dopise kardinála Hlonda trevírskému biskupu v roce 1934: „Jsem hluboce dojat vpravdě apoštolskou postavou svatého laika. Bylo by potřeba tuto vznešenou postavu ukázati celému světu v jeho prosté a přece velké kráse.“

K V Ý Š I N Á M.

Zesnulý papež Pius XI. vydal známé heslo svého pontifikátu: pracovat v Katolické akci. Chtěl, aby se věřící účastnili apoštolátu, aby připravovali cestu kněžím k oněm duším, které před knězem zdržoval odpor, předsudky anebo bázeň. Ovšem papež sám vyžaduje, aby věřící napřed sami byli plni dokonalosti, aby teprve z toho, co sami již prožili, ze svého duchovního bohatství dávali jiným. Tutéž myšlenku měl již dávno před tím sv. Dominik a sv. František, když zakládali své Třetí řády. To měla být vlastně katolická akce tehdejší doby. Uprostřed života ve světě měli z třetího řádu vycházeti světci. Vidíme v dějinách církevních, že mnoho opravdu dokonalých lidí se nalezlo mezi věřícími; ale vidíme tam mnohem větší počet těch, kterým se zdálo, že ta dokonalost, k níž nás zve sám Kristus, je příliš nedostupná. Jejich různá povolání a zaměstnání je obyčejně odvádějí od péče o vlastní posvěcení, o spásu duše. Vymlouvají se, že na to nemají času, neboť všechen čas jim zaberou starosti o denní potřeby.

Právě proto nám říká život Jaegenův velmi mnoho. Potírá vlastně názor laiků, jako by svatost a dokonalost byla údělem a povinností jen kněží a řeholníků, a ne všech křesťanů. Slova Kristova: „Buďte dokonalí, jako váš nebeský Otec je dokonalý“, zavazují však všechny křesťany; nebyla řečena jen apoštolům, nýbrž všem lidem. U Jaegena zvláště nám bije do očí jeho poctivá snaha o stálé stoupání k dokonalosti. A

je to opravdu podivuhodné, že muž, jehož povolání bylo tak hmotářské — inženýr a ředitel banky — povolání, v němž se vždy musel obírat jen hmotnými zájmy, dovedl se přesto udržet na vysokém stupni dokonalosti. Víme dobře z vlastní zkušenosti, že obyčejně lidé, kteří jsou svým povoláním takřka připoutáni k hmotě, nedovedou vzlétnouti výše. Pro ně platí jen to, co mohou zvážit, nahmatat, vidět. Vše ostatní je pro ně neznámý svět. A zvláště ti, kteří se dostanou k větším obnosům peněz, nalézají zde kámen úrazu. Přilnou k penězům a nemají o nic jiného zájmu, pro nic jiného smyslu než pro cinkot peněz. V evangeliu máme o tom výstražný doklad na Jidášovi. Byl ustanoven jakýmsi pokladníkem Krista a apoštolů a tak si oblíbil plný měsíc, že ani blízkost Kristova nedovedla odpoutat jeho srdce od peněz. A pro tyto bídné peníze dovedl dokonce zradit i Krista. Zde chápeme pak slova Kristova: „Jak těžko se dostanou boháči do nebe! Spíše projde velbloud uchem jehly, než boháč do nebeského království.“ To jsou slova smutná, ale příliš pravdivá. Neboť denní zkušenost mluví řečí příliš jasnou. A zase chápeme, proč Kristus blahoslavlil ty, kteří jsou chudí duchem, t. j. ty, kteří nepřilnuli k majetku.

Jestliže Jaegen nepodlehl tomuto svodu peněz, je nutno přičítat to jeho pevnému základu duchovního života. Cvičil se v pěstování duchovního života velmi vytrvale, dovedl svou duši povznést do výše, jako by mu stále zněla v uších slova: *ad maiora natus sum* — jsem stvořen pro vyšší věci. Z toho prachu všedního života dovedl svou duši povznést k nebeským výšinám. A to je velké tajemství jeho duchovního života.

Z jeho praktického života i z jeho spisů vidíme, jak úsilovně spěl za vytčeným cílem, k němuž nás všechny Bůh volá, za dokonalostí.

křesťanskou. Jaegen si byl dobře vědom, že nikdo se nerodí svatý. Svatým se musí člověk teprve stát, a to po bojích kolikrát velmi krutých. On to zakusil sám na sobě. Proto jeho kniha má název: *Boj o nejvyšší dobro*. Musel zápasit a činil tak s velkou houževnatostí. V této své knize (*Der Kampf um das höchste Gut*) podává velmi praktický návod, jak je možno i ve světě, v každém povolání žít životem dokonalého křesťana. Je zde krásně podán návod, jak i v tom nejhmotářštějším povolání je možno a nutno myslet na hodnoty duchovní. O této své knize pravil jednou jisté řeholnici: „Po dvacet let jsem se nejdříve cvičil v uskutečňování toho, než jsem se odvážil napsat tuto knihu.“

Chceme-li poznati hlubiny duchovního života Jaegenova, musíme se důkladněji obíratí touto jeho knížkou. Neboť zde vlastně vidíme stále zřetelně Jaegena samého. A vidíme také cestu, jakou krácel sám, aby došel té plnosti křesťanského života, která je cílem nás všech.

Jaegen vychází a buduje na oné větě z katechismu: Proč nás Bůh stvořil. Praví, že jsme byli stvořeni ke cti a slávě Boží. To je náš cíl, dosáhnout nejvyššího štěstí. Člověk se pídí za štěstím, ale zde na zemi mu štěstí stále uniká. Proto si klade Jaegen otázku: Kdy je člověk vlastně opravdu šťastný? A když už je zralý věkem i zkušenostmi, praví: Tehdy je člověk skutečně šťastný, když požívá nejvyššího dobra. Tím nejvyšším dobrem je však toliko Bůh. „Není pro tebe ani na nebi ani na zemi vyššího dobra a štěstí nad milování nekonečného Boha“. „Čím více a čím lépe žiješ s Bohem a pro Boha, tím jsi šťastnější.“ A protože jen v tomto směru se může člověk stát šťastným, vybízí Jaegen čtenáře: „Tvůj ideál ať je snaha o křesťanskou dokonalost, i když žiješ ve světě!“

Chce-li člověk dosáhnout jen prchavého ště-

stí, musí kolikrát obětovati velmi mnoho. Tím více se vyžaduje na člověku, chce-li dosáhnouti tak vrcholného štěstí — spočinutí v Bohu. Neboť vždy si být vědom toho, že jsem stvořen pro Boha, k jeho cti a chvále, to vyžaduje velké síly, aby duše překonala vítězně každou překážku. Jaegen praví krátce: Nejlépe člověk uctí Boha, jestliže se mu odevzdá naprosto jako úplný majetek Boží, vynasnaží-li se spojití se s Bohem co nejúžeji.

To je podle Jaegena nejdokonalejší křesťanský život: nejuzší spojení duše s Bohem, takže duše je takřka přetvořena v Bohu. Po příkladu Apoštola, jenž vybízí křesťany, aby všechno, co konají, konali pro Boha, z lásky k Bohu, tak i Jaegen praví, že „ať se člověk modlí, pracuje nebo trpí, má tak činit jakoby před Božíma očima, spočívaje na srdci Božím“. Nejkrásnější vzor máme ve svém Spasiteli, který nás naučil modlití se a žítí tak, jak si to přeje nebeský Otec, vždy podřizovati svou vůli Bohu: „Ne má, ale Tvá vůle se staň!“ Čím blíže se tedy člověk dostane ke Kristu následováním Krista, tím dokonalejší život povede. Pak sám se předsvědčí, že Kristus — dokonalost sama — musel vlastně dáti lidem tak velký cíl, když je volal k dokonalosti: Buďte dokonalí jako váš nebeský Otec!

Cílem celého dokonalého života je vlastně prožití slov Apoštolových: Nežiji už já, ale žije ve mně Kristus.

Pro člověka je velmi obtížné stále se kontrolovat, stále stoupat. V duchovním životě totiž platí zásada: kdo nepostupuje, ten ustupuje. Proto Jaegen tolik zdůrazňuje denní pokrok v dokonalosti. I když jde o nepatrnou maličkost, je třeba stále postupovat.

Naším cílem je tedy sjednocení s Bohem. Jaegen praví, že to je možné jen tehdy, když se člověk naprosto odevzdá Bohu se všemi svý-

mi náklonnostmi a schopnostmi. A chceme-li, aby toto odevzdání bylo záslužné, musí býti dobrovolné. Svobodná vůle je dar Boží. Ale mnohým je tento vznešený dar spíše k záhubě, neboť málokdo chápe vznešenost obětování svobodné vůle Bohu. Jaegen poznamenává, že „člověk se nerad vzdává vůli jiného“. Ale praví, že od tohoto ideálu naprostého odevzdání se Bohu není možno ustoupit. To je mu první podmínkou snahy o dokonalý duchovní život. Bůh totiž na počátku duchovní dráhy naplňuje obyčejně duši jakýmsi slastným citovým rozechvěním. Apoštol totiž praví, že musíme být živeni jako děti napřed mlékem, ale až dospějeme, dá nám Bůh také tvrdý chléb. Tak i v duchovním životě. Bůh takřka láká duši, aby se rozhodla pro život dokonalosti, zalije ji sladkými city. Na tomto však se nesmí ulpět. Jaegen zakusil něco podobného rovněž a dozrává: To není nejdůležitější pro svatost. A není to dáno každému. A v tom svatost také nespočívá. Svatost je Jaegenovi „dokonalé vypěstění všech ctností“.

Tato práce trvá ovšem dosti dlouhou dobu, mnohdy po celý život. Vždyť člověk si může připomenout z vlastní zkušenosti, jak kolikrát marně zápasí, aby se udržel aspoň na obyčejném stupni křesťanského života. I to se zdá mnohdy člověku těžké. Tím těžší je udržet svoji duši neposkvrněnou i od lehkých hříchů, spoutat všechny zlé náklonnosti a špatné návyky. I Jaegen okusil trpkosti a obtíží výstupu k dokonalosti. I on musel projít křížovou cestou, než se dostal co nejbliže ke Kristovu kříži. Sám praví, že po několik desítek let procházel očištným bojem.

Jaegen dává začátečníkům tuto radu: než se dají na cestu dokonalosti, je třeba zkontrolovat minulost. Shledají-li, že tam bylo mnoho špatného — a to jistě shledá na sobě každý, kdo jen trochu vážně o sobě přemýšlí — musí si umí-

nit, že budou proti tomu všemu bojovat. A to až do konečného vítězství. A třebaže postup v dokonalosti je velmi pomalý, zde se musí začít očista radikálním způsobem. Zvláště se musí zúčtovat s těžkými hříchy. Ihned. „Jestliže se dopouštíváš ještě těžkých hříchů, není pro tebe nic důležitější na zemi než je vymýtiti.“ Sám vypravuje svému zpovědníku, že když u Hradce Králové nad ním svištěly střely, v tomto dešti kulí prosil Boha o milost, aby nikdy v životě ho neurazil těžkým hříchem. A přál si, aby raději si ho Bůh hned povolal na věčnost, aby nějaká střela mu vzala život v této bitvě, než aby se směl v budoucnu dopustit jediného těžkého hříchu. Připadá nám to, jako bychom slyšeli sv. královnu Blanku, když pravila svému synu: „Raději bych tě viděla mrtvého, než aby ses měl dopustit těžkého hříchu“.

Když si člověk umínil vážně se oddat dokonalému křesťanskému životu, doporučuje Jaegen z vlastní zkušenosti pro všechny začátečníky: stanovit si pevný rozvrh dne. Na prvním místě to bude modlitba ranní, před jídlem a po jídle, je-li to možné i účast na mši svaté. Večer krátké zpytování svědomí. Denní práce musí býti konána svědomitě. Večerní zpytování svědomí nám právě ukazuje, zda byla konána skutečně poctivě a v čem je nutno se polepšiti.

A ještě jednu důležitou radu dává Jaegen: najít si zpovědníka, který by nás vedl. Musí to být kněz, k němuž máme neomezenou důvěru, k němuž máme snadný přístup, abychom se s ním mohli radit o záležitostech své duše. Jaegen věděl dobře, jaký blahodárný vliv na duši má právě důvěra ke zpovědníkovi. Viděli jsme již, jak si vyhledal hned v mládí kněze, kterému svěřoval všechny své duchovní záležitosti. Tento kněz vlastně byl nástrojem Božím, který vznítil v Jaegenovi onu svatou touhu po křesťanské dokonalosti. Je zřejmé, že častější při-

jímání svátostí má pro duši neocenitelný význam. Bez svátostí je naprosto nemožno postupovati v duchovním životě. Proto Jaegen daleko dříve, než byly vydány dekrety o častějším svatém přijímání, přistupoval častěji ke stolu Páně, aby v Eucharistii načerpal síly pro svůj duchovní život.

Když udal tento program pro začátečníky, varuje je, aby z malicherného důvodu nic nevynechávali ze stanoveného rozvrhu. Neboť každé malé opominutí znamená vlastně ochabnutí ve svých rozhodnutích.

Až se člověk takto vyzbrojí, může se vydat na cestu dokonalosti. K této cestě je třeba se obrniti velkou trpělivostí. Běda těm, kdo si myslí, že prvním rozběhem dosáhnou vrcholu dokonalosti. Unaví se zbytečným tápáním, když se jim věc nedaří tak, jak by si sami přáli, znechutí si další postup a obyčejně se vracejí zpět. Jaegen nás poučuje, jak je třeba postupovat. Protože sám na sobě vyzkoušel, co je třeba konat, podává nám věc docela prakticky. Výstup k výšinám dokonalosti přirovnává k výstupu na strmou, vysokou horu. A praví, že není radno hned na počátku si vytýčit za cíl nejvyšší vrchol hory. Je dobře mít jej sice v patrnosti, avšak určit si také nějaký bližší, snadněji dosažitelný cíl. A když jsme u toho, určíme si opět nějaký podobný cíl a tak pozvolna se přiblížíme a konečně staneme na vrcholu. Je v tom kus praktické psychologie. Neboť nevidí-li člověk ihned výsledky své práce, zesmutní, zdá se mu, že pracoval nadarmo. To proto, že naše smysly chtějí nabýt také jakéhosi přesvědčení o vykonané práci. Tak je tomu i v duchovním životě. Určíme-li si ihned nejvyšší cíl a nevidíme-li dlouho žádného výsledku, snadno se nám může státi, že nás omrzí práce, která se nám zdá marná, bezvýsledná. Proto je velmi užitečné určit si vždy nějaký cíl bližší, snadno

dosazitelný, abychom, jakmile ho dosáhneme, mohli býti ujištěni, že jsme nepracovali a ne-namáhali se nadarmo.

Snad se to zdá někomu příliš namáhavé stále postupovat a stále nebýt spokojen se sebou samým. A přece Jaegenův život nám ukazuje, že to není nic nemožného. A Jaegen s jakousi hrdou mužností praví: „Má-li člověk trochu dobré vůle a trochu si důvěřuje a spoléhá-li na Boží pomoc, může odvážně stoupat.“

V Evangeliiu čteme, jak Kristus Pán mluví o cestě k dokonalosti a praví, že je to cesta strmá a úzká a že je málo těch, kteří se dají touto cestou. Jaegen říká, že je sice velmi mnoho těch, kteří si umíní vésti dokonalý křesťanský život, ale čím více se stoupá, tím více těchto horlivců ubývá. Neboť obtíže a překážky, stavějící se v cestu, mnohé odrazují. A přece, myslíme-li to vážně se svou duší, není nám dovoleno vracet se z této cesty, k níž jsme povoláni vlastně už křtem svatým, kdy jsme se stali údy mystického těla Kristova. Neboť ono tajemné tělo Kristovo nepotřebuje suchých větví, nýbrž ratolestí svěžích, majících se čile k životu.

Odhodlá-li se člověk k této cestě, musí být připraven na boj. Tělo, svět i ďábel zrazují člověka od této cesty. Každý svým způsobem. Přicházejí různá těžká pokušení. Jaegen praví: „Není třeba se lekat. Pokušení a různé zkoušky, které Bůh na nás sesílá anebo na nás dopouští, jsou jen k tomu, aby se z nás stali silní zápasníci... Pokušení jsou jen příležitost, kdy můžeme ukázati Bohu, že ho milujeme.“ Jest třeba však postavit se zde rozhodně, neváhat. Buď se rozhodnout bojovat s pokušením a pak s pomocí Boží je překonat; anebo prchat, cítíme-li se slabí. A člověk si nesmí pohrávat s pokušeními, aby neupadl ani do lehkého hříchu. Jak byl Jaegen v této věci opatrný, slyšíme z je-

ho spisu: „Nehleď na lehký hřích jako na maličkost. I když nenese s sebou tak těžkých následků jako hřích těžký, přece jen je velkou překážkou ve snaze po dokonalosti. Každý dobrovolný hřích, i když je lehký, ukazuje určitou bezohlednost vůči Bohu, kterou netrpíme ani ve společenském styku mezi lidmi.“

Ptáme-li se Jaegena, jaké nám doporučuje zbraně proti pokušením, jakých zbraní užíval on sám, poukazuje nám především na modlitbu: „To buď tvým hlavním úkolem životním: mnoho a pokud možno dobře se modlit!“ „Čím lépe se člověk umí modlit, tím blíže je mu Bůh, tím živěji pocituje blaživou blízkost svého Pána a Mistra.“

A nezapomíná zde na tu, která rozdrtila hlavu hada pekelného. Práví: „Snaž se získati pro sebe Marii. Musíš pevně věriti její moci a dobrotě, důvěřovati neochvějně její přimluvě a milovati ji opravdu dětinnou a uctivou láskou. Mezi nejdůležitější a nejúčinnější prostředky, které nám pomáhají v zápase s pokušeními, patří také svaté přijímání. Když jsme ve sv. přijímání přijali Krista, pak nebojujeme už my sami proti knížeti temnosti, nýbrž on s námi. Různá umrtvování a posty jsou výbornou pomocí k pěstění duchovního života. Nesmí se ovšem zapomínat, že jsou to jen prostředky, nikoliv cíl. Nejúčinnější zbraní je stálá myšlenka na přítomnost Boží. „Vědomí, že Pán je všude a že ti rád pomůže, že tě nenechá pokoušeti nad síly, nýbrž že se zvláštní pozorností patří na tebe v tvých bojích a mile na tě patří, jestliže z lásky k němu bojuješ statečně, posílí tvou křesťanskou odvahu, zažene tvé úzkosti a uvidíš, jak budeš patřit s veselou a klidnou tváří vstříc budoucím bojům. Koho by ses bál, když Bůh je ti tak blízko?“

Je-li si člověk ještě k tomu vědom, že má svého anděla strážného, vidí, že má dosti po-

mocníků, kteří ho neopouštějí v jeho boji. Ne-zůstává sám, nechce-li sám zůstat.

Jaegen zde mluví ze své vlastní zkušenosti. Proto vlastně zde listujeme jen stránkami jeho duchovních knih, neboť víme z jeho úst, že nejdříve sám prožíval to, co se odvážil napsat. Proto jsme se omezili jen na jakýsi přehled jeho hlavní a vlastně nejdůležitější knihy pro katolíky-laiky.

Napíše-li theolog knihu o duchovním životě, zůstává tato kniha obyčejně u laiků nepovšimnuta. Neboť jsou u lidí různé předsudky, jak jsme se již zmínili; řekne se třeba, že kněz tak musí psát, že svatost je jen pro kněze a řeholníky atd.

Zde však Jaegen-laik píše laikům. Píše jen to, co sám prožil. A tím vlastně dokazuje všem laikům, že je možno stát se dokonalým i ve světě. Píše o bojích, které sám musel podstoupit. Jestliže ho neodradila tato tvrdá cesta k dokonalosti, plyne z toho, že to není cesta nemožná. Pročítá-li laik Jaegenovy knihy o duchovním životě, měl by si vzpomenout na slova sv. Augustina: Když mohli jiní a jiné, proč ne ty, Augustine? Když člověk tak zahrnutý prací dovedl uprostřed svých všedních starostí pozvednout svou duši a popřát jí oddechu na výsluní Boží lásky, proč bych to nemohl dokázat já? Je jisto, že mnozí z těch, kteří pročetli knihy Jaegenovy, řekli totéž, co kdysi učedníci Páně řekli o řeči Kristově: Tvrdá je řeč tato a kdo ji může snést? A odešli. Snad mnozí pohrdli i knihami a radami Jaegenovými. Ale jsou to knihy plné porozumění pro životní potřeby křesťana, chtějí jen a jen pomoci člověku k záchraně duše.

Jaegen-laik se pokusil o jakousi soustavu duchovního života pro laiky. Svou povahou i povoláním to byl člověk praktický; proto se nezabývá různými teoriemi duchovního života,

nýbrž po vytčení cíle ihned ukazuje, co má člověk — postavený do jakéhokoliv oboru a zaměstnání — konat, aby došel kladného výsledku. A tyto spisy jsou vlastně životopisem jeho duchovního výstupu. Napřed jednal, pak psal; psal, co konal. I v tom se ukazuje jako opravdový muž.

Ve svých radách, které podává v knihách duchovního života, zdůrazňuje, abychom se snažili co nejvíce poznat Boha a jeho dokonalosti. Je zřejmé, že nemůžeme milovati to, co neznáme. Chceme-li Boha opravdu milovat, musíme se snažit prohloubit své vědomosti o Boží lásce, milosrdenství, dobrotě atd. Praví, že člověk má uvažovat o Boží velebnosti a velikosti, jak se o ní dovídá z víry a přírody. Modlitbou, slyšením slova Božího, dobrou náboženskou četbou se má stále více a více snažit o důkladnější a hlubší poznání Boží dokonalosti. Velmi k tomu napomáhají úvahy o životě a zvláště utrpení Ježíše Krista. Zde člověk poznává nejvíce Boží lásku, která se dala přibít na kříž, jen aby lidi zachránila od záhuby.

Těmito úvahami člověk pozná pravdu evangelia: Tak Bůh miloval svět, že neušetřil ani svého vlastního Syna... A z těchto rozjímání o lásce Boží se ozve v duši pocit vděčnosti a nezměrné lásky vůči Bohu. Pak se nám nebude zdát modlitba nudná, neboť si vždy uvědomíme, že rozmlouváme se svým nebeským dobrým Otcem, který nás miluje a o nás pečuje. Bude zde poměr dítěte k Oci.

Těmito úvahami dospějeme k nezměrné lásce ke Kristu. Když uvážíme, co vše pro nás vykonal, pak se v naší duši ozve rozhodnutí: Za lásku lásku! A pak se nebudeme varovati hříchu ze strachu před tresty, nýbrž z lásky k Bohu. Rozhodnutí: sloužit Bohu t. j. plnit jeho vůli bude skutečně účinné. V nejrůznějších povoláních se projevuje toto plnění vůle Boží svě-

domitě vykonávanou prací. Člověk má býti spokojen se vším, co Bůh na něho sešle, ať už je zde zdraví, nemoc, štěstí, neštěstí, majetek, chudoba. Má býti spokojen s postavením, které zaujímá, neboť tím vším — praví Jaegen — nejlépe oslavíš Boha. Tím ukazuješ, že se zcela ztotožňuješ s jeho vůlí. A když se cvičíš v této odevzdanosti den ze dne, a hodinu co hodinu, nakonec skoro ani nepozoruješ, že nekonáš to, co sám chceš, nýbrž to, co chce Bůh. To je pak uskutečnění smyslu slov Otčenáše: Buď vůle tvá.

To je Jaegen ve svém duchovním životě. To, co radil, sám uskutečňoval. Vidíme z jeho života i spisů, že to byl člověk hluboce věřící, vzdělaný a zkušený. A jeho příklad ať svítí všem laikům. Když mohl on kráčet cestou dokonalosti, proč ne já, proč ne ty?

V S O U K R O M Í.

Pravou tvář člověka poznáme správně až z jeho soukromí. Mnohý člověk bývá jiný na venek, kde se rozplývá dobrými skutky a laskavými slovy, jiný doma, kde se nemůže snést ani se svými bližními. Toť maska dnešního světa. Navenek okrášlena lákavým třpytem, uvnitř pustá a nevlídná prázdnota.

Něco jiného vidíme u světců. Čím více poznáváme jejich soukromí, obyčejně velmi skromné na požadavky tohoto světa, tím více vyrůstá před námi zář jejich svaté osobnosti. Zvláštní nadpřirozené posvěcení padá na vše, co konají a mluví. Z jejich života dýchá láska, která zapaluje a povznáší třeba i prostinké věci.

Podobná svatá zář vychází ze života Jaegenova. Názory, které vložil do svých knih uplatňuje v celém svém životě. Zde několik ukázek:

„Pracuj podle přesného životního plánu, vše, i maličkosti konej podle stanoveného rozvrhu. V životě zachovávej pevný pořádek, pravidelnost a přesnost. I v duchovním životě je nutný a to ještě více takový pořádek. Nic neponechávej náhodě. Volnou chvíli věnuj užitečné práci.

Modli se denně, třebas krátce, a zbožně, a pokud možno vždy na kolenou. S Bohem začíněj každé dílo a s Bohem je též ukončuj, toť nejkrásnější životní snaha.

Nikdy nezapomínej na přítomnost Boží, proto na ni často mysli. Modlitby při jídle nevynechávej nikdy, ani doma ani ve společnosti. Můžeš se vždy pomodlit před jídlem i po jídle,

třebas potichu a nenápadně. Takovou modlitbou více oslaviš Boha, než kdybys odříkával desetkrát delší modlitby.

Sílu pro všechnu práci a pro všechno své myšlení čerpej v Eucharistii. Proto se snaž býti každodenně přítomen mši svaté. Přistupuj často, a pokud možno, denně k sv. přijímání.

Své povinnosti v povolání plň svědomitě, abys mohl býti ostatním vzorem. Pravá zbožnost může kvésti v každém stavu a povolání.“

Tyto zásady jsou pilíře, na kterých Jaegen staví celý svůj život. Nic jej nemůže odraditi od předsevzetí, které jednou učinil. Tím můžeme teprve pochopiti jeho prostý, neúnavný a přece plodný život.

Zvlášť zajímavá skutečnost vystupuje z jeho života, že totiž zůstává svobodný až do smrti. Jistě by mu nebylo zatěžko naléztí dobrou družku života. Byl přece ihned po ukončení studií finančně zajištěn, měl skvěle honorované místo. A rodiče by sami rádi viděli, aby se ještě za jejich života oženil. Přece však zůstává svobodný. Neučinil tak jako mnozí, aby se vyhnul obětem a z pohodlnosti, nýbrž chce býti volný, aby se mohl věnovati více službě Boží.

Hle, jak krásný příklad pro všechny, kteří brojí proti kněžskému celibátu! Zde vidíme, že jej zachovává světský člověk, jen aby mohl sloužit svému Pánu a svým bližním a není mu to těžké. A on není sám. Mnoho lidí všech stavů a povolání pochopilo tuto vznešenou myšlenku a zůstávají samotni z lásky k Pánu Bohu a ve snaze o dokonalejší život. Když v jeho knihách čteme kapitoly o svobodném stavu, cítíme zvláštní teplo, vyzařující z obhajoby tohoto stavu. Stačí uvést tento výrok z jeho knihy: „Náš Pán má nekonečné zalíbení v takovém člověku, snažícím se umrtviti svou tělesnost, jen aby náležel více svému Pánu. Tak slouží ve všech stavech nemálo duší, které se zaváza-

ly nebeskému Ženichovi slibem čistoty. Takoví lidé mohou učiniti z lásky k Bohu a pro své bližní mnoho duchovního i tělesného milosrdenství. Jejich okolí i celá společnost mají užitek z jejich života a modliteb. Nemají žádných rodinných povinností, takže po vyřízení záležitostí svého povolání mohou se věnovati modlitbám, skutkům milosrdenství, k oslavě Boží a podpoře všech lidí.“ Tímto výrokem dokonale odůvodňuje své rozhodnutí, vyplývající ze snahy po větší dokonalosti.

Všimněme si nyní jeho vlastní osobnosti a života soukromého. Až do r. 1870 bydlí u svých rodičů v Trevíru. Splácí jim jejich lásku jako dobrý syn, nezapomíná nikdy na jejich oběti. Když dostal místo v hutích a strojírnách Friedrich Vilém v Siegburgu u Kolína nad Rýnem, odstěhoval se nerad do Siegburgu. Úplně sám v neznámém prostředí zařizuje si byt velmi prostě a tráví tam své volné chvíle při práci pro dělníky a katolické spolky, s kterými se ihned seznámil. Tyto hodiny počítá ve svých pamětech k nejkrásnějším chvílím svého života. Každý den vidí obyvatelé zbožně klečeti vysokého úředníka z továrny v poslední lavici tamního kostela. Nechybí nikdy ani v největších mrazech a každodenně přikleká s největší usebraností k stolu Páně. Brzo poznali i nejzarytější odpůrci Jaegenovi, že od takového zbožného života ho nedovede odradit ani noční směna, kterou mu s počátku dávali. Často viděli, jak Jaegen spěchá z noční směny přímo do kostela a pak bez snídaně počíná znovu pracovati s novou chutí, třebaš velmi unaven. Mnoho dělníků získal tak nejen zpět do svaté Církve, nýbrž naučil je obcovati každodenně mši svaté a přijímati často sv. svátosti.

V restauraci, kam chodil denně na skromný oběd, modlil se zjevně před jídlem i po jídle. Všichni hosté znali jeho velký kříž, kterým za-

čil modlitbu u stolu a který upozorňoval na Jaegenovu otevřenou zbožnost. Večeři a snídani si připravoval až do svého stáří úplně sám. Ani v úklidu nepotřeboval pomoci. Vždy dobře a pečlivě oblečen, jak to vyžadoval jeho stav; přece však nebyl ničím nápadný. Jeho povaha a krásná duše byla v souladu s jeho postavou, která, ač nenápadná, přece každému imponovala.

Denní pořádek, určený pro kancelář, soukromý život a náboženské povinnosti, dodržoval velmi svědomitě. Sebe lepší společnost, sebe naléhavější domluvy jeho přátel ho nikdy neodradily, aby nešel v deset hodin večer domů. Vždycky měl na paměti, že ráno musí na mši sv. a přistoupí k sv. přijímání. „Politisovat, čísti noviny a vysedávat dlouho do noci v hostincích při pití a při kartách jest pro křesťany, kteří se snaží dosáhnouti větší dokonalosti, velmi nebezpečné. Podle toho, jak křesťan užívá svého volného času, je vidět, jakého ducha má.“ Takto vždy odpovídal všem, kdo se mu vysmívali, neznajíce jeho život.

Měl stále na paměti heslo, které měl napsáno i na pracovním stole: „*J sme ve světě, ale ne ze světa.*“ Přece však mu nebyl svět cizí, i když se vždy nejvíce snažil dojít dokonalosti. „Duchovní život“, píše, „není tak smutný, jak jej svět dělá; nesmí se však zapomenouti na čisté potěšení a na radosti, jež jsou ze světa.“ Tento Jaegen, na sebe přísný v duchovním životě, skoro asketa, byl však vždy milým společníkem. Vždy veselý a přece ne mnoho-mluvný dovedl ve společnosti svým humorem pobaviti i největšího mrzouta. „Nikdy bych nevěřila“, píše o něm jedna dáma, „že přísný pan Jaegen jest tak příjemný společník.“ U svých přátel z mládí byl oblíben jako dobrý kamarád a v jejich rodinách býval častým hostem. Byl oblíben zvláště u dětí. Nikdy nesměl chy-

běti na žádné rodinné slavnosti svých známých a při svatbách byl vítaným řečníkem. Vždy dovedl pobaviti a nikdy neopomněl poučiti, když toho bylo potřebí zvláště v náboženských otázkách. O svém duchovním životě nikdy nemluvil. Byl jako pochodeň, všude šířící světlo a sama se stravující v žáru. Kamkoliv přišel, všichni cítili, že vchází milá, jemná bytost, skoro nadpřirozená a přece jedna z nich, šířící kolem sebe jen dobro. Prostota a něžnost zářila z jeho řeči.

To byl Jaegen. Moderní člověk svým vystupováním, svatý svým životem a příkladem. Chybičky, pramenící z temperamentní povahy, které se ve stáří objevují jako pedantičnost v povinnostech a ve starosti o zdraví, jsou následek odpovědných míst, která zastával po celou řadu let. Přibližují alespoň jeho postavu každému, kdo chce viděti v Jaegenovi člověka, který bojuje proti svým hříchům a který neklesá, když nedochází hned svého cíle.

Jaegenův soukromý život, toť pravá idyla křesťanského života, spojující hluboký duchovní život s radostmi tohoto světa. Něco podobného může dokázati jenom zdravá zbožnost, křesťanské učení a křesťanská víra, která se někdy ve svých požadavcích zdá tvrdá a přece je plná radosti, veselosti, dobrotivosti a laskavosti. Ovoce Ducha jsou: Láska, radost, mír, trpělivost, laskavost, dobrota, důvěra, skromnost a čistota. (Gal. 5, 22.)

U C Í L E.

Více nežli hlučnou činností působili svatí v tichosti a ve skrytu pozorování pouze okem Božím. V tiché práci jsou spalováni v lásce k Bohu a ke Kristu a v lásce k svým spolubližním. Od oltáře jejich srdcí stoupají jejich prosby za lidstvo a za Církev vzhůru k trůnu Božímu. Činí rádi pokání za hříchy celého světa a způsobují, že Bůh netrestá lidstvo za urážky Boží spravedlnosti. Nikdy nemyslí na sebe úzkostlivě, nýbrž vždy na Boha a na bližní. Mají na zřeteli slavo Spasitelova: „Hledejte nejprve království Božího, a všechno ostatní vám bude přidáno.“ Tato vřelá slova Spasitelova vedou Jaegeny od prvního vystoupení jako studenta ve funkci bratra sv. Vincence až na smrtelné lůžko.

V horlivé a odpovědné práci a starosti o svou duši zapomíná skoro na svou nemoc. Nepozoruje, že stárne. Stále a stále silnější nervové bolesti hlavy nutí jej, aby se vzdal úřadů, které ještě zastával. Silný a tvořivý duch Jaegenův odporuje a nevzdává se; ale tělo ochabuje stále více. Když trestající ruka Boží spravedlnosti dopadá neúprosně na hřešící lidstvo a světová válka, zachvacující celý svět, rozpoutala se úplně, stojí Jaegen takřka nad hrobem, zesláblý, nemocný. Již by chtěl odejít k svému Spasiteli.

Pohledme do jeho knihy „Mystický život“, jak píše o sobě a svém stavu: „Duše nemocného a starého služebníka, unavená světem, táže se jednou svého Pána: „K čemu mne ještě ne-

cháváš zde na zemi?“ A Spasitel odpovídá: „Abys se mnou prosila mého Otce.“ „A o co mám prosit, o to, co máš na svém srdci nebo co bych si přála já?“ „O to první“, odpovídá Spasitel. A na jiném místě vypravuje: „Duše, spojená v mystické jednotě se Spasitelem, táže se ho: „Co mám činit, když pro duševní a tělesnou slabost nemohu již pro tebe pracovat?“ A Spasitel odpovídá: „Pak můžeš toužiti po spojení se mnou v nebesích, jako já toužím po spojení s tebou.“

Tak ještě pracuje jeho duše v posledních chvílích své pozemské cesty a touží po dokonalosti, i když tělo se zmítá v horečkách a srdce se ponenáhlu zastavuje. Když příšera války je nasycena mnoha oběťmi a na bojištích světové války doznívá třeskot zbraní, zhoršuje se Jaegenův stav tak, že musel být odvezen do nemocnice Milosrdných bratří ve svém rodném městě. „Pracovat již nemohu, ale mohu se modlit a trpět“, píše svým přátelům z nemocnice. Zde, vzdálen poněkud rušivých událostí, valících se na jeho vlast, chápe se práce. Na lůžku, podepřen píše dopisy přátelům, dává do pořádku své pozemské záležitosti. Mnoho pamatoval v životě na chudé a kostely, a nemaje blízkých příbuzných, odkazuje všechn svůj majetek chudým, nemocnicím, které podporoval, a kostelům, které biskup Korum vystavěl s jeho pomocí. V té době dává ještě rukopis k třetímu vydání knihy „Mystický život“ a několik týdnů před smrtí dělá korekturu k pátému vydání knihy „Boj o nejvyšší dobro“. Následkem válečných poměrů vycházejí tyto knihy velmi pozdě, když jejich spisovatel dávno dobojoval svůj vítězný boj na této zemi a dosáhl nejvyšší dokonalosti.

V modlitbě a trpělivosti připravuje se na věčné spojení se svým Spasitelem. Ještě v plném vědomí dává rozkazy pro svůj pohřeb. Má býti

podle jeho přání prostý, bez okázalostí. Hlavně ať nezapomenou v modlitbách, ve mších svatých na něho ti, které o to prosil a které podporoval.

Poslední záchvěvy války doznívají. Milosrdná ruka spravedlnosti Boží uklidňuje národy. Znovu vychází hvězda míru. Když do Trevíru, rodného města Jaegenova, vstupují první francouzští vojáci, odchází duše Jeronyma Jaegeny, inženýra a bankovního ředitele, k svému Pánu. Konečně bolest jeho srdce je vyplněna a zaznívá hlas Spasitele, jenž ho volá. Konečně vstupuje Jaegenova duše do „domu věčnosti“, jak nazývá ve svých spisech nebe, do domu, který si s pomocí milosti Boží vystavěl svým životem a snahou během svého pozemského putování. Bylo to 26. ledna 1919.

Zpráva o smrti dobrodince a rodáka města roznesla se městem jako blesk. Každý cítil, kdo odchází z jejich středu a koho v něm ztrácejí. Dělníci všech továren zastavují práci a pláč nad zastáncem svých práv. Bohatí truchlí skloněni před jeho životem, který vyniká před nimi posílen majestátem smrti. Není nikoho, kdo by v něm něco neztrácel. A ačkoliv Jaegen si přál býti pohřben zcela prostě, nikdo nemůže zabránit tomu, aby pohřeb se nepodobal triumfálnímu průvodu. Celé město, celý kraj přichází se s ním rozloučit. Město samo staví nad jeho hrobem pomník. Nezapomíná na svého rodáka. Prostý pomník s křížem, jak si sám přál, kryje tělesnou schránku toho, jehož duše došla věčné slávy. Na hrobě si dal vyrytí tento nápis:

Ježíš! Maria! Josef!
Zde v Pánu odpočívá
J e r o n y m J a e g e n,
bankovní ředitel.
Narozen 23. srpna 1841.
Zemřel 26. ledna 1919.
Můj Ježíši, milosrdenství.

Tak očekává tělesná schránka Jeronyma Jaegena své slavné vzkříšení.

J A E G E N A M Y.

V knize „Boj o nejvyšší dobro“ vyzdvihuje Jaegen na prvé místo hlavní povinnost všech křesťanů: snahu dosíci pokud možno největší dokonalosti. „Tvůj ideál budiž snaha po největší dokonalosti zde na zemi.“ Toto heslo žije i v jeho životě. Žádné povolání nemůže katolíkům bránit v uskutečňování tohoto ideálu.

V tom se jeví význam Jaegenův pro dnešní dobu. Slova Spasitelova „Hleďte nejprve království Boží, a ostatní vám bude přidáno“ (Mat. 6, 33.), mají stejný význam, ba ještě větší v dnešní době. Podle těchto slov řídil Jaegen svůj život s důsledností a silou, které se musíme obdivovat, poněvadž vše konal za velmi nepříznivých podmínek pro takový život. Inženýr a ředitel banky na cestě po dokonalosti není věru lehká snaha. Ale s pomocí Boží dospívá přece k vysokému stupni dokonalosti. Vnějšíkem člověk ze světa v dobrém slova smyslu, svým vnitřním životem svatý muž. Naplněn láskou Boží obětavě miloval své bližní a trpělivě pracoval pro dobro všech lidí.

Stává se tak světlým ukazovatelem na cestě k dokonalému životu všem laikům. Každý člověk, prodchnut láskou k Bohu, může věnovati svou vůli Bohu, neboť není většího štěstí na zemi ani na nebi než poznávati Boha a milovati jej nade všechno.

Jaegen má pro dnešní dobu zcela zvláštní význam pro svůj dětský a srdečný poměr ke Kristu. Když ve svých knihách mluví o Spasiteli, vyzařuje z každého slůvka jeho láska

k Němu. Jak krásně mluví o následování Krista a o přátelství s ním. „Daruj Spasiteli své srdce, celou svou bytost, všechny duševní i tělesné schopnosti. Řekni mu, že jej chceš cele milovati. Daruj se mu denně, třebaš jen krátkou chvilkou na něj mysli.“ (Mystický život.)

Ještě dlouho před dekretem sv. Otce Pia X. o denním sv. přijímání přijímal denně svého Božského Mistra, aby tak dokázal lásku k Spasiteli.

Takový člověk musí svým zjevem působiti na každého. Jeho vzor musí nadchnouti k následování, musí zapáliti naše srdce větším zářem lásky k Bohu i k bližním. Vždyť „lásku Kristova nás nutí“. (2 Kor. 5, 14.)

Ano, nutí nás k spolupráci pro rozšíření království Božího v duších svých bližních. Tolik je otázek v duchovní správě, které se nemohou vyřešit bez spolupráce laiků, tolik je zdánlivě již ztracených míst, kam mohou vkročiti jen laici. Nuže, zde je práce pro laika, aby dokázal svou lásku ke Kristu. Dobrý laik zmůže často svým příkladem a slovem více nežli nejlepší kázání slavného kazatele v chrámech. Modlitba laiků, obětovaná sv. přijímání a mše sv. za blaho farnosti a jejich potřeby vykonají divy. Nejen, že trestající ruka Boží spravedlnosti se zastaví, ale takovou spoluprací přivede se k rozkvětu náboženský život. Jedině Bůh ví, co vykonají takoví laici a co tak vykonal Jaegen k blahu svých bližních a pro rozšíření království Božího na zemi. Jest skutečně mužem spravedlivým svým životem a jednáním, o kterém praví žalmista Páně:

Blaze muži, který nikterak
podle rady bezbožných nechodí,
na cestu hříšníků nevstupuje,
ve sboru posměvačů nesedá:
ale v zákoně Páně má zálibu svou,

v zákoně jeho přemýšlí ve dne v noci,
Jako strom bývá, štípený
u tekoucích potoků,
jenž dává ovoce časem svým,
jehož listí neuvadá:
všecko, co podniká, daří se....

Žalm 1. (Hejčlův překlad.)

J A E G E N U T Ě Š U J E T R P Í C Í .

(Z knihy „Boj o nejvyšší dobro“.)

Bůh posílá utrpení, aby nás přesvědčil, že je neseme jako pokání za své hříchy nebo hříchy jiných. Nebo posílá tělesná a duchovní utrpení, abychom se cvičili ve ctnostech, neboť jen bolestí a bojem se stává duše odolnější a statečnější. Nebo posílá bolest, abychom hrdinně mu ukázali svou lásku.

Lásku k Bohu můžeme ukázati slovem, nebo ještě lépe skutkem. Nic nedokáže pravost a velikost naší lásky tak jako přijetí bolestí, které on sesílá. Utrpení hraje proto důležitou roli v duchovním životě.

Dobrovolná utrpení, snášená z čisté lásky k Stvořiteli, jsou nejkrásnější cvičení duší milujících Boha, které následují Spasitele.

Žádného utrpení se neboj. Spasitel miloval utrpení, po nich toužil a svým příkladem ukázal, že ani my se nemusíme bát utrpení. Bůh rád patří na ty, kteří mu i v nejtěžších chvílích zůstávají věrni.

Duchovním utrpením, tělesnou bolestí, zkouškami a hořkostí pomůže ti Bůh potlačiti falešného ducha lidského, zlého ducha světa a ďábla, a duše tvá bude stále krásnější v očích Božích.

Ne v klidu duchovní útěchy, ve vznešených myšlenkách a sladkých pocitech je znamení pravé lásky, ale v láskyplném přijetí starostí a bolestí, které nám dává Spasitel jako krůpěje svého potu.

Nadpřirozené štěstí koření hluboko v duši lidské a nemůže býti odstraněno přirozenou bolestí.

Máme-li důvěru v Boha, pak mohou přijíti i těžké a chmurné časy, může býti náš protivník sebe silnější, my neklesneme, když naše dílo je věc Boží. Důvěra v Boha vyjasní mysl a posilní vůli.

Nebe je místo božského klidu a nebeské radosti v Bohu, země je místem bojů a utrpení pro zájmy Nejvyššího. To musíme míti vždy na paměti. Srdnatě musíme přijmouti kříž od Boha seslaný, s trpělivostí jej nesme a Spasitele následujeme. Jinak nemá ceny naše důvěrné přátelství s Ním.

O B S A H :

Úvod	5
Mládí	7
Ve školách	10
V povolání	15
Veřejný život	21
K výšinám	29
V soukromí	41
U cíle	46
Jaegen a my	50
Jaegen utěšuje trpící	53

V Í T Ě Z O V Ě
5. svazek VII. ročníku
Antonín Vlasák:

JERONYM JAEGEN,
INŽENÝR A ŘEDITEL BANKY

Vydáno za redakce
P. dr. Antonína Čaly O. P.
v květnu roku 1940.
Tiskem Valašské tis-
kárný ve Valašském
Meziříčí.

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUI!

ROČNÍK II. (1935):

- č. 1. Dr. Met. Habáň O. P.: *Sr. Aug. Smičková*,
- č. 2. Jiří Sahula: *Ondřej, biskup Pražský*,
- č. 3. M. Weirich: *Bl. Tomáš Morus* (rozebráno),
- č. 4. Sestra Kateřina: *Sv. Vojtěch*,
- č. 5. Sestra Kateřina: *Matka Terezie Schererová*,
- č. 6. Aug. Blaise: *P. Odilo Pospíšil*,
- č. 7. F. J. S. Horák: *Sv. Vincenc Fererský*,
- č. 8. K. Metyš: *Vico Necchi*,
- č. 9. Dr. Alfred Fuchs: *Sv. Bernard*,
- č. 10. N. Svobodová-Chiaroni: *Světla Florencie* (rozebr.).

ROČNÍK III. (1936):

- č. 1. Cyril Šíma: *Pius X.*,
- č. 2. Dr. Joachim Procházka: *Sv. František z Assisi*,
- č. 3. Dr. Em. Felix: *Fr. Xav. Paleček*,
- č. 4. Heda Vávrová: *Žofie Svečinová*,
- č. 5. K. B. Hroch: *Sv. Jan Křtitel de la Salle*,
- č. 6. Vil. Ondráček: *Jindřich Zdík*,
- č. 7. Miloš Krejza: *Bedřich Ozanam*,
- č. 8. Jos. Řezníček: *Sv. František Solano O. F. M.*,
- č. 9. P. Jiří Veselý O. P.: *Bl. Imelda*,
- č. 10. Dr. Alfred Fuchs: *Sv. František Xaverský*.

ROČNÍK IV. (1937):

- č. 1. B. Dlouhá: *Eva Lavallierová* (rozebráno),
- č. 2. F. S. Horák: *Sv. Ignác z Loyoly*,
- č. 3. P. Stan. Špůrek: *P. Vilém Janouschek*,
- č. 4. Dr. Em. Zavadil: *Matt Talbot* (rozebráno),
- č. 5. P. Vojt. Müller: *P. Lacordaire*,
- č. 6. Heda Vávrová SCJ: *Sv. Magdalena Žofie Baratová*,
- č. 7. Sr. Kateřina: *Císař Karel IV.*,
- č. 8. K. Horalík: *Sv. Konrád z Parzhamu*,
- č. 9. K. Trnka: *Dr. K. Sonnenschein*,
- č. 10. K. Chlad: *Železničář Perazzo*.

ROČNÍK V. (1938):

1. J. Lipanský: *Karel Foucauld*,
2. V. Bitnar: *Jan z Jenštejna*,
3. Stan. Jurečka: *Sv. Don Bosko*,
4. P. dr. Prokop Švach O. P.: *Sv. Kateřina Sienská*,
5. Jos. Kunický: *Metropolita J. R. Rutský*,
6. Vil. Ondráček: *Bl. Jan Lohel*,
7. Br. Theofil: *Anna Maria Taigi*,
8. M. Štechová: *Sv. Terezie od Ježíše*,
9. P. Jer. Jurák: *Sv. Basil Veliký*,
10. Boř. Benetka: *P. Stanislav Vydra*,

ROČNÍK VI. (1939):

1. K. Chlad: *Marie Camachová*,
2. Dr. Em. Zavadil: *Karel Bouchard*,
3. Heda Vávrová: *P. Jan Beyzym*,
4. Boř. Benetka: *P. Boh. Balbí*,
5. Dr. Ant. Čala O. P.: *Sv. Albert Veliký*,
6. Chrys. Mastik: *Sr. Maria Fortunata Viti*,
7. Mik. Savčuk: *Sv. Ondřej Bobola*,
8. B. Dlouhá: *Dr. Karel Svoboda*,
9. Br. Theofil: *Marie Wardová*,
10. Jiří Sahula: *Jan IV. z Dražic*.

ROČNÍK VII. (1940):

1. M. Štechová: *Sv. Prokop*,
2. K. Mirwald: *Lo Pa Hong*,
3. F. J. Horák: *Sv. Jan od Kříže*,
4. J. Lipanský: *P. Klement Petr*,
5. A. Vlasák: *Jeronym Jaegen*.

350 K.

Měsíčník Vítězové. Vydává Dominikánská Edice Krystal v Olomouci.
Zaradací odpovídá Dr. R. Dacík, Olomouc. — Tiskne Valašská
tiskárna ve Valašském Meziříčí.

V Í T Ě Z O V Ě

měsíčník životopisů světců a služebníků Božích.

Šéfredaktor: P. dr. Silvestr M. Brait O. P.

Redaktor: P. dr. Antonín Čala O. P.

Vychází 15. každého měsíce, kromě prázdnin.

Redakce a administrace Olomouc, Bernardinská
čís. 14.

Předplatné 30 K ročně.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem
Dominikánská Edice Krystal, Olomouc. Tele-
fon: Olomouc 626.

BYLI JSTE POVZBUZENI zvláště některými životopisy Vítězů k lepšímu životu? Vězte, že i jiní by jimi byli stejně povzbuzeni. Proto je dejte čísti i jiným. Získávejte nám nové odběratele. Jako vhodný dárek k jakékoli příležitosti (k svátku, k biřmování atd.) svým známým předplaťte ročník Vítězů. Lze objednat i dřívější ročníky, nebo i jednotlivé životopisy, pokud nejsou rozebrány. Uvádíme zde seznam dosud vydaných životopisů ve sbírce „Vítězové“, abyste mohli pro své známé vybrat ty nejvhodnější vzory.

ROČNÍK I. (1934):

- č. 1. P. Em. Soukup O. P.: *Bl. Zdislava*,
- č. 2. Dr. Alfred Fuchs: *Bratři Ratisbonové*,
- č. 3. Jar. Šumšal: *Bl. Jan Sarkander* (rozebráno),
- č. 4. Dr. Met. Habáň O. P.: *Sestra Kosatíková*,
- č. 5. Dr. Jan Merel: *Sv. Karel Boromejský*,
- č. 6. Dr. Reg. Dacík O. P.: *Sv. Alžběta od Nejsv. Trojice*,
- č. 7. Prof. K. Hodonský: *Konrado Ferini*,
- č. 8. P. Em. Soukup O. P.: *Sv. Dominik*,
- č. 9. B. Dlouhá: *Sv. Hildegarda*,
- č. 10. Václav Zima: *Sv. Jeronym*.

MIEKE,

nevěsta z Čertovy ulice

VÍTĚZOVÉ

V Í T Ě Z O V Ě

měsíčník životopisů světců a služebníků Božích.

Šéfredaktor: P. dr. Silvestr M. Brait O. P.

Redaktor: P. dr. Antonín Čala O. P.

Vychází 15. každého měsíce, kromě prázdnin.

Redakce a administrace Olomouc, Bernardinská
čís. 14.

Předplatné 30 K ročně.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem
Dominikánská Edice Krystal, Olomouc. Tele-
fon: Olomouc 626.

Ústavy sester dominikánek

v Olomouci-Řepčíně

poskytnou českým dívkám

všestranného vzdělání a
pečlivé výchovy,
která zaručuje čistému mládí
pravou radost a
zdravý tělesný vývoj.

Dnešní doba volá naléhavě po návratu ke kořenům naší národní kultury. Uznává se všeobecně, že tyto kořeny tkví ve staré české a křesťanské tradici. Má-li být zabezpečen zdárný vývoj našeho národa, je třeba zachytit mládež.

KDO TO DOKÁŽE?

Jen ti, kteří v práci v tomto směru věnovali všechny své síly již dříve, než se volání po národní a křesťanské výchově stalo dobovým heslem.

LADISLAV SLOVÁK

MIEKE,
NEVĚSTA Z ČERTOVY ULICE

1940 VÍTĚZOVÉ, OLOMOUČ

Nihil obstat:

P. Aemilianus Soukup O. P., censor ex
officio.

Imprimatur:

Dr. Udalricus Karlík, vicarius generalis.

Olomucii, die 3. Junii 1940. — Nr. 7.347.

MIEKE, DĚVČE Z ČERTOVY

ULICE.¹

V Lurdech před světoznámou jeskyní klečela mladá, bledá dívka s velmi jemnými rysy v tváři a vroucně se modlila. Pomaličku jí proklouzávala mezi prsty zrnka růžence a zdálo se, jako by přímo mluvila s Matkou Boží.

Belgická stužka, která zdobila její halenku, stále více přitahovala faráře k jeho krajanec: „Máte bolesti?“

„Trochu.... plíce, srdce....“, odpověděla mdlým hlasem poutnice.

„Jen odvahu, trpělivost, budu se za vás modlit. Jsem také Belgičan.“

Nemocná se usmála a poděkovala mu pohledem, který říkal více než slova.

*

O čtrnáct dní později přijel farář do Bruselu. Chtěl vyhledat malou nemocnou z Lurd. Těch několik slov, která vyměnil s děvčetem v Lurdech, na něho velmi působilo. Když však přijel do Bruselu, uvědomil si, že velmi málo zná její rodinné poměry. Po krátkém rozmýšlení koupil několik hroznů.

Podíval se ještě rychle na maličký lístek s adresou nemocné, který již několikrát skoro ztratil. Potom se dal na cestu k obydlí mladičké nemocné. Když přišel před dům, v němž měla bydlet, podle vzhledu domu poznal, že rozhodně malá nemocná nemá na růžích ustláno.

¹ Mieke a Nel, hlavní osoby tohoto životopisu, jsou bruselské zkratky křestních jmen, Marie a Emanuel.

Zazvonil. Přišel mu otevřít mladý muž v pracovním obleku. Optal se ho, zda v tom domě bydlí nemocná. Když dostal kladnou odpověď, šel za mladíkem po tmavých schodech nahoru. Cestou několikrát klopýtl, poněvadž na schodech byla velká tma. Konečně mladý muž otevřel dveře do maličké, ale velmi čisté kuchyně.

„Vedle je ložnice, vstupte jen.“

V docela obyčejné posteli se posadila nemocná, aby pozdravila neznámého návštěvníka, kterého teprve za několik okamžiků poznala.

„Promiňte, prosím, pane faráři, že jsem vás ihned nepoznala“, a při tom ukázala na svoje čelo. „Prosím, posaďte se.“

Farář se posadil a nemocná z Lurd mu představila mladíka, který mu předtím otevřel dveře.

„To je Nel. Já sama se jmenuji Mieke.“

„Vy jste asi z Marolles?“

„Ne, ne“, odpověděla Mieke. „My pocházíme z Čertovy ulice.“

„Jaký je v tom rozdíl?“

„Velmi jednoduchý! Když se bijí v Marolles, vyhazují se dveřmi, ale u nás v Čertově ulici oknem.“

Toto vysvětlení vzbudilo farářovu zvědavost, a proto po několika dnech přišel do Čertovy ulice, aby se podíval, jak tato městská čtvrť vypadá. Hned na začátku potkal hokynářku a otázal se jí na vysvětlení.

„Proč se této čtvrti říká Čertova ulice?“ Hokynářka se podívala nedůvěřivě na faráře, ale za chvíli spustila stavidla své výmluvnosti.

„To je přezdívká z dob, kdy tato čtvrť měla velmi špatnou pověst. Na velké slavnosti, která se každoročně pořádala, nesli čtyři mužové na nosítkách čertovu sochu, která kdysi stávala na hradbách. Na den Nanebevzetí Panny Marie shromáždili se všichni obyvatelé slavnostně

oblečení a vzorně připraveni na čertovu slavnost. Jeden rok slavili čertovy křtiny, následujícího roku zase jeho svatbu. Tu vždycky musela některá paní vystupovat jako nevěsta čertova. Ve třetím roce byl slavnostní pohřeb čertův. Po těchto čertovských slavnostech se obyčejně strhla rvačka, ve které soupeři jeden druhého obyčejně naházeli do průplavu.“

„Slaví se ještě dnes tato čertova slavnost?“

„Ó ne, to bylo kdysi, nyní máme opravdové procesí! To byste měl vidět, pane faráři, jak si krásně ozdobíme naši čtvrť, když je svátek svatého Antonína.“

„Je bezpečno v této čtvrti?“ tázal se dále farář.

„Skoro úplně, jen některé tmavé uličky jsou nejisté. Do těch se totiž po válce nastěhovali všelijací ničemové a darebáci.“

„Řekli mi, že prý používáte v této čtvrti při stěhování oken na místo dveří, je to pravda?“

Žena se usmála a vysvětlovala dále: „No, skoro je to ještě pravda. Asi před rokem se stalo, že muž podle starého zvyku vyhodil svou paní oknem, a za ní letělo všechno: skříň, postel, židle atd. Asi dvě stě lidí se na to docela klidně dívalo a policie se neodvážila zakročiti. Konečně, co chcete. Dědictví čertovy slavnosti ještě v této čtvrti nebylo úplně zničeno. Jeho obrazek, totiž toho čerta, je v hostinci. Jděte tam, podívejte se na něj. Hostinský je dobrý člověk.“

Opatrně kráčel farář k hostinci a ještě opatrněji vstoupil do místnosti. Skutečně, na stěně visel obraz čerta, o kterém tolik slyšel.

*

V této čtvrti tedy vyrostla Mieke.

„Lidé jsou tu opravdu dobří. Moje bytná mne milovala jako svou dceru. Ano, pane faráři, jsou dobří, ale přece se jich jen strážníci velmi bojí.“

Takto charakterisovala Mieke svoje spoluobyvatele z Čertovy ulice. Souchotiny již držely ve svých drápech obě strany plic ubohého děvčete, a přece jen obličej trpitelky vyjadřoval opravdovou radost a šťastný klid. Bylo jí pětadvacet let, Nel měl šestadvacet. Také jeho obličej vyjadřoval, že musel mnoho vytrpěti a že není velmi daleko vzdálen souchotinám, ale každý, kdo viděl tyto dva mladé lidi, poznal, že oba dva mají zlaté srdce.

D Ě L N I C K É D Ě V Č E.

Další setkání farářovo s Nel a Mieke bylo náhle přetrženo prudkým záchvatem kašle Mieke. Zdálo se, že kašel roztrhne dívčina prsa. Farář se nemohl zdržeti, aby ubohé děvče nepolitoval. Sotva Mieke zaslechla soucitná slova, obrátila se na faráře a řekla: „Nebojte se, pane faráři. Není to tak zlé, to brzy přejde.“

Nel se díval velmi pečlivě na Mieke a tázal se jí láskyplně, zda nechce vody. Mieke přisvědčila a Nel podal jí sklenici s takovou něžností a obratností, že to až faráře udivovalo.

Vždy více a více divil se farář obratnosti tohoto opatrovníka nemocné. Často se v duchu tázal, jak asi dlouho již Nel opatruje svou Mieke, a z čeho žijí. Kašel za chvíli ustal a Mieke prosila za prominutí, že kašel přetrhl rozhovor. Farář viděl, že nemocná potřebuje klidu. Před odchodem se zeptal Mieke, zda něčeho nepotřebuje anebo čím by jí mohl způsobit radost.

Mieke potřásla hlavou a vesele dodala: „Ne, nepotřebuji nic. Mám všechno.“

Farář nebyl přesvědčen, znal už zdrženlivost obou mladých lidí a proto se jich jen zeptal, zda smí zase přijít.

„Ale beze všeho,“ pozvala ho Mieke. „Přiďte kdykoliv.“

Trvalo to dosti dlouho, než se farář všechno

dověděl. Jednou se jich otázal, zda je podporují rodiče. Mieke zčervenala a sotva se zdržela slzí. Potom po mnohých otázkách prozradila, že nemají nikoho, že maminka je mrtva a otec že se vystěhoval do Holandska před šesti lety. Mieke neměla sestru, ale měla bratra; a o tom prohlásila, že je velmi zlý. Teprve později se dověděl farář, proč Mieke řekla, že bratr je zlý.

Když jednou farář litoval její osamělosti, Mieke náhle přerušila jeho řeč a zvolala: „Mám přece Nela.“ Farář se nedal zmýlit a otázal se Nela, kde pracuje. Nel odpověděl, že pracuje u svých rodičů a že dostává za svou práci jen kapesné. Když to slyšela Mieke, ihned prozradila faráři, že všechny peníze, které od rodičů dostane, dává jí. To už trvalo 4 roky. Tak dlouho se totiž tito mladí lidé znali.

Farář nemohl skrýti svoje pohnutí, když to to zvěděl. Chvilčku mlčel, potom se rozhlédl po světnici. Mieke mu prozradila, že světnici vymaloval Nel. Po jejím návratu z Lurd, aby ji něčím překvapil. Vypadalo prý to tam před tím příšerně. Nel pracoval na malbě pokoje nejen ve dne, ale i v noci.

Jedenkrát mluvil farář s ošetřovatelkou o těchto dvou mladých lidech a ošetřovatelka nemohla se zdržeti poznámky: „Vidíte, co dokáže všechno čistá láska.“

Při jiné návštěvě obdivoval farář pohodlnou lenošku, o které prozradila Mieke, že ji donesli mužové z obchodního domu, ačkoliv ji neobjednala. Nel nechtěl říci, kdo ji objednal, ale dobře věděl, že to byl on a Miečina kamarádka, kteří se složili, aby Mieke mohli udělat radost na její jmeniny. O několik týdnů později se dověděl farář o mladém páru vše. Nel neměl práce a hledal nějaké místo. Farář promluvil s několika známými a konečně se podařilo opatření pro Nela práci. Mieke se však toho zhrozila a

nechtěla, aby Nel toto místo nastoupil. Tvrdila, že Nel by vlastně měl jít do sanatoria, poněvadž je také nemocný a lékař přikázal, aby nepracoval více, než 4 hodiny denně. Kdyby byl Nel nastoupil službu, musel by pracovat 8 hodin a při tom by chtěl též navštěvovati večerní kurs pro elektrotechniky. Nel se však proti tomu ohražoval a říkal, že by to jistě stálo za pokus. Aspoň na dva měsíce.

To zřejmě pozlobilo Mieke: „Ano, dva měsíce. Za chvíli budeš kost a kůže a potom dáš všechny vydělané peníze do sanatoria. Konečně, jak chceš. Jestli to však uděláš, půjdu ihned do nemocnice. Jistě potom brzy zemru. Vždyť vím, že práci chceš nastoupit jenom, abys mně opatřil peníze.“ Ubohý Nel neříkal nic a jen hleděl oknem. Mieke se zvrátila vyčerpaná do podušek a tiše pronesla: „Musíte mi prominout, pane faráři, já jsem komická osoba a trochu divadelní, ale řekněte sám, nemám pravdu, když nechci, aby se Nel pro mne tak obětoval?“ Po této příhodě naléhal farář na oba, aby mu prozradili, z čeho vlastně žijí. Konečně se dověděl, že Mieke dostává několik franků z péče o chudé. Při největším šetření nemohla Mieke s těmito penězi vystačit. To již nebyla nouze, to byla černá bída. Na jedné straně někteří lidé vyhazují plným rukama peníze a na druhé straně trpí a vadnou dvě mladé ušlechtilé duše. Ve farářově srdci bylo smutno a tesklivo. Odvrátil svůj pohled od okna a podíval se na mladý pár, který se usmíval.

CHUDOBNÁ A OPUŠTĚNÁ.

Mieke vypravovala jen velmi nerada o své rodině. Ale jedenkrát, když ji její osamocení velmi trápilo, řekla faráři, že není vlastně žádné dělnické děvče. Její matka se provdala pro-

ti vůli rodičů za inženýra. Nebylo to šťastné manželství, a rodiče Miečiny matky se dcery úplně zřekli a odepřeli jí jakoukoliv pomoc. Otec nikdy nepochopil velikost oběti, kterou mu jeho žena přinesla. Byl to zlostný, hrubý člověk, svobodný zednář a později bojovný socialista. Narodily se jim dvě děti. Nejprve chlapec, který byl miláčkem otcovým. Jemu se nesmělo nic odepřít. Otec ho dal vyučiti mechanikem. Druhé dítě — Mieke — se narodilo teprve za dvacet let po chlapci. Malá Mieke byla sice silná, ale velmi náchylná k nemocem. Otec ji neměl rád. Jedině matka, která velmi často dlouho do noci bděla u jejího lože. Mieke měla maminku zato velmi ráda. Matka se vždycky snažila, aby i otec měl Mieke rád.

Otec měl svoji vlastní výchovavací soustavu. Jen po dlouhém přemlouvání dovolil, aby děti byly aspoň pokřtěny. Nechtěl, aby jeho děti byly nábožensky vychovány. Matka však toužila, aby děti poznaly dobrodiní náboženské výchovy, ale všechno její dobré snažení se rozbilo o neústupnost manželovu. Postupem roků stával se otec panovačnejším, a nakonec se oddal pití. Bil svou ženu. Nejdříve, aby o tom dceruška nevěděla, později však i v její přítomnosti. Bylo to strašné pro Mieke, když viděla, jak matka hrozně trpí. Jednou se otec zapomněl tak daleko, že chytl hliněné jablko a mramorovou hrušku, které stály na kamnech a hodil je po ženě. Na druhý den sebrala Mieke střepy a zakopala je na zahradě. Starostmi a špatným zacházením zhoršil se velmi zdravotní stav matčin a začaly se projevovat znaky souchotin. Na radu lékaře poslala matka malou Mieke k své přítelkyni. Zanedlouho po hrozném utrpení matka zemřela a Mieke byla oloupena o jedinou svoji ochranu. Příbuzní matčini přišli sice na pohřeb Miečiny matky, ale potom se

již o nic nestarali. Mieke jim několikrát psala, ale nedostala žádné odpovědi.

Ihned po smrti matčině byla Mieke dána do ústavu, kde měla zůstat do svých 15 let. Avšak za několik měsíců vzal ji otec z ústavu, dovedl ji domů a představil ji nové matce. Byla to její bývalá služebná. Mieke se velmi styděla. Této ženě Mieke nedovedla nikdy říci: „maminco“, ačkoliv jí otec proto velmi často bil.

Když bylo Mieke dvanáct let, viděla svoje kamarádky u prvního svatého přijímání. Chtěla jít také. Ale otec nedovolil. Dokud maminka žila, vyprávěla malé Mieke velmi často o maličkém Jezulátku a aspoň někdy, aby to otec nevěděl, zavedla Mieke do kostela. Když matka zemřela, i toho se nyní Mieke nedostávalo. Do náboženství Mieke na rozkaz otcův nesměla chodit, a tak měla milého Boha poznati teprve později.

Když se Mieke vrátila z ústavu domů, byl její zdravotní stav dosti dobrý. Brzy však se dostavily záchvaty. Otec ji poslal do nemocnice. Ale brzy ji odtud zase vzal, aby prý se neoddala zahálce. Mieke si měla jako pravé socialistické děvče sama vydělati svůj denní chléb, anebo snad lépe řečeno, donášeti domů peníze. Otec jí opatřil místo v továrně na žárovky.

Mieke musela celou mzdu vždycky odvést otci, který jí nenechal ani haléře. Často, když se vracela z práce domů, nebyl nikdo doma a jídlo bylo pečlivě uzamčeno. Pan otec a paní matka se zatím za Miečiny peníze někde veselili. Někdy nalezla na stole ubohé zbytky jídla, které jí matka nechala. Když si Mieke otci stěžovala, dostala ještě bití.

Matka jí neodpírala jenom jídlo, ale i nejn nutnější oděv. Jedenkrát po návratu z továrny našla otcův byt prázdný. Otec se s novou matkou odstěhoval do Holandska a Mieke vůbec nic nenechal. Ve své bezradnosti čekala Mie-

ke na svého bratra, který se však domů nevrátil. Mieke přespala tu noc na holé zemi. Ta byla jejím lůžkem, slzy jejím pokrmem. Intelligentní děvče si však nezoufalo. Na druhý den si vyžádala v továrně zálohu a pronajala si chudíčkou světničku v nuzné ulici. Otec jí asi dvakrát napsal, Mieke mu odpověděla; ale později se její dopisy vracely s poznámkou: „Odcestoval ... nový pobyt neznámý.“

Od bratra nemohla očekávatí žádné podpory, bral jenom invalidní rentu. Mieke se obrnila trpělivostí a podařilo se jí přenést se přes první těžké chvíle. Musela také dvakráte do nemocnice. Mezitím pracovala také v továrně a také jako služka. Večer navštěvovala ošetrovatelské kursy a získala diplom. Chtěla se státi ošetrovatelkou v jeslích. Po nějakém čase přišel k ní její bratr a prosil ji, aby bydleli společně. Mieke souhlasila, ale brzy se přesvědčila, že bratr žije nezřízeným životem. Jedenkráte uslyšela, že bratr vyjednává s nějakým obchodníkem, kterému chtěl prodat její těžce opatřený nábytek. Vyhnala ho proto z domu a vyházela oknem všechny jeho věci. Od té chvíle neměla Mieke opravdu nikoho.

ČERVENÍ SOKOLI.

Mieke nezažila nikdy rodinných radostí. Proto hledala v organisacích mládeže náhradu za to, co jí chybělo. Pod vedením otcovým musela samozřejmě vstoupiti do socialistického spolku. Mieke o tom takto vypravovala: „Jsem dítě dělnické strany. Ještě když jsem byla v plénkách, vnesli mne do spolkového domu. Tam mne pokřtili koňákem a potom v slavnostním průvodu mne nesli ulicemi. Pravděpodobně proto mně později doporučovali lékaři sem tam lžičku koňaku a proto také snad snáší můj žaludek tak dobře koňak. Ve spolkovém domě

jsem se cítila doma. Byla jsem maličkým diblíkem, který s ostatními kamarády a kamarádkami prolezl všechny kouty spolkového domu.

Mezi dětmi v spolkovém domě jsem našla malé přátele, kterým jsem mohla věnovati svou náklonnost. Tito maličcí přátelé mi nahrazovali mé sourozence. Opatřila jsem si staré kolo a jezdila jsem s dětmi na výlety. Když se mi stala na starém kole nějaká chyba, závodili všichni, aby mi kolo co nejdříve a nejlépe opravili. Často jsme jezdili až ke hranicím Holandska a pozdě v noci jsme se vraceli velmi uspokojeni domů.“

Mieke nemilovala všechny socialistické skupiny mládeže. „Mladá garda“ se jí vůbec nelíbila a otevřeně projevovala svůj názor na ni, za což bývala velmi často plísněna od socialistických vedoucích. Chlapci této gardy se totiž vždy procházeli s tlustými holemi v ruce a děvčata byla vycvičena aspoň v tom, jak dáti nejlépe políček. I Mieke použila těchto bojových metod, když jeden z uličníků byl velmi drzý. Zasadila mu tenkrát pořádně za ucho, přesně podle pravidel „Mladé gardy“. Mieke byla tehdy nezkrtné děvče a sama se přiznala faráři, že byla někdy docela divoké stvoření.

Před volbami pomáhala ze všech sil propagovat myšlenku socialismu, neboť jen v něm viděla záchranu dělnické třídy. Často dlouho do noci chodila s ostatními dům od domu a provolávala volební hesla. Nejednou se také zamíchala do zuřivých rvaček. Jednoho dne napadli studenti jejich skupinu. Mieke se vrhla na studenty jako dravá šelma a vrátila se s vítězným odznakem: studentskou čepicí.

Při politických rvačkách starala se Mieke vždy velmi pečlivě o raněné, kteří se neodvážili dát se ošetřit v nemocnici. „Víte, jest to smutné, když někdo kdesi leží zraněn a nikdo mu nechce pomoci.“

I když byla Mieke „surové“ děvče, přece jen byl rozdíl mezi ní a ostatními kamarády z „Mladé gardy“. Jednou potkala, oblečena v kroj „Mladé gardy“, ředitele továrny, kde pracovala. Ředitel se s ní zastavil a vytýkal jí, že vstoupila do „Mladé gardy“. V tu chvíli šli okolo nich tři gardisté, kteří místo pozdravu před ředitelem naplili. Jejich chování velmi popudilo Mieke: „Že se nestydíte! Takové způsoby! To jste zase ukázali, jací jste!“

Potom se omluvila řediteli a připojila, že není ještě tak docela červená, jak by se snad zdálo, vždyť i v samé gardě ji nazývali „měšťankou“.

Mieke nikdy nepatřila tělem a duší „Mladé gardě“, ale tím více lnula k „Červeným sokolům“. „Červení sokoli“ sdružovali socialistickou mládež od 12 do 15 roků v smíšených skupinách. Stejnokrojem byla modrá košile s odznakem „Červený sokol“.

Ačkoliv byla nemocna, zreorganisovala skupinu, která byla v úpadku. Dílo se jí podařilo a brzy byla Mieke v čele sedmdesáti sokolů. Mieke chtěla tyto děti dostati z tělesné i duševní bídy a naučiti je dobrému. Věnovala svým sokolům všechnen volný čas i peníze a podnikala s nimi výlety do krásného okolí Bruselu. Když musela zase do nemocnice, řídila svou skupinu písemně, a tím si získala děti úplně. Mieke se snažila, aby ani jeden z jejích svěřenců nepřišel na scestí.

Mieke se dověděla, že někteří z její skupiny chodí tančit do pochybných místností. Ihned to velmi důrazně zakázala a pohrozila okamžitým vyloučením. Sama se také často přesvědčovala, zda je zákaz dodržován. Když se však objevila, svěřenci z lokálu zmizeli. Mieke si však tak dlouho nedala pokoj, až je přichytila. Napsala rodičům, že jejich děti vylučuje, ale rodiče ji velmi prosili, aby je nechala i nadále

ve své skupině, poněvadž tam jsou úplně v bezpečí.

Ráznost Miečina pomohla a brzo bylo poznat rozdíl mezi Červenými sokoly a ostatní mládeží. Mieke především dbala na pořádek a proto ji její kamarádky nazvaly vojačkou. Z toho si Mieke však nic nedělala, neboť se jí dostalo skvělého zadostiučinění; když prvního máje vedla svou skupinu na Bursovní náměstí, byli „Červení sokoli“ nejbouřlivěji pozdravováni, neboť děti byly čistě oblečeny a nejradostněji si vykračovaly.

Nebylo lehkou věcí udržet na uzdě tolik dětí. „Tolik toho slyší jejich čtrnáctileté uši“, říkala Mieke, „že se v patnácti už cítí dospělými.“

Mieke dovedla dlouze vypravovati o svých „Červených sokolech“. Když ležela v nemocnici, uslyšela na ulici jejich hudbu. Vyskočila z postele, aby aspoň z dálky uviděla jejich červenou vlajku. Po svém návratu k víře obětovala všechny modlitby a bolesti za své malé svěřence. Z nemocnice poslala dopis, v němž psala: „Nyní nemám času mysliti na svou nemoc, neboť všechny mé myšlenky jsou u mých malých sokolů. Modlím se za ně a Ježíš mi jistě dobře rozumí.“

*

Mieke byla zvolena do belgické delegace na mezinárodních závodech. Svědčí o tom odznaky z Dělnické olympiady ve Vídni. Na kongrese v Bredě (Holandsko) dostala nejvyšší vyznamenání za své antimilitaristické přesvědčení a působivé řeči, pronesené v bruselském nářečí. Správně vzato, byla Mieke blíže komunismu než socialismu. Byla zapsána v mladokomunistické skupině a hrdě nosila odznak této skupiny: Kladivo a srp. Radikalismus komunismu jí více imponoval než socialismus.

Když její nemoc jen trochu polevila, celá je-

jí bytost vyzařovala opravdovou radost ze života. - Mieke byla velmi zdatnou pracovnící v mezinárodní dělnické svépomoci. Tato organizace v první řadě se starala o politické uprchlíky, kteří museli pro své přesvědčení opustit svou vlast. Mieke vždy plně chápala smutné postavení lidí bez domova a prostředků. V jejich očích všichni uprchlíci byli mučedníky. Byla jedinou ženou v červené svépomoci a pečlivě vedla všechny záznamy v knihách, což často rozčilovalo některé předáky.

Červená svépomoc neměla mnoho peněz a bylo potřeba, aby celý národ pomohl. Mieke obezřetně vyvěsila v určitých místnostech bojový plán. Musela se mít na pozoru před policií, a proto vždy při takových podnicích rozestavila na rozích ulic strážce, a teprve potom dovolila někomu řečnit. Jako žena často obrátila naruby plány mužů a při rozdílnosti názorů vždy vítězily její čisté myšlenky. Proto byla jmenována pobočnící komunistických vůdců Jacquemotta, Lahauta atd.

Socialistická myšlenka zachvátila celou její duši. Jako u svých malých „Červených sokolů“ snažila se i v Červené pomoci o lásku k bližnímu, o lásku Kristovu. Kristus doprovázel každé její dílo, šel po jejím boku jako kdysi s učedníky z Emaus. Její oči Ho neviděly, ale jednoho dne Ho měla poznati při sv. přijímání a zůstatí mu navždy věrnou.

P O B O Ž Í S T O P Ě.

Až do svých dvaceti let kráčela Mieke nadšeně v řadách socialistů. Myšlenke socialismu se zapsala s celou horoucností své duše, která každou polovičitost nenáviděla. Bůh však držel nad ní svou mocnou ruku a poznenáhlu ji k sobě přitahoval jako svou vyvolenou.

Péče o „Červené sokoly“ vyháněla Mieke z nezdravých obydlí a přeplněných ulic do volné přírody, kde velmi dobře cítila, jak teprve rozkvétá její duše i tělo.

Mieke si velmi dobře rozuměla se všemi, s nimiž chodila na výlety. Byli to chlapci a dívky, kteří měli každý svůj stan. Děvčata se starala o vaření. Zatím co ráno se šli chlapci k řece vykoupat, děvčata udělala v táboře pořádek a připravila snídani.

Mieke raději chodila na výlety s chlapci než s děvčaty. Říkávala, že měla být raději chlapcem. „Nebezpečí nehrozilo nikdy od našich chlapců. Jednou se chtěli do tábora dostat nějakí ničemníci, ale neměla jsem žádných obav. Nosím s sebou revolver a neustoupila bych ani dvěma pobudům.“

V přírodě probudil se v Mieke smysl pro všechno krásné. Miečino srdce bylo stále otevřeno kráse a velikosti přírody. Její pozorování přírody však bylo též spojeno s pocitem nekonečna, hledáním věčné krásy, s tichým potkáváním Boha, Stvořitele...

Mieke se nespokojila jen pozorováním přírody, které ji vedlo k Bohu, nýbrž otevřela mu své srdce dokořán nezištnou láskou k bližnímu. Byla sice panovačná a nesnesla odporu, ale přece jen měla velmi dobrou povahu. Ne nadarmo ji pojmenovali v nemocnici: „Diktátorka se zlatým srdcem“. Mieke stále pečovala o uprchlíky a opatrovala jim potřebnou pomoc v Červené pomoci.

Když byla služkou, vydělala si, jak sama Mieke o sobě říkala, pěkné peníze, a patnáct franků měsíčně vždy věnovala těmto uprchlíkům. Nel prozradil, že to byl poloviční její plat. Mieke nevěnovala těmto ubožákům bez domova jen peníze, nýbrž i čas a spánek. Šila často dlouho do noci, pletla ponožky a spravovala šaty. Její zdravotní stav se tím zhoršoval, ale

Mieke neznala většího příkazu, než je láska k bližnímu.

„Ubožák najde vždy ještě ubožejšího“, říká staré přísloví. To se výborně hodilo na Mieke. Necítla se nikdy šťastnější, než když mohla zmírniti bídu a nouzi. Její šlechtnost neznala mezí.

Jednou potkala na ulici paní, vdovu po politickém uprchlíku, jež byla beze všech prostředků. Když Mieke zvěděla, že paní nemá kde spát, vzala ji k sobě a rozdělila se s ní o kousek chleba, který měla sama připravený k večeři, a nechala ji ve své vlastní posteli vyspat.

„Na tom nic nebylo“, říkala Mieke jako by se ospravedlňovala, „postel byla dosti široká pro nás obě.“ Takových skutků vykonala Mieke před svým obrácením i po něm celou řadu bez ohledu na náboženskou anebo politickou příslušnost ubožáka.

Jindy potkala Mieke na Okružní třídě ubohé děvče, v jehož očích viděla hluboký žal. Mieke zavedla děvče k sobě do bytu a dala mu vodu, aby se umylo. Tu poznala, že děvče nemá vůbec spodního prádla. Mieke se dlouho nerozmýšlela, otevřela skříň, v níž měla prádlo, které sama dostala od Péče o chudé, a dala je neznámé dívce, ačkoliv je sama také potřebovala. Poněvadž šaty děvčete byly tak roztrhané, že z nich zůstaly jen cáry, darovala jí Mieke svůj jediný nedělní oblek. Udělal svatý Martin větší skutek?

Pohostinnost Miečina neušla očím policie, která nerada viděla politické uprchlíky. Také „Péče o chudé“ vzkázala Mieke, že ji chce podporovat, ne však všechny „ničemníky“. Mieke však neznala „ničemníky“, ona znala jen ubohé lidi. Policie nařídila detektivovi, aby střežil obydlí Miečino — „hnízdlo politické činnosti“. Detektiv celý den prohlížel průkazy všech lidí,

kteří vešli do domu, ale všechno bylo náhodou v pořádku.

Pod dojmem tohoto vypravování řekl jednou farář Mieke: „Bůh vás má rád“.

„Myslíte? Kdybych Ho mohla vidět, zeptala bych se Ho na to sama.“

Farář se nedal touto odpovědí zmýlit: „Vidíte Ho. Není psáno v evangeliu: Byl jsem nahý, a vy jste mne oděli atd. Totéž by Bůh řekl vám.“

Mieke odpověděla vesele, že tomu nevěří, že Mu řekne: „To jsou staré historky. Řekni mi něco nového.“

Faráře to přivedlo téměř z míry, ale nechtěl se dát ještě porazit: „Opravdu, Mieke, mohu vás ujistit, že vždy, když jste někomu z trpících pomohla, že vždy k vám přišel milý Bůh.“

„Oh, pane faráři“, řekla slabě odporujíc, „to by byl již u mně aspoň dvěstěkrát.“

Farář mlčel zahanben. Ale v duši chválil Boha. Neměla tato krásná duše, která nevědomky našla Boha, Stvořitele, v kráse přírody a cele se oddala Kristu ve své lásce k ubohým a nemocným, býti povolána k tomu, aby v svátosti oltářní opět Boha našla?

Mieke i Nel znali belgickou rodinu, která musela opustit Francii a byla úplně bez prostředků. Miečina světnička byla příliš malá, aby všechny pojala. Také peněz Mieke neměla a proto se obrátila na své bohatší socialistické kamarády, kteří ji však odbyli a poukázali na to, že by za chvíli přišli na mizinu jako ona. To bylo prvé Miečino rozčarování ze socialistických ilusí. Když socialisté odmítli, zůstal Mieke jen Nel, který byl ihned ochoten vyhovět každému přání Mieke. Po velké námaze sehnali takovou sumu peněz, že mohli uprchlíkům koupiti aspoň nejnutnější nábytek. Uplynul dosti dlouhý čas. Muž našel práci, ale vůbec se již k Mieke nehlásil. Mieke potřebovala

peníze a proto šla k uprchlíkovi, aby jí vrátil peníze, které mu půjčila na nábytek. Uprchlík však popřel, že by od ní nějaký nábytek měl vypůjčen, a ještě se výsměšně zeptal, zda má nějaký dlužní úpis. Nel šel proto do spolkového domu a vyličil tam celou událost. Soudruzi však nechtěli s celou záležitostí nic mít.

K tomu se prozradilo několik skandálů v socialistickém spolku, několik zpronevěr v pokladnách strany a důvěra Miečina v čistotu ideálů soudruhů byla ta tam. Ale Mieke potřebovala nějaký ideál, aby mohla žít. Dosud ji oduševňoval socialismus. Ale kam se měla nyní obrátit? Ke kněžím a mniškám měla pověrečnou hrůzu, vždyť slyšela o nich tolik hrůzostrašných historek.

V jedenadvaceti letech musela se Mieke opět uchýlit na útraty Péče o chudé do sanatoria, poněvadž souchotiny se zase přihlásily neobvykle prudce a zdravotní stav Mieke vyžadoval naprostý klid.

Bylo v tom řízení Boží, že právě v době, kdy byla Mieke nejcitelněji zasažena zradou některých socialistů, ocitla se v nemocnici, kde leželo několik opravdu katolických děvčat — Jocistek. Mieke brzy poznala, že tato děvčata čerpají posilu v modlitbách. Cítila v duši volání Boha, ale neodvažovala se k tomu přiznati: „Bylo mi, jakoby někdo pracoval v mé duši. V noci jsem nemohla spát, bojovala jsem zoufale, ale přece jen jsem stále toužila státi se tak dobrou, jako ostatní děvčata — Jocistky.“

Po dlouhém boji konečně volání Boží zvítězilo. Mieke zatoužila velmi horoucně po prvním sv. přijímání. Připravovala se na ně neobyčejně nadšeně. Při sv. zpovědi vyznala všechny své chyby a prosila kajícně Boha za odpuštění: „Všechno zlé jsem z duše vymetla a nevynechala jsem ani jeden kout.“

V den jejího prvního přijímání byla kaple

přeplněna. Všichni měli v očích slzy a Mieke samozřejmě také. Co všechno cítila Mieke při prvním přijímání, to se nikdo nikdy nedověděl, neboť Mieke velmi nerada mluvila o svých duševních tajemstvích.

Kristus již dávno Mieke našel při jejích velkých obětech pro chudobné! V den sv. přijímání Ho Mieke určitě poznala a rozhodla se nikdy Ho nezradit. Od toho dne přijímala co nejčastěji bez jakékoliv okázanosti své zbožnosti, ale vždy s takou skromností a opravdovou láskou ke Kristu, že se farář, který jí později podával tělo Páně v její chudé světničce, nemohl zdržet pohnutí. Po přijímání se schoulila do podušek, sepjala ruce na prsou a odevzdala se cele milému Bohu, děkujíc mu za všechny bolesti a utrpení a prosíc Ho za milost pro Nela, pro malé sokoly, pro dělnickou mládež, pro Jocisty a všechny dobrodince.

K Ř Í Ž O V Á C E S T A M L A D É M I E K E .

Jak jsme již vzpomněli, musila si Mieke na rozkaz svého otce sama vydělávat na živobytí. Ačkoliv v šestnácti letech dlouhou dobu ztrávila v nemocnici, ihned po jejím návratu jí opatřil místo v továrně na žárovky. Práce nebyla lehká. Její ruce byly popáleny od žíravých kyselin, kterých se používalo při výrobě žárovek, a nezdravý vzduch velmi sužoval její choré plíce.

Jednoho dne ji našel ředitel podniku seděti při práci a hořce plakati. Mieke myslela, že bude ihned propuštěna, ale naopak: ředitel poznal její inteligenci a přidělil jí jinou práci. Později přišla Mieke do kontrolního oddělení. Byla zasvěcena do určitých výrobních tajemství a musela se písemně zavázat, že nikdy nic z výrobního tajemství neprozradí. Za to jí ředitel zaručil, že bude mít v továrně vždy práci.

Farář ji chtěl vyzkoušeti a proto se otázel, jak se vyrábějí žárovky, ale Mieke neprozradila ani slova.

Mieke jako kontrolorka musela každý den projít celou továrnou a úplně samostatně kontrolovat práci asi 20 dělníků. Mieke však v továrně dlouho nepracovala. Jednou také šla na kontrolu do svého oddělení. Byla veselá a ani jeden tah v její ušlechtilé tváři neprojevoval, že by trpěla. Pojednou se jí zatmělo před očima a skácela se v bezvědomí těsně vedle obrovského setrvačníku na zem. Ihned byl zavolán lékař, který ji přivedl k vědomí a prohlásil, že Mieke trpí hroznou podvýživou: „To dítě se nikdy dost nenajedlo. Zdá se však, že je to velmi statečné děvče, s jakým se každý den nesetkáváme.“

My víme, proč Mieke trpěla podvýživou. Známe její macechu, která nedala děvčeti ani to nejpotřebnější, která děvče špatně oblečené v zimě vyháněla do továrny. Ředitel jí zvýšil mzdu, ale co to bylo platné, když jí rodiče zase všechno vzali. Sami se radovali a bavili, ale děvče nechali umírat hlady.

Zanedlouho musela Mieke zase do sanatoria. Od té doby začíná Miečina křížová cesta z práce do sanatoria a ze sanatoria do práce. Po několikaměsíčním pobytu v sanatoriu nemohla již přijmouti Mieke své místo v továrně. Musela si najít jinou, lehčí a zdravější práci. Stala se proto prodavačkou v cukrárně. Ale ani tam nepobyla Mieke dlouho. Zaměstnavatel ji začal pronásledovati a proto Mieke na hodinu z jeho závodu odešla, ačkoliv v kapse neměla ani koruny. Mieke byla zase úplně bez prostředků a proto se obrátila na policii a tam prozradila svůj smutný osud. Dali jí na oběd a více se o ni nestarali. Brzy však si Mieke našla místo „u vznešených socialistů“.

Mieke si brzy získala přízeň svých pánů. Při

nastoupení na místo uchýlila se Mieke ke lži. Paní vyžadovala, aby služka uměla vařit. Mieke ve své veliké nouzi ujišťovala, že vařit dovede, ale ihned při prvním obědě paní přišla na to, že Mieke vařit vůbec neumí. Mieke omluvila tuto nevinnou lež svou velkou nouzí a paní slíbila, že ji sama naučí vařit.

U nových pánů zažila Mieke mnoho zajímavých věcí. Paní jí poručila, jakmile zazvoní zvoněk, aby ihned vyměnila obyčejnou modrou kuchyňskou zástěru za fěrtušek, na hlavu nasadila čepec a co nejrychleji šla otevřít. Často se stalo, že Mieke tak spěchala, div že se neskutálela se schodů.

Z toho Mieke poznala, že „vznešení socialisté“ žijí ve svém soukromí docela „měšťácky“.

Opět však musela Mieke toto místo opustit a jít do nemocnice. Když se pozdravila, našla si místo u modistky:

„Nikdy jsem nepracovala v módním závodě a nedovedla jsem ozdobiti žádný klobouk. Proto jsem navlékala jehly a dělala po městě pochůzky. Jednou mne paní poslala odvésti klobouk jedné zákaznici. Cestou jsem však potkala komunistické manifestanty a byl konec! Srdce se mi roztlouklo a já celý den jsem se toulala s komunisty po městě. Samozřejmě, že jsem u modistky dlouho nevydržela.“

Brzy bylo zase Miečino zdraví zle pošramoceno a Mieke musela znovu do sanatoria.

Pro její zdraví bylo potřeba, aby se pravá strana plic vyřadila z dýchání pneumothoraxem. Vedoucí lékař měl mnoho práce a také se ani velmi nezajímal o pacientku, která byla léčena na útraty Péče o chudobné. Poručil provést zákrok mladému lékaři. Práce se lékaři nedařila a Mieke v posledních okamžicích svého vědomí poznala, že manometr vůbec neuka-

zuje tlak. Upozornila lékaře na chybu v přístroji a upadla do bezvědomí. Trvalo velmi dlouho, než se spojenému úsilí všech nemocničních lékařů podařilo přivést Mieke zase k životu. Jen několik málo vteřin rozhodovalo tehdy o životě Miečíně, ale Bůh ještě nechtěl, aby Mieke zemřela.

Jindy zase medik, který jí vstříkoval injekci, poranil jí míchu a Mieke onemocněla po druhé velmi vážně. Myslela, že přišla její poslední hodinka, a proto přijala poslední pomazání.

Kdo by nepochopil, že Mieke vždy velmi spěchala z nemocnice domů, jakmile to jen trochu její zdravotní stav dovolil. Ve své maličké podkrovní světničce se cítila ve své nemoci nejšťastnější a velmi ráda si hrála na „domácí paní“. I když nebyla úplně zdravá, přece jen říkala: „Mně je dobře. Jiným se daří ještě hůř.“

Byla by ráda i v době, kdy musela ležet, pokračovala ve skutcích milosrdenství k bližním, ale neměla ani zdraví ani peněz. Sama říkávala, že podpora, kterou dostává od péče pro chudobné, nestačí ani na maso, ale že je spokojena aspoň s chlebem. Později se Miečino postavení ještě zhoršilo. Nel ztratil práci a nedostával od rodičů žádné kapesné. Bylo proto nemožné, aby podporoval v tom čase Mieke.

Co zbývalo Mieke jiného, než aby prodala své i tak chudobné svršky. Peníze však byly brzy pryč a Mieke se musela přestěhovat do laciné čtvrti — do Čertovy ulice. Tam mohla ušetřit několik franků na činži. Mieke by raději bývala hladem zemřela, než by někoho prosila o soucit.

Mieke, odkázané jen na podporu péče o chudé, se dařilo opravdu již velmi zle, a byla oprávněná obava, že zemře hladem. Skříně již byly prázdné, šaty prodány — a nikde naděje na výdělek. Nel marně hledal práci. A přece musel práci najít. Ozbrojl se tedy pohrabáčem

a velmi brzo ráno, když nebyl ještě nikdo na ulici, odcházel na smetiště, kde sbíral staré hadry, které vypral potom ve vodě a prodal po 7 francích obchodníkovi s hadry. Byla to ošklivá práce, ale Nel se těšil myšlenkou, že se nyní přece jen Mieke povede lépe.

Mieke v době nouze jedla jen každý druhý den. Musila si tedy také za každou cenu najít nějakou práci. Její nemoc se však stále zhoršovala a v plicích se objevilo pět nových kaveren. Byla velmi slabá, aby mohla jít sloužit. Vrhla se proto na staré národní belgické řemeslo — paličkování krajek. Několik hodin denně paličkovala u stolu, a když již byla velmi unavena, vlezla si do postele. Tak aspoň ušetřila uhlí. Ale ani v posteli nebyla nečinná; pletla skutečně krásné ruční práce, i když ji při tom příšerně bolelo v zádech.

A i při této práci zažila Mieke tolik zklamání! Ačkoliv její práce byly tak jemné, že se jim později dostalo cti býti ukázány královně Alžbětě, vydělala si Mieke jen směšně nízkou mzdu, za 14 dní namáhavé práce pouze 52 franků. Když to později farář počítal, poznal, jak jsou domácí dělnice příšerně vykořisťovány.

Za takových poměrů pokračovala tuberkulósa velmi rychle. Mieke cítila, že jí rychle ubývá síla a prosila ošetřovatelku v Péči o chudé, aby nějakým prostředkem zmínila hrozné bolesti v jejím boku. Ta jí poradila, aby se natřela mastí.

„Poradila mi to, aniž by mne prohlédla. Mohla jsem se přímo natřítí viksem, bylo by to mělo stejné účinky“, s lehkým úsměskem vyprávěla Mieke.

Konečně se jí podařilo dostat se k hlavnímu lékaři, který měl lidské srdce a který se dovedl vžít do její situace. Poznal, že jediná možná záchrana pro ubohou Mieke jsou — Švýcarsy, kam měla býti poslána na útraty Péče o chudé.

Nutnost rychlé pomoci urychlila všechny přípravy. „Můj případ“, říkala Mieke, „je typický pro Švýcary, aby ukázaly, co dovedou.“

V Ě R N Ě P Ř Á T E L S T V Í.

Mieke měla zvláštní dar rázem si získati lidi.

„Je to až komické“, říkala a znělo to velmi prostě, „ale je to tak. Lidé mne mají na první pohled rádi. Malí sokoli, zaměstnavatelé, děvčata, která se mnou byla v nemocnici, lidé, kteří mne navštěvovali, všichni mi projevovali svou náklonnost.“

Tento dar měl však také nebezpečnou stránku. Mieke to věděla a dovedla vrozeným citem pro čistotu a mrav rozlišovati pravé a nepravé přátelství. Musila několikrát odmítnouti nabídky k sňatku, které jí učinili lidé daleko výše postavení než ona. Její opravdoví přátelé se často divili, jak mohla Mieke zachovat svou nevinnost v tak nebezpečném prostředí, v jakém vyrostla.

V posledních dnech jejího života nezdržel se farář, aby jí nedoporučil, že by měla poděkovat Bohu za to, že ji tak dobře střežil. Mieke mu odpověděla: „To je pravda, pane faráři, buďte však ujištěn, že jsou tisíce takových děvčat jako jsem já“, a připojila trošičku zlomyslně: „Už jste mi to tolikrát doporučil. Zpíváte stále stejnou písničku.“ Řekla to tak šelmovsky, že se farář nemohl na ni hněvat. To byla Mieke. Jí byly mnohé věci jednoduché a všední, které jiní lidé považovali za něco neobyčejného a zvláštního. Těm, kteří ji litovali v její opuštěnosti, odpovídala vždy stejně: „Nejsem sama, mám Nela.“

Podívejme se trochu blíže na toto opravdové přátelství.

Šest měsíců před Miečinou smrtí! Mieke byla těžce nemocná. Souchotiny zachvátily vnitřní

orgány. Lékař zjistil břišní tuberkulosu a věděl, že děvče je ztraceno.

Miečin stav byl velmi vážný. Trpěla hrozné bolesti, které se zračily v jejím obličeji. Na otázku, jak se jí vede, odpovídala vyhýbavě, jakoby nechtěla, aby někomu udělala starosti. Jen jednou si ulevila: „Je to strašné“, ale v zápětí se opravila: „Chtěla jsem říci, že to bolí.“

Nesnesla téměř žádné jídlo. Snědla-li něco, za chvíli to vyzvracela. Střevní tuberkulosa ji nutila, aby aspoň desetkrát za den opustila lože. Její hlas dostal zvláštní zabarvení. Pálilo ji v hrdle, dýchání bylo těžké. Oba plicní laloky odumíraly, žaludek nesnesl žádný lék. Dovede si někdo představit ubožejšího člověka?

A Nel, jenž byl bez práce, bez podpory, ztrávil dny a noci u lože své nemocné „nevěsty“. Ráno ošetřila nemocnou řeholní sestra. Mieke se těšila na její příchod, neboť byla milá a laskavá. Mezitím Nel udělal v kuchyni pořádek. Myl nádobí, čistil nože, zametl. Když sestra odešla, umyl ve světničce podlahu. On, osmdvaacetiletý muž, s hadrem v ruce se staral o čistotu v příbytku, neboť Mieke čistotu nade vše milovala. Mieke pozorovala jeho práci a snažila se zakrýt před Nelem, jak nevýslovně trpí. Brzy však byla bolest nesnesitelná a ošklivý kašel zatřásl její hrudí. Nel ihned přispěchal k ní . . ., jednou rukou podpíral čelo své nevěsty a druhou hladil její vlasy. Jak žalostný pohled! Nel byl k smrti smutný, neboť Mieke vyvrhla celou snídani. Vyčítal si, že jistě nakrájel velké kousky chleba anebo že chléb příliš namazal máslem.

Nel a Mieke byli zářným příkladem, jak si třeba v bídě pomáhati a dodávati odvahy, jak to jde. On se ospravedlňoval, že nakrájel velké kousky a že je tedy špatným opatrovníkem, ona zase se obviňovala, že je nesnesitelná nemocná. Po záchvatech se Nel díval velmi útrp-

ně na ubohou nevěstu, která, chtějíc ho přivést na jiné myšlenky, dávala mu všelijaká žertovná jména. Nakonec se Nel musel zasmát jejím nápadům a oplácel jí stejné stejným.

Bude poledne. Musí se myslet na oběd. Mieke má hlad a je netrpělivá: „Můj velký chlapče, kdybys věděl, jaký mám hlad.“ — „Jen trpělivost, miláčku, hned něco dobrého donesu“, těšil ji Nel a spěchal do nejbližšího obchodu. Mieke měla ráda ústřice, a všechno, co měla ráda, Nel podle možností opatřil. Pro sebe Nel často zapomněl uvařit.

Odpoledne probíhalo jako dopoledne. Opět se dostavily bolesti. Mieke však snesla ústřici, a to bylo dobré znamení.

Večer chodíval Nel domů, ale v posledním čase nechtěl ani na chvíli nechat Mieke samotnou. Spal u ní v lenošce anebo na zemi. Muselo se mu velmi domlouvat, aby si aspoň ve vedlejší místnosti postavil polní lůžko. Ráno o půl osmé přinesl farář nemocné svátost ol-tární.

Potom odešli Nel a farář do vedlejší místnosti a farář se vyptával, jak ztrávila nemocná noc. „Špatně, pane faráři, sedmkrát mne volala. Nijak se to nelepší.“

Tak se den po dni opakoval a Nel byl stále na stráži u své nevěsty a ani si neuvědomoval, jak velikou oběť přináší nezištnému přátelství, které ho a Mieke spojovalo již po několik roků.

Mieke a Nel byli zapsáni v jedné socialistic-ké organizaci a tam se také poznali. Nic nenasvědčovalo tomu, že by se obyčejné kamarádství jednoho dne změnilo v nerozlučné přátelství. Znali se dlouho a nedovedli již ani říci, kdy začalo to pravé přátelství. Nel mínil, že to přišlo jaksi samo sebou. Co se mu na Mieke nejvíc líbilo, byl její charakter. Zdála se mu docela jinou bytostí než ostatní dívky.

Po dlouholetém kamarádství nedovedl nijak

blíže vysvětlit Nel svou náklonnost k Mieke, která se zdála nepochopitelnou. Mieke požívala v socialistické organizaci neobyčejné vážnosti. Její přesný úsudek, zdravý lidský rozum, spojený s dobrotou srdce, učinily ji důvěrníci všech kamarádek a kamarádů.

Jednoho dne Mieke vyšívala v komunistickém domě prapor a Nel jí vyprávěl o své bídě. Jako mnoho mladých dělníků, kteří byli bez víry a odkázáni jen na sebe, Nel mnoho prožil. Neměl ani jedenadvacet let, když se oženil a žena mu umřela asi za dva roky po svatbě. Byl sám a jedinou jeho útěchou po ženině smrti byl malý chlapec Ondřej.

Mieke pozorně naslouchala: „Víš, můj synu, každý máme svůj kříž.“ To bylo pravé slovo, které ho zasáhlo a dodalo mu odvahy a naděje. Nikdo netušil, že tím byl dán základ k tak krásnému přátelství.

Za několik dní potom onemocněla Mieke a Nel velmi bolestně postrádal její nepřítomnost. Dozvěděl se o jejím pobytu v nemocnici, a když zvěděl, že ji nikdo nenavštěvuje, rozhodl se, že se na ni podívá. Mieke, která nikoho nečekala a cítila se velmi opuštěnou, byla velmi potěšena Nelovou návštěvou. Nel slíbil, že přijde častěji a tak začalo jedno z nejlepších přátelství na světě.

Nel cítil k Mieke velkou náklonnost, plnou něžnosti a úcty. Mieke byla na světě sama. Byla nevinná a vystavena tisícovým nebezpečnostvím, která Nel dobře znal. Nel jí chtěl pomoci, podporovati ji a chrániti — a nikdy ji neopustiti. Od té chvíle chodil radostněji do práce. Nebyl již sám a mohl o někoho pečovati. Velkoryse dával část své mzdy děvčeti z mansardy, které měl rád.

Mieke stále ubývalo sil. Brzy nemohla sama vyjít do čtvrtého poschodí, kde měla mansardní světničku. Buď musela poprosit sousedy, aby

jí pomohli anebo čekat až se Nel vrátí z práce. To ovšem nemohlo dlouho trvat, a tak Nel hledal jiný byt. Našel jej v nejchudobnější čtvrti v Čertově ulici.

Mnozí lidé nechtěli rozuměti přátelství Mieke a Nela, ale Mieke si z toho nic nedělala. „Lidé mluví, aniž by uvažovali“, rozohňovala se jednou, „nevidí, že jsem nemocná. Víte, pane faráři, špinavému je všechno špinavé.“

Ke konci svého života svěřila se se svými starostmi vůdci katolické skupiny nemocných a psala mu: „Můj snoubenec je jako můj bratr. Když je někdo chudobný, musí býti zároveň hned špatný?“

Tu přišel den, kdy lékař řekl, že jediná záchrana jejího zdraví je možná jen ve Švýcarech. Nel měl z toho velkou radost, chtěl rád čekati na Mieke, která se vrátí zdravá. Mieke se zase loučila s velmi těžkým srdcem. Hrozila se námahy cesty a osamělosti.

VE ŠVÝCARSKÝCH HORÁCH.

„Když jsem řekla, že pojedu do Švýcar, měli jste vidět ty udivené obličejy u nás v Čertově ulici.“ — Bylo to opravdové vzrušení. Celá čtvrť měla zjevně Mieku ráda.

V den odjezdu vstříkla Mieke sestra z nemocnice kařovou injekci, aby snáze snesla námahu cesty. Mieke byla skutečně velmi nemocna. Jedině proto, že měla Mieke tak silnou vůli se uzdravit, mohl se lékař odvážit ji poslat do Švýcar. Nel ji doprovodil na nádraží a usadil ji pokud možno nejpoohodlněji do koutku v třetí třídě.

Když se vlak rozjížděl, hodil Nel do Miečina klína pečlivě zavázaný balíček, v němž Mieke našla malý křížek „pro dobrou hodinku smrti“. Mieke měla nesmírnou radost. Zavěsila křížek na růženec a nosila jej stále s sebou. Po svém

příjezdu do Švýcar si jej dala posvětit a psala Nelovi, že jí ničím jiným nemohl způsobiti větší radost.

Cestou do Švýcar jel s Mieke také otec kapucín: „Kapucíni jsou dobří lidé, kteří nosí kutnu, kterou jsem nemohla před svým obrácením ani vystát. Kapucín stočil svůj plášť a položil mi jej pod hlavu. Zpozoroval totiž, že mám vysokou horečku a že jsem příšerněbledá.“

Švýcary ji cele zaujaly; psala o nich velmi nadšeně.

Mieke se velmi jasně přesvědčila, jak je opuštěná bez Nela, neboť neměla v kapse ani na známku, aby mu mohla napsati. Spojenými silami sehnali před odjezdem do Švýcarska sedm franků a Mieke brzo poznala, že to bylo směšně málo.

V sanatoriu dostávala Mieke vydatnou stravu. Ošetřovatelky se přímo divily, jaký měla Mieke hlad a chuť k jídlu.

„Pomyslete si“, vyprávěla ošetřovatelka, „ještě nikdy jsem nic takového nezažila. To bledé a suché děvče, které dnes přijelo a které se nemohlo ani na nohou udržet, má obrovskou chuť k jídlu a jí jako vlk. Obvyčně nově pacientky nechťejí nic jísti, ale ona naopak.“

Když otevřela sestra Miečina zavazadla, zpozorovala, že Mieke zapomněla doma spací oblek.

„Ano, opravdu?“ řekla Mieke červenajíc se.

„Musíte tedy napsat domů, aby vám jej poslali.“

„To nejde, sestřičko, já nemám žádný domov...“

„Ach tak, vy jste to děvče. děvče... o kterém jsem slyšela. (Měla ovšem na jazyku: děvče vyslané péčí o chudé.) Sestra odešla do ložnice a vrátila se se svými dvěma obleky na spaní.“

Lékař velmi pečlivě vyšetřil Miečin stav a

poznamenal, že největší vinu na její nemoci má hrozná podvýživa.

Děvčata, která ležela s Mieke v jednom sále, vyprávěla později své zážitky s Mieke. Celý první den byla zamlklá. Když uviděla, že ostatní děvčata pracují pro dobročinné účely, vyprosila si, aby směla také pracovati. Chtěla zhotovovati podušky. Dostala od děvčat potřebné věci a na podiv všech zhotovovala velmi krásné věci. Ptali se jí, kde se tomu naučila, a Mieke jim vyprávěla o tom, jak pletla pulovery a paličkovala krajky. O své bídě však toho mnoho neřekla. Teprve později se jí rozvázal jazyk, byla hovornější a cítila se mezi děvčaty jako doma. —

Mnohostranné nadání Miečino bylo korunováno opravdovou zbožností. Mieke vždy skrývala své náboženské city a měla hrůzu před příliš okázalou zbožností. S Pánem Bohem vedla dlouhé rozmluvy, jejichž obsah nikomu neprozradila. To bylo jen její tajemství.

Když se jí později těsně před smrtí řeklo: „Mieke, vy jste na nejlepší cestě státí se svatou“, odpověděla: „Začala jsem nejednou, ale jsem stále jen učednicí.“

Nejvíce se modlila a dělala devítidenní pobožnosti k sv. Antonínovi, patronu Čertovy ulice. Veliká byla také úcta k Boží Matce. Někdy byla na pochybách, komu dát přednost: Matce Boží anebo patronu Čertovy ulice? Po návratu z Lurd zvítězila Matka Boží.

Její kamarádky vyprávěly: „Mieke byla vždy naším příkladem. Nikdy neusnula, aniž by se pomodlila růženec. Někdy jsme se smály a bavily, ale Mieke se nedala rušit.“

Když se dařilo zle některé nemocné, přispěchala vždy Mieke s návrhem, aby se všechny pomodlily růženec. Když někdo zemřel, chtěla, aby se děvčata pomodlila tři růžence. Když se rozhodla, že půjde na druhý den k sv. příjí-

mání, žádná moc ji nedovedla od toho úmyslu odvrátit, byť třeba prožila těžkou noc.

Její největším přáním bylo, aby měla misálek, v němž by mohla sledovati celou mši sv. Nějaká paní jí jej darovala a nikdo si nedovede představit radost Miečinu.

Jednou jí farář navrhl, aby vykonala devítidenní pobožnost za své uzdravení. Mieke to zkrátka odmítla: „Vy nevíte, pane faráři, co by ze mne bylo, kdybych zase byla zdravá. Jistě bylo stanoveno v Boží radě, abych byla nemocná.“

Z Á B L E S K Y R A D O S T I.

Za pobytu ve Švýcarsku byla Mieke vyzvána, aby se stala členem katolického apoštolátu pro nemocné. Katolický apoštolát zprostředkuje písemnou výměnu myšlenek těch, kteří svou chorobou jsou odříznuti od ostatního světa zdravých lidí, aby si aspoň tímto způsobem ulehčili a duševně se povznesli. Podle mínění zakladatele Apoštolátu představoval Apoštolát uskutečnění učení o společenství všech nemocných, neboť nemocným má býti usnadněno nésti těžký kříž, který jim byl svěřen Bohem, aby svými bolestmi dosáhli nejvyšších duchovních plodů.

Mieke to velmi ráda učinila. Tu brzy našla zmírnění své opuštěnosti a za nedlouhý čas se jí zdálo, že všichni nemocní jsou její bratři a sestry. Byla to jakási náhrada za nešťastný vlastní rodinný život, na který ještě vždy bolestně vzpomínala. Každý nový člen musel sdělit v časopise své radosti. Mieke je vypsala nádherným slohem, ale s mnohými pravopisnými chybami:

„Milí přátelé. Už tři dny se ptám, jak se to vlastně stalo?! Chtěla jsem vstoupiti do skupiny z M., ale byla jsem zařaděna do skupiny 6. Musím vám sdělit, že jsem nebyla naprosto

spokojena. Proč? Náhodou jsem slyšela v rádiu zprávu o vaší skupině. Co to bylo nářků nad ubohými, opuštěnými nemocnými, nad vydědenci osudu, nad vašimi bílými postelemi. Čím budu těmito lidem, myslela jsem si. Když jsem potom četla Vaše dopisy, poznala jsem, že ve Vaší skupině fouká už jiný vítr. Nyní jsem úplně spokojena. Musím se Vám představit: Jsem 24 roků stará, jsem 1.77 m „malá“ a mám „sloní váhu“ 55 kg. Jmenuji se Mieke. Obličej nemám nijak zvláštní. Barva očí: lískový ořech, vlasy jako veverka, zuby: řídké, žádné falešné. Chybí mi jen pět pravých. To není nic zvláštního, ale mé přítelkyně tvrdí, že to přece jen škodí líbeznosti mého vlasu, mne to však nerozčiluje. Jsem Belgičanka a pocházím z Bruselu, jemuž patří celé mé srdce. Jsem nemocná na plíce. Od roku 1923 jsem již prodělala devět léčení. Nyní mám oboustranné pneumo. Na shledanou.“

Miečiny dopisy byly vždy veselé. Zbožných výroků byste v nich sotva našli. A přece si jen jednou stěžovala Vůdci Apoštolátu, že nedovede o duchovních záležitostech psát, ačkoliv by se chtěla státí dobrým členem Apoštolátu, aby její skupina byla nejlepší ze všech.

Své dobré srdce však nedovedla zatajit, ani svou hlubokou zbožnost, jak dokazuje tento dopis: „Milí přátelé, dnes Vás chci poprosit o něco zvláštního. Vy víte, že jsem nebyla vždy katolička. Byla jsem velmi dlouho v socialistickém spolku a vystoupila jsem teprve tehdy, když jsem jasně poznala, že jsem na špatné cestě. Měla jsem dobré přátele, kteří se dali zlákat hromadou pěkných slibů a 2.000 franky do vojenské služby v španělské válce. Prosím, modlete se za tyto dobré hochy! Nejsou to zlí lidé, jenom svedené a nevědomé děti. Modlete se za ně, aby aspoň mohli učiniti před svou smrtí pokání, kdyby padli na válečném poli.

Vy mi jistě rozumíte, není-li pravda. Za Vaši pomoc Vám ze srdce děkuji.“

Při všech svých starostech a utrpeních Mieke nezapomněla nikdy na svého snoubence — na Nela. Vyprávěla jedna její přítelkyně, že na začátku svého pobytu ve Švýcarsku očekávala Mieke jeho dopisy s horečnou nedočkavostí. Nejvroucnějším přáním Miečiným bylo, aby se Nel stal věřícím křesťanem. Chtěla však, aby Nel sám k tomu dal popud. Jednou, to byla ještě v Bruselu, podařilo se jí přemluvit Nela, aby s ní šel na pouť do Hal a tam mu dala malinký medailonek s obrazem Matky Boží. Mieke chtěla takto nenápadně přivést Nela do řad opravdových křesťanů. Důvěřovala, že se jí to podaří. Sem tam vybídla Mieke Nela, aby se s ní pomodlil k sv. Antonínovi.

Byly někdy dny, kdy na Mieke všechno padalo. Velmi statečně tomu vzdorovala, a chtěla býti šťastna a spokojena. Ale její opuštěnost na ni silně doléhala. V takových chvílích si velmi cenila dobroty svých přítelkyň, ale cítila, že jí dobře nerozumějí, poněvadž vyrostly v docela jiných poměrech. Nejraději by bývala odletěla někam na vysoký kopec a tam spala. Vyžalovat se mohla jen Nelovi. Ano, Nel nebyl jen jejím přítelem a bratrem, ale byl také otcem a ochráncem.

Ale touha po domově zůstala v prsou Miečiných. Mezitím Nel šetřil jak mohl, aby mohl přijeti do Švýcar. Každou neděli chodil chytat ryby. Mieke měla strach, aby se nenachladil. Nel si však brzy ušetřil 800 franků a koupil si motocykl a hned psal Mieke: „Jaké štěstí pro mne, že Tě budu moci navštívit.“ A bez dlouhého váhání se dal Nel na cestu do Švýcar.

Jaká radost, jaký svátek! Mieke rozhlásila po celém domě své vítězství. Když přijela ozubená dráha nahoru, bylo celé poschodí na terase, aby vidělo příjezd muže, o kterém tolik

slyšeli. Miečina radost z Nelova příjezdu byla velká. Nel pobyl ve Švýcarsku čtrnáct dní.

V době Nelovy návštěvy přijeli do Švýcar belgický král Leopold III. a královna-matka Alžběta. Jedna přítelkyně se dověděla, že se král nastěhoval do blízké vily. Mieke jim napsala, zda by nebyli tak laskavi a nenavštívili nemocné belgické děvče, které by velmi potěšili.

Slíbili, že přijdou. Zpráva vyvolala neobyčejné vzrušení. Mieke by ráda králi něco milého řekla. Chtěla by ho potěšit v jeho žalu nad tragickou smrtí jeho ženy Astrid, která zahynula při automobilové nehodě na břehu jezera Vierwaldstättského. Mieke nevěděla, jak má krále oslovit. Měla plnou hlavu Jasností, Excelencí, Výsostí. Zeptala se také ústavního duchovního, zda mu smí poděkovati za pokrývku, kterou dostala z továrny královny Astrid. „Samozřejmě, že ano“, doporučil jí kněz, „dosud to nikomu nenapadlo.“

„Král přišel. Děkovala jsem mu nejmilejšími slovy. Naklonil se trochu stranou, aby setřel slzy, které se mu objevily v očích. Též můj hlas se trásl. Jasnosti, Výsosti, všechno jsem pletla dohromady. Král to zpozoroval a řekl mi, abych mu říkala jen „pane“. Rozmlouval se mnoh asi deset minut a lékař mne velmi chválil. Mluvili spolu anglicky a proto jsem jim nerozuměla. Potom přišla ke mně královna Alžběta. Byla velmi milá. Lékař jí ukázal roentgenologické snímky mých plic, neboť případ můj byl velmi zvláštní. Také mé krajky jí ukázaly. Zatahala mne za špičku nosu a řekla mi: „Opravdová umělkyně.“

Později mne navštívila také bavorská princezna a sedla si beze všeho na okraj mé postele. Je to skoro směšné, když to říkám, ale byly jsme za okamžik přátelé. Hraběnka z L. také přišla za mnou, a tolik jsme se spolu nasmály!

Přítelkyně, které nás slyšely se spolu smát, myslely, že se známe, kdoví jak dlouho. Mluvila jsem s ní docela nenuceně. Ptala se mne, zda se mi nezdá, že je v puloveru velmi tlustá.“

Při těchto návštěvách velmi dobře pozorovala všechny, kteří ji navštívili. Nezapomenutelným dojmem na ni působily královny modré oči — „oči jako pomněnky“. Královna-matka se jí zase velmi zamlouvala svou jednoduchostí a prostotou. Přišla ještě jednou za Mieke, která jí vyprávěla o Nelovi. Když královna uviděla jeho fotografii, která visela na stěně, vzpomněla si, že ho již kdesi viděla. Při tom poznamenal lékař, že nechal Nela čekati před sanatoriem, aby ho mohl představit královně. Když však přišla královna před sanatorium, byl Nel pryč. Pojal ho totiž pojednou velký strach a Nel raději zmizel.

„Škoda“, řekla královna, „byla bych ho ráda poznala.“

Když to řekli Mieke, měla nesmírnou radost, ale trochu se i zlobila na Nela: „To je Nel, jaký byl vždy“, řekla na usmířenou.

U M A T K Y B O Ž Í V L U R D E C H.

Každá radost má svůj konec. Nel odcestoval a Mieke se zdálo, že velmi málo řekla Nelovi a proto mu psala sáhodlouhé dopisy, v nichž naříkala na svou ubohost a litovala snoubence, že má za nevěstu takového ubožáka jako jest ona.

S jejím zdravím to šlo s kopce. Cítila, jak jí ubývá sil. Výška byla pro ni již nebezpečnou. Nyní nemohla již déle skrývati před Nelem svou touhu po Belgii a po Nelovi.

„Musím domů“, řekla kamarádce, „ačkoliv vím, že nikde mi tak dobře nebude jako tu a že nenajdu lepšího lékaře jako dr. C., ale ne-

chci své kosti složit ve Švýcarech. Když už musím zemřít, zemru v Bruselu.“

Lékař, který se o ni tak svědomitě staral, byl by ji rád zadržel v sanatoriu až do konce. Ptal se jí, zdali se bude cítit v Bruselu šťastnější.

„Myslím, že ano“, odpověděla Mieke. Oznámila svým přátelům z Apoštolátu, že se vrátí domů. Byla velmi slabá po mnohých injekcích a věděla, že po svém návratu zase bude muset ihned jít do nemocnice. O několik dní později — Mieke právě konala devítidenní pobožnost k sv. Antonínovi — oznámil jí lékař, že péče o chudobné souhlasí s jejím návratem. Mieke odjela a doprovázela ji jedna z ošetřovatelek. Poslala Nelovi telegram, aby ji čekal na nádraží. Mieke byla nesmírně šťastna, když přijela do Bruselu; ale Nela nikde nebylo. Jaké zklamání pro plačící děvče, které muselo samo do nemocnice. Za několik hodin však se ztracený objevil při posteli Miečině. Telegram přišel, když byl Nel v práci a tak jej dostal až večer.

Již za několik dní chtěli lékaři Mieke operovati — vybrati jí několik žeber — aby mohla lehčeji dýchat. Švýcarský lékař později řekl, že kdyby to byli provedli, Mieke by byla zemřela ihned po operaci. Mieke se však nedala k žádné operaci přemluvit. Poděšena myšlenkou, že bude rozřezána na kusy, a unavena dlouhými řečmi lékařů, rozhodla se odejít z nemocnice. Chtěla zemřít doma. Lepší tak, než nechat se mučiti čtyřmi nebo pěti lékaři, v nichž viděla jen katany.

Kde však byl její „domov“? Mieke nevěděla! Někdo však bděl, a to byl Nel, který pronajal malou světničku, kam už jsme uvedli naše čtenáře, když po prvé přišel farář navštívit Mieke. Aby to mohl učinit, Nel zastavil všechn svůj majetek.

„Můžete jít, slečno“, propouštěl ji lékař, „zárok operativní nebyl nutný, ale bylo by se

vám lehčeji dýchalo.“ Toto přiznání Mieke potěšilo.

Za několik týdnů se dověděla Mieke o pouti nemocných do Lurd. Sestřička, která Mieke opatrovala, velmi by byla ráda, kdyby i Mieke mohla jet. Mieke s tím velmi ráda souhlasila. Vše bylo v nejlepším pořádku, až na lékaře, kteří se zdráhali dáti Mieke potřebné povolení na cestu a tvrdili, že by Mieke cestou mohla zemřít.

Co měla Mieke činit? Poslala tedy svou jízdenku zpět do ústředí, aby ji dali některé jiné šťastnější nemocné než je ona. Když už se vzdala vši naděje, přišla k ní paní, kterou měla velmi ráda, a která se těšila, že Mieke pojedje do Lurd. Mieke potřásla hlavou a řekla smutně: „Bohužel, ne, je to nemožné, lékaři mi to nedovolili.“

„To je velká škoda. Víte co, zkusíme to ještě jednou“, rozhodla paní a ihned šla k vedoucímu pouti a tam zvěděla, že Miečina jízdenka je ještě v kanceláři, ale vlak je již plný. Když se však bude chtít, najde se ještě místo i pro Mieke, a co se týče lékařského povolení, nemuselo konečně ani být, neboť Mieke byla plnoletá a bez rodiny. Co na tom, když zemře raději v Lurdech než doma!

Paní však zkusila opatřit i lékařské vysvědčení a skutečně se jí to podařilo. Mieke tedy směla jeti. Nelovi se to velmi nelíbilo, ale nemohl odporovati „našemu malému diktátorovi se zlatým srdcem“ a musel přivolit i též.

„Bylo až zarážející, s jakou důvěrou a odvahou se Mieke vydala k Matce Boží“, psal vedoucí pouti Apoštolátu. „Já jsem silný muž proti Mieke a přece na mne doléhaly nesnáze dlouhé cesty, ale Mieke na ně vůbec nemyslela, a jen toužila, aby už byla v Lurdech.

„Nel, na shledanou!“ zavolala naposledy Mie-

ke z vozu při odjezdu vlaku a velmi dobře cítila, že hodina jejího poslání přišla. Cestou se necítila zrovna nejlépe, ale její klid a trpělivost udivovaly spolucestující.

Když se dostali do Lurd, působila velmi silně na Mieke ubohost nemocných, které tam všude viděla.

„Kdo byl jednou v Lurdech, nenaříká. Tolik ubožáků na jednom místě a všichni prosí za uzdravení.“ Mieke však chtěla prosit Matku Boží za něco jiného — za obrácení Nela, neboť si myslela, že by Bůh obě její prosby nevyslyšel. Mieke se zúčastnila, ležíc na nosítkách, všech pobožností před jeskyní. S růžencem v ruce se modlila Mieke neobyčejně vroucně k Matce Boží, aby vyslyšela její prosby. Výraz jejího obličej — hluboké vnitřní štěstí — jež se v něm odráželo, mocně všechny dojímal. V tom okamžiku šel kolem ní farář a zeptal se jí na adresu, aniž ovšem pomyslel na to, že se stane „poslem Matky Boží“. Nejmocněji působilo na Mieke procesí, při němž všichni nemocní volali: „Pane, uzdrav mne! Pane, vrať mi zrak! Pane, vrať mi sluch!“ Mieke však jen tiše prosila: „Pane, osvět jeho srdce, otevři jeho oči i sluch, ukaž mu správnou cestu. O, Pane, dám ti všechno, co ještě mám, daruji ti svůj život, ale přiviň mého snoubence k Sobě!“ Jak vznešená, nesobecká oběť!

Kdo povzbudil Mieke k této velké oběti? Můžeme říci, že Apoštolát jí ukázal cestu. V jednom dopise vedoucímu Apoštolátu napsala a podtrhla Mieke větu, v níž oznamovala, že zasvětila svůj život velkému dílu a k tomu připojila: „Ani nevíte, jak je to krásné.“ Po svém návratu psala Mieke svým přátelům v Apoštolátě o svých zážitcích: „Nikdo by prý nemohl změřiti její radost, kterou prožila. Byla prý před jeskyní jako vyměněná. Mieke by byla ráda zůstala delší dobu v Lurdech, ale nešlo to.

Vracela se však velmi uklidněna, neboť věřila, že její prosby budou určitě vyslyšeny.

Večer po Miečině návratu z Lurd řekl Nel Mieke, že by jí chtěl něco sdělit.

„Ano, miláčku, jen mi to pověz.“ — „Mieke, chtěl bych se stát katolíkem a jít k svatému přijímání.“ Miečiny oči zazářily a nepopsatelná radost ji naplnila, ale zdržela ještě své pohnutí. „To je pěkné, ale nechceš to udělat jen proto, abych měla radost?“ Mieke nemilovala v otázkách náboženství přeletavé ptáky. Obrácení považovala za velmi vážný krok a proto nechala Nela ještě o tom uvažovat. Jeho rozhodnutí však bylo pevné, ačkoliv věděl, že bude musit odvalit ještě mnoho překážek.

Právě v té době navštívil Mieku farář s ceduličkou v ruce, na kterou si v Lurdech napsal Miečinu adresu. Též dobře cítil, že ho k Mieke vedla ruka Boží. Brzo prozradila Mieke faráři, že Nel by se chtěl stát katolíkem.

Farář nabídl Mieke svou pomoc a prosil ji, aby o tom řekla Nelovi. Učinil tak a jednoho dne začal farář s povzbudivým úsměvem na rtech vyučovati Nela o pravé víře. Velký pokrok byl učiněn! Od toho dne sedával farář se svým žákem každého dne na terase Jocistické centrály, to jest na domě katolické dělnické mládeže a pomáhal Nelovi vniknouti do tajemství víry. Nemohlo býti krásnějšího místa pro vyučování konvertity než tato terasa, se které bylo vidět celý Brusel. Ze spodu zazníval nahoru tlumeně hluk velkoměsta. Na terase se týčila mohutná postava mladého dělníka. Pevně a pyšně tam stál. V jedné ruce držel štít J.O.C., druhá ruka ukazovala k nebi.

Nel potřeboval samozřejmě vyučování, které by odpovídalo jeho stáří, vzdělání a jeho dlouholeté socialistické zkušenosti. Farář vyučoval nejvíc pomocí příkladů: „Co je dokonalejší, po-

norka anebo ryba?“ ptal se Nela, který svěřil hlavu a chvíli přemýšlel a konečně řekl: „Rozhodně ryba.“ — „Dobrá, a když vám řeknu, že ponorka vznikla sama sebou.“ — „To je přece nesmysl.“ — „A ryba?“ Nel vyhrkl rychle odpověď: „To je také nemožné.“

Srovnáváním ryby s ponorkou, ptáka s letadlem, položil farář základy k Nelovým znalostem o Bohu, kterého si Nel představoval jako velikého inženýra, který stvořil zemi a všechno, co na ní je. Na konci každé hodiny shrnul si Nel nové poznatky a napsal si je do sešitu. Zaznamenával si hlavně, co na něho nejmohutněji působilo; na př.: „Ježíš přišel chudobný na svět a proto je přítelem všech chudobných.“ Pro určité věci měl Nel obzvláštní pochopení. Když mu farář vyprávěl o sv. Josefu a Panně Marii, řekl: „Mnozí nemohou pochopit, jak mohla Panna Maria zůstatí Pannou, když žila se sv. Josefem.“ Nel na to odpověděl, že je to docela přirozené a nijak těžké. Je to něco podobného jako jeho poměr k Mieke. Mají se rádi a přece se Mieke podobá Matce Boží.

Mieke podporovala vyučování farářovo ze všech sil, a i když ji celé tělo bolelo, dovedla s Nelem dlouho do noci hovořiti o otázkách víry. Nel dělal velké pokroky a učitel mohl býti spokojen.

Závěrem vyučování měla býti zpověď. Nel se obával této zkoušky. Potřeboval pomoci a uklidnění. Zvláště dřevěná zpovědnice byla mu nesympatická. Farář mu všechno vlídně vysvětlil a Nel pozbyl svého strachu. Vrátil se od zpovědi s rozzářeným obličejem a sděloval: „Víte, vy ani nevíte, jaké uspokojení cítím.“ Nyní následovalo poučení o svátosti oltářní. To chápal Nel velmi lehko; Svatá hostie je chlebem naší duše, některá srovnávání by se nám zdála trochu dětská, ale nezapomínejme, že Nel nikdy nebyl náboženství vyučován a že mu chyběly

nejzákladnější poznatky, které jsou každému malému křesťanu známe.

Konečně přišel den svatého přijímání. Miečina oběť přinesla ovoce. Určenou neděli ráno kráčel do Miečina obydlí farář, doprovázen mladým Jocistou, který nesl velikou kytici. Nel byl již připraven. Byl nevyspalý. Vzal kytici a položil ji na Miečinu postel. Nejdříve přijala Mieke svátost oltářní. Chtěla také mítí velký svátek, když její snoubenec šel po prvé k stolu Páně. Farář pozoroval, s jakou vnitřní radostí přijímala Mieke milého Boha v „nejkrásnější den svého života“.

Potom odešel farář s Nelem do sousední místnosti a vyptával se ho na zdraví Miečino. Nel nemohl říci nic potěšitelného, poněvadž Mieke té noci chrlila krev.

Když odcházeli z domova, poznal Nel, že ho trápí strašlivá žízeň. Seděl totiž celou noc u Mieke, která nemohla utišit kašel. Teprve k páté hodině ranní Mieke usnula. Farář mu dovolil, aby si zakouřil cigaretu. Trochu to zahnilo žízeň.

V kapli již bylo mnoho dělníků, Jocisté z ústředí a farníci. Nel si klekl zbožně do své lavice.

„Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle.“

Ano, pokoj tobě, Mieke, jež musíš nyní ležeti tiše v posteli a strašně kašlati, pokoj i tobě, statečný Nele, a vám všem, kteří pocházíte z Čertovy ulice. Evangelium se výborně hodilo k dnešní události. Četlo se o příchodu pozvaných na hostinu Páně, které se končí slovy: „Poslední budou prvými.“

Farář poděkoval za účast všem věřícím a zvláště Jocistům. Potom se obrátil na Nela v kratší promluvě, v níž zdůraznil, jak velikou oběť přinesla Mieke Nelovi, jen aby se obrátil. Nel jenom tiskl k sobě rty a bojoval houžev-

natě se slzami, které se mu draly do očí. Farář vysvětlil dále, že obrácení Nelovo je hlavně dílem Miečiným.

Mše svatá pokračovala. Všichni přítomní se modlili dnes zbožněji než jindy. Při obětování obětoval farář velkou hostii s malou, kterou při přijímání podal Nelovi. Úplně do sebe pohroužen vracel se Nel na své místo od stolu Páně. Po něm přistoupili k Boží hostině také ostatní mladí dělníci s mozolnatýma rukama, kteří po celou noc pracovali a neměli ani tolik času, aby si ruce umyli. Po mši svaté zazpívali Jocisté svou krásnou hymnu.

Při jednoduché snídani na terase sešlo se několik Jocistů s Nelem. Všichni byli veselí. Kdosi ozdobil stůl velmi vkusně květinami. Nelovy oči vyjadřovaly hlubokou vděčnost a pohnutí, ale ústa neproněsly ani slovíčka. Jeho myšlenky dlely u nemocné, která na něho jistě toužebně čeká.

Brzy se proto rozloučil a spěchal do Čertovy ulice. Sedl si na okraj Miečina lože a hleděl jí beze slova do očí. Mieke mu dala přátelskou ruku do zad a řekla: „Prosím tě, co je s tebou, ty vypadáš dnes úplně jinak než jindy.“ Když nemohla z Nela dostat ani slovíčka, poprosila faráře, aby jí vše řekl, co se dalo v kapli. Farář však chtěl, aby mluvil sám Nel.

„O, ne, nemohu. Jsem ještě pln zážitků z kaple a musím dát nejdříve trochu své myšlenky dohromady.“ Potom prozradil, že nikdy ještě nebyl tak otřesen v hloubi duše, jako právě dnes, a že musel dávat velký pozor, aby se při řeči farářově nerozplakal.

Farář ještě chvíli zůstal a Mieke ho pojednou chytila za ruku a zašeptala: „Jak jsem dnes šťastna“, a slzy jako hráchy vypadly jí z očí, které byly ještě červené po probdělé noci, kdy ji tak strašně trápil kašel. Aby neprozradil také své pohnutí, raději se spěšně rozloučil. Byl

spokojen a šťasten, neboť již dlouho nezažil nic tak povznášejícího jako dnes, kdy sebeobětování Miečino dobylo prvního vítězství.

POD KRISTOVOU KOROUHVÍ.

Křest.

Když se stal Nel křesťanem, bylo samozřejmé, že dá také pokřtíti svého synka Ondřeje, který měl pět a půl roku.

Farář rozhodl, že křest bude v klášterní kapli a kmotrou bude Mieke, která si nic lepšího nikdy nepřála. Byla však obava, zda Mieke bude moci jíti do kostela; ale Mieke jinak nedala a když se přimluvila i sestřička ošetřovatelka, bylo jí dovoleno státi se kmotrou malého Ondřeje. A kde vzíti kmotra? Z Nelových příbuzných nemohli požádati nikoho a z jeho přátel také ne; farář chtěl nejdříve poprositi jednoho zámožného občana, ale později si to rozmyslel, že bude lepší, když to bude někdo z dělnických vrstev, který bude nejlépe rozuměti Ondřejovi, až povyroste. Tak padla volba na mladého Jocistu jménem Pavla, který se nedávno oženil a měl se státi otcem. Velmi rád vzal na sebe tuto úlohu, neboť ji považoval za předzvěst otcovského štěstí.

V sobotu odpoledne zastavilo před domkem, kde bydlela Mieke, auto, z něhož vystoupil farář, který již našel Mieke připravenou na cestu a velmi vkusně oblečenu. Mieke se pochovalila, že si šaty sama ušila a že rukávy jsou tak dlouhé, jak nařídil Svatý Otec. Také kmotr přišel s tajemným velkým balíkem pod paží a mnoho nemluvil. Potom vzal Nel Mieke do náručí a odnesl ji do vozu. Mieke si ve voze vzpomněla, že budou muset koupit sestřičkám v klášteře kytici, aby prý si nemyslely, že jsou opravdoví „medvědi“. V klášteře je již očekávala představená a sestřičky. Mieke jim dala

kytici, aby jí ozdobily kapli. Byly velmi překvapeny touto pozorností.

Odešli v průvodu do kaple, kde si Mieke sedla do lenošky a zahalila nohy do teplé pokrývky. Ondřej si sedl s otcem a kmotrem do pravé lavice. Farář vysvětlil v krátkosti důležitost stavu kmotrovského a doporučil Ondřeje, kmotru a kmotra modlitbám sester. Všichni sledovali s velkou pozorností obřad. Ondřej dětsky poulil oči, ale choval se vzorně. Jen když mu farář při křtu vylil na hlavu vodu, začal plakati a míchal slzičky s křestní vodou. Brzy se však utišil, a když dostal bílý závoj a hořící svíčku, byl by nejraději si tyto věci podržel a nikdy neodložil.

Po obřadech dostali všichni malou svačinu v klášteře a opravdová spokojenost se jevila na všech tvářích. Ondřej dostal od kmotřenky medailonek Matky Boží. Kmotr otevřel také tajemný balík a vytáhl z něho krabici pralinek, obrázkovou knihu, modlitební knihu a růženec. Byl to velký dar od dělníka, který se velmi těžce nadřel na každý halíř, ale kmotr Pavel byl opravdový Jocista.

Také sestry nezůstaly pozadu a Ondřejova radost z dárků neznala mezí.

Mieke sdělila radostně všem svým známým ve Švýcarech a v Apoštolátě, že Nel byl u prvního sv. přijímání a Ondřej u křtu. V dopisech se ospravedlňovala, že se v Lurdech nemodlila podle přání Apoštolátu, poněvadž věnovala své prosby jen jedné osobě, která jest jí milejší než její vlastní zdraví. Prosila také, aby jí odpustili, že se za ně nemodlila, neboť jí pro ně nezbylo již času.

PRAVÉ KAMARÁDSTVÍ.

I když Mieke ve své největší bídě byla vždy veselá, přece jen někdy na ni velmi tíživě doléhala její bída. Po návratu z Lurd se jí dařilo o mnoho lépe, neboť dostávala od nejmenovaných dárců velmi cenné dary. Tak na příklad jí poslala neznámá paní 100 franků, které prý si ušetřila, aby si mohla odbarvit vlasy. Když Mieke viděla, že se její finanční postavení zlepšilo, přece jen mínila, že si na to nesmí velmi zvykat, poněvadž by bylo potom umírání rozhodně těžší. Bylo také nutné, aby se zlepšila strava, kterou vyčerpané tělo Miečino tak potřebovalo. Farář se obrátil na Jocisty, kteří bez dlouhého váhání rozhodli, aby Mieke dostávala úplně zdarma obědy z jejich kuchyně, které jí nosila jedna paní, jež tuto službu Mieke velmi ráda konala. Mieke však nechtěla jen tak využívat dobroty Jocistů a byla by se jim ráda nějak odměnila za jejich laskavost. Nemohla však již tělesně pracovat a proto farář ji přihlásil do skupiny, která se měla starati o nemocné. Mieke měla za úkol obeznámiti všechny nové členy této skupiny s jejich povinnostmi. Mieke tuto úlohu přijala velmi ráda a práce se jí skutečně dařila. Takto zasvětila Mieke své působení nejen k Nelovu dobru, ale k dobru všem Nelům. Aby Jocisté odměnili tuto její vynikající organizační práci, rozhodli, aby Mieke dostala z rukou samotného zakladatele Jocistického hnutí, kanovníka Cardijna, čestný odznak J. O. C. Mieke byla velmi potěšena, když ji kanovník navštívil, a řekla mu, že již několikrát viděla jeho fotografii v novinách. Kanovník se usmál a podotkl, že je to možné, poněvadž už procestoval jako starý pětník polovinu světa. Mieke dovedla si ceniti návštěvy vysokého hodnostáře a říkala: „Jednala jsem s lidmi první společenské třídy. Král a krá-

lovna mne navštívili a nyní ještě i kanovník. Nakonec přijde za mnou i papež. Papež je však starý. Mohl by mi však poslat aspoň své lékaře!“

Měla tušení, že se jí toto přání vyplní?

P A P E Ž N A V Š T Ě V U J E Č E R T O V U U L I C I .

Mieke měla po Nelově přijetí svátosti oltářní již jen jedno veliké přání, aby se jí i Nelovi dostalo sv. biřmování. Farář by byl velmi rád splnil její touhu, ale neměl k tomu pravomoci. Slíbil jí, když přibere aspoň jedno kilo, že požádá biskupa, aby jí udělil biřmování v soukromé kapli. Ale Mieke nemohla za žádnou cenu přibrati vyžadované kilo, naopak, byla den ode dne slabší. Měla odejít z tohoto světa bez biřmování? Zbývala jen jedna možnost: biřmování v její světničce. Církevně to bylo možné, ale kdo je měl udělit, když Brusel nemá biskupa. Mieke měla obavy, že by k ní biskup nepřišel, ale farář jí řekl: „Biskupové a kněží jsou povoláni k službě v národě Božím, a proto by jistě přišel.“

Přítel poradil faráři, že by se měl obrátiti na bruselského papežského nuncia. Farář dlouho neměl odvahy, aby ho navštívil a požádal o biřmování pro Nela a Mieke. Když se však stav Mieke stále zhoršoval, pomodlil se k Matce Boží lurdské a šel na nunciaturu. Mluvil s nunciovým tajemníkem, kterému vyložil celou situaci a všechny podrobnosti. Sekretář schválil jeho názory a slíbil mu, že mu oznámí, zda nuncius vyhoví jeho prosbě.

Na druhý den volal sám nuncius telefonicky faráře, aby mu řekl, kdy by mohl biřmování udělit a je-li vše připraveno k řádnému vykonání obřadu. Umluvili spolu den a hodinu biřmování ve světničce Miečině. Farář ihned

oznámil tuto radostnou zprávu oběma snoubencům a sehnal narychlo kmotry. Mieke za kmotru se přihlásila zámožná paní, která ji často navštěvovala a jež si pokládala za velikou čest býti kmotrou při biřmování, jež bude udílet nuncius — papežský zástupce. Druhým kmotrem měl být jeden Jocista.

Farář vyzpovídal Nela i Mieke, jejíž radost se projevovala v každém jejím pohybu. Vždyť, představte si, sám nuncius bude biřmovat Mieke. Nel, který se nevyznal v církevních hodnostech a proto se tázal, jaká je to vlastně hodnost, si říkal: „To musí být velmi vysoký pán.“ Farář mu odpověděl: „Nuncius je zástupce papeže.“ — Nel vykulil oči a zvolal: „Tak to je vlastně papežem pro Belgii.“ Mieke byla na vrcholu štěstí: „Vidíte, neříkala jsem to, že mne jednou navštíví sám papež!“ Jedině ji mátlo, že nevěděla, jak mu říkat.

Farář se ještě přesvědčil, zda jsou oba biřmovanci dobře o všem poučení a zjistil, že oba byli velmi dobře připraveni. Když je připravoval na biřmování, zmínil se Nelovi také o svatých olejích a posledním pomazání, poněvadž věděl, že Mieke již brzy odejde. Nel pochopil, proč mu to farář říká, a rozplakal se.

V stanovený den biřmování přišla hned po obědě kmotra a přinesla s sebou několik věcí na ozdobu chudobné světničky. Také nemocnou pečlivě ošetřila a oblékla, aby vypadala co nejlépe. Když se blížila hodina nunciova příchodu, pocítila Mieke náhle nevolnost, která však na štěstí brzy přešla.

Před domek přijel vůz nunciatury, z kterého vystoupil nuncius, jeho tajemník a farář. Všechna okna v okolí se otvírala a lidé se divili, co se to děje. Nel otevřel branku a farář ho představil nunciovi. Mieke poručila Nelovi, že musí nunciovi políbit ruku, což Nel udělal, ale trochu neobratně. Nuncius tápal po scho-

dech nahoru a velmi přátelsky se pozdravil s Mieke. Potom vyprávěl chvíli o milém Bohu a skončil: „Ať zdravý nebo nemocný, ať chudobný anebo bohatý, každý z nás může získat, co vždy platí: lásku k Bohu.“ Po skončení promluvy, oblékl si obřadní roucho a nasadil mitru. Také tajemník a farář se oděli do obřadních rouch.

Velebný okamžik nastal. Zástupce papežův po prvé uděloval v Čertově ulici svaté biřmování dvěma mladým lidem, kteří i když se jim nedostalo plnou měrou statků hmotných, byli přece velmi bohatí na duševní poklady. Mieke i Nel byli při obřadech neobyčejně pohnuti a Mieke se nezdržela pláče. Později to omlouvala tím, že ještě nikdy neviděla nuncia, a to že by musilo každého dojmout.

Po udělení svátosti se nuncius i se svým průvodem usadil na hodinu k chudobnému stolu a vyprávěl si s Mieke, která si vzpomněla, že jedna její přítelkyně jí o něm vyprávěla, poněvadž prý ho vídala denně na procházce. Na památku dal Nelovi a Mieke nádherné růžence, kmotrům medailonky. Když se loučil s Mieke, vsunul jí do ruky nepozorovaně obálku, o jejíž obsah se měla s Nelem rozdělit. Nuncius a jeho tajemník všechny přítomné požehnali, popřáli „na shledanou“ a pozvali ještě faráře s sebou do města. Před domem nastoupili do auta a ve tvářích všech tří kněží bylo viděti odlesky radosti, kterou zanechali v Čertově ulici.

DOMŮ.

Zdraví Miečino bylo čím dále horší. Někdy si Mieke vroucně přála, aby ji Bůh již konečně vysvobodil z tohoto hrozného trápení. Hned na to však si myslela, že musí vytrpěti všechno, co na ni Bůh sešle. Lékař jí radil, aby šla na

léčení do nemocnice. Mieke však nechtěla o nemocnici ani slyšet a prohlásila, že chce zemřít doma. V ten čas přijel do Bruselu lékař, který ji ošetřoval ve Švýcarsku a ten ji přemluvil, aby přece jen šla do nemocnice. Pozval ji, až se trochu její stav zlepší, aby přijela do Švýcar buď na útraty péče o chudobné anebo i tak, že ji bude léčit zadarmo. Mieke se dala tedy převézt do nemocnice a tam zase se z ní stala stará Mieke, která se nestarala o svou vlastní chorobu, ale věnovala se všem stejně trpícím jako ona. Mieke se snažila v nemocnici, aby ošetřovatelky s ní měly co nejméně práce. Ačkoliv jako známé jí chtěly dělat všelijaké výhody, Mieke nikdy od nich nechtěla nic. Ba i Nela, na jehož návštěvy se nejvíc těšila, posílala pryč, jakmile byl konec návštěv. Také farář ji velmi často navštěvoval a chtěl, aby se zúčastnila exercicií, a velmi dlouho s ní vždy rozmlouval o věcech víry. Jednou skoro se pohoršil, když mu Mieke řekla: Velmi ráda mluvím se svým milým Pánem Bohem. Dávám mu všelijaká jména. Často ho nazývám Henri.

„Henri, jak to Henri?“, poděsil se farář.

„Ano, Henri. U nás v Čertově ulici se mu tak často říká. Přece na každém kříži je napsáno INRI. Když prší, tak u nás říkají: „Náš Henri zase nechává pršet.“

Roentgen ukázal, že Miečiny dny jsou sečteny. Proto lékař řekl faráři, že by měl Mieke zaopatřit. Farář se ujal smutné úlohy říci to Mieke. Přijala to klidně, ani jediný tah v tváři se jí nezachvěl. Čekala to a byla na všechno připravena. Jen chtěla, aby farář nic o tom neříkal Nelovi. Farář jí to slíbil a hned byl zahrnut prosbami, aby nenechal Nela padnout, poněvadž ještě není tak silný ve víře, jak by si Mieke přála. Potom ho poprosila, aby byla v rakvi oblečena jako mariánské dítě do modrých šatů. Také si vyprosila, aby nic neozna-

movali o ní jejímu otci anebo bratru. I to farář slíbil; jen ji prosil, aby jim odpustila.

„Těm jsem již dávno všechno odpustila.“

Farář odešel a Mieke byla klidná. Tiše se modlila a připravovala na přijetí svátosti pomazání. Její obličej byl jakoby prosvícen zvláštním světlem.

Sestra hlásila, že je všechno připraveno pro udělení posledního pomazání. Hluboké ticho vládlo v celém sále. Pozorně naslouchala Mieke slovům, která farář odříkával. Potom přijala Mieke ještě svaté přijímání. Sestry, ošetřovatelky i farář opustili sál hluboce pohnuti.

„Je tak tichoučká a zbožná. Jaká milost pro ty, kteří mohou umřít tak pokojně jako Mieke. Chtěla bych být na jejím místě. Kolik klášterních sester by si přálo mít tak krásnou smrt jako ona“, šeptala za dveřmi maličká Flámka ošetřovatelce.

*

Na druhý den řekla Nelovi, že se jí daří lépe. Potom ho poprosila, aby vždy měl v úctě její růženec a misálek, a aby obou horlivě používal. Nel věděl, co tím chce říci: chtěla, aby zůstal po celý život věřícím.

Aby mohla opravdu v klidu zemřít, přenesli ji do světničky, kde ležela sama.

Ubohá naše Mieke! Kdo by si byl však pomyslíl, že se dočká ještě několik hodin před smrtí velké radosti.

KORUNA VĚRNOSTI.

Mezitím byl Nel den ode dne smutnější. Jeho Mieke ho opustí! A on jí byl přece tak věrný a tak o ni nezištně pečoval, s ní hladověl a trpěl, po dlouhá léta byl její jedinou oporou. Vždy doufal, že se její zdraví zlepší a že si ji bude moci odvésti jako svou ženu domů. I když bylo zdraví Miečino sebe horší, vždy doufal,

že bude po čase zase dobře, a této naděje se nikdy nechtěl vzdát. Od té doby, co se stal křesťanem, cítil s Mieke ještě vnitřněji a hlouběji. Není opravdu žádného prostředku, aby Mieke, dříve než zavře navždy oči, byla s ním navždy spojena?

V tom zoufalství přišel Nel k faráři a prosil ho, aby ho sezdal s Mieke. Farář přemýšlel. Má takový sňatek před smrtí nějakou cenu? Je to rozumné? Ale nebylo by to na druhé straně korunování obdivuhodného, věrného přátelství? Neprohloubí v Nelovi vzpomínka na zemřelou choť cit pro konání dobrého? A nebude Mieke, s Nelem na věky spojena, moci v nebi lépe bdíti nad svým manželem?

Farář se chtěl nejdříve ptat Mieke na její mínění a potom teprve říci Nelovi rozhodnutí.

„Jsem pro to“, řekla Mieke po krátkém přemýšlení. „Na mém stavu se tím nic nezmění. Jak dobrým byl vždy ten chlapec, kolik dobrého pro mne vykonal. Jak bych mu mohla tuto radost odeprít. Ale“ — odmlčela se — „musíte spěchat.“

Farář rychle zařídil vše potřebné, sehnal svědky a stanovil dobu sňatku na zítřejší den o 11. hodině. Když večer před sňatkem Nel přijel s farářem do nemocnice, kam byli telefonicky zavoláni, našli Mieke ležeti v posteli, a na jejím obličeji se již rozprostíral závoj smrti...

Byl to však jen záchvat, z kterého se Mieke vzpamatovala. Velmi se divila přítomnosti Nelově a poslala ho spat.

V noci se Mieke trochu zotavila a tak svatba se mohla konati. Sňatek v nemocniční světničce. Sporé říjnové světlo padalo do maličké světničky. Bledá a vysílená ležela nevěsta na posteli a snoubenec stál vedle ní v dělnické blůze. Nelův obličej byl k nepoznání změněn.

Kmotřenka donesla ohromnou kytici chrysan-

tém, a ty aspoň trochu rozveselovaly stesk nemocniční světničky.

Farář přišel a obřad začal. Ozvalo se několi-krát Nelovo silné „ano“ a Miečino sotva slyšitelné „ano“. Dvě děti, které se tak dlouho čistě a obětavě milovaly, které šly spolu ruku v ruce tvrdou životní cestou, byly před branou smrti požehnáním církve na věky spojeny. Všichni přítomní utírají si oči a tiše odcházejí. Jen novomanželé zůstávají ve světničce. Nel si sedl na postel k Mieke a drží jemně její něžnou, malou, průsvitnou ručku. Zůstali tak sedět až do večera a skoro ani slova spolu nepromluvili. Byl předvečer Všech svatých.

Na Vše svaté Mieke rychle slábla, ale byla stále tou starou, statečnou Mieke. Včera ji sestra zapomněla dáti vzduchovou podušku, aby se jí lépe leželo na zádech, která byla jedna rána. Mieke mohla zazvonit, ale nechtěla sestru rušit. Chvillemi ztrácela vědomí a mezi tím volala Nela: „Ty, nezapomeň dát těm dvěma děvčatům, která mne v noci hlídala, dáreček. Peníze ne, to se nehodí, ale kup každé pár punčoch, které dostaneš za 9 franků na bulvaru Jamer.“

Farář se obával večera. Když přišel, udělal nemocné na čele křížek. Mieke s velkou námahou se pokřižovala a zašeptala: „Děkuji, děkuji, děkuji.“

To byla poslední Miečina slova, která farář slyšel.

Ráno na Dušičky našel farář v sakristii Nela, který mu oznámil, že Mieke v noci o půl druhé zemřela. Nel chtěl ještě v noci zavolati faráře, ale telefon nefungoval. Zůstal proto sám u ženy až do rána. Ještě jedenkrát jí musel slíbit, že bude mítí vždy v úctě růženec a misálek, a že bude její hrob zdobiti květinami. V posledním okamžiku mu ovinula ruce okolo krku a šeptala mu do ucha: „Nikdy jsem ne-

věřila, že bychom se my kdy vzali . . . Jsem spokojena a umírám ráda.“

Mieke dopila kalich utrpení až do dna.

Před zatlučením víka přišpendlil Nel medailonek s obrazem sv. Antonína na prsa své mrtvé choti. Znamení oblíbeného světce mělo Mieke provázeti až do hrobu. Rakev byla potom převezena do kaple, kde bylo zazpíváno „De profundis“, po němž následovala zádušní mše. Venku byla hustá mlha, ale asi uprostřed mše svaté rozjasnilo slunko náhle svými paprsky kapli, jako symbol věčného světla, které vítězí nad tmavými hloubkami smrti. Farář při slovech: „Těm, kteří ho poznali, dal moc, by se stali dítkami Božími“, byl velmi pohnut. Viděl v duchu Mieke, která svou komůrku tak často otvírala ještě chudobnějším, a která tak často a s neobyčejnou vždy zbožností přijímala svátost oltářní.

Pohřební vůz, úplně pokrytý věnci a doprovázený četnými pohřebními hosty, vezl rakev na hřbitov, jenž vypadal jako nádherná zahrada. Děvče, které postrádalo otce, matku, sourozence, bylo toho dne obklopeno velkou rodinou svých opravdových přátel, kteří se vroucně modlili u posvěceného hrobu, do něhož házeli červené růže. Cítili všichni, že dnešním dnem je zakončeno poslání němé dnes již Mieke, a že je na nich, aby v tomto krásném díle, započatém tímto chudobným, opuštěným děvčetem, sami pokračovali, když jim Mieke dala tak krásný příklad: Radostně nésti každý životní kříž a nouzi, modliti se a pomáhati jiným.

Hrob byl vykropen, truchlící pozůstalí se rozešli. — Ale duch Mieke žije.

O B S A H :

Mieke, děvče z Čertovy ulice	3
Dělnické děvče	6
Chudobná a opuštěná	8
Červení Sokoli	11
Po Boží stopě	15
Křížová cesta mladé Mieke	20
Věrné přátelství	25
Ve švýcarských horách	29
Záblesky radosti	32
U Matky Boží v Lurdech	36
Pod Kristovou korouhví	44
Pravé kamarádství	46
Papež navštěvuje Čertovu ulici	47
Domů	49
Koruna věrnosti	51

V Í T Ě Z O V Ě
6. svazek VII. ročníku
Ladislav Slovák

MIEKE,
NEVĚSTA Z ČERTOBY ULICE.

Vydáno za redakce
P. dr. Antonína Čaly O. P.
v červnu roku 1940.
Tiskem Valašské tis-
kárny ve Valašském
Meziříčí.

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUIS!

ZÁLEŽÍ-LI VÁM NA TOM,

aby si vaše dcera důkladně osvojila pevné křesťanské zásady a odešla do života připravena nejen na jeho úsměvy, nýbrž i na jeho rány, aby nabyla uceleného vzdělání, připravila se pro praktický život, zachovala si čisté srdce, nezkalenou mysl a zdravé tělo

Svěřte jí

Ústavu sester dominikánek v Olomouci-Řepčíně,

kde může navštěvovat tyto školy a kursy:

1. *obecnou školu,*
2. *měšťanskou školu,*
3. *jednoroční učebný kurs,*
4. *ústav pro vzdělání učitelek literních (III. a IV. ročník),*
5. *ústav pro vzdělání učitelek domácích nauk (jen pro řádový dorost),*
6. *dívčí reálné gymnasium,*
7. *odbornou školu pro ženská povolání (rodinná škola),*
8. *kursy šití a vaření,*
9. *školu jazyků,*
10. *školu hudební,*
11. *kursy těsnopisu,*
12. *psaní strojem.*

Ve školách odborného rázu (rodinná škola, kursy šití a vaření) dostává se žákyním důkladného vzdělání praktického, šití prádla a šatů, kreslení stříhů, vaření, výcviku ve stolničení a vedení domácnosti, vzdělání v nauce o potravinách, úsporném a dietním připravování pokrmů.

Žákyně mají možnost bydlet v pensionátě, moderně zařízeném, kde naleznou všechno, co podporuje zdravý tělesný vývoj a podmiňuje šťastné prožití krásného mládí. Kromě společenské výchovy dostává se zde chovankám důkladného vzdělání náboženského.

Školní i pensionátní budova má zdravou polohu na západní straně města mezi zahradami a poli. Má mnoho slunce a vzduchu, všechny obytné místnosti jsou světlé, vzdušné, prostorné, s vyhlídkou do zahrady, opatřeny účelným nábytkem. Celé zařízení pensionátu vyhovuje všem hygienickým požadavkům. Mimo vyučování bydlí chovanky ve zvláštních studovnách a pracovnách, jež jsou vkusně zařízeny. Vzdušné ložnice na slunné straně slouží výhradně ke spaní. Ústav má moderně zařízené umývárny s teplou a studenou vodou, koupelny, čistírny šatů a obuvi, ústřední topení, elektrické osvětlení; všechny místnosti jsou udržovány ve vzorné čistotě.

Zdraví chovaneček je věnována všemožná péče. Chovanky mohou za příznivého počasí studovati v rozsáhlém ústavním parku, k němuž přiléhá velká ovocná a zelinářská zahrada, nebo na verandách a terasách. V době oddechu si hrají na hřištích; jedno z nich je v zimě přeměněno v kluziště. V prázdných půldnech podnikají chovanky delší vycházky do okolí, do městských sadů, po případě vyjíždějí do blízkých lesů. - Za nepříznivého počasí se baví hrami v rozsáhlé tělocvičně a ústavní aule.

Ústav má svou domácí nemocnici, ústavního lékaře a školené ošetřovatelky. Jídlo se podává 5x denně; strava je zdravá, náležitě upravená a přiměřená jakostí i množstvím.

Blízkost města skýtá vítanou možnost dalšího mimoškolského vzdělání návštěvou přednášek, výstav divadel, koncertů, kin atd.

**Prospekty a bližší informace u Ředitelství
ústavu v Olomouci-Řepčíně. Č. telefonu 293**

Račte přiložiti známku na odpověď!

350 K.

Měsíčník Vítězové. Vydává Dominikánská Edice Krystal v Olomouci
Za redakci odpovídá Dr. R. Dacík, Olomouc. — Tiskne Valašská
tiskárna ve Valašském Meziříčí.

P. Karel Chlad

Sv. Antonín Florentský

VÍTĚZOVÉ

Archív „Vítězové“, Olomouc.

P. KAREL CHLAD

SVATÝ ANTONÍN
FLORENTSKÝ

1940 VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

Nihil obstat:

P. dr. Paulus Škrabal O. P., censor ordinis.

Imprimatur:

P. Mag. Methodius Habáň O. P., provincialis.

Olomucii, die 27. Junii 1940. — Nr. 103.

Nihil obstat:

P. Aemilianus Soukup O. P., censor ex officio.

Imprimatur:

Dr. Udalricus Karlík, Vicarius generalis.

Olomucii, die 1. Julii 1940. — Nr. 8.975.

Ú V O D E M.

Před několika lety putoval z naší vlasti do Italie muž, jemuž se dostalo jména sv. Antonína Florentského. Když byl již ve Florencii, chtěl vidět místa, která posvětily kroky velikého arcibiskupa, učenice, lidumila a světce. Kolik slávy asi zanechal tento velikán na každé své stopě. Století neodvála sílu vyzářující z jeho osobnosti a zvláště ne na místech, která s ním byla tak úzce spjata. Nedočkavě vstupuje poutník do příbytku v klášteře sv. Marka, kde trávil obdivovaný velikán svůj řeholní život a kde toužil ukončit svůj pozemský boj. Byl na místě. A hle, poutník chce jít dál. Úzký prostůrek, který mu ukazují, se mu zdá dosti nevhodnou předsíní bytu slavného učenice. Je upozorněn, že je u cíle své cesty. Ano na těchto několika čtverečních metrech podlahy prožil mnoho a mnoho dní svatý Antonín, zde v polotemné komůrce bez ozdob, bez zajímavostí pronikal jeho duch do nejhlubších pravd, zde v místnosti, které by se dnes snad použilo za skladiště uhlí nebo zahradnického nářadí, žhnulo veliké srdce světcovo láskou k Pánu Bohu. Zde prohluboval veliký a slavný arcibiskup svou neposkvřenou duši a těžil pro ni zásluhy před Pánem Bohem. Poutník zaslzel.

Máme to divné představy o velikosti! Čekáme, že její pozadí musejí být koberce, vzácné malby, štukované stropy, prostorné sály a lustry a zatím se ocitáme v temném a prázdném koutku. Zapomínáme, že duch všeho nepotřebuje a tím méně toho potřebuje láska k Pánu Bohu, jediná příčina svatosti a opravdové velikosti. Světcí je prostota a chudoba zevnějšíku

opravdovou vnitřní potřebou, není to jen předmět záliby, není to jen koníček. Florentský arcibiskup byl světec a zakusil v řeholním životě sladkost z odpoutání od všech věcí a této sladkosti neodolal ani v posledním svém zápase. Přál si alespoň odpočívat po smrti blízko chudé klášterní cely, která byla svědkem jeho rozmluv s Pánem a zpečetila vytrvalost na cestě, kterou jednou vyvolil. V posledním okamžiku života nepřehlíží své dílo, nedává rozkazy do budoucnosti, to si Pán Bůh od umírajícího již nepřije, na to měl celý dřívější život. Chce být jen s Bohem samotným a proto utíká od věcí. Velikost opravdu nepotřebuje silné a omalované slupky, nejvíc vynikne, když je sama, všeho cizího zbavená.

MLÁDÍ A VSTUP DO ŘÁDU.

Druhá polovice čtrnáctého století je pro Florencii velmi slavná. Zrodili se v ní její velicí synové, sochař Jacopo della Quercia, Donatello a Lorenzo Ghiberti, stavitel Brunelleschi, malíři Uccello, Fra Angelico a Gozzoli, v největší slávě byl rod Medici. Ne nejmenší slávu dal v této době Florencii její prvý arcibiskup, sv. Antonín. Florencie tehdy žila silným a bohatým životem, plna svých zvláštností, plna sporů, plna krásy a svatosti. Byla právě doba měšťanské šlechty, patriciů. Kladlo se za velkou čest být na radnici konsulem, být notářem v radě. Otec Antonínův, Mikuláš Pierozzi, dosáhl čtyřikrát členství v radě a dvakrát se stal priorem obce. Jeho rodina tedy náležela k nejváženějším.

Již při zrození Antonínově narážíme na jednu florentskou zvláštnost. Podle florentského kalendáře se totiž narodil 1. března 1389, kdežto podle našeho to bylo již r. 1390. Florentané začínali nezávisle na ostatním světě svůj rok 25. března. Je zajímavé, že se ve městě tolika převratů a revolucí udržel tento zvyk až do roku 1749. Od počátku nazývali rodiče svého miláčka místo Antonio zdrobněným Antonino; zdrobnělé jméno světcí zůstalo. Rodina Mikuláše Pierozziho žila zbožným a opravdu křesťanským životem. Dítě nespátrilo špatného příkladu, nezaslechlo nelaskavých slov, bylo nabádáno ke zbožnosti slovy i skutky. Rodiče nejsou jediná příčina svatosti dětí, hlavní je vždy Boží milost, ale jejich práce a snaha není nadarmo. I oni mají podíl na dokonalosti svých dětí. Rodiče Antonínovi mohli být spokojeni. Sotvaže jeho skutky nabývaly mravní povahy,

bylo jasné, že Antonín je výjimečně hodné, mírné a zbožné dítě. Z útlého dětství nemáme mnoho zpráv. Máme však památku na jeho školní léta. Docházel do školy naproti kostelu Orsanmichele. Nevykonával cesty mimo svatyni, aby nezašel dovnitř. Modlíval se před obrazem Krista Pána, který je dodnes ctěn a na Antonína upozorňuje nápis pod ním: „Toto je slavný obraz všemohoucího velikého Boha, Ježíše Krista ukřižovaného, u něhož často čerpával moudrost obdivuhodný arcibiskup Antonín. Čerpej také ty z pramenů Spasitelových.“ Snad právě u toho obrazu dozrálo Antonínovo rozhodnutí věnovat se cele službě Boží. Když se František Castiglione, žijící osm let se světcem, rok po jeho smrti zmiňuje o jeho mládí, praví jenom: „Jeho přátelé, kteří jsou dosud v naší obci, nepamatují, že by se dopustil nějaké klukoviny. Vynikal nad hochy stejně staré a byl velmi vážný.“

Oblíbil si dominikány z nedalekého Fiesole a kdykoliv se konalo nějaké veřejné procesí, pokorně je následoval a bedlivě pozoroval. Přemýšlel, zda by snad nemohl vstoupit k nim. Napadlo jej, že by se musela osvědčit již jeho ctnost, jako to napadá snad každého, kdo se odhodlává věnovat život službě Bohu. S mírným úsměvem vypravoval po letech knězi Markovi a Františkovi Castiglione, jak se přesvědčoval o své schopnosti k řeholnímu životu. Při jídle si bral maso jako ostatní, pak je nepozorovaně pustil pod stůl. Může se v tom spatřovat dětinství a sám světec tomuto cvičení nepřidával zvláštní důležitosti; je to však výmluvné znamení jeho odhodlanosti k obětem, jeho chuti k sebezáporu a zároveň skromnosti, která se hledí ukrýt před všetečnými zraky. S výsledkem své zkoušky byl asi spokojen, neboť se neodvolatelně rozhodl ke vstupu do řehole.

Rozhodnutí však přišlo odjinud. Ve Florencii

kázal slavný dominikánský kazatel, pozdější kardinál Jan Dominici. Jeho kázání měla takovou sílu jako kdysi kázání br. Jordána Saského, před nímž matky zavíraly syny, aby jim je neodváděl do svého řádu. Jan Dominici zakládal a upevňoval klášter ve Fiesole a jistě by mu bylo vhod, kdyby získal někoho z Florencie. Stala se však zajímavá věc. Jednoho dne k němu přichází Antonín, syn vážené rodiny, žádá o přijetí do řádu, svou prostou upřímností si získává srdce Janovo, ale je odmítnut. Jan se snad obával slabého zdraví Antonínova. Nebyl chytrý lišák, vždyť byl později prohlášen blahoslaveným, přece však Antonínovi uložil takovou podmínku, že ji mohl těžko splnit, a tak jej odmítl. „Co studujete?“ „Práva.“ „Dobře, vyslyším vaši žádost, až budete umět z paměti Graciánovy dekretálky.“ Kdo zná tuto právnickou sbírku, byl by tímto úkolem zdrcen. Jistě i Antonín byl v první chvíli ohromen a snadno si pomyslíme, s jakými pocity odcházel.

Za několik dní bl. Jan na epizodu zapomněl. Podivil se, když asi za rok k němu přichází bledý mladík a žádá, aby byl vyzkoušen z Graciánových dekretálek. Bl. Jan se dal s chutí do zkoušení, poněvadž jej ani ve snu nenapadlo, že by se někdo mohl naučit tuto nezáživnou sbírku z paměti. Při zkoušení jeho úžas rostl každou Antonínovou odpovědí. Vždyť Antonín za tu dobu opravdu celou sbírku rozebral, porozuměl jí a naučil se jí z paměti. Zdá se to být zbožná legenda? Nuže, uvedu historické doklady, které o věci máme. František Castiglione po zprávě dodává: „Neodvážuji se tvrditi, co povídám (sám Antonín mi o sobě tuhle věc nevypravoval), ale nese se o něm tato pověst obecně jako znamení neobvyklé paměti.“ To je kritický postoj Františka Castiglione, který nám dává záruku, že autor nebyl lehkověrný a že

i ostatní jeho zprávy můžeme bezpečně přijmout. Přísežné svědectví několika svědků při kanonisačním jednání potvrzuje skutečnost této události. Mezi svědky je také Jeroným Benzi, který se o věci dověděl od žáka Antonínova a nástupce v převorství u sv. Marka ve Florencii, od P. S. Schiattesi.

Splněním podmínky, která vlastně ani jako podmínka nebyla dána, byl bl. Jan nucen Antonína přijmout. Dílo Janovo právě bylo dovršeno a na svátek sv. Dominika r. 1405 byl dominikánským biskupem Jakubem Altoviti posvěcen klášterní kostel ve Fiesole. Po této radostné slavnosti byli do řádu přijati čtyři novici a mezi nimi i Antonín Pierozzi.

Mladý dominikán Antonín byl s ostatními třemi bratry poslán do noviciátního domu v Cortoně. Jaký život se tam vedl, to vědí jen andělé. Povšimněme si, jaká tam byla světcova společnost. Jeho představený byl bl. Vavřinec Ripafratta, jeho spolunovic byl bl. Petr Capucci a bl. Fra Angelico. Škola svatosti, jinak jejich noviciát nelze nazvat! Antonín se tam zdokonalil ve svém vnitřním životě právě tak jako druzí. Právem se domníváme, že byl v jejich svatém závodění první. Rok noviciátu rychle uběhl a Antonín se vrací do Fiesole ne již jako učeň, nýbrž skutečný řeholník se sliby.

Rádi bychom měli nějaké zprávy o jeho theologickém studiu. Jeho spisy dosvědčují, že byl při něm od počátku pilný a hluboký, ale přímých zpráv z této doby nemáme. Rovněž není zachycená slavná chvíle Antonínova kněžského svěcení. Jistě že se blížil k oltáři Páně s nevýslovnou touhou a svatým chvěním. Zprávy jej zastihují teprve r. 1414 ve Fiesole. Z té doby se zachovala závěť Antonínova otce. Ukládá v ní ženě, aby každý rok v prosinci vystrojila oběd pro dvanáct chudých ve Fiesole a pozvala k němu také br. Antonína. Měla i Antonína

hostit, nebo jej zvala jen proto, aby se účastnil milosrdného skutku, skutku lásky svých rodičů? Spíše to druhé. Vždyť Antonín tak rád prokazoval lidem služby. Již jeho první zázrak, který se udál právě ve Fiesole, byl skutek milosrdenství.

Šel s jedním bratrem z Fiesole do Florencie. Potkali hořce naříkající děvčátko. Šla s hliněným hrncem pro vodu a rozbila jej. Bála se domů, kde byla trestána, i když nic nevyvedla. Děsila se toho, co přijde po rozbití hrnce, a neodvažovala se zpět. Slova dvou řeholníků jí neosušila slzy. Bratr Antonín byl velmi dojat bolestí nebohého dítěte. Sebral střepy, složil je k sobě, chvíli se tiše modlil a požehnal nádobu křížem. Nádobu se scelila. Udivené děvčátko se zasmálo, vzalo nádobu a radostně odběhlo. Byl to prostý div, nezpůsobil obrat v lidské společnosti, nezapálil nadšení zástupů, osušil pouze slzy chudobného děvčátka a přece jej Pán Bůh vykonal. Jakou asi mu Antonín ukázal lásku k ubohé chudince, že jej vyslyšel? Jak je tu Antonín podobný svému Mistru, který přišel pomáhat chudým a nebohým. Heslem Antonínovy práce se stávala práce pro trpící bližní. Bolest duše mu byla i při tom víc než bolest těla, proto především jeho úsilí směřovalo k záchraně duší. V kapitole o jeho spisovatelské činnosti uvidíme, jak dovedl napnout sílu ducha i těla, o němž tak pochyboval blah. Jan Dominici.

Od začátku svého života v řádě Antonín pilně pracoval. Unaveného ducha osvěžoval modlitbou. „Modli se a pracuj“ neuskutečňoval pouze střídáním práce a modlitby, hleděl modlitbu s prací spojit. Jeho práci prolnula modlitba, modlitba ji stále spojovala s Bohem, modlitba jí dávala směr, důvod a světlo. Než i modlitbě samotné Antonín věnoval mnoho času a beze strachu, že tím jeho studium utrpí. Kromě

společných hodinek v kůru se modlíval často litanie, mariánské hodinky, ve sváteční dny žaltář, až dvakrát týdně hodinky za zemřelé. Často kázal, zpovídal a konal jinou uloženou práci. Horlivost v modlitbě a láska k bohovědě jsou jeho dva charakteristické rysy. Do obojího se cele nořil a zapomínal na okolí. Obojí ho neustále lákalo, poněvadž jej přivádělo blíže k Bohu. Nebýt toho, jistě by Antonín byl ochoten zanechat i svého oblíbeného studia. Běželo mu jen a jen o zájmy Boží, o blaho lidských duší. Z poznání Boží velikosti, dobroty a lásky se rozplameňovala jeho horlivost o spásu bližních, z něho a z modlitby rostla jeho svatost. Modlitba mu byla nevyčerpatelnou studnicí moudrosti.

Tři desíletí, která prožil v řádě před vstupem na biskupský stolec, byl Antonín vzorný dominikán. Pochopil a uskutečnil ideál svatého Dominika dokonale. Čerpal u Boha a roznášel mezi lid jeho moudrost. Osvěcoval světlem dobroty a lásky Boží temnoty v lidských duších. Tak to chtěl sv. Dominik. Na sebe zapomněl, zapomněl a úsilovně zapomínal na svou čest, svoje úspěchy, svou chválu. Vše, co získal studiem o Bohu a jeho díle, náleželo lidem. Jim přinášel své výtěžky. Nebyl jako pavouk, který zatahuje kořist do kouta a tam ji žárlivě střeží. Bůh mu dával poklady, jež by nezískal ani největším úsilím. Když štědře dostával, štědře dával. Bratři znali jeho svatost, jeho slechetného a bystrého ducha, jeho dobrotu a svěřovali mu kláštery, aby je svou moudrou a starostlivou rukou řídil. V dominikánském řádě se ponechává řeholníkům, aby si sami zvolili představeného. Když si někoho vyvolí, znamená to, že mu opravdu důvěřují. Vždyť se volbou dobrovolně podřizují jeho vedení. Jak velké důvěry požíval Antonín! Byl představeným v kláštorech: Řím, Neapol, Sessa, Gaeta, Siena, Fabriano, Cortona, Fiesole, Florencie.

Jeho nejslavnější převorát byl u sv. Marka ve Florencii. Než stopy jeho činnosti jsou dosud i v jiných klášteřích. Na příklad v Římě u Panny Marie nad Minervou, dosáhl přenesení ostatků sv. Kateřiny Sienské a od té doby se její ostatky neodnášejí a nebere si z nich kde kdo částky pro sebe. Nebýt jeho zákroku, sotva bychom ještě měli něco ze slavných ostatků světice. V Římě se vědělo o Antonínových vědomostech právnických; proto byl přibrán do tribunálu sv. Roty. Jeho slovo tam platilo. Rozhodoval přísně, ale vždy spravedlivě. Jeho sociální cítění charakterisuje jedna, nepatrná sice, ale velmi moderní reforma, kterou se podařilo Antonínovi u kurie uskutečnit. Postaral se, aby písařům a notářům kurie byl vyplácen spravedlivý a dostatečný plat. O kolik století tu předběhl ostatní svět, který se bránil, jak nejdále mohl, spravedlivému rozdělení práva na životní prostředky. Z jeho podnětu byly opraveny i jiné nedostatky.

Z neapolského převorování je několik vzpomínek. V konventě měli nedostatek pitné vody, což se na jihu stává dosti často. Antonín nařídil kopati v rohu zahrady a vytryskl zdravý pramen, který nikdy nevysychal. Čerpali z něho i tehdy, když jinde vody nebylo. Snad někdo řekne, že je to náhoda, nebo že Antonín měl nějaké ponětí o geologickém složení celého okolí. Současníci a ti, kdož přišli po nich, byli pevně přesvědčeni o zázraku. Studně sv. Antonína na něj upomíná. Větší obtíž by byla s přirozeným vysvětlováním jiné události. Přišli do kláštera dva cizinci a prosili alespoň o trochu oleje a medu. Štědrý a milosrdný převor ochotně spěchal pomoci. V klášteře však nebylo nic. Poprosil dvě osoby ze Třetího řádu, aby cizincům vyhověly. Náhodou i jim došly zásoby. Oznamují to Antonínovi. Zabolí ho u srdce, ale ne, nenechá cizince odejít. Když se-

lže pomoc lidí, neselže pomoc Boží. Antonín se vroucně modlí. Posílá terciářky, aby přinesly zbytek, který jim zůstal. Poslechly. A zbytek pojednou vydává tolik, že jsou cizinci spokojeni a ještě mnoho zbývá. Pravda, my jsme zvyklí hleděti na každou zprávu o něčem neobvyklém s nedůvěrou. Naučily nás tomu pověsti, které se dnes šíří denním životem a obratem ruky vykouzlují hrůzostrašné i útěchyplné události. Nezapomeňme, že tomu tak dříve nebylo. Lidé nebyli zvyklí lhát, a když lhali, byli si dobře vědomi špatnosti. Jestliže někteří zkažení lidé dovedli i o posvátných věcech mluvit bez úcty a vážnosti, byla to přece jenom výjimka. Zpráva o zázračných událostech ze života Antonínova není nikdy vytažena z nejasného kouta, nýbrž byla obecně známá a nebylo ji možno falšovat.

Antonín se stal i převorem v Cortoně, kde prožil svoje řeholní mládí v řádovém noviciátě.

KLÁŠTER S V. M A R K A.

Ve Florencii nebyl dominikánský klášter. Antonín se hlásil do řádu ve Fiesole. Proč se dominikáni tak dlouho slavnému městu vyhýbali? Snad proto, že příchod sem, zbudování kláštera a kostela, byl Prozřetelností vyhrazen právě sv. Antonínovi.

Roku 1434 se po roce vyhnanství vrátil do Florencie Cosimo Medici. Se svými odpůrci naložil velmi krutě, ale přes to jej značný počet osob patricijských i občanských uznal pánem ve městě. Jeho příchodem nastává ve Florencii doba rozkvětu vědy a umění. Také v náboženském životě nastal zdravý vzrůst. Florentané i C. Medici znali již dlouho sv. Antonína. Medici se podívoval jeho učenosti a svatosti, lid těžil ve svých potřebách z Antonínových rad. Když ve Florencii kázal, nepojaly kostely vše-

chny věřící, žádostivé jeho slov. Zpovědnice, do které zasedl, byla po chvíli obkličena zástupem kajícníků a lidí bezradných. Z úst svatého bratra Antonína jim zaznívala nejen očišťující slova, nýbrž i mnohé povzbuzení a útěcha. Myšlenka získat bratry kazatele Florencii, která se ve městě již před lety vyskytla, znovu ožívá. Papež Evžen IV. náhodou dlel ve městě a Medici používá jeho přítomnosti k uskutečnění svého plánu a přání lidu. Evžen zásadně slibuje pomoc, a když se roku 1435 převor u sv. Ondřeje vzdává práv na kostel sv. Jiří, odevzdává jej zvláštním listem bratřím kazatelům. Měli si při něm postavit dům, podřízený pravomoci převora ve Fiesole. Po roce žádají Florentinové, aby byli bratři kazatelé usídleni u kostela sv. Marka, kde živořilo několik silvestrínů a silvestrínů, aby přešli ke sv. Jiří. Lidnaté okolí sv. Marka žádalo větší počet obětavých kněží. Silvestrínů nestačilo na úkoly, které jim kostel svatého Marka dával. Papež se o věci přesněji informoval a když zjistil, že žádost je oprávněná, vydal ustanovení o převzetí kostela a kláštera.

Při této příležitosti si uvědomujeme, jak jsme prosaičtí. Stěhování je dnes věc budící soucit. Každý ji hledí odbýti co nejskromněji a nejrychleji. Přesídlení bratří kazatelů ke sv. Marku, k němuž došlo 1436, bylo plno slávy. Bratři šli v slavnostním průvodu a zpívali hymny, lid je doprovázel jásotem a radostí. Sotva došli bratři do kláštera, chopili se díla, které jim bylo svěřeno, s horlivostí a obětavostí, jaké jest schopen jen člověk zcela odevzdaný Bohu. Počali mravní obrodu ve čtvrti sv. Marka. Záhy měl povstati k nové slávě i zchátralý kostel a klášter. Medici otevřel štědrou ruku. Staviteľovi Michelozzimu nařídil zbourat starý klášter. Nová stavba, jak ji lze spatřiti dodnes, má nesmazatelně vtisknuty stopy Antonínova du-

cha. Antonín byl převorem. Vědom si toho, že odpovídá za řeholní kázeň, za skutečnou chudobu a prostotu v životě kláštera, dohlížel na stavbu i na výzdobu. Nám se dnes nádherná freska Fra Angelica a Fra Benedetta zdají přepychem. Jaký to byl přepych? Nebyli povoláni proslavení umělci, nebyl jim nabídnut skvělý honorář za to, co vytvoří. Dva prostí bratři se chopili štětců a přenesli na stěny, co našli ve svých duších. Sv. Antonín dohlížel, radil, povzbuzoval, když se bratři obávali, že nenamalují vznešené a drahé osoby dosti dovedně. Čistota a průzračnost srdce těchto tří mužů na nás hledí z poškozených fresek kláštera sv. Marka. Mnozí umělci se již pokusili dílo bratří kopírovat. Po každé však doznali, že nedosáhli jejich čistoty barev, ani ladnosti tvarů. Všechna veledíla fra Angelica jsou ideálně prosta naturalismu a vystihují náboženskou niternost neopětovatelným způsobem. Dnes byla ke svatému Marku snesena všechna Angelikova díla z Florencie. Původně tam byl obraz Madony na hlavním oltáři, korunování Panny Marie, Soud světa, dva cestující dominikáni, potkávající se s Kristem, v kapitulní síni je obraz ukřižování se sedmnácti dominikánskými svatými. V celách se znova a znova opakují obrazy ze života a smrti Krista Pána. Výzdoba, na které tak Antonínovi záleželo, učinila z konventu nejposvátnější klášter vůbec (Kirchenlexikon u hesla Angelico). Podivujeme se osobnostem, které nějak připravily moderní vynálezy a ty, kteří přímo spolupůsobili na tvoření nesmrtelných a nepřekonatelných děl, zanedbáváme. Je to nespravedlivé. Největší překážkou asi je, že tito lidé byli svatí. V každých dějinách umění by byla dlouhá stať i o Antonínovi, kdyby se ovšem proslavil zároveň prostopášným životem.

Po výzdobě kostela a kláštera došlo na liturgické knihy. Miniatury, jimiž proložili bratři

posvátné texty, uchvacují duši k tichému a hlubokému nadšení.

Kromě umění rozkvétaly v klášteře u svatého Marka vědy. Medici si tak vážil učených bratří, že se postaral, aby dědictví kteréhosi Florentina, asi čtyři sta svazků vzácných děl, bylo umístěno u nich v klášteře a tam dáno veřejnosti k použití. Bratři ponenáhlu rozmnožovali počet svazků opisováním i původními spisy. Florencie získala své kulturní středisko.

Hybnou pákou práce v klášteře byl převor Antonín. Do úmoru pracoval sám, povzbuzoval, pomáhal druhým, radil jim ve studiu i v činnosti. Stal se mezitím vikářem všech reformovaných konventů v Itálii, ale přesto se i dále považoval za posledního z bratří. Kolikrát jenom přišel učený a slavný převor umývat s bratřími po jídle nádobí! Kolikrát pomáhal zahradníkovi, kostelníkovi a jiným! Nebylo skromnějšího a pokornějšího člověka v celém městě.

Za života u sv. Marka se přihodilo několik zvláštních událostí.

Antonín zametal chodbu. Přicházel k němu jakýsi řeholník a chtěl se s ním o něčem poradit. Antonín jej nenechal domluvit a vyložit, proč přišel. Prostě mu uložil, aby se vrátil ke svým bratřím, že je opravdu povolán k řeholnímu životu. Řeholník užasl, neboť právě o té záležitosti se s ním chtěl radit. Pochyboval, zda je k řeholnímu životu povolán a již již chtěl řeholi opustit. Uposlechl rady, kterou dostal, ač o ni ještě nežádal, a setrval ve svém povolání. Poznal Antonín na jeho sklíčené tváři, oč běží, nebo byl osvícen Bohem?

Vypravovala jedna dáma: „Přišla jsem k svatému Antonínovi ke zpovědi. Stále mě vyzýval k opravdové lítosti a nechtěl mi dát rozhřešení, dokud nebudu hříchů litovat. Já chtěla rozhřešení, ale necítila jsem se schopná nějaké lítosti. Tu mi světec ukázal ubohý stav mé duše

a propustil mě se slovy: Večer před spaním si opakujte třikrát: Jednoho dne jsem přišla na svět, jednoho dne odejdu. Poslechla jsem a dotkla se mě Boží milost. Pojala mě taková hrůza z mých hříchů a tak mi jich bylo líto, že jsem příštího dne s klidem mohla přikleknout ke zpovědnici a přijmout za své hříchy pokání.“

Urozenému Florentanovi Filicaiovi skonala jediný syn. Zdrcený otec běží od lůžka ke svatému Marku a prosí Antonína, aby ho potěšil, jinak že svou bolest nesnese. Chvíli se spolu modlili a pak jej Antonín poslal domů. Doma otec našel syna na živu. Nevěřící zase řekne: Syn nebyl vůbec mrtvý, byl jen ve mdlobách atd. Ti, kdo byli u jeho lůžka, prohlásili, že mrtvý byl. Musíme se s tím spokojit.

Jednoukrát se Antonín vyšel se svými novici na delší vycházku za město. Ponořili se zcela do rozhovorů a nezpozorovali, že povstala bouře. Zdálo se, že bude dlouho trvat a že se nebudou moci vrátit. Antonín poklekl a modlil se, učinil kříž a bouře ustává. Po každé bouři bývá podle přísloví pěkně. Proč se však divili novici této změně, ač zažili dost a dost italských bouří?

Mohli bychom uvést ještě několik podivuhodných událostí z tohoto úseku Antonínova života. Není však náš úmysl vyhledávat jen neobvyklé, vždyť ve světcově životě máme mnoho pozoruhodného, čemu nemusíme říkat zázrak. Antonínův apoštolát nejsou zázraky, nýbrž upokojujání sužovaných duší. Kdo nenahlédl do propastí lidské špatnosti, kdo si nevšiml, jaký boj musí lidská vůle podstoupit se zlem, jestli chce zvítězit, netuší, kolik úzkostí, obav a hrůz naplňuje často lidské srdce. Antonín cítil s trpícími a radil jim jak nejlépe dovedl. Znalost lidského života mu usnadňovala práci, Duch svatý mu osvěcoval v okamžiku potřeby rozum a Antonín vždy poznal, kde

tkví kořen bolesti a dal vhodný lék. V pobouřeném srdci po jeho radě zavládl mír a Antonín propouštěl opět jednoho šťastného a vděčného člověka.

Dominikánům s Antonínem v čele bylo popráno ukázati shromážděné Církvi výsledky neúmorného studia. Evžen IV. přenesl r. 1439 církevní sněm do Florencie. Dominikáni od sv. Marka byli povoláni jako theologové. Se svatým Antonínem přišli i jiní proslavení vědci. Byl tam bl. Petr Jeremia, Torquemada a několik jiných znamenitých kontroversistů. Dovedeme si představit, jak se asi radoval Antonín ze slibného spojení východní a západní Církve, které se na sněmu teoreticky uskutečnilo, i když prakticky bylo později znemožněno událostmi ve světě a nepochopením duchovních východní Církve.

Po slavných dnech sněmu nastává Antonínovi nová doba práce. Zvláštní předmět jeho péče byl třetí řád sv. Dominika. Antonín se v praksi přesvědčil, jaký zisk je pro člověka, žijícího ve světě a přece Bohu oddaného, když žije v duchovním společenství s lidmi podobných cílů. Terciáři se u něho rádi shromažďovali a naslouchali jeho zajímavým výkladům o Bohu. Povzbuzoval je ke skutkům lásky a sebezmrtnosti takovými slovy, že neodolali a třetí řád ve Florencii byl ušlechtilým závodiskem dobré vůle všech členů. Některé členky žily porůznu bez rodin opravdu řeholním životem. Antonín znal potíže takového života a jak je nesnadné vytrvat v řeholní kázni v okolí, které člověka nepovzbuzuje. Rozhodl se ulehčit jejich boj a zajistit mu trvalé výsledky. Shromáždil je do jedné řeholní společnosti. Požádal papeže Evžena IV., aby mu uvolnil skoro opuštěný klášter Panny Marie Sněžné a když byla žádost vyplněna, uvedl do něho své terciárky. Ze své plné moci ustanovil představe-

nou a nová řeholní družina vešla v život. Antonín byl novému klášteru vytrvalým rádcem a pomáhal mu snášeti počáteční obtíže. Jeho slovo působilo právě tak jako jeho příklad. V nové zahradě Boží vykvetlo mnoho ušlechtilých a svatých duší.

Kromě péče o svatý život Florentanů, staral se Antonín též o jejich vzdělání. Právě vzdělání nutně přivádí k Pánu Bohu, není se mu třeba vyhýbat, jako to dělali někteří náboženští myslitelé. Kolik naukových konferencí měl Antonín ve Florencii, je těžko říci. Použil kde jaké příležitosti, aby dal věřícím něco ze svých zásob, nastřádaných celoživotním zkoumáním Božích pravd. Vzdělání mladých Florentanů zajistil spolu s benediktinem Gomezem podporováním a získáváním přízně čtyřem Společnostem křesťanského učení, které si obec založila.

Antonín také horlivě získával členy bratrstvu, založenému br. Karlem Conti, jehož úkol bylo po způsobu prvých křesťanů probdíti noc před některými svátky v kostele na modlitbách.

Abychom pochopili význam největšího sociálního podniku Antonínova za jeho převorování u svatého Marka, je třeba krátce upozornit na politické poměry ve Florencii. V obci zuřil úporný vnitřní boj mezi přívrženci svobodného zřízení obce a samovládcí. Když zvítězila rodina Medici, nezavládl v obci okamžitě všestranný pořádek a klid. Medici se svým odpůrcům krutě mstili jako kterákoliv jiná rodina, když se jí podařilo zmocnit se vlády v obci. Vítěz obvykle neustal v pronásledování odpůrců, dokud je úplně nezničil. Po vítězství Mediciho bylo ve Florencii mnoho nářku. Někteří uprchli do vyhnanství, jejich majetek byl zabaven. Jiní si říkali, že je lhostejno, zda jsou žebráky v cizině nebo doma a zůstali. Neměli nejmenšího práva. Oloupení o majetek, strá-

дали nesnesitelně. Antonínovo srdce to nemohlo dlouho snášet. Medici jej měl v úctě, ale Antonín ho znal velmi dobře a věděl, že by nepomohlo, kdyby se šel přimlouvat za postižené. Učinil něco jiného. V únoru 1441 svolal ke svatému Marku dvanáct zbožných občanů, většinou odpůrců rodiny Medici a předložil jim svůj plán na pomoc. Když občané vyslechli odvážný, ale ušlechtilý jeho úmysl, zaslzeli pohnutím a slíbili, že budou pomáhat ze všech svých sil. Dohodli se, že založí spolek — později se mu říkalo Buonomini di San Martino, Dobrodinci sv. Martina — který si vezme nebohé pronásledované na starost. V každé městské čtvrti byli určeni dva dobrovolníci výkonnými členy a ti si mohli sami přibrat až šest pomocníků, aby nebyl styk s postiženými podezřelý, kdyby jej vykonával jen jeden člověk. Všichni zjišťovali, kdo je v opravdové tísní, sbírali od majetných podpory a spravedlivě je rozdělovali. Antonín dal do stanov dvě opatření, která jsou skutečně v jeho duchu. Nejprve se určilo, že se musí všechny nasbírané dary rozdat a že se nesmí schovávat nějaká část získaných almužen na budoucnost. Nebýt tohoto předpisu, jistě by se ze spolku brzy vyklubal finanční podnik a první účel jeho by zanikl. Takhle se stalo, že ještě přes čtyři sta let spolek konal ve Florencii mnoho a mnoho dobrého. Ovšem rozšířil svou působnost na trpící vůbec, poněvadž nebylo vždy ve městě jenom ubožáků politických. Trvání spolku zajistil také druhý moudrý předpis, totiž prohlášení úplné nezávislosti na církevních i obecních úřadech. Antonín se obával, že občané nebudou tak štedří, jakmile budou úřady prozkoumávat původ darů a jejich velikost. Správnost jeho domněnky se potvrdila, když se koncem století radnice pokusila o kontrolu. Almužny okamžitě ustávaly. Florentané přivítali nové dílo s nadšením a je-

jich spojení s klášteřem svatého Marka stalo se ještě těsnější. Láska k ubohým a nerozlučné přátelství Florentinů se sv. Antonínem si našlo cestu i mimo město. Šlo za oběťmi, které živořily v cizině.

Sledovali jsme Antonína v několika směrech jeho dobročinné služby ubohým. Někomu se to snad zdá málo na muže, který je chloubou a slávou toskánského města. O staviteli je možno prostě říci: postavil dům. Kolik přemýšlení a úsilí však ho to stálo, jak musel být obezřelý v organisování a postupu práce, jak nesměl na nic zapomenout, aby jeho dílo bylo dokonalé, se těmi slovy nevystihne. Stavitel však má tu výhodu, že jiný opatřuje prostředky k budování a není při náležitě opatrnosti nebezpečí, že se mu dům zhroutí. Antonín měl práci obtížnější. Musel promýšlet plány, musel organisovat, být opatrný, ale musel se starat i o potřebné hmotné zajištění. Skvělá almužna lidí oslňuje, ale almužna nebývá nikdy taková, aby se z ní mohlo zbudovat dílo jako byl klášter u sv. Marka. Bylo nutno mnoho a mnoho prosit, často přemlouvat, dokazovat, že běží o věc užitečnou, že nebude dobrodiní zneužito. Kromě toho každá duchovní věc má své nepřátele a ti jsou nebezpečnější než přírodní živly. Boří tajně, jejich činnost nelze kontrolovat, mají snadné prostředky, pomluva působí v této věci pravé divy. Nedomnívejme se, že Antonín svá díla budoval v naprosté pohodě, že všichni se shodli a pracovali s ním. To by patrně trval ještě rajský stav před hříchem, kdyby se něco takového stalo. Kromě toho záznaky postihují vždy jen nepatrnou část osobního života a vnějších činů. Můžeme se tedy domýšlet, že činnost Antonínova byla mnohem rozmanitější, než jak se dočítáme u jeho životopisců. Ostatně i z jeho charakteru lze uzavřít, že vyplnil činností celý život. A jestliže tak u-

silovně pracoval, pracoval jen pro Pána Boha a podle toho si o jeho činnosti můžeme tvořit představu.

PRVNÍ ARCIBISKUP

VE FLORENCII.

Antonína čekal nový úkol. Ve Florencii neměli roku 1446 biskupa již devět měsíců. Evžen IV. se rozhodl konečně opuštěný stolec obsadit. Informoval se u lidí obeznámených s florentskými poměry a přiklonil se k radě Fra Angelica, který tehdy v Římě maloval. Fra Angelico nezapomněl na svého svatého spolunovice, nezapomněl na svého šlechtetného představeného od svatého Marka, jenž mu pomáhal tvořit, jenž jej těšil, když byl v práci unaven, jenž jej povzbuzoval, když ztrácel odvahu. Fra Angelico, s nímž se papež důvěrně stýkal, se domníval, že Florencie nemůže dostat lepšího pastýře, než je Pater Antonín. Evžen znal Antonína a návrh se mu zalíbil. Bylo rozhodnuto. Když po letech Evžen vzpomínal na své jmenování biskupů, prohlásil: „Troje jmenování biskupů mi nepůsobí ani nejmenší výčitky: jmenování patriarchy benátského (byl to sv. Vavřinec Justiniani), biskupa ferrarského (bl. Jan Tossignano) a arcibiskupa Antonína Pierozzi. Nikdy jsem neuložil přijetí biskupství pod trestem vyloučení z Církve kromě arcibiskupovi florentskému, který by jinak — jak jsem věděl — nepovolil.“

Antonína zastihla první zpráva o jmenování na visitační cestě. Byl chvíli zmaten, ale pak se rozhodl použít všech prostředků, aby úřadu unikl. První myšlenka byla vzdálit se, aby jej nezastihl nějaký dekret. Chtěl uniknouti na Sardinii. Jeden příbuzný mu v tom zabránil a tak jej zastihl papežův příkaz, aby se odebral do kláštera ve Fiesole a tam očekával dalších

pokynů. Přímému rozkazu neodporoval. Ve Florencii psal dopis za dopisem. Neopomenul jediného vlivného přítele poprosit o odvrácení hrozícího úřadu. Zatím se zvěst roznesla ve městě a Florentinové posílají papeži žádost, aby setrval při svém rozhodnutí, oni že je vítají. Ve městě nastala improvizovaná slavnost. Poněvadž papež upozornil na trest v případě odporu, Antonín se slzami přijal: „Bůh, jenž zkoumá srdce, je mi svědek, že jsem nikdy nezatoužil po této hodnosti a že se má vůle sklání jenom před jeho vůlí a před vůlí Církve.“

V kostele sv. Dominika ve Fiesole byl vysvěcen na biskupa. Druhou neděli postní, 13. března 1446, vydal se se dvěma bratry do Florencie. V kostele sv. Galla u městské brány měl mši svatou. Po mši svaté vyšel do města, doprovázen kněžstvem a lidem. Bylo zvykem, že nový biskup jel na koni. V tom si však Antonín již nikým nedal poručit a šel pěšky. Lid jásal. Líbali svému pastýři ruce, kladli před něho svá roucha, jako kdysi v nadšení učinil lid na první květnou neděli. Antonín smutně pozoroval radost lidu. Zodpovědnost za jeho vedení byla nyní složena na něho. Podaří se mu ty vznětlivé a vrtkavé duše dovésti ke správnému cíli? Nezradí ho, jako zradil lid Spasitele? Část cesty šel bos. V katedrále byly vykonány slavnostní obřady. Arcibiskup pak přijal své spolupracovníky na vinici — kněze, k nimž lnul po celé trvání svého úřadu něžnou otcovskou láskou a odebral se do residence.

V residenci se zařídil po svém a chopil se ihned práce. Nevzal k sobě nikoho, koho nepotřeboval. A potřeboval jenom šest lidí. Jako kdysi u kurie v Římě tak i zde, se zaměstnaným postaral o slušný plat a zakázal jim bráti úplatky a vůbec něco přijímati od kněží i laiků, kteří přišli na ordinariát ve svých záležitostech. Nedovolil ani, aby se něco přijímalo

za úřední výkon. Jenom za pergamen mohl písař přijmout obnos. Notářům přidělil úkoly, ale nenechal jim na starosti ani jednu důležitější záležitost; chtěl o všem vědět, co se v jeho diecesi děje. Teď mu nesmírně prospěly vědomosti z kanonického práva a jeho právnické zkušenosti z praxe v Římě i zkušenosti z porad o záležitostech, které mu lidé předkládali k řešení již tak dlouhá léta. Přímým zásahem do každé věci předešel mnoha neshodám a poznal záhy důkladně své bílé i černé ovečky.

V arcibiskupském paláci žil jako v klášteře. Byl zvyklý vykonat mnoho modliteb. Konal je stejně i jako arcibiskup. V půl noci vstával na noční modlení. Po modlení se až do tří hodin věnoval četbě Písma svatého nebo svatých Otců. Ve tři hodiny měl mši svatou. Po mši svaté se věnoval záležitostem diecese až do večera. Nebylo jich málo, ani ne lehké. Kromě kněží přicházeli k němu dále se svými starostmi i nekněží. Arcibiskup neodmítl nikoho. Každého mírně přijal, tiše vyslechl a poradil. I když k němu přišli lidé, kteří by zasluhovali spíš trestu než rady, nerozčílil se a klidně řekl, co bylo třeba. Jeho mírnost ostatně chválili všichni členové jeho domácnosti. Nikdy se na ně nerozhněval. Z počátku měl dva vikáře a nastaly mezi nimi neshody. Raději jednoho propustil, jen aby byl v jeho domě pokoj. Kromě lidu přicházeli na radu církevní i světští hodnostáři v záležitostech značně spleťtých. Kdykoliv se přidrželi Antonínovy rady, pochodili dobře.

Sám konal všechny visitace. Vykonal za třináct let svého úřadu mnoho svěcení. Kdekoliv byla nějaká církevní slavnost, sám měl slavné obřady. Všechny obřady vykonával s velikou usebraností a do pímenky přesně podle předpisů. Někde mu nabízeli po vykonání obřadu čestné dary. Nepřijal, aby se ani zdaleka nemohlo říci, že se nějak platí za posvátné úkony.

Na počátku svého úřadu šel každou neděli do jiného kostela diecése a kázal lidu. Těšil jej a povzbuzoval. Lid nedočkavě čekal celý týden na neděli a přicházel v zástupech poslechnout svého milovaného pastýře. Těžko říci, zda byla jejich zbožnost opravdu tak veliká, nebo zda je pudila také zvědavost a chtivost sensací. Skoro by se zdálo, že druhá věc převažovala. Za nějaký čas totiž počalo návštěvníků ubývat. Arcibiskup se necítil dotčen touto nestálostí lidu, měl pro ni pochopení. Nevytýkal jim nic a prostě od svých nedělních zájezdů ustal, vystihnuv k tomu pravý čas.

Mluvíme-li o zájezdech, uvedeme i to, že arcibiskup Antonín neměl koní, což tehdy byla chloubka nejednoho pastýře lidu. Dostal od kohosi mula a na něm jezdil na delších cestách. František Castiglione se zmiňuje i o tom, že neměl psy, což bylo také oblíbeným sportem v církevních kruzích. Antonín mu říkával, že se nesluší, aby se majetkem chudých krmila zvířata a kupovaly se za něj zbytečnosti. A věru nenašla se v jeho bytech jedna zbytečná věc. Neměl drahého nábytku, neměl zlatých a stříbrných nádob, neměl koberců. Pak se ovšem nelze divit, že se u něho i nejprostší lidé cítili jako doma. Nepřiváděl je do rozpaků zevnější lesk a otevírali arcibiskupovi svá srdce dokořán. Mírnost mu získala bezměrnou důvěru věřících i kleru. Jen on při visitaci v jednom ženském klášteře, kde se vlastně žilo zcela soukromým životem, pouhou laskavostí mohl dokázat, že se všechny členky kláštera dobrovolně přihlásily k původním předpisům o společném životě a daly se ze základu zreformovat.

Na poměry v městě ukazuje jiný reformní pokus Antonínův. Na konec se sice dokonale podařil, ale mohl stát Antonína život. V diecési žil kněz jménem Ciardus, člověk opravdu nehodný. Antonín se o něm brzy dověděl a byl

odhodlán upřímně mu domluvit. Ciardus se dostavil do biskupského paláce s mečem v ruce. Zastihl arcibiskupa samotného a použil zbraně. Chtěl mu vrazit meč do krku a zbavit se člověka, který mu bránil ve zkaženém životě. Antonín v poslední chvíli uhnul a meč se zabodl do opěradla židle. Ciardus se v zuřivosti domníval, že arcibiskupa skutečně zavraždil a zachvátila ho hrůza jako každého zbabělce po násilném činu. Vyběhl ven a ukrýval se. Když se dověděl, že arcibiskup žije, zasáhla ho milost a počal v klášteře minoritském nový a přísný život. Antonín se upřímně radoval z jeho nápravy a upustil od jakéhokoliv trestu za jeho čin; vždyť u něho beze slov dosáhl toho, co si přál — jeho nápravy.

Bylo by nesprávné představovat si Antonína jako nevinného dobráčka, který nebyl schopen rázného zásahu. Užil vždy nejprve mírnosti a vlídnosti nebo i osobního příkladu. Když se kdysi dověděl, že se jeho klerici v katedrále nedbale modlí hodinky, vycházel noc co noc a modlil se s nimi. Tak dosáhl nápravy. Když zjistil při visitaci nějaký nedostatek, po prvé jenom mírnými slovy na něj upozornil a žádal nápravu. Jestliže jej shledal po druhé, byl přísnější a po třetí zakročil se vší přísností a nikdy se nikým nedal uprosit, aby změnil uložený trest. Takovým jednáním se stalo, že při smrti zanechal klerus své diecése opravdu na mravní výši, ačkoliv — jak praví František Castiglione — jej přijal se značně uvolněnou kázní i mravy.

Správná činnost, porady, úsilí o reformu, modlitby a kázání mu zabraly tolik času, že bylo podivno, jak najde čas ještě i na sepisování knih a že neodpočívá po únavě z denních záležitostí, nýbrž přímo od nich jde studovat a psát. Ptali se ho na to a arcibiskup odpovídá: „Většině smrtelníků, ba skoro nikomu, není

popřáno užívat klidu duše pro starostlivost o věci tohoto světa, leč že si uchovají nějakou tajnou skryš, ke které neproniknou obtíže záležitostí, starosti, ani ruch věcí, které se dějí venku. Tam jako do tvrze a jako do vnitřního člověka — jak říká Pavel — se hned po práci uchýlí duch, zbavený všech vášní. Dosáhnouti toho je ovšem dosti namáhavé.“ Tím je vysvětleno veliké tajemství Antonínovy pracovní metody. Poněvadž nemařil ani chvilku času, rostla jeho práce vúčihledě. Aby jí tolik zastal, musel ovládat všechny složky své osobnosti. Rozum a vůli cvičil v poslušné práci od mládí. Nižší část své bytosti přiváděl v poslušnost někdy i přísným mrtvením. Řádové posty zachoval bez výjimky i ve svém úřadě. Tímto úsilím se z něho stal asketa, světec, vytrvalý pracovník, neúnavný kazatel, theolog, člověk schopný způsobit v diecési nový život.

Bylo toho věru třeba. Antonínovi předchůdci byli zachvácení modou doby a pečovali víc o zájmy svářících se stran v obci než o blaho duší svých oveček. Ustavičné zmatky a třenice jim k tomu poskytovaly příliš mnoho příležitosti. Morová nákaza, která co chvíli zachvátíla město, přispívala vydatně k zesobečtění kleru i lidu. Kromě toho celý vzdělaný svět byl zachvácen renesančním blouzněním o antické kráse a tento proud unášel i duchovenstvo. Výsledek se projevil záhy. Nestudovalo se Písmo svaté a svatí Otcové, nýbrž klasičtí autoři. Tato četba pak zaznívala s kazatelen, s nichž lidé slychali tucty vybroušených frází, ale bez náboženského obsahu. Jméno Jupiterovo, Bakchovo a Venušino zaslechli věřící s kazatelen spíš než jméno Spasitelovo. Kázání bylo jakýmsi kabaretním konferencováním k pobavení posluchačů. Vypravovaly se poutavé i choulostivé historky, jejichž obsah posluchače víc vábil než odstrašoval. Dovedeme si snadno představit

mravní úroveň lidu, který se živil takovou duchovní stravou celá desetiletí. Venkov byl zamořen pověrami a úplnou nevědomostí. Poněvadž se pěstoval osobní přepych, zapomínalo se na veřejné potřeby církevní. Bylo mnoho kostelů, kde neměli ani nutné věci k důstojné bohoslužbě. Staré krásné stavby z dřívějších dob chátraly a nikdo nemyslel na jejich záchranu. Do této mravní i hmotné spouště na místech svatých byl povolán Antonín.

Snad chápeme jeho zdráhání. Ne že by se bál práce, ale viděl zodpovědnost, kterou s úřadem biskup přejímá. Není divu, že si nedůvěroval. V jednom z jeho zachovaných dopisů čteme hořký povzdech: „Pro mnohé starosti s chráněním ne poslušných, mírných a nevinných oveček, nýbrž pyšných lvů, krutých medvědů, dravých vlků a nečistých prasat, mohu se málo věnovat věcem Božím.“ Jeho slova vystihují stav přejatého kleru. Již jsme se zmínili o jednom „krutém medvědovi“, který přišel na arcibiskupa s mečem a nebylo by nsnadné najít lidi charakterisované názvem „draví vlci a nečistá prasata“. Je těžko svalovat celou vinu za tuto spoušť na přímého Antonínova předchůdce, Zabarellu. Zabarella byl posílán v důležitých církevních věcech ke dvorům do Francie a do říše, takže nemohl být dlouho přítomen v diecési. Jeho zástupci si autoritu neudrželi a úpadku se nepostavila v cestu ani jedna hráz.

Když se Antonín nemohl vyhnouti zodpovědnému vedení diecése, rozhodl se usilovat o nápravu ve všem. První krok učinil v residenci. O něm jsme se již zmínili. Odstranil všechny zbytečné osoby, kterých tehdy byly biskupské dvory plné. Ponechal si jen ty, které nutně potřeboval, ale těm se zase postaral o slušné živobytí a o odměnu za práci. Nedával jim pouze dary, jak se dalo jinde. Druhá věc bylo zave-

dení důstojného pořádku do bohoslužeb. Předpisy byly přesné, jen bylo třeba přinutit kněze, aby jich dbali. Antonín to činil příkladem, upozorňováním, napomínáním i tresty při neposlušnosti. Velikou starost měl arcibiskup s očišťováním kázání. Proto sám tolik kázal, aby duchovní názorně slyšeli, jak se má slovo Boží lidu podávat. Učil duchovenstvo vracet se k Písmu svatému, vymycovat vše, co páchlo pohanstvím, líbivostí a prázdnotou. Nebylo to snadné. Moda je pro prostřední lidi víc než nejpersvědčivější důkazy. Antonín byl vzácně vytrvalý a když se mu podařilo získat některé z kněží na svou stranu, byl si jist, že se mu jeho plán přece jen podaří.

Lid neměl ke kněžstvu bezmeznou důvěru, které je třeba, jestliže má kněz mít na něj dobrý vliv. Arcibiskup se pokusil lidu tuto důvěru v kněze vrátit. Z arcibiskupského paláce odstranil vrátného, takže každý bez ohlašování a v kteroukoliv dobu mohl k němu přijít. Poněvadž lidí chodilo mnoho, určil jednu místnost za čekárnu. Několikrát denně se tam utíral prach, aby se příchozí nemuseli bát, že se pošpiní, když si sednou. Je to maličkost, ale svědčí o Antonínově praktickém duchu, který na nic nezapomněl.

Arcibiskupovo srdce bylo otevřeno. Někteří z kněží a laiků se však neodvažovali k němu přijít. Arcibiskup šel k nim. Nestaral se z počátku ani tak o nejzkaženější jako spíše o ty, kteří si uchovali dobré jádro. Jeho bystrozrak snadno rozpoznal, kde zkáza dosud nezničila vše. Mírnými slovy upozorňoval na nedostatky a prosil duchovního, aby se mu stal pomocníkem ve velikém díle nápravy. Poněvadž slova spojoval se skutky, záhy přivedl část kněžstva k dobrému církevnímu životu. Jejich přispěním se pomalu šířilo ozdravování dále. Všichni se takto získat nedali a arcibiskup musel tres-

tat. Stávalo se, že se potrestaný odvolal do Říma. Tam již byli informováni a papež nařídil neprozkoumávat Antonínovy rozsudky, nýbrž je prostě potvrdit. To je znamení veliké důvěry, které si mnoho pastýřů nedobylo. Antonín ovšem přesně dbal na všechny církevní předpisy a soudil duchovenstvo sám. Když se někdo vmísil do jeho práv, zakročil. Kterýsi úředník zastihl dva kněze při nějakém špatném činu. Dal je vésti veřejně stráží městem a trubač provolával, čím se provinili. Přivedli je k arcibiskupovi, aby je potrestal. Arcibiskup však usoudil, že hanba, kterou utrpěli, je dostatečný trest — vždyť i sprosté zločince převážely úřady tajně — a uvalil na úředníka církevní trest, poněvadž se vmísil do jeho práv a zneuctil kněžský stav.

Antonín byl metropolitou a měl právo i v Pistoii a ve Fiesole. Nechtěl, aby jeho opravné snahy byly ve Florencii jako na ostrůvku; a proto vycházel i do těchto měst a jejich okolí. Poměry tam byly stejné a lepšily se také jen pomalu. Dbal i o zlepšení života v klášteřích. Podporoval reformní větve řádů a nereformované ponenáhlu k reformě přiváděl. Za třináct let v těchto snahách vykonal opravdu mnoho. Florencie vděčí jen jemu, že se povznesla z rozvalin náboženského života, že se zbavila včas upřílišené snahy napodobit ve všem život starých pohanů.

Nedomnívejme se, že se jeho síla vyčerpala starostí o nápravu kleru. Věřící mu byli právě tak svěřeni a on je nezanedbával. Měli k němu volný přístup a získal si je svými radami, starostlivostí o nemocné, chudé a pronásledované. Když přišel arcibiskup na visitaci, nezajímal se pouze o slavnostně vystrojené občany, kteří ho očekávali v kostele. Jakmile bylo po slavnosti, odcházel k nemocným, přinesl podporu strádajícím. Lidé poctěni jeho důvěrou

otevírali svá srdce i ústa a Antonín se dověděl o věcech, o kterých se při slavnostech a oficiálním vítání nikdy nemluví. Když měl příležitost k lidu promluvit, nezapomněl vytknout nesprávné jednání, třebaže z jeho úst nehřímaly jen hrozby a výtky, jako to obvykle bývá u oprávců nepovolaných. Bez hrubosti a s jemným taktem napomenul paní, aby si nebarvily vlasy a rty, otce, aby z chamtivosti nezapomínali na čest svých dcer, jinochy, aby se slušně chovali ve svatyni. Někteří mladíci si u samého oltáře počínali nestoudně a pohoršlivě. Antonín je vykázal z chrámu. Kdysi při hodinkách mládež tak hlučela, že kanovníci nemohli pokračovat. Arcibiskup odešel do sakristie, vzal si kostelníkův bič na psy a vyhnal hlučící nezbedníky ven. Postrašená mládež si teprve potom uvědomila, jak se nedůstojně chová, a příště již nebylo potřeba tak zakročovat. V bohatých i nuzných vrstvách florentských bylo rozšířeno karbanictví a hazardní hráčství vůbec. Hráči zanedbávali práci, při hře neslychaně kleli a zoufali si, když ztratili všechno. Slova proti této neřesti nezmohla nic. Arcibiskup však nepokládal slova za svůj jediný prostředek a kdykoliv mu zbyla volná chvíle, vydal se do města a odvážně vstupoval do místností, kde se hrálo. Bez řeči rozhazoval kostky i jiné hry a peníze, které zabavil, rozdal chudákům před domem. Jeho zjev byl jistě velebný a hrozný, že zkrotil rozvášněné, temperamentní florentské hráče. Opakoval své výlety do doupat častěji a leckterý hráč se před ním do duše zastyděl. Vlna hráčského nadšení ponenáhlu opadla. To bylo nové vítězství arcibiskupovo a nová posila mravnosti ve zkaženém městě.

Věřícím důrazně připomínal povinnosti k obci. Florentané byli ochotni se den co den bouřit. Našel-li se nějaký mluvčí proti nařízení z radnice, stál okolo něho za chvíli houf bou-

řících mužů i žen, pomýšlejících na obecní převrat. Antonín nejednou vycházel z residence k rozeštvanému davu a zvučným svým hlasem jej varoval před nerozvážeností. Upamatoval na povinnosti k celku, stanovené Bohem. Právem řekl Cosimo Medici: „Naši obec stihlo mnoho pohrom a nebezpečí: války, mor, dražota, zemětřesení, tajné vzpoury občanů. Obec by jimi byla zničena — o tom jsem přesvědčen — kdyby nebylo modliteb našeho svatého arcibiskupa.“ Kromě modliteb působila ovšem i slova a činy. Jestliže napomínal arcibiskup lid k poslušnosti, proto ještě nesouhlasil se vším, o čem radnice rozhodla. Nereptal však tajně, nebo tak, aby pobouřil lid, nýbrž prostě šel na radnici a pánům připomněl jejich povinnosti k blahu všech občanů.

Na radnici měli také chyby. Přísahy se nedodržovaly a z tajného hlasování se stalo veřejné, to znamená, že byly spravedlnosti podvázány ruce. Arcibiskup na věc několikrát marně upozornil. Až se na dveřích katedrály objevilo ohlášení vyloučení z Církve všech, kteří se oněch chyb dopustí, i toho, kdo by strhl ohlášení. Na ohlášení napsal: „Florentský arcibiskup sepsal tuto listinu vlastní rukou.“ To stačilo. Páni se přece jenom neodvážili vztáhnout ruku na arcibiskupa, ačkoliv tomu byli prvou chvílí velmi nakloněni. Konečně se usnuli vyslat pětičlenné zastupitelstvo, které mělo arcibiskupovi mírně nebo hrozbami vysvětlit, že mu do věci nic není. Arcibiskup dokazoval, že je jeho starostí dbát o duše svých poddaných. Poslové vyslovili svůj poslední triumf: Jestli arcibiskup neodvolá, bude zbaven arcibiskupství. Antonín se hlasitě rozesmál: „Prosím, jen to učiňte, pak mi nebude přičítáno, že jsem vás nechal zahynout. Mám klíč od cely u svatého Marka. Ta na mne čeká.“ Nezmohly nic prosby ani hrozby. Poselstvo odešlo na rad-

nici s nepořízenou. Váha arcibiskupova slova platila i pánům. To zase povzbudilo lid k větší důvěře v pastýře i v jeho pověřence — v diecéšní kněžstvo. Pouto spojující věřící ve Florencii se stávalo zřetelnější a občané pro náboženskou pospolitost upouštěli od rozbrojů, hádek a svárů. Úcta k občanské autoritě se vracela a ubývalo spikleneckých choutek. Arcibiskup byl opravdu sluncem celé obci. Prosvítíl kde jaký kout, vracel zdraví, odkrýval zlo, které se uchyluje do tmy, zahříval nouzi a strádání křesťanskou láskou a milosrdenstvím.

Chudých bylo vždy dost. Čas od času zasáhla město nějaká pohroma a pak jich bylo mnoho. Na příklad mor z roku 1448 Florencii skoro vylidnil. Zámožní prchli na hory a v domech zůstali jen nebožáci, kteří neměli možnost se vzdálit. Arcibiskup pomáhal majetkem, ale i prací svých rukou. Ošetřoval nakažené, křesťansky pohřbíval mrtvé, opatroval potravu, povzbuzoval. Za pět let po moru stihlo Florencii zemětřesení a zase mnoho chudáků. Antonín měl tedy příležitost prakticky užít svých zásad. Svůj majetek rozdál celý a nestačilo to. Užil svého vlivu u městských úřadů a podařilo se mu získat pro chudáky značné částky, takže si lidé po pohromě mohli alespoň příbytky opatřiti. Když nestačily ani podpory z radnice, obrátil se arcibiskup s prosbou na kurii římskou. Papež mu vložil do rukou veliké obnosy, aby je podle svého rozdělil. Zastánce trpících to jistě učinil nejlépe.

ZA HRANICEMI DIECÉSE.

Antonín se zdráhal přijmout hodnost biskupskou. Když však na něho byla vložena, nesl všechna její břemena se vzácnou trpělivostí. Biskupové jeho doby se často nedovedli vymanit z vleku politiky. Nebylo by zkušenější-

ho státníka a rozvážnějšího politika než on, ale přece se úzkostlivě politice vyhýbal. Uchoval si tak svobodu, mohl hájit právo proti všem. Již jsme připomněli, jak postupoval proti radnici, když se neprávem vmísila do církevních záležitostí. Příkladů bychom mohli uvést více. Kdysi přišel do Florencie římský vyslanec vyjednávat o vězně, byl však zajat. Antonín se to dozvěděl na visitační cestě. Ihned visitaci ukončil a spěchal domů. Žádal okamžité propuštění, nebo že všechny úředníky vyloučí z Církve a na obec uvalí interdikt. Dosáhl spravedlnosti. Takové jednání mu získalo úctu po celé Italii. Papež na něho nezapomněl v nejdůležitějších okamžicích svého rozhodování.

V Římě znali Antonína již z jeho převorství u Minervy. Evžen IV. jej považoval za muže nejspravedlivějšího a jeho rozsudky nenechal přezkoumávat. Při důležitém jednání s císařskými vyslanci o uklidnění v říši a o nové uspořádání náboženského života si papež vzpomněl na moudrého arcibiskupa florentského a povolal jej do Říma. Evžen za tohoto pobytu Antonínova v Římě zemřel. Od Antonína přijal svátosti umírajících a pln radosti poslouchal jeho útěchuplná slova o rajske blaženosti. Snad by se někdo domníval, že Evžena IV. k tomu přimělo jenom osobní přátelství, že povýšil Antonína k hodnosti arcibiskupské. Musíme říci, že tu bylo více než pouhá osobní známost. Ukázalo se to ostatně po smrti Evženově. Antonín vyčkal až do volby papeže Mikuláše V. I ten si povolal Antonína a dlouho s ním rozmlouval o věcech Církvi prospěšných a škodlivých. Radil se s ním o započetí svého nesnadného úřadu. A nejen papež. Přicházeli k němu kardinálové a předkládali mu různé dotazy z právní a mravní praxe. Antonín vážně a přesně na všechno odpovídal. Své odpovědi dovedl ihned zdůvodnit a proto byly přijímány jako zákon. Jako

kardinálové a hodnostáři vážil si arcibiskupa i lid. Nebylo rozdílu, když šel Florencií nebo Římem. Lidé se právě tak kolem něho shromažďovali, právě tak žádali o požehnání a uctivě se dotýkali jeho roucha. Když k nim promluvil a usmál se na ně, rozjásali se.

Pomýšlelo se na to, učinit jej kardinálem. Kdosi mu to lichotivě donesl, ale arcibiskup jej odbyl: „Potřebuji uvažovat o hrobu a o smrti a ne myslet na povýšení.“ Ihned se odebral k papeži a uprosil ho, aby svého úmyslu zanechal a dovolil mu odejít k jeho věřícím, když již ho nepropustí do klášterní cely. Papež jeho prosbě neodolal.

Po druhé šel Antonín do Říma s poselstvím z Florencie po volbě Kalixta III. Florentinové chtěli dodat svému poselství zvláštní váhy, proto požádali arcibiskupa, zda by se neujal jeho vedení. Arcibiskup svolil. Při slavnostním přijetí pronesl před papežem řeč, která uchvátila všechny přítomné, ač byli zvyklí slýchat často audienční řeči a obyčejně jim nevěnovali nejmenší pozornosti. V Antonínovi se při té příležitosti ukázal učenec, světec a řečník najednou. Znova uchvátil posluchače, když po návratu poselství referoval na radnici.

Třetí cesta do Říma byla opět s poselstvím florentským po volbě Pia II. Antonín již byl stařec. Úkol přijal dosti nerad. Tentokrát mluvil před papežem o nutnosti křížové výpravy proti Turkům. Zaplavovali Balkán a ničili do základů křesťanská města a vesnice. Jeho nadšení pro slavnou historii ničených krajů a slova, líčící zkázu a zhoubu, pohnula všechny přítomné k slzám. Nezůstalo při slzách. Antonínova řeč působila na Pia II. tak mohutně, že se rozhodl svolat křesťanská knížata k poradě o válečné výpravě proti škůdcům křesťanstva. Když papež projížděl Florencií na schůzku, arcibiskup byl nemocen a nemohl přijít. Papež

byl velmi nerad, pamatoval, jak vydatně pomáhal Antonín již jeho předchůdci Kalixtovi III. v hlásání kříže proti Turkům, kolik se šlo na jeho slovo darů, jak ochotni byli Florentané i jiná města vypravit početné oddíly.

Arcibiskup již neopustil diecési. Nebylo toho již třeba, aby se stal známý daleko široko. Ve všech klášteřích dominikánských se vědělo o jeho svatosti, celá Itálie znala svatého muže z Florencie, ve Francii a Německu se mluvilo s podivem o jeho moudrosti a bezúhonném životě. To se dělo bez přičinění Antonínova. Pánu Bohu stačilo, že se jeho sluha do posledního dechu snažil plnit jeho vůli, o jeho oslavení se již postaral sám.

SPISOVATEL.

Než se podíváme, jak opustil florentský arcibiskup tuto zemi, připomeneme si jeho literární dílo, práci, která většinou nepozbyla významu ani dnes. Po celý život sbíral materiál. O své práci mluví v úvodu k *Souhrnu mravouky*: „Když jsem dospěl k létu a podzimu svého života, cítím potřebu shromáždit trochu zrna nauky, abych neumřel hladem, až dosáhnu zimy, studeného a neplodného období stáří... Mravenec se nemá s kým radit a řídit ve své práci. Hledá buď kde buď, běhaje do všech koutů. Na mluvnicki jsem měl i já učitele pouze v mládí a bylo to hubené učení. Z ostatních oborů jsem měl jenom běh dialektiky a ještě přerušovaný. Konečně mi ani nikdo nenařídil dobu studia. A proto váben dychtivostí svého ducha a sladkostí vědění — a to hlavně v pravdách mravních — sbíral jsem při každé četbě myšlenky, které okouzlovaly mého ducha. Jakou neuvěřitelnou práci si dá mravenec s hledáním výživy. I já jsem se trudoval dlouhá léta a lámal hůl, jsa odváděn záležitostmi, které za-

bíraly můj čas, třebaže nebyly příliš důležité. Několikrát jsem přerušil práci na měsíce a roky. Musel jsem si získávati chvilky nutné k udržení tělesných sil při spravování úřadů, jimiž má nehodná osoba byla tak dlouho zaneprázdněna, při řeholních úkonech, při modlitbě a rozjímání...“ Ten úvod zní jinak než honosné tyrády, s nimiž se setkáváme na počátku knih, jednajících obšírně o ničem. Mravenčí práce genia, který dovede vytrvat u započaté práce, ať je jakkoliv vyrušován, byla přípravou na konečnou redakci životního díla. Spisovatelé jeho doby byli zvyklí pochlubit se na počátku knihy svými učiteli, jako by již proto jejich dílo bylo znamenité. Antonín vyznává, že neměl skvělých učitelů. Nechlubí se jak dlouho pracoval na díle, naopak, musí vyznat, že nemohl pracovat soustavně. Mohl dát jen píli a tu dal. Ducha mu dal Pán Bůh. Když bereme do rukou jeho spisy a shledáváme se s dokonalým učleněním, s výkladem doloženým tolika texty, nenapadlo by nás, za jakých podmínek jeho práce rostly. Jeho vyznání v nás budí tím větší obdiv.

Když se Castiglione zmiňuje o jeho Souhrnu mravouky, upozorňuje, že ji nenapsal, „aby ukázal na dráhy hvězd a skryté síly přírody, nýbrž aby ukázal a učil vědu spásy.“ To byla opravdu Antonínova snaha. Prolistujeme-li jen zběžně několik spisů z XV. století, nenajdeme snad jednoho, aby v něm nebyla dlouhá pojednání o věcech, které nazval Castiglione „dráhy hvězd a skryté síly přírody“. Byla to moda a prokázala se tím znalecká úroveň. Antonín se dokonale vymkl z tohoto proudu doby. Jemu nezáleželo na tom, aby ho někdo považoval za učeného, nestaral se, kde se potká na obloze měsíc se sluncem nebo alespoň s jeho stínem. To vše je pro spásu bez významu. Florenský arcibiskup měl na mysli jenom duše. Těm sbí-

ral s takovou pílí krůpěje osvěžující rosy ve spisech svatých otců a v Písmě svatém. Byl střizlivý a věcný. I když užívá pružného slohu a z mnohých míst, která jej zvlášť zaujala, vytryskne zvláštní vroucnost, uvaroval se mnohomluvného líčení citů, jež by bylo na úkor věci. Zato snesl tolik námětů, tak duchaplně si rozvrhl látku každého úseku a rozřešil jádro otázky, že nás tím opravdu okouzluje.

Psal latinsky a nářečím florentským jako Dante. Florentsky psal pojednání paním a dívkám, které tehdy obyčejně ani nemohly nabýt vzdělání v jazyku latinském. Latinsky napsal přede vším svůj Souhrn mravouky. Nezabývá se v něm jenom obecnými věcmi, podrobně zkoumá důležité okolnosti mravního života. Celé dílo je psáno tak, aby se ho mohlo používat v praktickém životě, není to jen práce teoretická. Má čtyři části. V první jedná o lidské duši, jejích vlastnostech, zvlášť o nesmrtelnosti. V další části píše o sedmi neřestech — hlavních hříších — a odhaluje i tu špatnost, která by se ráda zahalila rouškou ctnosti. Další část je věnována povinnostem člověka podle jeho stavu. Je velmi užitečná. Světec do ní zahrnul celý lidský život. Vysvětluje z ní, jaký byl znalec skrytého dění v srdcích hříšníků i lidí spravedlivých. V další části pojednává o sedmi ctnostech, čtyřech základních a třech božských. Jako četba jeho pojednání o hříších člověka skutečně od hříchu odpuzuje a nebudí pouze zvědavost, tak četba této knihy v duši zažehne touhu po čistém životě ctnostného srdce. Tuto část psalo divotvorné pero.

Rukopis Souhrnu mravouky je dnes v Museu u svatého Marka. Světec jej započal ještě v klášteře, ale dokončil teprve před smrtí. Kde získal tolik času? Kolik jen cituje spisovatelů starých i nových. Je to vskutku mravenčí práce, jak se zmínil v úvodě. Za dvěstěpadesát let

po jeho smrti bylo vydáno dvacet vydání úplných a šest neúplných, což je jistě nejlepší uznání velikého a obsáhlého díla.

Souhrn dějin, dnes pokládáný za samostatnou práci, byl vlastně pátý díl Souhrnu mravouky. Antonín v něm chtěl ukázat následky dobrého a zkaženého života v událostech od počátku světa až do své doby. Dokonale se mu to podařilo a četba této práce neunavuje ani dnes, ačkoliv dějepisné spisy z patnáctého století přečte do konce pouze vytrvalý historik. Souhrn dějin byl vydáván právě tak často jako Souhrn mravouky.

Jiný spis je „Rozhovor o dvou učednících, jdoucích do Emauz“ Obsahuje výklad mesiášských proroctví. Přesná znalost správného smyslu Písma a přesvědčivost při výkladu jsou hlavní dokonalosti dílka. Jiná menší práce byla pro ženy. Měla je naučit pravé míře ve stvoření. Název „O ženských ozdobách“ mluví dostatečně o obsahu. Jiný spisek je „O církevních trestech“ Vyloučení ze společenství s Vykupitelem není maličkost, proto mu světec věnoval pozornost, chtěl ukázat odvážlivcům přestupujícím některá církevní nařízení, do jakého stavu se lehkomyšlně vrhají. Další spisek je o zpovědi. Nemohl pominout tento zázračný prostředek k očišťování lidských duší. Ze své rozsáhlé zpovědnické praxe vybral to nejlepší a uložil do něho. Později bylo ke spisku připojeno jeho devětašedesát odpovědí na různé dotazy o látce ze svaté zpovědi. V literární pozůstalosti je i čtyřia dvacet listů, čistých a moudrých, jako byla Antonínova duše. Neméně důležitý je spisek „Umění dobře žít“, věnovaný paním.

Z úryvku o četbě a modlitbě ze spisku „Umění dobře žít“ vysvítá, že temnota a pověrčivost v náboženském životě středověkém nebyly pěstovány shora, že to byl jen úpadkový

zjev, vyrůstající ze záviněné nevědomosti. Církevní náboženský život byl vždy na výši a proniknut zdravým realismem a produševnělou realistickou poesií.

Kromě toho je od něho zachována kniha kázání časových a kniha kázání o svatých.

Nebylo by záslužnějšího skutku a katolické věci prospěšnějšího než vydat překlad světcových spisů. V Itálii si vydali některé spisy znova a z ostatních vybrali zvláště krásná místa, takže mohou alespoň poněkud nahlédnouti do hlubokého světcova ducha. Kněží, kteří za ta staletí od jeho smrti studovali ze Souhrnu mravouky, by nám nejlépe potvrdili, jaký užitek přináší četba díla tvořeného neobyčejným nadáním, svatým životem a Boží pomocí. Takové dílo Antonínovo jistě je. Když přidáme, že při jeho vzniku nebylo ani trochu osobní ctižádosti a vůle býti uznán, nýbrž jen a jen snaha prospět co nejvíce věřícím, vzroste jeho cena ještě víc.

Největšího doporučení netheologům zasluhuje pro praktičnost spisek „Umění dobře žít“. Světec v něm na př. nabádá a poučuje dívky, jak se chovat při mši svaté. „Když jste vstoupila do kostela, pokropte se nejprve svěcenou vodou, učiňte znamení kříže a říkejte verš žalmu: ‚Pokrop mě, Pane, yzopem a budu čista, obmyj mě a zbělím nad sním.‘ A dále: ‚Vstupuji do Tvého domu a pokloním se ve tvém svatém chrámě a v bázni před tebou. Ved’ mě, Pane, ve své spravedlnosti pro mé nepřátele a řid’ mou cestu k sobě.‘ Snažte se naučit zpaměti tyto verše, jsou posvátné.

Pak odejděte k oltáři, kde se vám nejvíce líbí a zúčastněte se mše svaté. Jděte na takové místo, kde podle vašeho mínění dáte nejmenší pohoršení tím, že vás druzí mohou pozorovat nebo zase vy hledět na druhé. Střežte se, má dcero, abyste v kostele nepromluvila nějaké

marné nebo prázdné slovo a pokud je vám možno chraňte své srdce od každé marné a neužitečné roztržitosti. Pamatujte si, má dcero, pamatujte si, že se stýkáme s Pánem, který hledí v každé naší práci na srdce a ne na vnější skutky.

Při mši svaté dávejte pozor na to, co říká kněz. Nechtějte vidět tělesným zrakem, co činí, leč jen Tělo a Krev Pána našeho Ježíše Krista, když je proměněna a je na oltáři. Tu ho požívejte a hleďte na něho se vši zbožností s úctou, jaké jste schopna. Vždyť on je týž Bůh, který stvořil nebe i zemi a všechno ostatní tvorstvo a právě on si z tisíců a tisíců žen vyvolil vaši duši za příbytek. Když se vysloví: *Per omnia saecula saeculorum*, snažte se celou svou horlivostí a úsilím připravit svou duši ke zbožnosti. A dávejte pozor, když na svátostná slova, pronesená knězem, se otevře nebe a Stvořitel nebe i země a všech ostatních tvorů sestoupí do hostie. Po slovech kněze onen obětní dar, který před jeho svátostnými slovy byl chléb, je skutečný Bůh, Tvůrce všeho, který nás ze své neocenitelné lásky stvořil ke svému obrazu. A poněvadž jsme se stali syny zavrženými, aby nás vysvobodil, vstoupil do panenského života a přijal naše tělo, působením Ducha svatého zanechal Matku ustavičnou pannou. A abychom mohli mít podíl v jeho království, obětoval za nás Bohu Otci své tělo na dřevě kříže, splácejí náš dluh svou předrahou krví. Ona proměněná hostie je pravý Bůh, který vás stvořil, který vás vykoupil a který vás bude soudit. Připomente si, jaké zástupy andělů a svatých jsou s ním a s jakou úctou mu slouží. Vynasnažte se také, má dcero, poslechnout kněze, když říká *Sursum corda*, t. j. vzhůru srdce a přísluhující odpovídá: Máme k Pánu. Vypuďte, jak jen lze, ze své duše každou zbytečnou roztržitost a klanějte se mu celým srdcem

a říkejte: Klaním se Ti, Pane Ježíši Kriste a dobrořečím Ti, že jsi svým křížem vykoupil svět. Smiluj se nade mnou. K jeho slávě říkejte toto krásné pozdravení: Bud' pozdraven, Pane Ježíši Kriste, Slovo Otce, Synu Panny, Beránku Boží, Spáso světa, svatá Hostie, Prameni zbožnosti. Bud' pozdraven, Pane Ježíši Kriste, Chválo andělů, Slávo svatých, Vidění míru, pravý Bože, pravý člověče, květe a plode Matky Panny. Bud' pozdraven, Pane Ježíši Kriste, lesku Otce, kníže pokoje, bráno nebe, živý Chlebe, zrozený z Panny, nádobo božství. Bud' pozdraven Pane Ježíši Kriste, světlo nebe, výkupné za svět, naše radosti, chlebe andělů, radosti srdce, králi a snoubenče panen. Bud' pozdraven náš Pane Ježíši, radostná cesta, naše odměno, nejvyšší láska, zdroji milování, sladkosti míru, pravý odpočinku, živote věčný. Smiluj se nad námi. Amen. Toto pozdravení, má dcero, je velmi zbožné, složil je papež sv. Řehoř. Když proměnil obětní dary, spatřil Ježíše Krista v lidské podobě a s velikou úctou ho takto pozdravil.“ Kolik srdečné a intimní zbožnosti možno zachytit do několika řádků!

Světec ukázal v tomto dílku svůj důvtip a bystrost v odůvodňování. Na příklad v poučení, proč máme dávat pozor na jazyk. „Prvá věc, která nás má vésti k ostříhání jazyka, abychom neurazili svého Tvůrce, je uvědomit si, že Bůh člověka velmi vyznamenal, když mu dal jazyk k mluvení. Této milosti nedal žádnému jinému tvorů. Jak veliké je to dobrodiní, pozná jen ten, kdo jej ztratí. Člověk se tedy dopouští veliké hrubosti, když uráží Boha tím údem, kterým ho Bůh nejvíce vyznamenal... K opatrování jazyka nás má vésti také vznešenost úkolů, pro něž nám byl jazyk Bohem dán. Jsou to: Modlitba, chválení a děkování Bohu, přijímání Těla Kristova, hlásati a nositi jeho jméno všem národům. Je tedy třeba velmi pilně chránit

jazyk hříchu, aby mohl důstojně splnit vyjmenované úkoly. Sv. Jakub praví: Jak je obłudné, že člověk vydává z téhož pramene sladkou a hořkou vodu, to jest, týmž jazykem vyslovuje dobrá a zlá slova. Ale mnohem více se žádá čistota a svatost jazyka pro přijímání Těla Kristova. Žádá se čistota mnohem větší než u kalichů a bohoslužebných nádob... Dále je třeba uvážiti, že jazyk je nástrojem rozumu, to znamená, že je zařízen a stvořen k vnějšimu vyjadřování poznání a světla, které má člověk uvnitř. Má tedy mluvit jen na rozkaz rozumu a ne jindy. Nesluší se, aby mluvil bez rozumu nebo proti rozumu... Střežením jazyka se střeží brána do srdce.“

Pouhé nahlédnutí do pokladů obsažených v těchto spisech přesvědčuje o jejich kráse a užitečnosti. Vytvoření těchto děl je především činem apoštolským, činem, který působí přes věky. Kdo má možnost se jimi osvěžit, může se pokládat za šťastného.

VELIKÁ SMRT.

Antonín dokončil své spisy, které zanechával jako vzácné dědictví. Podařilo se mu vésti diecési z úpadku. Florentané z úcty k němu odložili nejednu starou nectnost. Antonínův svatý příklad působil široko daleko. Pán mu za života jiný úkol již neudělil. Slabost, o které jsme se zmínili, již jej neopustila. Ačkoliv byl právě ve Florencii přítomen papež Pius II. a město bylo plné slávy a okázalosti, Antonín se již veřejného života nezúčastnil. Cítil jasně, že se smrt blíží, připravoval se tedy na konečné účtování. Bratři z kláštera od sv. Marka jej v nemoci neopouštěli. Na radu lékaře byl přenesen z města do biskupského letního sídla v Montughi. - Vážně odtud pohlížel k Fiesole, kde začal svůj život pro Pána, vzpo-

mínal na své spolubratry, s nimiž začal tuto cestu. Celý život se mu nyní jevil jako krásná pout. Nelitoval, že dal všechno. V jeho duši byl klid.

Již prvního května se zdálo, že zemře. Bratři se modlili hodinky za umírající. Světec již nemluvil, jen několik povzdechů se vydralo z malátnějších úst. Několikrát opakoval: „Sloužiti Bohu je vládnouti.“ Druhého května 1459 ráno vydechl na tomto světě naposled. Krátce před tím políbil kříž, který celý život měl na očích. Zpráva o skonu arcibiskupa se šířila rychle celou diecésí. Pius II. byl ještě ve městě a byl dojat vzácnou smrtí před Pánem i před Církví. Projevil přání, aby byl pohřeb co nejnádhernější a aby se na něj sjelo co nejvíce hodnostářů. To byl projev vděčnosti k muži, který tolik prospěl Církvi jak ve své oblasti, tak v celé Italii. Otevřela se světcova závěť. Byla velmi prostá. Nerozdělovala majetek, poněvadž žádný nebyl. Kromě několika mincí nezbylo v paláci nic. Arcibiskup rozdával za života a nemusel se obávat, že nepoctiví lidé po jeho smrti zkrátí práva chudých. Nejdůležitější bod závěti bylo přání, aby byl pochován s bratry u svatého Marka, v domě, který mu uložila Prozřetelnost vybudovat, který dlouho řídil a jehož celu opustil, když byl povolán k biskupskému úřadu. Přání se vyhovělo a rakev s ostatky byla přenesena ke svatému Marku. Celých osm dní bylo vystaveno tělo arcibiskupovo úctě osiřelých oveček. Dříve nebylo možno pohřbu dosáhnouti, poněvadž se u rakve neustále tísnili noví a noví příchozí. Castiglione připomíná: „Nejen ženy, muži líbali mrtvému ruce a plakali.“ Pohřební obřady vykonal jeden z kardinálů. Takových pohřbů Florencie mnoho neviděla. Přicházeli lidé z hor, ze sousedních měst a dojemně se loučili s otcem, který je tolik miloval.

Život Antonínův doprovázelo dosti podivuhodných událostí. Ani jeho smrt se bez nich neobešla a po ní jich také několik následovalo. Životopisec poznamenává velmi věcně, že neuvede všechny podivuhodné události po jeho smrti, poněvadž velikost jeho života nebyla v zázracích, nýbrž v mravním a bezúhonně charakterním jednání, jinými slovy v osobní svatosti. Přece však uvádí některé ke cti velikých světcových ctností.

V Askulánu žil svatý bratr Konstans. Jednoho dne celý zářil radostí. Vyzvídali na něm, co se stalo. Skromný bratr dlouho nechtěl říci, proč se tak raduje. Konečně prozradil, že skonal bratr Antonín, florentský arcibiskup, že viděl v duchu jeho slavnou smrt. Zanedlouho skutečně došla do kláštera zpráva o jeho smrti. Zemřel právě v tu hodinu, kdy měl bratr Konstans vidění. Pro útěchu, kterou bratřím dalo toto zjevení, ani nad smrtí svatého arcibiskupa netruchlili. Nač plakat nad takovou smrtí? Není přece zničením života, nýbrž jeho rozhojněním a oslavením.

Když bylo tělo mrtvého vystaveno úctě (papež povolil všem, kteří políbili arcibiskupovu ruku odpustky), přišla k němu také chorobná žena. Uctivě a s prosbou o pomoc políbila mrtvému ruku. Při pohřebních obřadech pocítila, že nabývá sil a její těžká choroba zmizela. Autosugescí a jinými výklady tu ničeho nespravíme. Můžeme připustit, že sugescí se vyléčí nějaký duševní neduh, ale nikdy se jí nevyléčí náhle tělesná porucha. Nezbyvá tedy, než přiznat, že Pán Bůh chtěl i takto oslavit svého věrného sluhu. Věc se ihned rozhlásila a nikdo by nebyl přesvědčil nadšené Florentany, že jejich pastýř není jeden z největších světců.

Země přijala svaté tělo. Zapomíná se brzy na největší z lidí a můžeme se domnívat, že hodně nadšenců ve Florencii záhy ochladlo a

hnali se zas za svými zábavami a neřestmi, před kterými je světec za života tak mocně chránil. Kromě těchto lidí však zůstalo mnoho jiných věrných svému duchovnímu otci a rádci, svému těšiteli a učiteli. Přátelé ho vzývali o pomoc ve svých záležitostech vnitřních i vnějších a Antonín, za života tak ochotný, měl nyní větší možnosti pomáhat prosícím. Na příklad reatský občan Leonard se ocitl na cestě do lázní v horečce. Jeho stav byl povážlivý a Leonard se již v duchu připravoval na blízký konec. Tu si vzpomněl na sv. Antonína. Zavázal se slibem k nějakým obětem, jestliže mu světec vymůže u Pána Boha záchranu. Byl ihned vyslyšen. Vděčnost tohoto občana k světcovi se ještě zvětšila, když mu byl na jeho vzývání zachráněn při životě jediný syn, který spadl s výše na zem a velmi se poranil. Rostly řady lidí bezvýhradně vděčných svému nebeskému příteli.

Když se doslechl kardinál od sv. Sixta na cestě do Florencie o smrti Antonínově, „pozvedl oči i mysl k nebi“ a ucítil velikou úlevu ve svých bolestech, které mu zasadil dlouhý věk. Za tuto milost dal u světcova hrobu rozsvítit velikou lampu a se slzami tu na kolenou děkoval Bohu za milost.

Jeden ze členů arcibiskupovy domácnosti měl otce stíženého těžkou duševní chorobou. V noci vycházel ven a zraňoval se, narážeje do předmětů. Léčení nepomáhalo. Po arcibiskupově smrti učinil syn slib a prosil Pána Boha, aby zbavil na přímlovu svatého Antonína jeho otce toho zla. Byl vyslyšen a nemoc se již neprojevila. Vypravoval to sám se slzami Františkovi Castiglione.

Zdá se, jako bychom chtěli uvést seznam všech pověstí, které se tak snadno šíří a vymýšlejí. Není tomu tak. U každé této zprávy je možno přiložit věrohodné svědectví. Nač te-

dy události zamlčovat, když přispívají tolik k oslavě světcově. Nepřikrašlujeme, spokojujeme se pouhými fakty. Jejich řeč je dost jasná. Připojíme ještě některé.

Florentin Mikuláš Saccheti byl raněn mrtvicí. Již čtyřicet hodin jevil jen nepatrné známky života. Přišli jej navštívit dva bratři dominikáni. Jeho stav je zarmoutil. Vzpomněli si na zemřelého světce a ihned odešli k jeho hrobu prosit za svého přítele. Druhý den se neočekávaně a rychle počal stav nemocného lepší, až zmizely všechny následky těžkého ochrnutí.

Jak byl světec za života rádcem, tak se nyní stal pomocníkem v obtížích denního života, v nenadálých nesnázích, v neštěstí a při pohromách. Prosil ho o pomoc otec mnoha dcer, aby je všechny šťastně provdal a nevydal je bídě a mravnímu nebezpečí a podařilo se mu to, ač po lidsku řečeno nebylo nejmenší naděje, že by se všechny bez věna provdaly. Duchovní, který byl nespravedlivě zavlečen do jakéhosi sporu, žádá světce o přispění a spor je neočekávaně rychle ukončen a spravedlnost zachována.

Nebyl dosud vyřčen soud Církve o jeho svatosti a přece ho již nikdo jinak nejmenoval než svatý Antonín. Mikuláš V. řekl již devět let před světcovou smrtí, že nepokládá florentského arcibiskupa za méně hodného svatořečení za života, než byl Bernard po smrti. To bylo veliké uznání. Po smrti se hromadily nové a nové důvody pro úřední zařazení do seznamu svatých. Byl zahájen proces. Sebrány světcovy spisy, vyslechnuto přes stopadesát svědků. Ze svědectví vyplynulo, že se u Antonína projevovalo nadpřirozeno velmi často, ať již mystickými úkazy na jeho osobě, nebo zásahy Boží moci na jeho přímluvu. Přísežně se potvrdily události po jeho smrti, o kterých jsme se zmí-

nili. Bylo svědky potvrzeno, že byl velký kajník, že udržoval tělo v poslušnosti i přísnými tresty. Byla dosvědčena jeho pokora, láska k bližním, štědrost, horlivost o věci Boží a spravedlnost. Nebylo nejmenší pochybnosti o jeho heroismu, ale přes to byly vykonány všechny formality církevního šetření o svatosti. Práce se protáhla na léta, až konečně 31. května roku 1523 Hadrián VI. jej slavnostně prohlásil za svatého v Kristově Církvi. Ve Florencii zatím již žila nová generace ale i ta zůstala svému bývalému pastýři věrná. Bylo kdysi splněno jeho přání a pochovali ho do skromného hrobu. Vedle bratří. Po prohlášení Církve o jeho svatosti se však stal majetkem všech a jeho tělo bylo vyňato z místa, kde chtěl odpočívat. Zbožní bratři z rodiny Salviaty dali u sv. Marka zbudovat pro jeho tělo nádhernou kapli. V ní odpočívá světec dodnes. Jeho tělo zachovalo přirozenou podobu. Za jeho biskupského úřadu k němu mohli všichni svobodně přicházet se svými žádostmi a potřebami a děje se to stále. Dnes však k němu nepřicházejí jenom jeho ovečky a známí, nýbrž lidé z celého světa. Kdo jednou poznal, kdo je svatý arcibiskup florentský Antonín a přijde do Florencie, nemůže se vyhnouti jeho hrobu.

OSOBNOST.

Když se poněkud zamyslíme nad dějinami, zhrozíme se veliké prázdnoty. Za ta tisíciletí dějin lidstva žilo miliony lidí. Všichni měli své naděje, měli své záliby, konali dobře, méně dobře a někdy i znamenitě svou práci. Co o nich víme? Těch několik desítek lidí, o kterých nám dějiny mohou něco říci, je nepatrný zlomek z velikého množství. K své bolesti si musíme říci, že z tohoto zlomku zase jen nepatrný zlomek si zasluhuje, aby se o něm něco vědělo.

Bylo by spravedlivější, kdyby mluvily dějiny o úsilovně pracujících zemědělcích a řemeslnících, než o králích a vládcích, kteří ze zpupnosti a rozmaru způsobili nepopsatelné bolesti, kteří velkolepě ničili, ale jinak se ničím nelišili od zločinců.

Proto je nám tím dražší, když k nám z minulých století promluví osobnost, která se neúnavným úsilím osvobodila od špatných sklonnů lidské povahy, od památek na dědičný hřích a vynaložila všechnu sílu, aby naučila toutéž cestou jít jiné, méně samostatné, méně odvážné a méně podnikavé. Taková osobnost je nám vzorem, poučením a vodítkem. Zahleďme se ještě jednou na svatého Antonína jako na svůj vzor.

Zajímá nás vývoj jeho osobnosti. Vyšel ze vzorné křesťanské rodiny. Matka i otec vlévali do přirozeně nadané duše od prvních okamžiků lásku k nadpřirozeným Božím věcem a zájmům. Nemůže se tedy říci, že by se Antonín teprve sám dopracoval svého charakteru. Dokud se neuměl správnou cestou řídit sám, byl jí veden. Jakmile se mu rozvinul rozum, vyvolil z vlastní vůle vše to, co mu bylo dosud jen předkládáno. Souměrně obohacoval po léta rozum, upevňoval vůli, ukázněval nižší stránky života, smysly a pudy. Takto připraven vstupuje do řádu.

Co jiní v řádě teprve hledají, přinesl Antonín s sebou. Nezkoušel, jestli je schopen jít cestou odříkání, již se jí ubíral dost dlouho, nýbrž obrátil se cele k Bohu. Jeho vlastní život, jeho vlastní zájmy se mu stávají něčím podružným a z askety se stává apoštol. Dobro druhých, přede vším dobro duše, je jeho zájem, jeho úsilí. Rozpětím činnosti se nikterak neuvolňuje jeho přísný osobní život. Činnost mu naopak poskytuje nové možnosti sebezáporu. Snést po nejupřímnější námaze pro druhé

neúspěch a nevděk není menší než setrvat den na modlitbách. Někdo by se domníval, že hodnosti a úřady v Církvi příliš povznášejí sebevědomí. Když jsou přijaty tak, jak je Církev uděluje, nikoliv. Církev nedává nikomu nad druhými právo, aby ho povýšila a ukázala, že druzí jsou menší než on. Naopak, staví na prvá místa ty, o nichž předpokládá, že dovedou odložit své vlastní zájmy a že se věnují jenom zájmům celku. Antonín úmysly Církve správně pochopil. V řádě je mu svěřováno jedno vedoucí místo za druhým, ale Antonín zůstává stále týž horlivý, pracující a skromný řeholník. Vstup do řádu neznamená, že se někdo zřiká velikých činů. Slibuje pouze, že neopustí rámec řeholních slibů a pravidel. V tomto rámci je však možno tvořit lépe než kde jinde. Záleží jenom na tom, vykonati svou věc do poslední čárečky dokonale. Nám je ovšem možno pozorovat jenom vnější věci a podivujeme se velkolepé a svrchovaně vkusné stavbě a výzdobě kláštera u sv. Marka, která byla svěřena Antonínovi, ale uniká nám skoro úplně dlouhá řada děl a staveb, které Antonín právě tak pečlivě zbudoval v srdcích věřících. Nebylo to méně namáhavé. Vždyť v duších, které k němu přicházely, byly často trosky a ty bylo nutno nejprve odstranit, než se začalo stavět. A kolikrát se stalo, že Antonín našel již v duši dílo hotové, ale ne dílo Ducha svatého, nýbrž dílo pýchy a jejího původce. Trpělivost a zase trpělivost, než v takové duši zasvitlo! Antonín nenechal nikdy práci nedokončenou. Za slabé se modlil víc sám než oni.

Vytrvalost v boji o duše se přenáší na jeho studium. Vede je týž zájem jako jeho apoštolát — prospět duším. K žádné otázce se nepřibližuje ze zvědavosti, to by byl příliš nízký důvod k námaze. A tak rostou ve shonu denního života jeho monumentální vědecké práce. Jeho

věda se zbavila povýšené výlučnosti a nedostupnosti. Píše lidem a proto tak, aby mu ve všem rozuměli.

Uprostřed oblíbené práce je vyrušen povoláním na zodpovědný církevní úřad. Poněvadž sebe považuje za méněschopného, než jsou ostatní, odmítá, dokud lze. Rozkazu poslouchá. Nyní se teprve dokonale ukazuje, že jeho zdráhání nebylo pouze líčené. Úřadem arcibiskupským se necítí povýšen nad druhé, stává se jejich služebníkem. Zevnějšek mu není všechno. Arcibiskup florentský o svůj zevnějšek skoro nedbal. Castiglione vzpomíná, jak ho nutil, aby odložil zchátralý šat a vzal si dobrý. Přes to se k němu hrnou zástupy. Prostí lidé, lidé vzdělání, chudáci i zámožní vidí, že pod jeho šatem bije srdce, které si zasluhuje tolik lásky, kolik je jí schopno samo. Smysl pro spravedlnost jej provází celým životem. Prozíravý Antonín záhy pochopil, že je nutné dělníkovi dát za práci tolik, aby mohl být opravdu živ a nebyla mu za práci udělována pouze almužna.

Antonín byl charakter. Jako dovedl být k trpícím neskonalé mírný a dobrotivý, tak zase přísně postupoval proti lidem, kteří měli povinnost něco vykonat, ale neměli dosti dobré vůle. Neposlušní kněží museli přijmout přísný trest od člověka, který byl vlídnost sama.

Jeho obezřelému počínání a neúnavné kontrole života v celé diecési, jeho horlivosti o spásu duší se za několik let podařilo obrodit upadající kázeň. Jiný na jeho místě by se těšil výsledky námah a tím pevněji by přilnul ke svému úřadu. Antonín však bez ustání dychtí po klidu klášterní cely. Co vykonal, pokládá za svou povinnost a své povinnosti může právě tak dobře plnit v klášteře, ba tam snad ještě lépe, poněvadž se nebude muset zabývat věcmi, které k blahu duší vedou jen nepřímou. Jeho touha nebyla splněna. Setrval až do konce života v ú-

řadě. Do konce života se také nezměnil. Byl to stále týž skromný a pokorný řeholník. Snesl každé ponížení a každou urážku, týkala-li se jenom jeho. Když na př. Florencií procházelo jakési maďarské poselství a jeden jeho vznešený člen se o chudobném arcibiskupově zjevu vyjádřil velmi urážlivě, arcibiskup se ani nepohnul, ač všichni Florentané byli pobouřeni. Jakmile však někdo se odvážil sáhnouti na práva Církve, postavil se arcibiskup proti němu a použil všech svých prostředků k uhájení jejích práv a obecné spravedlnosti. Ve sporech s florentskou radnicí a i proti samému Cosimovi Medici vystupoval se vší energií.

Nežil jen přirozeně bezvadným životem. Na prvním místě počítal vždy s nadpřirozenými skutečnostmi. Přirozeno mu bylo významné jen proto, že se v něm nadpřirozeno projevuje. Jeho péče o chudé, jeho snaha ulevit všem lidem v jejich starostech a křížích nebyl pouze sport. Antonín tím hleděl odstranit překážky v duševním rozvoji slabých. Měl-li příležitost častěji mluvit s někým o jeho bolestech, pomalu mu vštěpoval snahu z bolestí vytěžit co nejvíce pro věčnost. To bylo jistě větší dobrodiní než jeho obětavé a neúnavné pomáhání v tělesné nouzi.

Vlastní odříkavostí a vytrvalou nadpřirozenou modlitbou dospěl k mystickému duchovnímu žití. Bůh provázel jeho působení četnými zázraky. Nenajdeme v nich divadelnosti, velkolepé podívané a překvapující novosti. Byla to vždy pomoc ve svrchované nouzi a prospěla duševnímu zájmu víc než zájmům těla.

Antonínova touha po skrytém životě nebyla na újmu jeho povinností. Jeho horlivost nečekala jen na práci, která automaticky dojde do arcibiskupské kanceláře. Sám zkoumal, sám se přesvědčoval a přemýšlel o možnostech pokroku a nápravy v duchovním životě svěře-

ných. Jeho zdatnost byla uznána Církví i lidem. Světec však po lidském uznání nikdy nezatožil. Do posledního dechu si uchoval svůj ideál ve vážnosti. Vyvolil si řeholní život a hleděl, aby se mu v ničem nevzdaloval i jako arcibiskup. My si dosti těžko dovedeme představit souhrn všech těch přirozených a nadpřirozených dobrých vlastností najednou a proto nám nezárí jeho postava tak, jako těm šťastným, kteří se s ním mohli stýkat. Ale i když prohlížíme jeho život po částech, okouzluje nás a vábí. Tvořivost, ideál moderního člověka, není opravdu svatostí vyloučena. Na Antonínově osobě je možno poznat, že vlastně lidskou činnost nic tak nepodpoří jako ona.

Svatý Antoníne, naše vlastní nesnáze nejsou o nic menší, než byly starosti tvých poddaných. Stal ses majetkem celé Církve, jedneš tedy i s námi jako se svými. Vnes světlo do duševní tmy těch, kteří se dovolávají tvého přispění, potěš slepce, tápající na scestí a obrať jejich zrak k zářivému slunci Boží lásky. Nauč nás zdravě žít svým ideálům, ať nás jich nezbaví shon za denním chlebem. A jestliže naše cíle jsou málo důstojné dítek Božích, přiměj nás, abychom se polepšili. Jsme si dobře vědomi, že nedosáhneme tvé velikosti. Přes to nám pomoz, ať alespoň jednou po skončení své klikaté cesty ti stojíme na blízku. Víme, kdo jsi a že nám nebudeš zazlívát, když v tobě oslavujeme Boha.

OBSAH :

Úvodem	5
Mládí a vstup do řádu	7
Klášter sv. Marka	14
První arcibiskup ve Florencii	23
Za hranicemi diecése	34
Spisovatel	37
Veliká smrt	44
Osobnost	49

V Í T Ě Z O V Ě

7. svazek VII. ročníku

P. K a r e l C h l a d

SVATÝ ANTONÍN FLORENTSKÝ

Vydáno za redakce

P. dr. Antonína Čaly O. P.

v měsíci září r. 1940

Tiskem Valašské tis-

kárny ve Valašském

Meziříčí

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUIS!

pro ně porozumění a pomoc. Jeho zásluhou byl vystaven domov pro opuštěné. Dovedl působit v tomto směru i na úřady. Nejvíce se ukázalo při jeho smrti, kolik dobra vykonal. Byl v ní chudý jako ti, o něž se staral. Zpráva o ní dovedla působiti na vězně zkrátce propadlé tak, že je přivedla i k modlitbě a zbožnosti. Při jeho pohřbu se pak ukázalo, jak byl ve skutečnosti oblíben. Policie musela udržovat v pořádku zástup celých dvaceti tisíc lidí, kteří se s ním přišli rozloučit. Činnost tohoto německého lékaře v Rusku spadá na první poloviny minulého století.

FR. KAŠPAR: *Mučenky*. Básně. Junkova knihovna v Týně n. Vlt. 1940, str. 60, cena 15 K. Básně Kašparovy jsou motivovány neustálým steskem člověka, uvědomujícího si i ve své životní zralosti lidskou nedokonalost a na druhé straně nejvyšší dokonalost Boží. Útočištěm se tu stává básníkovi milosrdný Bůh. Proto klade tento věnec básní, protkaný květy mariánskými, na jeho oltář jako smírnou oběť.

Dr. M. LAROS: *Duše svatý, osvěť nás*. Vychází sešitově v Homiletické knihovně Rozsévače jako IV sv. souboru spisů dr. M. Larose. Larosova kázání našla velkou oblibu pro svoji vynikající hloubku myšlenky. Pojetí jednotlivých témat jsou zaměřena do přítomnosti; proto ta oblíbenost. Tento svazek je věnován svátosti biřmování a obírá se zvláště jejím důležitým významem pro postavení katolíka v současném životě.

Dr. FR. TOMÁŠEK: *Činná škola*. Matice cyrilometodějská, Olomouc 1940, str. 135, cena K 14. Problém činné školy byl tématem mnoha jiných prací, zdařilých i méně zdařilých. Autor Činné školy se obírá problémem se zvláštním zřetelem k vyučování katolickému náboženství a dochází k názoru, že činná škola je v podstatě již dříve uplatňovaným požadavkem v katolické Církvi. Katolík, má-li být správným katolíkem, musí být výbojným katolíkem. Myšlenka činné školy v katechesi je tu dokreslena zajímavými podnětnými a u nás takřka neznámými pokusy metody Montessoriové.

PETER WUST: *Gestalten und Gedanken*. Kösel-Pustet, München 1940. Není tomu ještě půl roku, co zemřel autor této knihy, jež nyní vychází již ve druhém vydání. Je to autobiografie. Jeho život by se mohl rozdělit do dvou částí: první obsahuje kratší dobu mládí, drobné příběhy venkovské rodiny, žijící ve skromnosti a zbožnosti, vzdělání na obecné a měšťanské škole až k velkému obratu. Bylo to po vy-

V Í T Ě Z O V Ě

měsíčník životopisů světců a služebníků Božích.

Šéfredaktor: P. dr. Silvestr M. Braito O. P.

Redaktor: P. dr. Antonín Čala O. P.

Vychází 15. každého měsíce, kromě prázdnin.

Redakce a administrace Olomouc, Bernardinská
čís. 14.

Předplatné 30 K ročně.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem
Dominikánská Edice Krystal, Olomouc. Tele-
fon: Olomouc 626.

L I T E R A T U R A.

J. CHRISTIANO: *Mladí hrdinové*. Příklady mučedníků a vyznavačů z řad mládeže. Přeložil a doplnil St. Brabec. Vydal „Velehrad“, nakladatelství dobré knihy v Olomouci. Cena brož. 10 K. Tato kniha staví před oči naší mládeže stručně a úsečně, podle údajů vždy pravdivých, život mladých katolíků nejrůznějšího věku, kteří bránili svou víru a kteří, aspoň ve většině případů, zpečetili věrnost k víře svou smrtí, nebo obětovali svůj život jako hrdinové lásky k bližnímu. Tato hrdinství mládeže se probudila zejména v dobách nejrůznějších pronásledování. Nejdříve uvádí příklady hrdinství dětí z prvních století křesťanských. Pak poukazuje na hrdinnou statečnost mladých duší za pronásledování na ostrově Korei, v Číně, Rusku, Francii a zvláště v Mexiku v době nejnovější (1924—1929). Kniha bude mít velký výchovný vliv na mládež, proto je třeba, aby se „dostala do rukou.

H. HARDER: *Der deutsche Doktor von Moskau*. J. F. Steinkopf, Stuttgart, 1940, str. 278, cena 4 80 RM. Ve formě románu podává autor bohatý život lékaře, který se věnoval bez výhrady péči o své bližní. Dr. Haas žil mezi ruským lidem jako lékař a ochránce jejich tělesného zdraví. Ale lidé, jejichž službě zasvětil svůj život, poznali v něm něco více než jenom lékaře. Aniž o to usiloval, nabyl brzy obliby u všech vrstev, nejvíce u nejchudších a nejnuznějších. Jeho lidumilnost se ukázala v plném světle teprve tehdy, když se dostal mezi zajatce a vězně jako lékař. Ani jeden transport nešťastníků, kteří byli odvázeni na Sibiř, si nenechal ujít, aby jim neulehčil jejich bídu podporou hmotnou i morální. Zreformoval péči o jejich zdraví, zřídil školu pro děti trestanců, získával

jítí školy. Syn nebohatých rodičů měl se stát pomocníkem otcovým v jeho řemesle sítařském, přesto že pociťoval k tomu nechut a že ho všechno táhlo za knihami. Ale otec rozhodl a bylo nutno poslechnouti. Tu přichází na pomoc místní farář, který se ujímá mladého knihomila a poskytuje mu první vzdělání v latinské řeči a tím jej připravuje pro jeho další dráhu. Druhou část pak zabírají léta gymnasiální a universitní. Malý venkovský hoch vyrůstá tu ve velkou osobnost, stává se profesorem na gymnasiu a konečně profesorem filosofie na universitě, a vedoucí autoritou ve svém oboru. Dílo zaujme čtenáře jak zajímavým podáním, tak zejména myšlenkovou hloubkou životní zkušenosti.

Johanna ZAESKE-FELL: *Das Kind Suse*. Paulinus-Druckerei, Trier, str. 120, cena 2.20 RM. Autorka tohoto dílka nepodává celý životopis, ani to nejsou snad vzpomínky na vlastní mládí, nýbrž dává tu nahlédnouti svým básnickým slovem do světa dětské duše. Malá Suse je tu vykreslena se všemi podrobnostmi a malichernými důležitostmi nevinného dětství, s kamarádkami ze světa zvířecího a se vším tím, co dává dítěti mezi dospělými ráz nedotknutelnosti, a ukazuje tak všeobecný krásný typ dítěte, jaký má při správné výchově být. Je to milá knížka.

UPOZORŇUJEME své čtenáře na poslední dvě novinky Dominikánské Edice Krystal.

*V srpnu vyšel pátý díl věrouky pro lid
P. Dra Reginalda Dacíka:*

Bůh ve svátostech. Cena 16'— K.

*Prof. Dominik Pecka vydal apologetické
dílo, jež do dnešního dne česká inteligence
postrádala:*

Cesta k pravdě.

Cena 14'— K, na lepším papíře 18'— K.

3.50 K.

Měsíčník Vítězové. Vydává Dominikánská Edice Krystal v Olomouci.
Zarredakci odpovídá Dr. R. Dacík, Olomouc. — Tiskne Valašská
tiskárna ve Valašském Meziříčí.

Doc. Dr. Jan Merell

Svatý Pavel

apoštol národů

VÍTĚZOVÉ

DOCENT DR. JAN MERELL

SVATÝ PAVEL

APOŠTOL NÁRODŮ

1940 VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

Nihil obstat:

P. Aemilianus Soukup O. P., censor ex officio.

Imprimatur:

Dr. Udalricus Karlík, Vicarius generalis.

Olomucii, die 14. Septembris 1940. — Nr. 13.129.

I. V TARSU.

Rodným městem Pavlovým jest Tarsus, podivuhodně položený mezi Středoziemním mořem a mohutným hřebenem Tauru. V prvním století křesťanského letopočtu byl nazýván královnou mezi městy Malé Asie. Když v r. 64 př. Kristem utvořil Pompeius novou provincii Cilicii, stal se Tarsus hlavním městem. Později byl Tarsus prohlášen svobodným městem a jeho výsady vzrostly.

Hlavní příčina rozkvětu města byl průmysl a obchod jeho obyvatel. Zeměpisná poloha — bezprostřední blízkost moře, uzel cest k východu i západu — přímo vyzývala k obchodu. Domácím průmyslem Tarsu bylo zhotovování pláten, kterých se užívalo pro stany nomádů, pro nepromokavé pláště vojinů a cestujících. To bylo řemeslo, kterému se naučil i Šavel v rodném domě a jemuž zůstal věren po celý život i při největších apoštolských pracích.

Avšak obyvatelé Tarsu neměli smysl pouze pro obchod a výdělek, i vědy a umění kvetly v Tarsu, a to tak, že současník Pavlův Strabon píše o význačném a čestném postavení Tarsu mezi duchovními soupeři té doby, Athenami a Alexandrií. Žádné jiné město nemělo tolik škol a slavných učitelů jako Tarsus — píše Strabon.

Také všechny kulty helenistického i orientálního světa měly své stoupence. Sem přicházeli obchodníci, vojini, otroci ze všech konců světa: Persie, Řecka, Frygie, Syrie, Egypta, takže vedle Ormuzda byl uctíván Herakles, vedle

Atheny Cybele, vedle Mitry bůh vegetace Sardon, který v tomto pantheonu měl místo zvláště čestné. Tak Tarsus poskytoval pestrý obraz všech řecko-orientálních náboženství. Bylo jistě řízením Prozřetelnosti, že právě v tomto městě se narodil ten, který se měl stát apoštolem národů. Vyšel z typického helenistického města své doby a proto po celý život měl porozumění pro potřeby těch, jimž hlásal Krista. Zdají-li se nám dnes Pavlovy listy těžkou a nerosozumitelnou četbou, nebylo tomu tak u adresátů, jimž jsou určeny. Právě naopak. Pavel užívá slov a obrazů, jež si osvojil ve svém mládí v Tarsu a jimž pohané dobře rozuměli.

Uhrnem možno říci, že Tarsus byl jako předurčen, aby vydal muže, jenž nastoupí v odkaz Alexandra Velikého, uvéstí východ a západ v duchovní jednotu a uskutečnití zjevení Pána. „Přijdou mnozí od východu i západu a budou s Abrahámem, Isákem a Jakobem stolovati v nebesích.“ (Mat. 8, 11.)¹

Kdy se Pavel narodil, s určitostí nemožno říci. Podle narážek v jeho listech a ve Skutcích apoštolských to bylo v prvním desetiletí našeho letopočtu.²

I v Tarsu, jako všude, byla silná židovská obec. Vždyť emigrace z Palestiny trvala již několik století. Byly to války, prodávání do otroctví a ne v poslední řadě vrozený instinkt obchodní, touha po zbohatnutí, jež byly příčinou židovské emigrace. Na počátku křesťanské doby se shledáváme s Židy všude: v Mesopotamii, Macedonii, Řecku, Malé Asii, Syrii, Egyptě,

¹ Dr. J. Holzner, *Apoštol Pavel*. Praha 1939, str. 20.

² V listě k Filemonovi (kolem r. 62) v devátém verši se nazývá sv. Pavel starcem. V době mučednictví sv. Štěpána (kolem r. 36) Skutky apoštolské o něm mluví jako o mladíkovi. (7, 58.) Z těchto podání můžeme usuzovati, že se svatý Pavel narodil asi v prvním desetiletí křesťanského letopočtu.

prokonsulární Africe i Italii. Po celém imperiu byly rozsety jejich kolonie, často velmi početné. Tak na př. za Tiberia bylo v Římě na 50 tisíc Židů, v Alexandrii v téže době 200 tisíc.³

Tito Židé diasporicky žili svým svérázným životem, značně odděleni od ostatního obyvatelstva ve zvláštní čtvrti: ghettu. Byli spojeni pojitky časnými i duchovními. Tvořili obec dobře organisovanou. Duchovním střediskem byla jim synagoga, kde se scházeli k modlitbě a výuce. Největším poutem jednoty byla však jejich víra v jednoho Boha, víra v budoucí určení Israele a zaslíbeného Mesiáše. I když byli nuceni žít ve shodě s pohanským okolím v nových vlastech, jejich srdce bylo v Jerusalemě a jejich snahou zachovávat neposkvrněně zděděné tradice. Jejich duše zůstávala židovskou všude.

Zde tedy, z věřící rodiny israelitské diaspory se narodil Pavel: z rodu Israelova, pokolení Benjaminova, Hebrej z Hebreů, jak píše v listě k Filipským. Podle Skutků Apoštolských (18, 3) byl Pavel stanařem. Z toho možno usuzovat, že stanařem byl i jeho otec, protože u židů povolání otcovo dědily i děti. V Tarsu to bylo řemeslo obvyklé. Požíval jistě určité vážnosti v Tarsu. Byl občanem tarským (Sk. ap. 21, 39) a měl i titul občana římského i s jeho nemalými výsadami. Ne snadno Řím uděloval tuto důstojnost. Jest dosti pravděpodobné, že již otec Pavlův ji zdědil od svých předků.

Byl-li ctěn v Tarsu pro tento dvojí čestný titul, ještě více byl ve vážnosti v ghettu pro svoji farizejskou pravověrnost. Vzdáleností od Jerusalema neochabla jeho horlivost v zákoně mojžíšském a v zachovávání přikázání. I mimo Palestinu byli horliví farizeové, a že mezi ně patřil i otec Pavlův, o tom svědčí slova apošto-

³ Srv. Jean Juster, *Les Juifs dans l'Empire romain*. Paris 1914.

lova před veleradou: Já jsem farizeem a synem farizeů (Sk. ap. 23, 6).

Osm dní po narození, byl podle zákona Thory obřezán a přijal jméno Šavel (vyžádaný), jméno to prvního izraelského krále. To bylo jméno pro svět hebrejský. Ve světě řecko-římském byl nazýván Pavlem. („Šavel, který též Pavlem slove,“ praví svatý Lukáš ve Sk. ap. 13, 9.)⁴

Mateřskou řečí Pavlovou byla aramejšтина, avšak Židé v Tarsu mluvili jistě i plynne řecky. Řecky hovořili se svým pohanským okolím, a v řeckém překladu „Septuaginty“ četli Písmo sv. Že i tuto řeč ovládal sv. Pavel, netřeba ani připomínat. Velmi záhy se jí naučil. Vždyť určitý styk se světem řecko-římským byl již od jeho dětství nevyhnutelný. V ulicích, kudy chodil mladistvý Šavel kolem církvů, divadel, chrámů, fora, proudil helenistický život se svými hrami, zábavami a skoro výhradně všude se ozývala řečtina. Ovšem, nebyla to řečtina klasická a literární, nýbrž mluvená, *koiné*, řečtina denního běžného života.

Že by Šavel byl navštěvoval řecké školy, je méně pravděpodobné. Farizejské zásady jeho rodičů toho nedovolovaly.⁵ Pavel byl Žid a zůstal jím po celý život. Můžeme s jistotou předpokládat, že Šavel byl vychováván v tradič-

⁴ Dvojí jméno nebylo ničím neobvyklým. Z papyrů a nápisů víme, že Židé helenisté mívali zpravidla dvě jména, hebrejské — užívané v rodině — a řecké anebo latinské, užívané ve styku s pohany. Náзор některých církevních otců, že jméno Pavel přijal od prokonsula Sergia Pavla, nelze dokázat. Vznikl asi proto, že Šavel jest po prvé nazýván Pavlem ve Skutcích apoštolských (13, 9) při líčení konverse Sergia Pavla.

⁵ Tři citace pohanských básníků (Aratus, Menander, Epimenides), vyskytující se u sv. Pavla, jsou spíše všeobecným lidovým majetkem a okřídlená slova utkvěla mu v mysli spíše ze styku s pohanským okolím, než ze školy.

ních zásadách, jež známe z Talmudu. Traktát Pirk Aboth (Sentence Otců) předpisuje: V pěti letech četbu bible, v desíti studium Mišny, ve třinácti zachovávání zákonů a v patnácti studium Talmudu.

Tak od nejútlejšího dětství přicházela jeho duše ve styk se zjeveným náboženstvím. V hlavních rysech poznával záhy historii vyvoleného národa, příslibení Boží vyvolenému lidu a nicotnost pohanských bohů před Bohem Izraele. Záhy vyučil ho otec i stanařství. Prál si, aby jednou byl rabbim a proto byl povinen vyučiti ho nějakému řemeslu. Talmud připomíná, že je povinností otcovou: synova obřízka, výuka v zákoně a řemeslo synovo, a jinde praví opět o otci, který nevyučil syna řemeslu, že jest to totéž, jakoby ho vyučil lupičství.

V patnácti letech nastávalo studium Talmudu. To byl asi věk, kdy se rozhodl otec poslati Šavla do Jerusalema, aby dokončil své náboženské vzdělání a aby se mu tak otevřela cesta k dalším hodnotám v církevní obci tarské. Šavel opustil otcovský dům nesa si v srdci dvojí lásku: lásku k svému národu, jehož historii obdivoval a očekával jeho brzké vzkříšení, a lásku k rodnému městu, k němuž byl vázán nejenom rodem, nýbrž i čestným titulem občana. Byl hrdý na to, že je Žid a že je z Tarsu.

II. U NOHOU GAMALIELOVÝCH.

Jerusalem! Město svaté, duchovní středisko všech věřících Židů! Jaké bylo asi dojetí Pavlovo, když z dálky spatřil obrysy hradeb a majestát velechrámu a když po prvé vstoupil do prostor chrámových. Zde se octl Šavel ve středu studentů přicházejících z celého světa. Čím pro pohany byly Atheny anebo Alexandrie, tím byl pro Židy Jerusalem.

Studující měli jen jedinou knihu, bibli. Budoucí rabbi nepotřeboval studia světských dějin, zeměpisu anebo matematiky — v tom měli zalíbení pohané — jeho zajímaly otázky mravní, věroučné a dějiny vyvoleného národa. Výuka byla soustředěna kolem zákona a tradice. Nebyl to literární výklad Písma, učitel se snažil svou nauku a své závěry dokázat a ospravedlnit Písmem. Vyučování bylo veřejné a dalo se všude, zvláště v okolí anebo v nádvořích a sloupových chrámu. - Žáci byli shromážděni v kroužcích kolem učitele. Když učitel skončil svoji nauku, rozvinula se mezi ním a žáky debata. Posluchači si nečinili poznámek. Museli si slova Mistra vrýt v paměť a největší chválou žakovou bylo, když dovedl reprodukovati nauku svého učitele doslova.

V době Heroda Vel. byli v Jerusalemě dva velcí rabínové: Hillel a Šammaj. Šammaj ve sporných otázkách zastával stanovisko přísnější, Hillel byl naopak v aplikaci zásad mírnější, oba však v otázkách zásadních byli věrni čisté nauce farizejské. V době Pavlově pokračovatelem zásad Hillelových byl rabban Gamaliel, považovaný za nejosvícenějšího muže v Jerusalemě. Před ním doktoři zákona byli nazýváni *r a b* (mistr) anebo *r a b b i* (můj mistr), jemu však spoluvěrci na znamení velké vážnosti udělili titul ještě vznešenější *r a b b a n* (náš mistr). Gamaliel byl za svého života vážený u všeho lidu (Sk. ap. 5, 34) a po smrti oplakáván a uctíván jako světec.

Že vliv Gamalielův na duši mladého Šavla byl hluboký, o tom není pochyby. Po letech ve své obhajobě před Židy vyzdvihuje svoje vzdělání u nohou Gamalielových a věrné následování jeho zásad: Já jsem Žid, jenž jsem se narodil v Tarsu cilicijském, ale vychován jsem v městě tomto; u nohou Gamalielových byl jsem vzdělán podle přísnosti zákona otcovské-

ho, takže jsem byl horlitem pro zákon . . . (Sk. ap. 22, 3.)

Dobu Savlova pobytu v Jerusalemě neznáme. Avšak skoro s jistotou možno předpokládat, že v době veřejného působení Kristova Šavel již v Jerusalemě nebyl. Ohnivý Šavel nebyl by býval zůstal lhostejným k osobě Kristově a také v epištolách nečiní nářezek na tuto skutečnost. Kdyby byl znal Ježíše jako žák anebo jako nepřítel, byl by ho býval poznal na cestě do Damašku.

Ještě před veřejným vystoupením Ježíše Krista se vrátil Šavel do svého rodného města, ozdoben dvojí aureolou: pravověrnosti a vědy. V ghettu byl zdraven čestným titulem: Mistr.

III. PRONÁSLEDOVATEL CÍRKVE.

Zatím co Pavel pracoval v tarském ghettu, nové události hýbaly Palestinou. V letech 27 neb 28 začal kázat do té doby neznámý Ježíš Nazaretský. - Nový rabbi mluvil jako mající autoritu a jeho posluchači byli uchvázeni krásou jeho nauky. Množství zázraků ho obklopovalo slávou divotvůrce. Zástupy v něm často pozdravily zaslíbeného Mesiáše. Bez bázně dovedl vytknouti farizeům jejich chyby. Až nadešel okamžik, kdy jako obžalovaný stanul před veleradou, kde se veřejně prohlásil za Mesiáše a Syna Božího. Pro rouhání vynesla velerada rozsudek smrti, který byl potvrzen autoritou římskou skrze správce Pontia Piláta a proveden na vrcholu Kalvarie.

Avšak jeho dílo nezaniklo. Jeho učedníci žili dále v Palestině, známí u spoluvěrců pod jménem nazarenských. V prvních letech se nelišili vnějším způsobem života od ostatních zbožných Israelitů. Navštěvovali chrám, byli účastni při bohoslužbách a obětech, zachovávali před-

pisy o čistých a nečistých jídlech. Scházeli se však také v soukromých domech, kde konali oběť eucharistickou.

Dokud křesťané byli spojeni se synagogou, mohli být považováni za židovskou sektu a byl jim popříván relativní klid. Jakmile se však objevily první pokusy o propagandu, byli to hlavně Saduceové, kteří je potlačovali; uvěznil nejdrive apoštoly Petra a Jana, nesouce těžce, že káží lidu vzkříšení Ježíšovo (Sk. ap. 4). Ještě vážnější spor vznikl zanedlouho po této události. Skrze ruce apoštolů se děly v lidu četné zázraky, takže do Jerusalema přicházelo mnoho lidu i z okolí.

Velekněz a Saduceové byli naplněni revnivostí i vztáhli ruce na apoštoly a vsadili je do vězení. Když byli zázračně vysvobozeni z vězení, dali si je k sobě znovu zavolat. Po neohroženém vystoupení Petrově: „Sluší poslouchati více Boha než lidí“ pukali hněvem (Sk. ap. 5, 33) a chtěli je usmrtit. Teprve po rozvážné radě Gamalielově: „Je-li z lidí záměr ten nebo to dílo, rozpadne se, je-li však z Boha, nebudete moci je zrušiti,“ dali je zmrskat a propustili je na svobodu. Rada Gamalielova i strach z římského správce zemí působily, že nebylo pak ostřeji vystupováno proti učedníkům Kristovým.

Ke konci periody tohoto poměrného klidu přišel asi Šavel znovu do Jerusalema. Neznáme pohnutky, která ho přivedla do svatého města. Snad to byla nostalgie po duchovním středu všech věřících Židů, snad touha žíti v blízkosti chrámu a býti ve styku s velkými rabíny a učiteli z dob dřívějších. Tentokráte ne již jako pouhý žák, nýbrž jako horlitel ve službě zákona.

Brzy se mu naskytla příležitost osvědčiti horlivost skutkem. Mezi přivržence Ježíše Nazaretského se hlásili nejenom Židé z Galileje a

Judeje, nýbrž i Židé helenisté.⁶ Výmluvností a horlivostí vynikal mezi nimi jáhen Štěpán. Pronikal do synagog a disputoval s Židy helenisty z Alexandrie, Asie, Cilicie. Snad po prvé z úst Štěpánových slyšel Šavel mluvit o Ježíši Nazaretském. Jako pravý farizej musel míti jistě v nenávisti toho, o němž jeho spoluvěrci prohlásili, že byl rouhačem proti Bohu Nejvyššímu.

Odvaha Štěpánova nutně vedla ke srážce s oficielním judaismem. A právě tato doba byla nejpríhodnější k ráznému vystoupení proti nové sektě. Bylo to r. 36. Smutně proslulý Pontius Pilatus byl právě zbaven svého úřadu prokuratora a odcestoval z rozkazu legáta Vitellia do Říma, aby se ospravedlnil z krveprolití Samaritánů na hoře Garizim. Prozatímním správcem byl jmenován Marcellus. V této době mezivládí mohli Židé rázněji vystoupiti proti nenáviděným stoupencům Ježíše Nazaretského než kdy jindy. Jejich nenávist se vybila na jáhnu Štěpánovi. Nepřátelé ho obžalovali před vele radou z rouhání. Vyzván k obhajobě, odsoudil příkře judaismus. Z obžalovaného se stal obžalovatel. Zakončil výčet nevěrností israelského národa zdrcujícími slovy: „Tvrdošíjní a neobřezaní srdcem i ušima. Vy se vždycky Duchu svatému protivíte, jak otcové vaši, tak i vy. Kterého z proroků nepronásledovali otcové vaši? Ano, i usmrtili ty, kteří předpovídali o příchodě toho Spravedlivého, jehož zrádci a vrahy jste se vy nyní stali, vy, kteří jste přijali zákon k nařízení andělů, ale nezachovali jste ho“ (Sk. ap. 7, 51-53).

Po těchto slovech pukali hněvem ve svém

⁶ Helenisté byli Židé, kteří se vystěhovali do krajín obývaných Řeky a přejali ponenáhlu jejich řeč a často i obyčeje. Jméno jim zůstalo, i když se vrátili do Palestiny. I v Jerusalemě byli Židé, kteří mluvili řecky a měli tam i svoji synagogu, kde se řecky kázalo. (Sk. ap. 6, 9.)

srdci a skřípali zuby, praví Skutky Apoštolské. Žádný rozsudek nebyl vyneseno. Je rouhačem. Podle zákona trestem za rouhání je kamenování. Protože se nemuseli v této chvíli obávat zásahu římské autority, ihned vykonali rozsudek. Štěpán byl vyveden za město a tam kamenován. Jeho šaty byly složeny u nohou mladého zákoníka, který je hlídal. Byl jím Šavel z Tarsu. Na tento den Šavel nikdy nezapomněl. Vzpomínka na kamenování Štěpánovo se mu vracela neustále na mysl (Gal. 1, 2, 3; I. Kor. 15, 9). S bolestí později vyznal: „Pane, když se prolévala krev mučedníka tvého Štěpána, já jsem stál při tom a souhlasil jsem a hlídal jsem roucha těch, kteří ho zabíjeli“ (Sk. ap. 22, 20).

Snad to bylo právě tohoto dne, kdy Šavlova horlivost pro zákon Boží se proměnila ve fanatismus. Krev Štěpánova vydráždila Šavla v touze po krvi všech ostatních křesťanů. Od onoho dne se stal nesmiřitelným odpůrcem a pronásledovatelem vyznavačů Kristových.

Smrt Štěpánova byla znamením k pronásledování křesťanů v Jerusalemě, Palestině i mimo Palestinu. V Jerusalemě to byl zvláště Šavel, který se vyznačoval nenávistí proti křesťanům, jak později vyznal v listě ke Gal.: „Nad míru jsem pronásledoval církve Boží a ji hubil.“ (1, 13.)

Šavlovi nestačilo vyhledávat křesťany pouze v Jerusalemě, žádal od velekněze a starších pověřovací listy, aby směl i v Damašku vyhledat křesťany a přivést je svázané do Jerusalema, aby byli potrestáni.⁷

Pokud možno usuzovat ze Skutků Apoštolských, cesta do Damašku byla asi v roce smrti

⁷ Jindy podobné poslání nebylo možné, protože velekněz neměl pravomoci na místní synedria mimo Judeu. V tomto okamžiku bylo využito odchodu Pontia Pilata. Legát Syrie Vitellius byl k Židům povolnější.

jáhna Štěpána (r. 36), takže obrácení sv. Pavla by spadalo do tohoto roku.

IV. KONVERTITA KRISTŮV.

Šavel opustil Jerusalema severní branou, zvanou Benjaminovou, kudy se otvírala cesta do Samařska, Galileje a Syrie. Byl doprovázen vojín velerady. Cesta z Jerusalema do Damašku byla asi 200 km. Počítáme-li, že denně urazili asi 30 km, mohla cesta trvat asi týden.

Asi po týdenní cestě stanul Šavel se svými průvodci v planině damašské před hlavním městem Syrie, a v tomto okamžiku se stala událost, jejíž důsledky byly tak nesmírné pro křesťanství.

Skutky apoštolské zachovaly tři zprávy o obrácení Pavla. Jedna jest přímo od sv. Lukáše (9, 1-22), druhé dvě jsou v apologiích sv. Pavla, před Židy v Jerusalemě a před králem Agripou, v nichž líčí své povolání k apoštolátu. (22, 1-21, 26, 9-20.)

Bylo poledne, když se karavana přibližovala k Damašku. Tu znenadání ozářilo Pavla mohutné světlo... Než nechme mluvit Pavla samotného: „Padl jsem na zem a uslyšel hlas, jenž mi pravil: Šavle, Šavle, proč mě pronásleduješ? Já pak jsem odpověděl: Kdo jsi, Pane? I řekl ke mně: Já jsem Ježíš Nazaretský, kterého ty pronásleduješ... I řekl jsem: Co mám učiniti, Pane? A Pán řekl ke mně: Vstaň a jdi do Damašku, a tam se ti poví o všem, co máš činiti...“ (Sk. ap. 22.) Pavel oslepl.⁸

⁸ Tři zprávy Skutků Apoštolských mají malé rozpor. Boj liberalistické kritiky proti této události se zakládá na důvodech, které jsou rázu druhotného a není jimi otřesen historický charakter zprávy. Naopak potvrzují historickou věrohodnost sv. Lukáše, který se nesnažil rozpory, jak je přijal, uhladit a odstranit.

Se svými průvodci se vydal do Damašku, kde se ubytovali v ulici, která slove Přímá, v domě Judově, jemuž Pavel měl odevzdati listiny velerady. U něho pobyl tři dny, nepřijav pokrmu, ani nápoje.

Zatím představený křesťanské obce v Damašku byl zázračným způsobem zpraven o příchodu Pavlově a samým Kristem mu bylo uloženo, aby ho zbavil slepoty a obmyl vodou křestní. Tak Šavel z Tarsu, pronásledovatel Kristův, se stal učedníkem a apoštolem Ukřižovaného.

Pavel se po svém obrácení nestal ihned apoštolem národů, jak si někdy představujeme. Osm nebo devět let uplynulo, než se vydal do Malé Asie a Evropy k dobývání duší Kristu. Doba ta byla vyplněna Pavlovým duchovním přetvořováním a přípravou k vlastnímu apoštolátu. Byl to pravděpodobně Ananiáš, který ho první poučil o osobě a nauce Kristově.

Zatím se mezi Židy v Damašku rozšířila zpráva, již s počátku ani nechtěli věřit, že Šavel z Tarsu se stal přívržencem Nazarenských. Museli tomu však uvěřit, když v synagogách z vlastních úst Pavlových slyšeli o události před Damaškem. Další pobyt v Damašku byl pro Pavla nebezpečný. A pak jeho duše toužila po spojení s Bohem, po meditaci Písem, jež se pro něho teprve nyní stávala jasná a zřejmá. Skoro všechna veliká díla vyrostla z klidu samoty. Otcové Církve, zakladatelé řádů, světci všech dob se připravovali k velikým dílům v samotě. Pavel se uchýlil do arabské pouště. Neznáme přesně místa, kam se uchýlil, protože pod pojmem Arabie se tehdy rozuměl celý poloostrov Arabský až k Damašku, ba i Eufratu. Rovněž přesně nevíme, jak dlouho se zdržel v klidu samoty. Podle některých několik týdnů — a tento názor jest pravděpodobnější, — podle jiných byl mimo Damašek asi dvě léta. To byla pro něho doba modlitby a rozjímání, v němž teprve

v osobě a díle Kristově porozuměl Písmu. Zde teprve pochopil smysl dějin vyvoleného národa, poselství spásy, jež je určena nejenom Židům, ale i celému lidstvu. Zde prorozjímal hluboké myšlenky, jež se staly základem jeho teologie a budoucího apoštolátu.

Vrátiv se do Damašku Pavel kázal Židům. Židé měli v Damašku několik synagog. Tam přicházel Pavel a zde neohroženě — jako kdysi jáhen Štěpán — kázal svým bývalým spoluvěrcům. Téma jeho kázání bylo: Ježíš je slíbený a očekávaný Mesiáš. Tato slova z úst člověka, který se kdysi tak vyznačoval farizejskou horlivostí, nebyla bez účinku. Posluchači ani nechtěli věřit svým uším. Vzpomínali si, že tento tarský zákonník, dnes učedník Nazarenského, před dvěma léty přišel do Damašku, aby pronásledoval křesťany a odváděl je do Jerusalema. (Sk. ap. 9, 20)

Jeho kázání, jeho odvaha i účinky jeho slov byly pohoršením pro celé ghetto a nebezpečím pro tradicionelní judaismus. Jeho odpůrci se rozhodli Pavla umlčet. Vše bylo připraveno k Pavlovu odstranění. Avšak bdělí křesťané upozornili Pavla na úklady a spustili ho v noci v koši městskou zdí; a tak ho zachránili.

Cílem Pavlovy cesty byl opět Jerusalema, tentokráte ne velerada, nýbrž hlava Církve, sv. Petr: „Po třech letech jsem přišel do Jerusalema, abych uzřel a poznal Petra“ (Gal. 1, 18).

Přijetí v Jerusalemě bylo chladné. „Pokoušel se připojit k učedníkům“, praví Sk. ap. 9, 26, „ale všichni se ho báli, nevěříce, že jest učedníkem.“ Barnabáš, rodem z Cypru, ho uvedl k apoštolům Petrovi a Jakubovi. On vyličil, kterak Pán se zjevil Šavlovi u Damašku a jak nový konvertita osvědčil své smýšlení v tomto městě. Předsudky padaly, ledy chladu se začaly lámat a Pavel byl připuštěn do křesťanské společnosti. Patnáct dní pobyl v Jerusalemě, dis-

putuje hlavně s Židy helenisty. Bylo nebezpečí, že se mu stane totéž, co jáhnu Štěpánovi. Tu Pavel obdržel vyšší rozkaz a určení svého životního díla, rozkaz k apoštolátu mezi pohany. Byl právě v chrámě na modlitbách, když přišel u vytržení mysli a sám Kristus mu řekl: „Pospěš a vyjdi rychle z Jerusalema, neboť nepřijmou tvého svědectví o mně“; a když odpořoval, Pán dodal: „Jdi, neboť pošlu tebe daleko mezi pohany.“ (Sk. ap. 22, 18.)

Bratří doprovodili Pavla až do Cesareje; odtud Pavel plul k rodnému Tarsu. Bylo to asi r. 39, když se vrátil do své otčiny, objevil se v synagogách tarských a svým rodákům hlásal Krista. - Nemáme bližších zpráv o tomto apoštolátě, ale trval asi tři až čtyři roky, a nebyl bez výsledků, protože v apoštolském dekretě, o deset let později, jest řeč o bratřích, kteří jsou v Cilicii. Pavel také navštívil před svou druhou cestou v Malé Asii tyto církve, aby je utvrdil.

V době, kdy Pavel hlásal Krista ve své rodné provincii, čím dále, tím více se rozšiřovalo křesťanství mimo Palestinu. Pronásledování po smrti Štěpánově rozehnalo křesťany mimo Palestinu, k Damašku, Antiochii, na Cypr. To bylo v plánu Božím, neboť vyhnanci se stávali apoštolý Ukřižovaného. Byli to s počátku židé a proselyté, jimž bylo hlásáno nové učení, nikoliv ještě pohané. Křest setníka Kornelia byl výjimkou z rozkazu vyššího.

K pravé revoluci došlo teprve v Antiochii, kde žido-křesťané z Cypru a Kyreny mluvili též k pohanům, zvěstující jim Pána Ježíše. (Sk. ap. 11, 20.) Antiochie, nazývaná Velkou na rozdíl od druhých Antiochií, byla po Římu a Alexandrii třetím městem světa. Jako Tarsus i Antiochie byla městem obchodním, kde se scházela nejrůznější směsice lidí a národů. Vedle původních obyvatel zde byli Řekové, Židé,

Římané ze všech konců říše. Ještě více než v Tarsu byly zde zastoupeny všechny kulty a pověry Orientu. Židovská kolonie, jejíž počátky sahaly do doby Seleucida Nikanora (312-281), byla velmi početná a bohatá na proselyty.⁹ Hlásání Ježíše Krista v Antiochii bylo úspěšné.¹⁰ „Veliký počet uvěřil a obrátil se k Pánu“, praví Skutky ap. 11, 22. A když o tom přišla zpráva do Jerusalema, byl poslán do Antiochie Barnabáš, rodem z Cypru, aby spravoval, utvrzoval ve víře antiochijské křesťany a byl spojkou mezi novými křesťany a mateřskou církví jerusalemskou. Když se obrácení množila, Barnabáš hledal pomocníka. Rozhodl se přibrat Pavla z Tarsu. „Šel tedy (Barnabáš) do Tarsu, aby vyhledal Šavla, a naleznuv ho, přivedl ho do Antiochie. I pobýli spolu v té církvi po celý rok a vyučili zástup značný, takže v Antiochii byli učedníci nejdříve nazváni křesťany.“ (Sk. ap. 11, 25-26.) Rok kázal Pavel v Antiochii, když prorok Agab skrze Ducha Sv. naznačil, že vypukne veliký hlad. (Sk. ap. 11, 27.) To byla příležitost k osvědčení účinné lásky křesťanské. V Antiochii byla učiněna sbírka pro bratry v Jerusalemě a Barnabáš s Pavlem byli vyvoleni, aby dary odnesli starším jerusalemské obce.

To bylo pravděpodobně v r. 44, kdy Pavel, po druhé po svém obrácení, přišel do svatého Města. Nalezl křesťanskou obec těžce zkoušenou, nejenom hladem, nýbrž i pronásledováním. Jakub Starší, syn Zebedeův a bratr sv. Jana, byl uvězněn a později sťat. Podobně i sv. Petr byl vězněn v tvrzi Antoniově. Ostatní apoštolové opustili Jerusalema, kde zůstal jen Jakub, zvaný bratr Páně, jemuž Pavel s Bar-

⁹ Proselyté: pohané, kteří hlavně vlivem Židů kolonistů přijali víru v jednoho Boha.

¹⁰ Srv. H. Dieckmann, Antiochien ein Mittelpunkt urchristlicher Missionstätigkeit. Aachen 1920.

nabášem odvedli dary antiošské církve. Záhy v průvodu Barnabášova příbuzného, mladého Jana Marka (budoucího autora druhého evangelia), opustili Jerusaleem. Po návratu do Antiochie přijal Pavel s Barnabášem biskupské svěcení¹¹ a vykonal ony podivuhodné apoštolské cesty, které nám vyličil sv. Lukáš ve Sk. ap. kap. 13-21. Kdo by býval tušil, že onen prostý muž, očekávající v Seleucii loď k Cypru, Pavel z Tarsu, je největším dobyvatelem světa?

V. PODMÍNKY A METODY PAVLOVA APOŠTOLÁTU.

Po dvacet let trval velkorysý apoštolát sv. Pavla, dobyvatele a organisátora. Podnětem jeho obdivuhodné horlivosti byla hluboká víra a nezměrná láska k Tomu, který ho vyvolil. Jeho plánem bylo zanést křesťanství do nejzazších končin tehdejšího řecko-římského světa. Počátek hlásání křesťanství spadá do doby, která svými podmínkami byla příznivá jeho rozšiřování. Cypr, Malá Asie, Macedonie, Achaia, dějiště to Pavlova apoštolátu, žily pod ochranou Říma, pod administrací legátů anebo prokonsulů. Ti, majíce v ruce jednotky vojenské, pečovali o klid a bezpečnost, takže v této době nebylo již cestování tak nebezpečné, jako několik desetiletí před naší dobou. Rozsáhlé pozemní silnice a spoje imperia i cesty Středomořího moře byly dobře chráněny.

Cestování po moři bylo velmi živé, po lodích státních i soukromých obchodníků. (Tak na př. když Jos. Flavius cestoval do Říma, bylo na lodi 600 cestujících. Anebo na lodi, kterou se

¹¹ Sk. ap. 13, 3. mluví o vložení rukou na Pavla a Barnabáše. Někteří exegeté v tom vidí biskupskou konsekraci (P. Prat).

plavil zajatec Pavel do Říma, bylo s loďníky 276 osob. Sk. ap. 27, 37.) Doba plavby závisela na jasnosti nebe a na klidu moře. Tak jednou se plavil Pavel z Treas do Neapolis dva dny (Sk. ap. 16, 11.), po druhé pět dní. (Sk. ap. 20, 6.) V zimě bývala plavba zastavena.

Obtížnější bylo cestování po pevnině. Pavel a první misionáři cestovali asi nejvíce pěšky. Na hlavních římských silnicích byla vojenská stanoviště nebo khany, kde mohly karavany přenocovati. Na ostatních cestách byly spíše noclehárny náhodné. V prvním století našeho období síť cest v Malé Asii a Macedonii byla v dobrém stavu.

Tak po léta cestoval po souši i moři apoštol národů. V zimě i horku, nejednou za hladu a žízně, tělesnou prací si vyděláváje prostředky k další cestě, v neustálém nebezpečí života, tak jak vyličil útrapy apoštolátu ve svém druhém listě ke Korintským. (11, 23-8.) „V pracích jsem býval přehojně, ve vězeních přehojně, v ranách nad míru, v nebezpečenství smrti častokrát. Od Židů pětkrát jsem dostal čtyřicet ran bez jedné, třikrát jsem byl metlami mrskán, jednou jsem byl kamenován, třikrát jsem ztroskotal, noc a den byl jsem v hlubokosti mořské. Na cestách často, v nebezpečenstvích na řekách, v nebezpečenstvích od lotrů, v nebezpečenstvích od lidí svého národa, v nebezpečenstvích od pohanů, v nebezpečenstvích v městě, v nebezpečenstvích na poušti, v nebezpečenstvích na moři, v nebezpečenstvích mezi nepravými bratry. V práci a námaze, v nočních bděních často, v hladu a žízni, v postech často, v zimě a nahotě.“

To bylo napsáno asi v r. 57; co by byl musel Apoštol napsat za deset let, na sklonku svého života!

Metoda Pavlova apoštolátu byla metoda vojevůdce. I Pavel pro svůj apoštolát vybíral

opěrné strategické body, jichž používal k dalším výbojům. Horlivost apoštolova byla vždy ovládána rozumem. Byla to města, zvláště přístavní, jichž se snažil zmocniti dobyvatel Kristův. O semeno jednou zaseté Pavel stále pečoval, organisoval, usměrňoval vývoj církevních obcí a stále se vracel, osobně, svými pomocníky, epištolami ke svým věrným a ke svému dílu.

Denní chléb si získával Pavel prací svých rukou, stanařstvím. Ačkoliv jeho zásadou bylo, že ti, „kteří konají službu svatou, ze svatyně jedí, a že ti, kteří přisluhují oltáři, s oltářem se dělí“ (I. Kor. 9, 4-14), sám toho práva pro svoji osobu nechtěl použiti a býti snad na obtíž svým bratřím.

„Ani jsme nejedli chleba od nikoho darmo, nýbrž v práci a námaze, ve dne i v noci pracující, abychom neobtěžili nikoho z vás.“ (II. Thes. 3, 8.) Byla to i snaha dobrého příkladu, který chtěl dáti církevním obcím: „Abychom se vám dali za příklad, byste nás následovali.“ (II. Thes. 3, 9.)

Svůj apoštolát počínal Pavel nejdříve u příslušníků své rasy, u Židů. V této době ve všech význačných střediscích římského imperia byly početné židovské kolonie. U svých spoluvěrců nalézali židovští cestující přijetí a pohostinství. Jednou z hlavních podmínek prvního rozšíření křesťanství byly židovské kolonie — diaspory. Bylo metodou Pavlovou, že začal kázati evangelium svým bývalým spoluvěřícím v synagogách. Synagogy diaspory byly prvním ohniskem propagandy monoteismu a přicházeli sem nejenom Židé, nýbrž i pohané, kteří byli vábeni dogmatem a vyšší morálkou Židů. Pavel přicházel do synagogy první sobotu, která následovala po jeho příchodu do diaspory. Podle starého zvyku, jako cizinec byl vyzván, aby přednesl několik slov k povzbuzení. Když po-

sluchači poznali odchýlné smýšlení Pavlovo, vzniklo nepřátelství, které dříve anebo později končilo vyhnáním kazatele. - Poté se Pavel obrátil k pohanům; na konec byla v místě utvořena křesťanská obec, skládající se ze Židů a pohanů.

To jest typ — s malými obměnami — Pavlova apoštolátu v Malé Asii, Macedonii, Achai a Římě. Téměř všude, kde Pavel kázal, možno shledat trojí základní prvek: kázání Židům v synagoze, vzniklý odpor a vyhnání Pavlovo ze synagogy a konečně kázání pohanům.

Obsah Pavlova kázání: Židům dokazoval apoštol, že proroctví mesiášská jsou splněna v Ježíši Nazaretském; tento Ježíš jest zaslíbený Mesiáš, Syn Boží. Před pohany dokazoval božství Ježíše, který jest Bůh a člověk zároveň, a který nás vykoupil utrpením a smrtí. Dokazoval nutnost víry v Ježíše Krista, víry, která jest základem nadpřirozeného života a podmínkou spásy. Tyto myšlenky byly základem první nauky a teprve po křtu se dostávalo neofytům plné nauky o křesťanských tajemstvích a uvedení k ctnostnému mravnímu životu podle víry.

VI. PAVLOVA PRVNÍ

APOŠTOLSKÁ CESTA. (45-48.)

Opustili jsme sv. Pavla v přístavě v Seleucii, očekávajícího loď k Cypru. Bylo to v létě r. 44, anebo na jaře r. 45. Pavel nebyl sám, malá skupinka Kristových dobyvatelů se skládala ze tří mužů: Barnabáše, který byl hlavou skupiny, Jana Marka a sv. Pavla. Jejich cílem byl Cyprus. Byl to nejspíše Barnabáš, který toužil po pokřesťanění ostrova, protože to byla jeho rodná země.

Od roku 22 př. Kr. to byla senátorská provincie, spravovaná prokonsulem. Ostrov v době

příchodu apoštolů měl asi půl milionu obyvatel: Feničanů, Řeků i dosti početných Židů. I Kristovo evangelium v této době zde bylo trochu známo, od těch, kteří uprchli z Jerusalema za pronásledování po mučednické smrti Štěpánově.

Misionáři prošli ostrovem po celé jeho délce od východu k západu. Od přístavu Salamis k Paphu silnicí dlouhou asi 200 km, která protínala Citium a Amathus. Hlavním městem provincie a sídlem guvernerovým byl Paphos.

Guvernérem Cypru byl Sergius Paulus, který se zabýval, jako mnozí jeho vrstevníci, okultními vědami. Měl při sobě židovského maga Bar-Jesu, který si však dal chlubné arabské jméno Elymas (mudrc, čaroděj). Sergius Paulus se dozvěděl o nových misionářích a chtěl je osobně poznati a poslechnouti slovo Boží. Bar Jesus byl jejich příchodem znepokojen — kdyby snad Sergius uvěřil, ztratil by svůj vliv — proto, praví Sk. ap. 13, 8.: „odporoval jim“. Jeho odpor musel být nesmírný, protože trest, který ho stihl, nebyl malý, jak zaznamenaly Sk. ap.: „Šavel pohleděl naň a řekl: Človče, plný všeliké lsti a zchytralosti, synu ďáblův, nepříteli veškeré spravedlnosti, nepřestaneš převraceti přímé cesty Páně? A nyní, hle, ruka Páně nad tebou, i budeš slepý nevida slunce až časem svým. - A hned připadla na něho mrákota a tma a jda kolem hledal někoho, kdo by ho vedl za ruku. Tu prokonsul uzřev, co se stalo, uvěřil žasna nad učením Páně.“ (13, 9-12.)

Cypr Pavlovi nestačil. Horlivost apoštolská ho pudila k Malé Asii, kde byla jeho rodná kolébka. Pavel již netrpělivě toužil hlásat Krista dále. Malá skupina, jejíž hlavou se stává Pavel, se plavila z Paphu směrem k Pamfylíi do Attalie. Odtud přichází skupina hlasatelů evangelia do Perge, kde však nemá úmyslu se zatím zdržet; Pavel s Barnabášem chtějí pronik-

nout až do srdce Malé Asie, do Antiochie, hlavního to města Pisidie. Plán byl smělý, cesta nebyla bez nebezpečí. Bylo třeba přetnout pisidské pohoří a projít polobarbarskou krajinou. Byla to pravděpodobně perspektiva nebezpečné cesty, která zastrašila mladého Jana Marka, že opustil apoštoly a vrátil se do Jerusalema ke své matce. Pavel velmi těžce nesl, že Marek s nimi nešel k dílu a když při druhé apoštolské cestě chtěl Barnabáš s sebou opět vzít Marka, raději se Pavel od Barnabáše oddělil.

Antiochie Pisidská byla svou zeměpisnou polohou křižovatkou významných cest, z nichž nejhlavnější spojovala Evropu se Syrií. I zde byla židovská synagoga a veliký počet proselytů. - V první sobotu po příchodu do Antiochie vešli misionáři do synagogy. Podle starého zvyku byli vyzváni, aby se ujali slova. Pavel povstal a promluvil. Základní myšlenky řeči Pavlovy jsou zachovány ve Sk. ap. (13, 16-41). Počal vzpomínkou na dobro, jichž se dostalo Izraelitům od Boha. Pak ukázal, že příslibení daná jim Bohem se splnila v osobě Ježíše Krista. - Konečně dokázal, že Kristus Židy ukřižovaný, ale od Boha z mrtvých vzkříšený jest slíbený a očekávaný Mesiáš. Tedy podobný výklad křesťanského mystéria, který dal sv. Petr lidu v Jerusalemě. (Sk. ap. 2, 14-36; 3, 12-26.) Nadšení posluchačů bylo veliké a prosili misionáře, aby jim i příští sobotu kázali. - Příští sobotu byla synagoga přeplněna. „Téměř celé město sešlo se poslechnout slovo Boží. (Sk. ap. 13, 44.) Ale již vzniká odpor a nepřátelství se strany Židů přísně ortodoxního směru. „Rouhajíce se, odpírali tomu, co Pavel mluvil.“ (v. 45.) Diskuse se stává bouřlivou. Pavel předvídá, co se stane — vyhnání ze synagogy — a proto končí diskusi výtkou k Židům: „Vám mělo se nejprve hlásati slovo Boží; poněvadž však odmítáte a sebe za nehodny pokládáte života věč-

ného, hle, obracíme se k pohanům. Neboť takto přikázal nám Pán: Ustanovil jsem tě za světlo pohanům, abys byl ke spáse až do končin země“ (46-47). Tato neohrožená slova byla pohoršením pro Židy, ale radostí pro pohany, z nichž mnoho uvěřilo v Pána. Antiochie se stala středem křesťanství. Slovo Páně se odtud šířilo po celé krajině (49).

Pronásledování se strany Židů rostlo (Sk. ap. mluví zvláště o ženách proselytkách), až misiónáři museli Antiochii opustit. Po čtyřech nebo pěti dnech cesty dosáhli Ikonía. Opět nejdříve kázali v synagoze. Mnoho pohanů i Židů uvěřilo v Krista. Události z Antiochie se opakovaly. Nevěřící Židé poštvali i pohany a spolu s nimi chtěli misionáře ztýrati a ukamenovati. (Sk. ap. 14, 1 a násl.)

Pavel s Barnabášem odcházejí dále do Lys-try (38 km jižně od Ikonía). Bylo to město podřadného významu, kde převládal živel římský. Zde Pavel uzdravil chromého od narození. Událost se rázem roznesla po celém městě a vzbudila rozruch. Misionáři se stali středem zájmu. Zde se kdysi zrodila legenda o Filemonovi a Baucidě, kteří poskytli pohostinství Jupiterovi a Merkurovi. Obyvatelé se domnívali, že Jupiter a Merkur znovu přišli do jejich středu. V Barnabášovi (který byl postavou větší než Pavel) spatřovali Jupitera, v Pavlovi Merkura. Za branami města v blízkosti brány byl chrám Jupiterův. Kněz chrámu, dovědév se o zázraku, přivedl býky a chtěl je apoštolům obětovati. Bylo těžké přesvědčiti zástupy, že oni nejsou bohové, nýbrž lidé jako ostatní: „Kážeme vám evangelium, abyste se obrátili od těchto (bohů) nicotných k Bohu živému, který učinil nebe i zemi.“ (v. 14.) Sympatie mas jsou však nespolehlivé. Stačilo, aby přišli Židé z Antiochie a Ikonía, aby poštvali a přemluvili zástupy. Titíž lidé Pavla kamenovali. Domníva-

jice se, že jest mrtev, vyvlekli ho z města. Učedníky zachráněn, opustil druhého dne Pavel s Barnabášem Lystru a odešli do Derbe. To byl nejzazší východní bod první velké apoštolské cesty Pavlovy. Není známa žádná nehoda z doby evangelisace tohoto malého města, kde byla utvořena křesťanská obec, skládající se z pohanokřesťanů.

Tři anebo čtyři roky uplynuly od onoho dne, kdy Pavel s Barnabášem vstoupili v Seleucii na loď. Zatoužili vidět opět po letech své bratry v Antiochii syrské. Z Derbe vedla do Antiochie nejkratší přímá cesta přes pohoří Taurus. Pavel si však přál vidět znova církve, které s takovými oběťmi a nebezpečenstvím života založil, aby své dílo upevnil a utvrdil věrnost svých konvertitů. Proto se misionáři vrátili touže cestou do Attalie přes Lystru, Ikonium, Antiochii Pisidskou, Perge. Utvrzovali neofyty ve víře a povbuzovali k trpělivému snášení utrpení. Podle vzoru církve jerusalemské a antiošské (v Syrii) organizovali církevní obce, zřídívše v každé z nich vzkládáním rukou starší.

Z Attalie odpulili do Seleucie a bylo to asi v r. 48, kdy se opět octli v kruhu bratrů v Antiochii syrské a vypravovali jim, jak veliké věci Bůh učinil skrze ně a že otevřel pohanům dveře víry. (Sk. ap. 14, 25 a násl.) Pavel s Barnabášem se pak zdrželi několik měsíců mezi bratry v Antiochii.¹²

VII. B O J Z A S V O B O D U.

„Bůh sám otevřel pohanům dveře víry.“ Tato lapidární věta (Sk. ap. 14, 26) vystižně vyjadřuje ovoce první misionářské cesty. Až dosud nová nauka byla přijímána prostřednictvím

¹² Většina životopisných dat jest psána pouze pravděpodobně.

židovství. Po smrti Kristově zůstali apoštolové věrní vnějším formám židovské zbožnosti, což jim získávalo sympatie v ortodoxních kruzích jerusalemských. Jerusalemská křesťanská obec vyrostla ve stínu chrámu, první věřící byli proniknuti tradicionelním židovským duchem a stále, jako za dob svého dětství, podrobovali se zákonu Mojžíšovu. Podle jejich názoru království Boží, hlásané Kristem, patřilo národu vyvolenému. Ve své přísnosti požadovali i od obrácených ke křesťanství přivtělení k vyvolenému národu skrze obřízku. V Jerusalemě a v Palestině neofyté zůstali židy, i když se stali křesťany. Jiné však podmínky se vytvářely s pronikáním křesťanství do Syrie, na Cypr a do Malé Asie. V církvích zakládaných Pavlem a Barnabášem (i jinými misionáři helenisty) spolu žili křesťané z židovství i pohanství. Pro křesťany, obrácené z pohanství, stačilo k přičlenění do křesťanské obce přijetí křtu. Pavel a Barnabáš obřízky od pohanokřesťanů nepožadovali.

Zatím co křesťanská obec v Jerusalemě nepřestávala žít po židovsku, křesťanství v Malé Asii a Syrii mělo od počátku ráz náboženství rozdílného od autonomního judaismu. Nutně muselo dojít ke sporu. Když se jerusalemscí věřící dověděli o hromadných vstupech pohanů do církve bez obřízky, bez závaznosti předpisů zákona Mojžíšova, byli hluboce pohoršeni. Křesťané, kteří z Judska přišli do Antiochie, učili bratry: „Nedáte-li se obřezati podle obyčeje Mojžíšova, nemůžete býti spaseni.“ (Sk. ap. 15, 1.) Z toho vznikla rozmíska a nemalá hádka. (Sk. ap. 15, 2.) Apoštolové viděli nebezpečí sporu. Judaistický požadavek byl sto zarazit rozšíření evangelia mezi národy. Mohl by vážně ohrozit mladé křesťanství. Bylo třeba spor vyřešit zásadně. Pavel a Barnabáš byli vysláni církevní obcí antiošskou do Jerusalema, aby

hájili u představitelů mateřské církve věc pohanokřesťanů.

Bylo to na podzim roku 49 nebo na jaře roku 50, kdy Fenicií a Samařskem přicházeli Pavel a Barnabáš do Jerusalema. Po cestě byli s velkou srdečností přijímáni od spoluvěřících, jimž vypravovali o velikých věcech, jež učinil Pán pro pohaný. I v Jerusalemě bylo přijetí od apoštolů a starších teplé a srdečné. Před shromážděnými bratry líčili svůj apoštolát mezi pohaný. Tu však proti nim povstali judaisté, bývalí příslušníci farizejské sekty, s kategorickou žádostí: „Musejí se obřezati a musí se přikázati, aby zachovávali zákon Mojžíšův. (Sk. ap. 15, 5)

I sešli se apoštolové a starší, aby tu věc uvážili (15, 6). Vhodnost a oprávněnost metody Pavlovy při evangelisaci pohanů byla jim zřejmá. Nebylo možno učinit konec sporům bez oficiálního dekretu.

Toto shromáždění apoštolů bývá nazýváno jerusalemským sněmem. Sám Petr povstal a vyhlásil svobodu pohanů a naprostou rovnoprávnost neobřezaných s obřezanými. - Slova hlavy apoštolů byla potvrzena doslovem sv. Jakuba, který v celém Jerusalemě byl znám věrností k otcovským tradicím a všemi ctěn: „Já soudím, aby nebyli znepokojováni ti, kdo z pohanů se obracejí k Bohu“. (Sk. ap. 15, 19.) Jakub pouze žádal, aby se pohanokřesťané zdržovali smilstva, obětních hostin pohanských a požívání masa ze zvířat obětovaných modlám.

Jako zástupci jerusalemské mateřské církve byli s Pavlem a Barnabášem do Antiochie posláni Judas Barsabas a Silas. Měli antiošským písemně odevzdat rozhodnutí sněmu, známé pode jménem: apoštolský dekret.

VIII. SV. PAVEL V EVROPĚ.
DRUHÁ APOŠTOLSKÁ CESTA SV.
P A V L A. (50-53.)

Pavel jako pravý apoštol neopouštěl díla jednou započatého. Po nedlouhém pobytě v Antiochii zatoužil znovu viděti církevní obce, založené při první apoštolské cestě, a ještě dále zanést světlo nauky Kristovy. Se svým plánem se svěřil Barnabášovi. Ten souhlasil, ale chtěl s sebou opět vzíti svého příbuzného, mladého Jana Marka. Pavel však ostře odmítl bráti s sebou toho, který je již jednou opustil a nešel s nimi k dílu. (Sk. ap. 15, 38.) Došlo k roztržce, ba dokonce k rozchodu. Barnabáš s Markem se plavili k Cypru a Pavel, vyvoliv si nového spolupracovníka Silu,¹³ odešel k Malé Asii. Překročili pohoří Amanus a dosáhli Tarsu. Ten však nebyl cílem jejich cesty. Cílem byly církve, nedávno založené: Derbe, Lystra, Ikonium, Antiochie. V Lystře našel mladého muže Timothea,¹⁴ který se mu stal věrným průvodcem a spolupracovníkem, svědkem jeho prací, radostí i bolesti. O něm píše apoštol Filipským, že není druhého, stejně smýšlejícího, a že on, jako dítě otci sloužil s Pavlem v evangeliu. (2, 20-22.)

Bůh žehnal dílu Pavlovu: Církve se utvrzovaly ve víře a rozmáhaly se počtem každodenně, praví Sk. ap. 16, 5. Utvrdiv obce dříve založené chtěl dobyvatel Kristův ještě dále zanést jméno Kristovo. Lákala ho Asie, její čtená města, prosycená řeckořímskou civilizací (Efes, Smyrna, Laodicea, Kolos, Milét, Pergam, Sar-

¹³ Silas byl římským občanem (Sk. ap. 16, 37) vážným v jerusalemské církevní obci.

¹⁴ Timotheus pocházel z otce pohana a matky židovky. Ke křesťanství byl asi přiveden sv. Pavlem za jeho prvního pobytu v Lystře. Později byl Pavlem ustanoven biskupem v Efesu a Pavel mu poslal dva listy.

dy atd.). Podle lidských výpočtů slibovaly bohatou žeň. Vůle Boží však byla jiná. Z vnuknutí Ducha sv. Pavel změnil svůj úmysl a obrátil se k severu, do Galatie. Kázání mezi Galaty nebylo v původním plánu Pavlově; byl však nemocí přinucen se zdržet, použil nuceného pobytu k apoštolátu. Zde nebylo židovských kolonií a Pavel se svými průvodci byli nuceni obrátit se ihned k pohanům. Galatští, lid prostý, přímých povah, ochotně přijali misionáře, nová nauka na ně hluboce zapůsobila a mnozí přijali křest. Pavel si zachoval po celý život dobrou vzpomínku mezi pohostinnými Galaty. Prošli Frygií a krajinu Galatskou, praví Sk. ap. 16, 6. Byla to pravděpodobně nejvýznačnější města Galatie, Ancyra a Tavium, kde misionáři kázali Krista.

Plánem Pavlovým bylo proniknout odtud do lidnaté a bohaté provincie Bithynie. Znovu Duch sv. změnil jeho plány a Pavel se obrátil k Egejskému moři, k severozápadnímu výběžku Malé Asie, k Alexandrii treadske v místech, kde se nacházela antická Troja. Pavel nebyl dlouho v nejistotě, kde započít dílo šíření evangelia. Byl to opět vyšší rozkaz, který určil směr Pavlovi a jeho spolupracovníkům. „I ukázalo se Pavlovi v noci vidění: Jakýsi muž macedonský stál a prosil ho řka: Přejdi do Macedonie a pomoz nám. A jak to vidění uzřel, ihned jsme hleděli vyjít do Macedonie seznávající, že Bůh nás povolal, abychom jim kázali evangelium“. (Sk. ap. 16, 9-10.)

Zde se setkáváme s novou postavou, autorem Skutků apoštolských, neúnavným spolupracovníkem Pavlovým, jeho věrným historio- grafem a milným lékařem Lukášem z Antiochie. Přímý charakter, jemně vzdělaný, křesťanstvím zušlechtěný Lukáš se stal nejenom Pavlovým spolupracovníkem, nýbrž i dobrým přítelem a důvěrníkem.

Vítr byl plavbě příznivý. Ještě večer dosáhli Samothraky a druhého dne stanula malá skupinka na půdě Evropy v Neapolis. (Cavalla.) V přístavním městě se nezdrželi, ale po via Egnatiana dosáhli nedalekých (13 km) Filip. Toto zlatinisované město, s významnou historií bylo prvním městem na půdě evropské, kam přišel Pavel se svými průvodci. Židovská kolonie zde nebyla početná; ve Filipech nebyla ani synagoga, pouze modlitebna za městem. Do této modlitebny podle svého zvyku z Malé Asie zašel Pavel v první sobotu po příchodu do Filip, aby získal Kristu křesťanské prvotiny na evropské půdě. Skutky apoštolské zaznamenávají zvláště jméno jedné ženy, Lydie, prose-lytky, prodavačky nachu z města Thyatiry.¹⁵

Zde pobyl Pavel několik týdnů, až uzdravení posedlé dívky znemožnilo další šíření evangelia ve Filipách. Skutky apoštolské udávají příčinu: Svým pánům zjednávala věštěním velivý zisk (16, 16). Ti poštvají proti nim představené města a lid. Apoštolové byli metlami zmrskáni a vsazeni do vězení. O půlnoci Pavel a Silas modlíce se, zpěvem chválili Boha. Náhle se stalo veliké zemětřesení, všechny dveře se otevřely a pouta vězňů se rozepjala. Žalářník, zodpovědný za vězně, v domněnce, že vězňové uprchli, vytasil meč a chtěl se usmrtiti. Pavel mu zabránil řka: „Neubližuj si, neboť jsme tu všickni.“ Žalářník padl Pavlovi a Silovi k nohám, uvěřil v Krista a přijal křest s celým svým domem. Když se rozednilo, poslali představení města liktory se vzkazem, aby vězňové byli propuštěni na svobodu. Pavel odmítl a vzkázal jim: „Zmrskavše nás veřejně bez (předchozího) vyšetření, nás, občany římské, vsadili do vězení a nyní tajně nás vyhánějí? Ne tak, ale ať sami přijdou a nás vyvedou.“

¹⁵ Thyatira, město v Lydii v Malé Asii.

Odčinění požadované Pavlem bylo splněno, protože představení se ulekli, uslyševše, že jsou Římany.

Pavel uznal za vhodné opustit Filipy. Navštívili ještě bratry, potěšili je a odešli směrem k Thesalonice. Byla to cesta dlouhá asi 150 km. Asi po pěti dnech cesty dorazili do Thesaloniky, Soluně, hlavního města Macedonie. - I v Thesalonice byla nejpestřejší směsice obyvatel a také silná kolonie židovská. Malá skupinka přijala pohostinství u jakéhosi Jásona. Pavel i zde, jako v Korintu, Efesu a jinde, nechtěje býti na obtíž církevní obci, pracoval ve dne i v noci, aby zajistil sobě a spolupracovníkům chléb. Věrný zásadě hlásat evangelium nejprve svým spolurodákům po tři soboty kázal v synagoze zvěst o Ježíši Nazaretském. Co se stalo kdysi v Antiochii Pisidské nebo v Ikoniu, opakovalo se i v Thesalonice. Židé poštvali proti misionářům ulici. Nebylo příliš těžké přivést lid k domu Jásonovu a žádat vydání apoštolů. Pavel a Silas nebyli právě přítomni v domě Jásonově. „Nenalezše jich však, vlekli Jásona a některé bratry k představeným města křičíce: Ti, kteří pobuřují svět, přišli také sem, a Jáson je přijal; a ti všichni jednají proti ustanovením císařovým pravíce, že králem jest jiný, a to Ježíš“ (Sk. ap. 17, 6-7.) V městě, kde sídlil představitel Říma, byla to obžaloba zrádná a účinná. Ale protože praví vinníci nebyli přítomni, Jáson a ostatní bratři museli dáti rukojemství, a pak teprve byli propuštěni na svobodu.

Neztrácejíce času, ještě v noci opustili Pavel a Silas Thesaloniku, směrem k Beree. I v Beree, městě krásně položeném v zeleni a vodách, byla židovská kolonie a synagoga. Skutky apoštolské dávají Židům v Berei krásné vysvědčení: Tito byli šlechetnější než Thesaloníctí, neboť přijali slovo s veškerou ochotou, každého

dne zkoušejíce Písma, zdali tomu tak jest“ (17, 11.) Obrácení byla četná nejenom mezi Židy, nýbrž i mezi pohany, a to z předních rodin.

Než i odtud musel Pavel prchat před záštim svých nepřátel. Solunští Židé se dověděli o jeho úspěších a přišli až ze Soluně, aby překazili jeho dílo. Podrobností neznáme, ale byla to pravděpodobně zase kampaň lží, před lidem obžaloba z bezbožnosti, u představených města výtka porušení majestátu, jež způsobila vyhnání apoštola národů. Zášť se obrátila více proti Pavlovi, než proti jeho průvodcům, takže věrní přiměli Pavla k útěku a sami ho doprovodili až do Athen.

V té době Atheny nebyly již duchovní metropolí světa. V době příchodu Pavlova žily Atheny již vlastně ze své bývalé slávy. Athenští se považovali za nejzbožnější mezi Řeky. Kdyby zbožnost spočívala pouze v projevech vnějších, pak to byla pravda (P. Prat). Na Akropoli, na agoře, v ulicích, na náměstích, všude byly oltáře a chrámy nejrozličnějších bohů a hrdinů.

V prvním styku s tímto novým prostředím pocítil apoštol osamělost, která byla tím větší, že Silas a Timotheus zůstali v Berei. Svým průvodcům dává příkaz pro Silu a Timothea, aby co nejrychleji přišli k němu. (Sk. ap. 17, 15.) Jeho víra a horlivost však byla příliš hluboká a nezdolná, než aby ztratil chuť k práci.

I v Athenách byla židovská kolonie a Pavel ihned vešel ve styk s ghettem. Zdá se, že Židé byli hluchí k slovům apoštolovým, protože Skutky apoštolské nemluví o obráceních. Středem veřejného života Athen byla agora: zde bylo vidět řečníky, básníky, politiky i prostý lid. Zde se setkávali misionáři nejrozličnějších kultů. V sobotu mluvil Pavel v synagoze, v ostatní dny na náměstí.

Jednoho dne epikurejci a stoikové ho požá-

dali, aby na Areopágu vyložil soustavně svou nauku. Jeho řeč nám zachoval sv. Lukáš ve Skut. ap. 17, 22-31. Byl to sumární výklad křesťanské nauky před pohany, vzdělanými, ale špatně připravenými k pojetí hlubokých pravd evangelia. Úvodem upoutal pozornost a chválou zbožnosti Athenských získal sympatie: „Muži athenští, vidím, že jste po každé stránce velice bohabojní. Neboť když jsem procházel a prohlížel vaše posvátná místa, našel jsem také oltář, na kterém bylo napsáno: Neznámému Bohu.“¹⁶ To jest východiskem, tématem jeho řeči. Její hlavní myšlenky jsou: Tento Bůh, jehož původu a přirozenosti posluchači neznají, jemuž se však klanějí, to jest Bůh, kterého on jim zvěstuje. Nevědomost posluchačů musí ustoupit a učinit místo plnému světlu. Jest jeden Bůh, všemocný, stvořitel všeho, který chce býti a musí býti poznán, „neboť my jsme jeho plémě“.¹⁷ Jest třeba činit pokání, neboť tento Bůh, skrze muže, kterého vzkřísil z mrtvých, bude soudit svět. Po těchto slovech byl Pavel přerušen. Pravda o vzkříšení byla pro posluchače příliš těžká a nedostupná. Někteří se posmívali, jiní řekli: „Poslechneme tě někdy jindy.“

Někteří však přece uvěřili. Jména dvou nám zachovaly Skutky apoštolské. Byl to Dionysius Areopagita a žena jménem Damaris (17, 34).

Z tvrdošíjných Athen odchází apoštol národů do Korintu. Jako ve všech obchodních střediscích, bylo i zde velmi pestré a různorodé obyvatelstvo. Pavel okamžitě pochopil pole působnosti v tomto mezinárodním prostředí. Ihned se připravil pro delší pobyt a metodický apoš-

¹⁶ Řekové i Římané stavěli často anonymním bohům oltáře, aby si zajistili přízeň a podporu těchto bohů, jichž ani neznali.

¹⁷ Hemistich řeckého básníka Arata (Phaenomena 5) ze 3. století př. Kr.

tolát. Jeho první starostí bylo opatření práce, aby nebyl nikomu na obtíž a mohl si vlastní rukou opatřiti chléb. V Korintě našel Žida, který krátce před jeho příchodem přišel do Korintu z Říma. Muž se jmenoval Akvila, jeho žena Priska (Priscilla). Akvila byl stanařem, Pavel u něho bydlel a s ním pracoval. V sobotu podle svého zvyku kázal v synagoze. Pavlova práce nebyla bez účinků. Ve Skutcích apoštolských a zvláště v Pavlových listech ke Korintským se setkáváme s četnými jmény konvertitů: Fortunatus, Achaicus, Tertius, Erastus, Quartus, Lucius, Jason, Sosipater. Zvláště obrácení představeného synagogy Krispa vzbudilo pochopitelný rozruch v ghettu. Nepřátelství, které dosud bylo tiché a skryté, stávalo se veřejným. Událost z Antiochie se opakovala: Pavel opustil synagogu a obrátil se k pohanům. Tak jako v Antiochii vytýká jim Pavel nevěru: „Krev vaše budiž na vaši hlavu; já čist jsa půjdu od této chvíle k pohanům.“

Jakýsi Titus Justus, jehož dům přiléhal k synagoze, propůjčil svůj příbytek Pavlovi, aby zde kázal. Bylo to asi v této době rozchodu se synagogou, kdy byl posílen v noci ve vidění slovy Páně: „Neboj se, nýbrž mluv a nemlč, neboť já jsem s tebou, a nikdo nesáhne na tebe, aby ti ublížil; mámť mnoho lidu v tomto městě.“ (Sk. ap. 18, 9-10.)

Půldruhého roku pracoval Pavel v Korintě, až to byli opět Židé, kteří chtěli překaziti jeho práci. Vedeni představeným synagogy Sosthenem, nástupcem Krispovým, obžalovali Pavla u prokonsula Achaje Galliona (starší bratr Senekův.) Jejich obžaloba zněla: „Tento navádí lid, aby ctil Boha proti zákonu.“ (v. 13.) Pavel se chtěl hájit, ale Gallio mu zabránil, promluviv sám. V jeho očích to byla vnitřní náboženská věc Židů, malichernost státem uznaného kultu. Zde úředního rozhodnutí nebylo třeba:

„(Muži) Židé, kdyby běželo o nějaké bezpráví nebo o bídný zločin, slušně bych vás vyslyšel. Jsou-li to však hádky o slovo, o jména a o váš zákon, rozhodněte si to sami; já nechci být soudcem o těch věcech.“ I odehnal je od soudné stolice. (Sk. ap. 14-16.) Celá záležitost dopadla smutně pro žalobce. Lid, ne vždy nakloněný Židům, ještě před samotným tribunálem a před zrakem prokonsulovým je zbil.

Ještě nějakou dobu po této události zůstal Pavel v Korintě. Zdá se však, že pobyt již nebyl dlouhý. Církev byla založena, upevněna a Pavel poznával, že již může opustit dílo, které v Korintě vykonal. Pavel odplul k Efesu. Priscilla a Akvila, kteří se chtěli asi v Efesu usaditi, ho doprovázeli. I v Efesu kázal v synagoze. Tamější Židé ho prosili, aby u nich zůstal déle. Pavel odmítl, ale slíbil, že se k nim ještě vrátí, bude-li to vůle Boží.

Odtud vedla Pavlova cesta do Cesareje a konečně asi přes Jerusalema do Antiochie, kde skončila druhá, velká apoštolská cesta Pavlova. Výsledek této apoštolské cesty nebyl malý: velký počet církevních obcí v Asii i v Evropě, v nichž věřící i po odchodu Pavlově byli spojeni pevným poutem společné víry a naděje.

IX. TŘETÍ APOŠTOLSKÁ CESTA S V. PAVLA. (53/4-58.)

Pouze několik týdnů pobyl Pavel mezi bratřími v Antiochii. Touha zanést jméno Kristovo do celého světa vedla ho k další, třetí, velké apoštolské cestě. Tentokráte byl jeho průvodcem mladý konvertita z pohanství Titus. Jaký byl směr cesty, s určitostí nemožno říci. Až do Tarsu byl týž, jako při cestě druhé. Potom dle některých odbočil doleva, aby znovu navštívil a posilnil dříve založené církve (Derbe, Ly-

stra, Ikonium, Antiochie) a pak odešel do Galatie (jižní). Dle jiných se obrátil k severu směrem k Tyaně a prošel od východu k západu severní Galatií (Tavium, Ancyra). Z Galatie hornatou Frygií dosáhl Efesu a tak splnil svůj slib, který dal Efeským na sklonku své druhé misijnářské cesty.

I Efes, brána do Malé Asie, byl strategický bod prvního řádu: soupeř Antiochie a Korintu. Čím byl Korint v Evropě, tím byl Efes u Egejského moře v Malé Asii. I zde kvetl obchod. I zde byly stíny a světla přímořského obchodního města: bohatství, korupce mravů, směsice náboženství a kultů. Zvláště Artemis zde byla uctívána a její chrám, jeden ze sedmi divů světa, učinil Efes daleko široko známým. Tisíce poutníků přicházelo každoročně do Efesu.

Před příchodem Pavlovým kázal v Efesu neofyta, žid z Alexandrie, Apollo. Se zápalem, vlastním konvertitům a neofytům, hlásal evangelium, v němž však sám nebyl ještě dosti vyučen. Měl dar strhující výmluvnosti a přesvědčil v synagoze mnohé z posluchačů.

Než Pavel přišel do Efesu, Apollo opustil město a odešel do Korintu. - První tři měsíce střediskem apoštolské činnosti Pavlovy byla synagoga. Ovoce jeho práce bylo malé. Pro lhostejnost jedněch a otevřené nepřátelství druhých přerušil Pavel své spojení se synagogou a obrátil se k pohanům. Denně promlouval ve škole jakéhosi Tyranna, který mu snad pronajal sál v době, kdy sám nevyučoval. V ostatní dobu, podle svého zvyku pracoval v dílně Akvilově, aby si vydělal denní chléb. Po dvě léta kázal Pavel ve škole Tyrannově a Skutky apoštolské podávají jistě toliko nepatrný úsek zpráv o životě, utrpení a práci Pavlově v Efesu.

Pravděpodobně navštívil Pavel z Efesu i jiná města Malé Asie, aby tam založil křesťanské obce. Jisté však jest, že účinek Pavlova kázání

— provázeného četnými zázraky — nezůstal omezen pouze na Efes, ale že v celé prokonsulární Asii Pavlovo šíření evangelia přinášelo bohaté ovoce.

Z narážek listů ke Korintským možno usuzovat, že během svého dlouhého efesského pobytu trpěl Pavel morálně i fyzicky. Židé i pohané mařili jeho dílo. Jednu příhodu zaznamenal nám sv. Lukáš. Byla asi poslední a nejostřejší. Největší překážkou křesťanství v Efesu byl kult bohyně Artemidy. Artemis, Diana Římanů, byla ochránkyní města. Efesští milovali chrám, který jim byl symbolem moci a bohatství města. Svátky bohyně se svými velkými slavnostmi vábily do města mnoho cizinců a zvláště zhotovitelům obrazů a soch bohyně se dobře vedlo. Protože kázání Pavlovo bylo namířeno proti veškeré modloslužbě, musela se dříve nebo později obrátit proti Pavlovi nenávist těch, kteří mohli být zkráceni ve svých výdělcích. Tak se skutečně stalo. Jakýsi Demetrius, významný činitel cechu umělců a řemeslníků, zhotovujících malé chrámky a amulety bohyně, svolal výrobce těchto věcí a řekl jim:

„Muži, vy víte, že z tohoto zaměstnání máme výtěžek, a vidíte i slyšíte, že tento Pavel nejen v Efesu, nýbrž téměř v celé Asii přemlouváním odvrátil mnoho lidu, říkáje: To nejsou bohové, kteří se zhotovují rukama. Jest nebezpečí, nejen aby nepřišlo v opovržení toto naše odvětví, nýbrž aby za nic nebyl pokládán chrám veliké bohyně Diany, ano i aby nezanikla velebnost její, kterou přece ctí celá Asie i okresek zemský.“ (Sk. ap. 19, 25-27.)

Rozhořčení Demetrioových posluchačů neznalo mezí. Běželi ulicemi volajíce: Veliká jest Diana Efeských! Jak se již při podobných událostech stává, připojovaly se k nim hloučky lidu. Vše se hnalo k divadlu, které bylo záhy zaplněno jako o největších slavnostech. Mnozí ani

nevěděli, proč sem vlastně přišli a oč jde. V zástupu byli také Židé. Jeden z nich, jakýsi Alexandr, chtěl promluvit. Když však poznali, že jest to Žid, nepřipustili ho vůbec ke slovu, po dvě hodiny volajíce: Veliká jest Diana Efeských. Až tajemník města — neznáme jeho jména — zástupy uklidnil. Další pobyt Pavlův ve městě by nebyl býval pastoračně rozumný. Pavel nechtěl dráždit lid a vyvolávat snad pronásledování křesťanské obce. Po téměř tříletém působení v Efesu se rozhodl město opustit.

Pavel shromáždil ještě naposled věrné z Efesu, dal jim napomenutí a rozloučiv se s nimi, odešel přes Troas do Macedonie a Řecka. Skutky apoštolské nezaznamenávají zvláštních událostí. „Prošel ty krajiny a napomenul je řečí mnohou.“ (Sk. ap. 20, 2.) Směr cesty byl pravděpodobně: Troas, Neapolis, Filippy, Thesalonika, Korint.

Tři měsíce se zdržel apoštol v Korintě. Po čtvrtletním pobytu chtěl Pavel po lodi se sbírkami, učiněnými pro mateřskou církev v Jerusalemě, odplout do Palestiny. Dovědév se však, že Židé, kteří se budou plavit po téže lodi,¹⁸ mu připravují úklady, změnil svůj plán a rozhodl se k návratu do Palestiny po pevnině přes Macedonii.

Znovu navštívil věrné v Thesalonice a Filippech. Zde slavil svátky velikonoční a po svátcích odplul do Troady. Krátký pobyt Pavlův — trval pouze sedm dní — stal se známý zázrakem, vzkříšením mládence Eutycha. Bylo to v neděli. Křesťané se shromáždili k lámání chleba a k rozloučení se s Pavlem. Bylo rozžato mnoho lamp a v sále bylo velké horko. Byla otevřena okna. Řeč apoštolova se protáhla až do půlnoci. Jeden mládenec, Eutychus, seděl na okně. Při řeči Pavlově usnul, ztratil rovnováhu

¹⁸ Jeli do Jerusalema na svátky velikonoční.

a spadl s okna s třetího patra a zabil se. „Ale Pavel sestoupiv k němu, položil se naň a objavo ho řekl: Nekormuťte se, neboť jeho duše jest v něm.“ A vyšed nahoru, lámal chléb, pojedl a mluvil ještě dlouho až do svítání; potom odešel. Mládence však přivedli živého a potěšili se nemálo.“ (Sk. ap. 20, 10-12.)

Směr další cesty udávají přesně Skutky Apoštolské. Pěšky do Assu, odtud po lodi do Mityleny, k Chiu, Samu a do Miletu. - Pavel byl blízko Efesu. Toužil znovu spatřit efesské křesťany. Protože však chtěl býti o letnicích v Jerusalemě, nedostatek času mu nedovoloval odbočiti do Efesu. Proto vzkázal starším církve, aby ho sami v Miletu vyhledali. Byl to dojemný okamžik, když se Pavel loučil se staršími efesské církve. Tušil, že se s nimi již více na tomto světě neshledá. Předpověděl jim, že v Jerusalemě ho očekávají okovy a soužení. Řekl jim: „Vím, že neuzříte již tváře mé, vy všichni, mezi nimiž jsem chodil, hlásaje království Boží.“ Předpověděl jim, že po jeho odchodě vejdou mezi ně vlci draví, kteří nebudou šetřit stádce. Odporučil je Pánu a prosil, aby bděli a chránili neporušené slovo Boží, které jim po tři roky hlásal. Dojetí bylo veliké a dostoupilo vrcholu v závěrečných slovech apoštolových: Stríbr a zlata neb roucha nežádal jsem od nikoho, jak sami víte; neboť pro potřeby moje a pro ty, kteří byli se mnou, sloužily ruce tyto. Ve všem ukázal jsem vám, že takto se lopotíce, máme se ujímati slabých a pamatovati na slova Pána Ježíše, neboť on řekl: „Blaženěji jest dáti nežli bráti“. (Sk. ap. 20, 33-35.) A to povědév, poklekl na kolena a pomodlil se s nimi se všemi. I nastal veliký pláč ode všech a padše na hrdlo Pavlovo, líbali ho, rmoutíce se zvláště nad tím slovem, které řekl, že tváře jeho již neuvidí (v. 36-38). Pohnutí všech bylo nesmírné. Kněží z Efesu, muži, ženy, děti z Miletu

doprovázeli Pavla až k přístavu. Bolest všech dostoupila vrcholu, když se loď odrážela od přístavu, mizela v dálce a věřící si znovu připomínali slova apoštolova: „Neuzříte již tváře mé.“

Další směr plavby — Skutky Apoštolské nějaké zvláštní události nezaznamenávají — byly ostrovy Kos, Rhodos a přímořské město v Lycii Patara. Zde vstoupili misionáři na novou loď, minuli Cypr a přistáli v Tyru. V Tyru byla také křesťanská obec, kde již jednou Pavel našel pohostinství. Bylo to při jeho cestě z Antiochie do Jerusalema ve věci antiošských pohanokřesťanů. I tentokráte byl srdečně a radostně přijat a ztrávil mezi nimi celý týden. I tyrští křesťané se loučili těžce s Pavlem a podobně jako miletští, muži, ženy, děti ho doprovodili s pláčem až k lodi.

Cílem plavby byla Ptolemais, kde se zdrželi jeden den mezi bratry.

Druhého dne nastoupili cestu do Cesaree. - V Cesarei žil jáhen Filip, jeden z prvních sedmi diakonů helenistů. Pavel a průvodci přijali u něho pohostinství a zdrželi se u něho několik dní. V té době přibyl tam z Judska prorok Agabus. Ten přišed do domu Filipova, vzal Pavlův pás a svázav si ruce i nohy řekl: „Toto praví Duch svatý: Toho muže, jemuž patří tento pás, Židé v Jerusalemě takto sváží a vydají v ruce pohanů.“ (Sk. ap. 21, 11.)

Svědkové této události prosili Pavla, aby změnil svůj plán a nešel do Jerusalema. Pavel krásně odpověděl: „Co to děláte, plačíte a rozrývajíce mé srdce? Vždyť já jsem hotov nejen dát se svázat, nýbrž i umřítí v Jerusalemě pro jméno Pána Ježíše.“ Svědek události, sv. Lukáš dodává: „Poněvadž se odraditi nedal, přestali jsme, řkouce: Staň se vůle Páně“. (Sk. ap. v. 14.)

Další cesta byla po pevnině. Do Jerusalema přišla skupina, když židé i křesťané se chystali

slaviti svátky letnic. Pohostinství se jim dostalo u věrného učedníka Mnasona, rodem z Cypru.

X. PAVEL ZAJATEC.

Když vcházel Pavel do Jerusalema, nevěděl, jak bude přijat od bratří mateřské církve. - První setkání s bratřími však bylo radostné. „Bratří přijali nás rádi“, přiznává sv. Lukáš. (Sk. ap. 21, 17.) Druhého dne je přijal ve svém domě sv. Jakub; a Pavel vylíčil shromážděným starším, co vše skrze něho učinil Bůh mezi pohany. Oni uslyševše to, velebili Boha.

Avšak nepřátelství proti Pavlovi nepřestalo. Svědčí o tom rada, kterou dal snad sv. Jakub Pavlovi, aby veřejně projevil svoji úctu k zákonu mojžišskému. Vybídl ho, aby učinil nazirejský slib.¹⁹ Do Jerusalema se sejde množství lidí, mnoho židokřesťanů a tak jim Pavel veřejně dokáže, že jejich žaloby, jako by pohrdal mojžišským zákonem, jsou bezdůvodné. Zároveň ho znovu ujistil, že pokud jde o pohanokřesťany, stále platí zásada, stanovená sněmem jerusalemským: nejsou vázáni obřadnými předpisy starozákonními. Pavel, aby dokázal, že si předpisů Starého Zákona váží, a aby nedal pohoršení židokřesťanům, přijal radu a vykonal slib nazirejský.

Svátky letnic přivedly do Jerusalema mnoho Židů z diaspory, i z provincií asijských. Byli mezi nimi ti, kteří znali Pavla a kdysi ho jako rouhače vyhnali ze svých synagog. Ale nejenom mezi nimi, i mezi orthodoxními Židy jerusalemskými měl bývalý žák Gamalielův mnoho nepřátel.

¹⁹ Nejprísnejší starozákonní slib. Nazireové zachovávali s největší pečlivostí příkazy Thory, odříkali se vína a žili strohým asketickým životem. Až do závěrečné oběti se nestříhali a neholili.

Byli zde také Židé z Efesu. Ti spatřili ve městě Pavla v průvodu jakéhosi Trofina, efesského pohanokřesťana. Rozšířili mezi lidem pověst, že prý ho Pavel uvedl do chrámu (do části, do které pohané pod trestem smrti neměli přístupu). Když byl Pavel v chrámě, nepřátelé pobouřili lid, křičíce: „Muži Israelité, pomozte, to jest ten muž, který všechny všudy učí proti národu i proti zákonu a místu tomuto, a mimo to i pohany uvedl do chrámu a poskvrnil toto místo svaté.“ (Sk. ap. 21, 28.) Nastal shon. Pobouřený lid se vrhl na Pavla a nebýt římské posádky, která z tvrze Antoniovy²⁰ ke chrámu ihned přispěchala, byli by Pavla zabili.

Tribun Klaudius Lysias dal rozkaz Pavla spoutat. Když se tázal lidu, co vlastně učinil, jedni volali to, druzí ono. Tribun se nejdříve domníval, že Pavel jest oním Egyptanem, který kdysi pobouřil lid proti Římanům, uprchl, a tak se zachránil před trestem smrti. Pavel ho vyvedl z omylu: „Já jsem žid z Tarsu, občan nikoliv neznámého města v Cilicii.“ Potom požádal ho Pavel, aby mu dovolil promluvit k lidu. Tribun vida, že se zmýlil, svolil a Pavel stoje na stupních, pokynul lidu rukou. Vše ztichlo.

Pavel aramejsky improvisoval apologii svého apoštolského úřadu a svého obrácení: „Jsem žid, jenž se narodil v Tarsu cilicijském, ale byl jsem vychován v tomto městě; u nohou Gamalielových jsem byl vzdělán podle přísnosti zákona otcovského, takže jsem byl horlitem pro zákon, jakož i všichni vy jste dnes...“ (Sk. ap. 22, 3.) Pak začal líčit své obrácení, povolání k apoštolátu. Všichni tiše poslouchali až do chvíle, kdy se zmínil o svém poslání k pohanům. Zmínka o pohanech rozzuřila zástupy, takže za-

²⁰ Tvrz Antoniova byla na severozápadním rohu chrámu. S věží tvrze bylo vidět vše, co se dalo ve chrámě.

čaly volat: „Pryč se země s takovým člověkem; neboť není hoden života.“

Tribun rozkázal Pavla zavést do vojenského ležení. Chtěl zabránit nehodě. Domníval se, že Pavel je buřič; chtěl ho dát zbičovat a tak vynutit na něm přiznání. Vojíni se již připravovali k vykonání rozsudku, když se Pavel ohradil řka: „Jest vám dovoleno bičovati člověka Římana a to neodsouzeného?“ Ihned odstoupili od něho ti, kteří ho měli mučením vyslýchat.

Domnívaje se, že se jedná o spor náboženského rázu, Lysias se rozhodl poslat Pavla před veleradu. Již první slova Pavlova před veleradou vyvolala odpor. Když Pavel prohlásil, že jednal vždy podle svého svědomí, poručil velekněz Ananiáš, aby Pavla bili v ústa. Byl to postup pokořující a nezákonný. Pavel podobaje se v této chvíli svému Pánu, pouze odpověděl, vlastně předpověděl veleknězi: „Bíti bude tebe Bůh, stěno obílená; také ty zde sedíš, abys mne soudil podle zákona, a proti zákonu velíš mne bíti?“ (Sk. ap. 23, 3.)²¹ Odpověď Pavlova se zdála některým členům velerady zlořečením. Sedění velerady se stávalo čím dále tím bouřlivější, zvláště, když se Pavel zmínil o vzkříšení z mrtvých. Tribun, obávaje se, aby Pavlovi nebylo ublíženo, poručil, aby vojíni apoštola vyvedli z velerady do tvrze Antoniovy.

Následující noci byl Pavel posílen zjevením Pána, který mu pravil: „Buď dobré mysli, neboť jako jsi svědčil o mně v Jerusalemě, tak musíš svědčiti i v Římě.“ (Sk. ap. 23, 11.) Zášť Pavlových nepřátel neznala mezí. Několik fanatiků si umínilo, že Pavla stůj co stůj usmrtí. Plán byl dobře promyšlen a připraven. Požádají tribuna, aby zajatec byl ještě jednou postaven před veleradu. Až bude veden do sálu,

²¹ Tato předpověď se splnila na počátku židovské války. Velekněz, který r. 59 byl sesazen Agrippou II., byl úkladně zavražděn.

přepadnou mezi tvrzí a sálem průvod s Pavlem a nenáviděného učedníka Kristova zavraždí. Synovec Pavlův (syn Pavlovy sestry) se o úkladech dověděl a celý plán vyzradil Pavlovi a tribunovi. Klaudius Lysias, chtěje být prost vši zodpovědnosti, rozhodl se poslat v tichosti Pavla k prokurátorovi Palestiny, Felixovi, který sídlil v Cesarei. V noci doprovázen silnou četou vojáků, byl Pavel poslán do Cesaree.

Znění listu, kterým odůvodňuje Lysias poslání Pavlovo k vládci Palestiny, nám zachoval sv. Lukáš ve Sk. ap. 23, 26-30. Prokurátor rozhodl, aby byl apoštol souzen, až se dostaví jeho žalobci. Za pět dní se dostavila deputace velerady s Ananiášem v čele. Byly vzneseny žaloby proti Pavlovi; apoštol se hájil a prokurátor konečně rozhodl, že nemůže vynést rozsudku, protože je třeba, aby ještě vyslechl tribuna Klaudia Lysia. Zástupcové velerady byli nuceni se vrátit s nepořízenou do Jerusalema. Pavel však zůstal v zajetí. Jeho vazba jako římského občana nebyla přísná a přátelé měli k němu volný přístup. Vlastní pohnutka oddálení rozsudku byla jiná, méně čestná, korupce vysokých římských úředníků. Svědčí o tom poznámka sv. Lukáše, že prokurátor častěji k sobě povolával a rozmlouval s ním a zároveň též čekal, že mu dá Pavel peníze. Po dvě léta byl Pavel ve vězení, až Antonius Felix byl odvolán a místo něho ustanoven Porcius Festus.

Změna prokurátora byla pro nepřátele apoštola novou příležitostí k jeho odstranění. Nový prokurátor, který nastoupil v r. 60, byl podle svědectví Josefa Flavia (Bel. jud. II, 14, 1.) úředník energický a spravedlivý. Porcius Festus se odebral za tři dny po svém příchodu do Palestiny z Cesaree do Jerusalema, aby se ukázal představitelům židovského národa. Nepřátelé Pavlovi užili této příležitosti, a žádali prokurátora, aby jim poslal Pavla zpět do Jeru-

salema, aby mohl býti znovu souzen veleradou. Zase bylo připraveno zavraždění Pavlovo, na hornaté cestě mezi Cesareí a Jerusalemem.

Festus jejich žádost odmítl a rozhodl, aby zajatec byl souzen před jeho tribunálem v Cesarei, kam pozval žalobce. Po osmi nebo deseti dnech opustil prokurátor Jerusalema a ihned po svém návratu do Cesaree dal přivést Pavla před soudnou stolicí. Scéna, která se odehrála kdysi před Felixem, se znovu opakovala před Festem. Byly vzneseny proti Pavlovi četné a těžké žaloby, dokázat je však žalobci nemohli.

Pavel se hájil řka: „Neprohřešil jsem se ničím ani proti zákonu židovskému, ani proti chrámu ani proti císaři.“ Festus, vida že se jedná o věc čistě židovskou a náboženskou a chtěje ukázat židům, že má ohled k zákonům velerady a tak se jim zavděčiti, řekl Pavlovi: „Chceš jíti do Jerusalema a tam býti souzen o tom přede mnou?“ Pavel odmítl: „Před soudem císařským stojím, zde mám býti souzen. Židům jsem v ničem neublížil, jakož i ty dobře víš. Provinil-li jsem se tedy, anebo spáchal-li jsem něco smrti hodného, nezdráhám se umřít; pak-li však není nic na tom, z čeho mne tito obviňují, nikdo mne nemůže jim vydati. K císaři se odvolávám“ — Sk. ap. 25, 10-11. „K císaři jsi se odvolal, k císaři půjdeš,“ byla odpověď prokurátorova.

Pavel byl ještě ve vězení v Cesarei, když tam přijel král Herodes Agrippa II. se svou sestrou Berenikou, aby nového prokurátora pozdravil. Prokurátor se zmínil také králi o zajatci Pavlovi a Agrippa, který měl zájem o náboženské otázky, projevil přání zajatce spatřit, a slyšet ho mluvit. Druhého dne se tak stalo; Pavlovi byla dána možnost pronést i před Agrippou obrannou řeč. Opět mluvil o svém celém životě, o obrácení a hlásání evangelia vzkříšeného Krista. Účinek apologie Pavlovy na krále Agrippu byl hluboký: „Málem bys mě pře-

mluvil, že bych se stal křesťanem,“ řekl král Pavlovi, když domluvil. A Pavel: „Dejž Bůh, abyste, nejen ty, nýbrž i všichni, kteří mě dnes slyší, stali se více méně talkovými, jako já, kromě těchto okovů.“ Opouštějíce sál, kde Pavel mluvil, všichni byli přesvědčeni o jeho nevině. Toto všeobecné přesvědčení vyjádřil Agrippa, když k Festovi řekl: „Mohl býti propuštěn člověk tento, kdyby se byl neodvolal k císaři.“ (Sk. ap. 26, 32.)

Cestu do Říma věrně líčí sv. Lukáš. Jest jasno, že byl svědkem očitým, a nám připadá, jako bychom četli deník cestovatele, který prožil nebezpečnou plavbu.

Blížila se již doba, kdy plavba po moři začala být nebezpečnou (severní a severozápadní větry). S nějakou státní lodí, spojující přímo Řím s Cesareí, nebylo již možno počítati. Pavel s ještě jinými vězni byli vloženi na loď adramytskou (patřila do Adramyttia, pobřežního města Mysie v Malé Asii).

Se zvláštním svolením prokurátorovým Timotheus, Lukáš a Aristarch z Thesaloniky se směli připojit jako průvodci Pavlovi. Velitel nad skupinou vězňů, Julius, dostal příkaz šetrně zacházet s Pavlem. Již v Sidonu mu dovolil, aby navštívil své přátele. Povětrnost byla plavbě velmi nepříznivá. Místo aby loď plula přímou cestou (aby jim Cypr zůstal po pravici), byli nuceni pro ostrý vítr plouti do Myry oklikou. Tam našli alexandrijskou loď, která se plavila do Říma. Plavba byla stále nebezpečná. Západní vítr bránil rychlé plavbě, takže to trvalo mnoho dní, než se přiblížili ke Knidu, kde však pro vítr nemohli ani přistát. Odtud pluli směrem ke Krétě, ale protože bylo nebezpečné plouti po severním břehu ostrova, byli nuceni plouti k břehům jižním, až k místům, jež se nazývaly Dobré přístavy (Boni portus), k městu Lassea.

Roční doba značně pokročila a plavba byla již nebezpečná. Pavel na to upozorňoval. Protože však přístav byl nepříhodný k přezimování, rozhodla se většina přístav opustit a plavit se do vhodnějšího přístavu ostrova Feniky, který byl chráněný proti jihozápadním a severozápadním větrům. Jižní vítr sliboval šťastnou plavbu. Záhy se však vítr obrátil v ostrý, obávaný severozápadní vítr, který hnál loď k jihu pod ostrov Kauda. Plavba byla hrozná, bouře zmítala lodí a po několik dní se neukázalo slunce ani hvězdy. Situace se stávala kritickou a všichni ztráceli naději v záchranu. Očitý svědek, sv. Lukáš (Sk. ap. 27), vše živě líčí. Jediný Pavel zachoval klid a předpověděl, že nikdo nezahyne, a že budou vrženi na nějaký ostrov. Jeho předpověď se splnila. Byla to čtrnáctá noc od vyplutí z přístavu Kreta, kdy spatřili zemi. Námořníci rozvázali vazby kormidel, vytáhli přední plachty proti větru a pluli ke břehu. Když se přibližovali ke břehu, dostali se na mělčinu a loď ztroskotala. Všichni se zachránili, jedni plováním, druzí po prknech a po kusech zbylých z lodi. Byl to ostrov Malta, kam se dostali zachránění trosečníci. Obyvatelé ostrova ukázali trosečníkům neobyčejnou přívětivost. Zvláštní událost obrátila jejich pozornost k Pavlovi. Apoštol sbíral dříví a když je přiložil na oheň, vyběhla zmije, vydrážděná žárem, a zavěsila se mu na ruku. Lidé očekávali, že uštkne Pavla, ten však ji vhodil do ohně, aniž by mu ublížila. Udivení obyvatelé považovali pak Pavla za nějakého boha. Jejich obdiv pro Pavla ještě vzrostl, když byli svědky, kterak uzdravil otce vladaře (Publius) ostrova a jiné nemocné.

Tři měsíce trvalo přezimování na Maltě. Bylo to asi koncem února, když zajatci nastoupili novou loď další cestu k Itálii.

Dorazili do Syrakus na Sicílii, kde se zdrželi

tři dny; odtud, obepluvše východní břeh sicilský, dostali se do Regia a konečně zakončili plavbu v Puteoli, několik kilometrů od Neapole.²² V Puteoli byla již dávno židovská kolonie a od nedávna také křesťanská obec. Zde se Pavel se svolením setníkovým zdržel sedm dní v kruhu bratří.

Zatím se dověděli římsí křesťané o příchodu Pavlově a vyslali mu některé bratry vstříc. S jednou skupinou setkal se apoštol již na Foru Appiově (městečko asi 75 km jihovýchodně od Říma), se skupinou druhou v Tres Tabernae (Tři hospody, asi 50 km od Říma). To byl první styk Pavlův s křesťanskou obcí římskou. Druhého dne vstoupila malá skupina po Via Appia do města.

Slib sv. Pavla v listě k Římanům (15, 23), že je navštíví až půjde do Španěl, se uskutečnil. Přišel sice s okovy na ruku, ale přece jako apoštol a hlasatel evangelia Kristova. Jeho vazba byla mírná. Směl bydlet v najatém soukromém bytě, avšak pod stálým vojenským dohledem.

I v Římě zůstal Pavel věren metodě svého apoštolátu. Protože nemohl sám jíti do synagogy, požádal představitele židovské kolonie o návštěvu. Sv. Lukáš zaznamenal dvojí střetnutí se Pavla se Židy. Opět se vytvořily dva tábory: pro a proti. I tentokrát byl Pavel nucen proti svým souvěrcům pronést přísná slova: „Budiž vám tedy známo, že pohanům byla poslána tato spása Boží, a ti budou slyšeti.“ (Sk. ap. 28, 28.) Pavel se opět obrátil k pohanům.

Podle závěrečných slov Sk. ap. zůstával Pavel dva roky ve svém najatém bytě a přijímal všechny, kteří k němu přicházeli: i hlásal království Boží a učil o Pánu Ježiši Kristu bez překážky s veškerou neohrožeností (28, 30-31).

²² Puteoli, dnešní Pozzuoli, bylo tehdy hlavním přístavem pro Řím.

Byli to nejenom ti, jimž již dříve adresoval svůj list, ale i Židé a pohané, kteří přicházeli do příbytku apoštolova, aby slyšeli jeho kázání. Zvláště mezi pohany bylo mnoho konvertitů. Protože mu pouta nedovolovala vykonávat řemeslo, Filippští, kteří nezapomněli na zakladatele své církve, mu poslali podpory až do Říma. Tyto dary, poslané po Epaphroditovi, poskytl Pavlovi příležitost, aby své milované církvi poslal děkovný list. Právě z tohoto listu se dovídáme více o Pavlově apoštolátě v Římě. Již jeho příklad obracel. Když vojíni, kteří ho hlídali, byli svědky, kterak nevinně trpí pro Kristovu věc, uvěřili v Pána.²³

Ani v Římě nezapomněl apoštol na církve založené na východě. Když je nemohl osobně navštívit a utvrdit ve víře, vracel se k nim alespoň svými listy. Tehdy napsal vedle listu k *Filipským epištolu ke Kolosským, Efesským a Filemonovi*.

Rozsudek císařův nebyl ještě vynesena, když sv. Lukáš zakončil svou historii Skutků apoštolských, a historik Pavlova života je od této chvíle nucen uchylovat se již jen k dohadům nebo narážkám v pastorálních listech sv. Pavla (listy Timotheovi a Titovi). Asi r. 63 byl Pavel po pětileté vazbě propuštěn na svobodu.

XI. MUČEDNÍK KRISTŮV.

Narážky v pastorálních listech jsou nám jediným pramenem pro rekonstrukci životopisu Pavlova v jeho posledních letech před mučednickou smrtí.

Jest velmi pravděpodobné, že po propuštění z vazby sv. Pavel uskutečnil svůj dávný plán a odebral se do Španěl. Zpráv o apoštolátě Pavlově ve Španělsku sice nemáme žádných, ale

²³ Viz výklad tohoto listu v Hlubíně r. 1939.

co bychom věděli na př. o evangelisaci Efesu, Korintu, Thesaloniky, kdyby nebylo Skutků apoštolských?²⁴

Na základě listů pastorálních můžeme odůvodněně usuzovat, že Pavel ještě jednou po římské první vazbě, resp. cestě do Španěl, vykonal apoštolskou cestu na východ. Nejdříve se pravděpodobně zastavil na Krétě, kde zanechal v čele křesťanské obce Tita. Pak se asi zastavil v Efesu, kde byla početná a kvetoucí církev soupeřící se samotnou Antiochií. Zde ustanovil biskupem Timothea. Z Efesu odchází Pavel do Macedonie. (1. Tim. 1, 3.) Odtud posílá *Timotheovi první list*, v němž ho poučuje, jak si má vésti jako vrchní pastýř křesťanské obce (r. 65).

Zimu v r. 65 ztrávil v Nikopolis, snad epirské, odkud poslal pastýřský list *Titovi*. Na jaře snad ještě navštívil Malou Asii, pak se obrátil k moři egejskému; při této příležitosti patrně navštívil Korint. O něco později nacházíme apoštola znovu v Římě. Z této druhé vazby (r. 66) napsal sv. Pavel *druhý list k Timotheovi*.

Po krátkém apoštolátu byl zde se sv. Petrem zajat a vydal svědectví krve toho, který si ho k sobě připoutal na cestě do Damašku a jehož Pavel celou duší miloval a jemuž věnoval v apoštolátě všechny své síly a schopnosti. Jako občan římský byl Pavel štat.

Podle staré tradice, přijaté Eusebiem a sv. Jeronymem, bylo to ve čtrnáctém roce Nero nově, v 67. roce našeho letopočtu. Podle římské tradice se stalo stětí sv. Pavla asi 3 km za Římem vlevo od Ostijské silnice v místě, nazývaném *Aquae Salviae*, dnes *Tre Fontane*.

Ostatky apoštola národů jsou uloženy v basilice *San Paolo fuori le mura*.

²⁴ O svém úmyslu navštívit Španělsko píše sv. Pavel v listě k Římanům. (15, 24.) O této Pavlově cestě mluví na př. sv. Klement v listě ke Korintským. (5, 7.)

XII. LISTY SV. PAVLA

Sv. Jan Zlatoústý v komentáři listu k Římanům píše, že jest vždy unesen, když čte listy sv. Pavla a že mu připadá, jako by viděl apoštola národů před sebou. Skutečně, žádný z novozákonních spisovatelů nám nedává vhlédnouti do své duše tak, jako Pavel svými listy. Známe-li dnes nejlépe z apoštolů život sv. Pavla, i jeho nejtajnější city, máme za to co děkovati nejenom Skutkům apoštolským, ale i jeho epištolám.

Sv. Pavel nechtěl býti spisovatelem, chtěl pouze pomáhati svým věrným. Potřeby nově založených obcí vyžadovaly neustálý styk s apoštolem. Bylo třeba povzbuzení, utvrzení ve víře, odstranění hříchů a pohoršení, bylo třeba varovati před falešnými proroky anebo vysvětliti pochybnosti. Tyto naléhavé potřeby byly příčinou napsání Pavlových listů. Apoštol i v listech bojuje o duše. Vidí živě před sebou nepřítelé duší. Varuje před ním. Vidí před sebou ohrožené církevní obce, mluví k nim hlasem starostlivého otce, s láskou, ale je-li třeba i s přísností. Prosí čtenáře, napomíná je, přesvědčuje i zapřísahá. Pavlovy listy jsou konverzací s adresátem.

Pavel své listy zpravidla diktuje, mluví živě, čím srdce oplývá. Proto ony četné anakoluty, přervaný chod myšlenek, přechod z jedné myšlenky do druhé, četné řečnické otázky a figury. Pavel dovede mluvit výrazně, přesvědčivě a přece ne umělkovaně. Dovede své závěry tak formulovat, že je není možno zapomenout.

To vše jest u Pavla velmi významné, ne však podstatné. Vlastní síla Pavlových listů není v jeho slohu, živé řeči, rhetorice, nýbrž v jehoologii, do jejíž služby apoštol toto vše staví.

Zachovalo se čtrnáct epištol sv. Pavla. Bylo jich však napsáno více. Na příklad list k Lao-

dicejským, který se ztratil, protože v listě ke Koloským apoštol píše: „A když tento list bude přečten u vás, dejte jej přečísti také v církvi laodicejské a list z Laodicee přečtete také vy.“ (4, 16.)

Časově nejdříve byly napsány *dva listy k Thessalonickým*. Zaznívá v nich ještě echo apokalyptické řeči synoptiků o nejistotě dne příchodu Pána. První list byl napsán asi roku 52 v Korintě, kam přes Atheny odešel apoštol, když musel opustit Thesaloniku. V Korintě se sešel s Timotheem, který mu přinesl zprávy o církvi v Thesalonice. Věřící i přes pronásledování zůstali věrni víře i zakladateli své církve, ač nepřátelé mnoho Pavla pomlouvali. Ne všichni však byli hodni chvály. Někteří upadli do pohanských neřestí, jiní — a to činilo Pavlovi velikou starost — oddávali se nečinnosti, očekávající blízký příchod Páně. Aby mylné představy o příchodu Páně vyvrátil, píše apoštol list do Thesaloniky. Kdy Pán přijde, nevíme. Jisto jest, že přijde jako zloděj v noci náhle (5, 2.) a že jest proto třeba, aby každý byl na příchod Soudcův připraven. List však úplně Thesalonických neuklidnil. Mnozí stále věřili v blízký příchod Páně, dokonce byli utvrzeni v tomto přesvědčení některými slovy z prvního Pavlova listu. Proto píše apoštol záhy po první epištole z Korintu asi téhož roku (52) list druhý, v němž důrazně vyvrací blud o brzkém příchodu Kristově. Církev si musí býti vědoma svého vyvolení, musí zůstat pevná a horlivá ve víře. Na důkaz pravosti listu připojuje sv. Pavel vlastnoruční podpis.

Při třetí apoštolské cestě vznikly *čtyři hlavní listy Pavlovy* — ke Galatům, dva ke Korintským a Římanům — jež jsou hlavním pramenem Pavlovy theologie. Prohlašují a obhajují evangelium Pavla, apoštola národů. Všichni, nejenom židé, i pohané jsou povoláni do Církve.

V první římské vazbě napsal apoštol čtyři listy: ke Koloským, Efeským, Filipským a Filemonovi. Jsou označovány společným jménem: *listy ze zajetí*.

Rovněž v zajetí napsal apoštol *list*, vlastně visitku, k *Filemonovi*. Onesimos, otrok bohatého koloského křesťana Filemona uprchl do Říma, kde se setkal s Pavlem, který ho obrátil ke Kristu a s doporučujícím listem poslal zpět Onesimovi.

Ku konci života píše sv. Pavel epištoly, označené společným jménem: *listy pastýřské*. Pavel cítí blížící se konec života, odevzdává pastýřský úřad nástupcům a v listech jim dává poslední napomenutí a rady. Asi roku 65 posílá z Makedonie *první list Timotheovi*, jehož ustanovil biskupem v Efesu. V listě dává Timotheovi návod k dobrému vykonávání pastýřského úřadu a rady k osobnímu jednání.

Asi v téže roce píše z Nikopole Epirské *Titovi*, jehož ustanovil biskupem na Kretě. V listě mluví apoštol zvláště o svěceních, jejich ustanovení a vlastnostech.

Opět z Říma, asi r. 66, píše Pavel *druhý list Timotheovi*, v němž ho povzbuzuje, aby dobře užíval a spolupůsobil s danými milostmi. Prosí ho, aby bojoval za pravdy víry jako dobrý voják Kristův, který touží po koruně vítězství. Pavel se zde loučí se svým dílem před odchodem k tomu, za něhož bojoval a trpěl: „Já již se vydávám v oběť a čas mé smrti nastává. Dobrý boj jsem bojoval, běh jsem dokončil, víru jsem zachoval.“ (4, 6-7.)

Zvláštní místo mezi listy sv. Pavla zaujímá *list k Židům*. Již Origenes si všiml slohu a řeči listu, jež je dokonalejší, než v listech předcházejících. Podle něho myšlenkový poklad jest Pavlův, ale vnější forma jest dílem nějakého redaktora. Téhož názoru jest i dnes většina exegetů. List vznikl pravděpodobně v Římě,

po první Pavlově vazbě, protože v 13 hl., 29 verši jsou připojeny pozdravy bratří z Itálie. Byl asi určen židokřesťanům v Palestině, anebo přímo v Jerusalemě, kteří pro velká pronásledování se strany židů klesali ve víře. List jest strhující oslavou Kristovy velikosti, jeho nadřadění nad Mojžíšem a vznešenosti Zákona nového nad Zákonem starým. Právem byl nazván korunou Pavlových epištol.

Hluboká theologie sv. Pavla jest plodem osvětlení, zbožného uvažování a ponoření v Písmo. Chceme-li poznati vývoj jeho myšlenky, jest nutno čísti Pavlovy listy v pořadu jejich dějinného vzniku: z prvu pšeničné zrno a zelenající se stéblo (listy k Thesal.), pak nalévající se klas (čtyři velké epištoly, ke Gal., dvě Kor. a Římanům), pak zralý plod v klase (listy ze zajetí) a konečně žeň (listy pastýřské).²⁵

²⁵ J. Holzner, l. c. str. 87.

O B S A H

I. V Tarsu	3
II. U nohou Gamalielových	7
III. Pronásledovatel Církve	9
IV. Konvertita Kristův	13
V. Podmínky a metody Pavlova apoštolátu	18
VI. Pavlova první apoštolská cesta	21
VII. Boj za svobodu	25
VIII. Sv. Pavel v Evropě. Druhá apoštolská cesta sv. Pavla	28
IX. Třetí apoštolská cesta sv. Pavla	35
X. Pavel zajatec	41
XI. Mučedník Kristův	49
XII. Listy sv. Pavla	51

V Í T Ě Z O V Ě

8. svazek VII. ročníku

Doc. Dr. Jan Merell

SVATÝ PAVEL

APOŠTOL NÁRODŮ

Vydáno za redakce

P. dr. Antonína Čaly O. P.

v měsíci říjnu r. 1940

Tiskem Valašské tis-

kárny ve Valašském

Meziříčí

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUI!

větách cenné rady. 366 úvah na stejný počet výroků je uzavřeno životním heslem sv. Ignáce a jeho řádu: Všecko k větší cti a slávě Boží. Prospívá tomu tento soubor myšlenek, který by měl být pomůckou v duchovním životě katolíka vedle „Katolíka činem“ od P. Gabriela Palau S. J. a „zlaté knížky“ Tomáše Kempenského. Jiskry sv. Ignáce mají dar rozžehnouti velký žár ve věřících srdcích, upevňovati je a očistiti.

NISSSEN Momme: *Meine Seele in der Welt*-Herder. Freiburg, str. 315, RM 4. Momme Nissen podává zde svůj vlastní životopis. Pohled na jeho život s hlediska sedmdesátníka v čtenáři vzbuzuje nejen obdiv pro autora, nýbrž dává mu mnohou radu, učí dívati se na svět jako na dočasné stanoviště na věčné pouti. Životopis je rozdělen na tři části. První pojednává o věku jinošském, o životě v rodině a lásce mateřské. Druhá část nás provádí po dlouhých cestách, jimiž krácel Momme Nissen jako umělec-malíř. Třetí část pak zachycuje poslední období jeho života, jež celé věnuje Nissen boji proti materialismu a modernímu nevěrectví, jda tak ve stopách svého učitele a přítele J. Langbehna. Tato část jeho života byla důstojným úvodem k životnímu rozhodnutí, které jej přivedlo do řádu dominikánského; Momme Nissen se rozhodl totiž vstoupiti — ač mu již bylo dvaapadesát let — do řádu, aby se mohl věnovat úplně péči o duše.

PECKA DOMINIK.: *Cesta k pravdě*. Základní otázky náboženské. Dominikánská edice Krystal, Olomouc, 1940, str. 204, cena 14 K, na lepším papíře 18 K. Neměli jsme doposud českého soustavného díla apologetického. Toto dílo muselo přijít. A jestliže jeho autorem je právě prof. Pecka, je zároveň zaručeno, že se českému studentstvu a inteligenci, pro něž je kniha předem určena, dostává do rukou práce dokonalá. Prof. Pecka přistupuje k základním otázkám jsoucnosti Boží a k smyslu života s jasností a jistotou jemu vlastní. Jen tak mohl přejíti s takovou samozřejmostí k osobě Ježíše Krista, v němž je smysl našeho života. Jeho vývody jsou jasné a opírají se o bohaté prameny odborné literatury domácí i cizí. Vřele doporučujeme!

NOVÉ DÍLO ve „Vzdělávací knihovně katolické“, nakladatelství Kotrba, Praha II, Vaňkova 200. Zdá se, že Vzdělávací knihovna katolická za redakce docenta

VÍTĚZOVĚ

měsíčník životopisů světců a služebníků Božích.

Šéfredaktor: P. dr. Silvestr M. Braito O. P.

Redaktor: P. dr. Antonín Čala O. P.

Vychází 15. každého měsíce, kromě prázdnin.

Redakce a administrace Olomouc, Bernardinská
čís. 14.

Předplatné 30 K ročně.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem
Dominikánská Edice Krystal, Olomouc. Tele-
fon: Olomouc 626.

LITERATURA.

DACÍK P. Dr. O. P.: *Bůh ve svátostech*. Dominikánská edice Krystal, Olomouc, str. 156, cena 16 K. Věrouky pro laiky, díl V. Autor se vyhnul všem úskalím únavnosti, která jsou velmi blízká, když měl zpracovati knihy Písma sv., knihy dějin a boho-
vědy, pronikající do tajů božsky hluboké myšlenky. Četba tohoto dílu Věrouky pro laiky odstraní všechny jaksi magické názory o významu křesťanských svátostí a přesvědčí nejen o naprosté jejich nezbytnosti, nýbrž i ukáže způsob užívání svátostí a také krásu tohoto užívání, to je také nejlepší doporučení krásného díla P. Dacíka.

GROSS Dr. J.: *Výstup duše k Bohu*. Přeložil Josef Tymel. Vydal Velehrad, Olomouc, 1940. Stran 226, cena 18 K. Autor v této knize podává celou soustavu duchovního života. A přece to není kniha úmorná, nesrozumitelná nebo těžká. Je psána především pro řeholnice. Ale hodí se dobře pro každého, kdo se snaží o hlubší náboženský život. Doporučujeme.

HEVENESI P. Gabriel T. J.: *Jiskry svatého Ignáce*. Přeložil P. Leopold Škarek T. J. 454 stran, cena 25 K. Vydal Velehrad, Olomouc. Velikost díla sv. Ignáce kotví v jeho duši. Její vyrovnanost, zocelenost, rozhodnost a znalost lidských chyb dala vytrysknouti řadě pozoruhodných výroků. V dopisech i rozhovorech, jak byly porůznu zaznamenány. Maďarský je-
suita P. Gabriel Hevenesi posbíral k vlastní potřebě památné výroky světcovy a doprovodil je krátkým výkladem, který ukazuje pochopení ducha a myšle-
nek světcových a zároveň dar vyjádřiti v několika

dr. Jana Merella se
katolické kultury, jak
V únoru začal vycházet
od P. Ovečky S. J. a
již práce nová, *Eman*

laiků" s kapitolkami dr. Jana Merella o kráse Písma sv. - V době, kdy zvláště u laiků jest zájem o Písmo svaté mimořádně veliký, i toto dílo přichází jako na zavolanou. Kniha, která pojednává o obsahu bible, o potřebě výkladu bible, o pravosti Písma sv., o poměru přírodních věd k biblí, o výchovném významu bible a celé řadě jiných otázek, přispěje laikům nejenom k porozumnění bible, ale i touze Knihu knih čísti. Vždyť bible, jak ukazuje dr. Jan Merell v kapitolách o její literární hodnotě, je i krásným dílem světového písemnictví. Vřele proto doporučujeme nový svazek Vzdělávací knihovny katolické a máme přání, aby ani v budoucnu redakce od svižného vydávání knih a šťastného výběru vědeckých, a při tom časových prací, neustala.

Konventní a farní chrám Páně titulu Narození Panny Marie v Želivě. - Vydalo nakladatelství Gustava Francla v Praze I., Na Perštýně 14. 75 stran, K 7.50. Tato knížka z Franclova nakladatelství nahraňuje dřívější nedostatek průvodců, jsouc zároveň prvním soustavným soupisem stavebních a uměleckých památek želivského chrámu. Všichni milovníci českých uměleckých a kulturních památek najdou v ní poutavé seznámení s mnohými málo známými umělci a jejich díly i s významnými osobnostmi naší historie kulturní i politické, jako tvůrci jedinečně krásného místa jihovýchodních Čech — Želivy.

3.50 K.

Měsíčník Vítězové. Vydává Dominikánská Edice Krystal v Olomouci.
Za redakci odpovídá Dr. R. Dacík, Olomouc. — Tiskne Valašská
tiskárna ve Valašském Meziříčí.

Jetřich Lipanský

Josefina Chotková

žena statečného ducha a křesťanského srdce

VÍTĚZOVÉ

Přihlásili jste se již k supskripci

SPISŮ SV. JANA OD KŘÍŽE?

Jestliže nikoliv -

učínte tak co nejdříve!

I. svazek vyjde v nejbližší době.

Jde o souborný překlad mystických spisů Učitele církevního sv. Jana od Kříže. Záný národ se nebude moci pochlubit takovým překladem díla velikého mystika. - Překlad pořídil pilný znalec španělských mystiků P. Dr. Jaroslav Ovečka. Vynaložil 10 let úsilí a práce. Výsledkem je překlad věrný a opatřený bohatým výkladem historickým, filologickým a věcným.

Celé dílo obsáhne 6 nesterjně velkých svazků. Platí se každý svazek zvlášť, a to až jej obdržíte. První svazek bude asi o 350 stranách, v ceně asi 50.- K, a vyjde do 2 měsíců v Dominikánské Edici Krystal v Olomouci.

Přihlášky posílejte na

DOMINIKÁNSKOU EDICI KRYSTAL

v Olomouci, Bernardínská 14.

3.50 K.

Měsíčník Vítězové. Vydává Dominikánská Edice Krystal v Olomouci.
Za redakci odpovídá Dr. R. Dacík, Olomouc. — Tiskne Valašská
tiskárna ve Valašském Meziříčí.

Archiv „Vítězové“, Olomouc.

JETŘICH LIPANSKÝ

JOSEFINA
CHOTKOVÁ

ŽENA STATEČNÉHO DUCHA
A KŘEŠŤANSKÉHO SRDCE

1940 · VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

činnosti, zůstala střízlivou, a jsou tedy na omylu ti, kteří ji znali jen z doslechu a líčili ji jako fanatičku, pohrdající společenskými zvyklostmi a pravidly. Jak uvidíme, měla velmi bystrý a realistický úsudek ve všech okolnostech života, její iniciativa prozrazovala vždycky kázeň a individualitu a ne na úkor dobroty srdce, ve všem dovedla zachovávat míru a štitila se sentimentality a ukvapenosti.

V její povaze utkvělo cosi z rozhodnosti jejího znamenitého předka, generála Jana Šporka, který si vybojoval r. 1620 na Bílé hoře a v jiných slavných bitvách četné statky. Určitě vládl lépe svou vůlí a mečem než perem, ba psátí prý ani neuměl.

Předkové tohoto proslulého generála a tedy i Josefiny Chotkové pocházeli ze severního Německa, z Brunšviku (Braunschweig). - Lásku k umění a chudým zdělila po svém dávném pradědu Františkovi Antonínovi Šporkovi, osvícenci a buřiči, budovateli nemocnic a štědrém příteli chudých.

Ona vynikala nad své předky soustředěností ducha a srdce k poslednímu cíli, jímž je Bůh; poznala břemeno, nejistotu a marnost majetku a ještě větší marnost ctižádosti a slávy, a proto zasvětila všechny své dny trpícím bližním. Její heslo bylo: „Musí to být a tedy to může být.“

Narodila se 10. prosince roku 1848 v Liberci z rodiny Swéerts-Sporků (její otec Josef zesnul měsíc před narozením Josefiny) a 25. května roku 1869 se provdala za hraběte Ferdinanda Tadeáše Karla Chotka. Jejímu manželovi bylo tenkrát jedenatřicet a jí jedenadvacet roků.

Láska bude asi vždycky vzácná na tomto světě a hodná podivu a život lidí, kteří žili láskou, bude si vždycky zasluhovati zaznamenání. Stalo se to za našich dob, a přece se již vyskytují legendy o těchto dvou šlechticích, kteří dali

tak krásný příklad. A ostatní svět na ně skoro již zapomněl a oni na štěstí jeho chvály nehledali.

Pokládali se jen za správce svého značného jmění, a tak svobodně odešli z tohoto světa, nemajíce čeho želeť.

Josefina Chotková dostávala v minulém století 2000 zlatých apanáže (to by dnes odpovídalo alespoň 40.000 korunám), větší část těchto peněz, ne-li všechny, darovala chudým a kostelům.

Ferdinand Chotek se narodil ve Veltrusích a obdržel prý 200.000 zlatých věna, později koupil za tyto peníze velkostatek Volšov u Sušice (za 180.000 zlatých) a odkázal jej v roce 1908 se svou manželkou kongregaci Bratří Nejsvětější Svátosti v Budějovicích, jež vzbuzovala velké naděje. Bratří Nejsvětější Svátosti zřídili po světové válce ve volšovském zámku sirotčinec.

O majetek Ferdinand a Josefina Chotkovi nestáli. R. 1911 zřekl se Ferdinand Chotek jakéhokoli nároku na dědictví, jež mu příslušelo, a tak jeho bratr Arnošt se stal universálním dědicem rodového majetku a Kvido Thun-Hohenstein, synovec Josefiny Chotkové, dostal z toho důvodu proslulý zámek, vystavěný v klasicistickém stylu, t. zv. „Kačinu“ u Kutné Hory. Právě v tomto zámku zesnula Josefina Chotková 14. března 1924, odkázána ke konci svého života na pohostinství svých příbuzných.

JEJÍ ZBOŽNOST.

Josefina Chotková ctíla obzvláště svého patrona sv. Josefa. Nebyla to okázalá, abych tak řekl kostelní, vnější zbožnost. Nejenže vyznávala křesťanství, žila jím a uskutečňovala je.

V dubnu 1915 psala svému vzdálenému příbuznému, prelátu Ledóchowskému:

„Slova a přání jsou lacinější než činy. Tvým chráněncům (měla také své) jsem vždycky k službám...“

V době veliké bídy roku 1917 ujala se tuberkulosního, chudého děvčete. Tehdy hynulo mnoho mladých lidí touto strašnou chorobou, již zavinila skoro vždycky podvýživa. Dávala své srdce cele do služeb Bohu tím, že sloužila lidem, toť se ví, někdy to byli i lidé nevďeční, ale to se stávalo přece jen zřídka kdy. Opravdové a vytrvalé lásce odolá jen trvalá a vědomá vůle ke zlu.

„Je ještě čas“, píše v jednom svém listu, „ponechávala jsem všechno Bohu. I mé plány jsou teď nejisté. Když přijdu, tedy v každém případě mezi 25. t. m. a 3. březnem. Ráda bych také vykonala exercicie v Sacré Coeur, ale mám u sebe těžce tuberkulosní děvče a nevím, zda naleznu náhradní ošetřovatelku; ne-li, nebudu moci odejít.“

Taková byla její zbožnost a její povaha. Nad nikým neproněsla soud, nikoho nepodezřívala z malicherných příčin, říkala o lidech jen dobré a jejich slabosti jakoby přezírala. Říkala, že by hřešila srdcem, kdyby o někom špatně smýšlela. „Já sama mám svých chyb dost“,

pravila — myslila tím pravděpodobně svoji neústupnost. Ale jak se dovedla ovládat! Leckdy zaslechla jedovatou poznámku komorníkovu, přemohla se však, a snesla ji beze slova. Měla velmi silnou vůli.

Starý zámecký kaplan, pozdější děkan Žahourek, který již také odešel na věčnost, poznamenal si do svých zápisků o hraběnce Chotkové: „Ritus (obřady) znala dobře, lépe než já. Nějaký pán z Prahy pravil o paní hraběnce, že je bigotní. My si to vyložíme slovy: velmi zbožná. Do kaple nakoupila skvostných rouch a když jsem s nimi opatrně zacházel a pečlivě je ukládal, měla radost a chválila mne za to.“

A co učinila pro P. Petra a jeho kongregaci v Českých Budějovicích, o tom jsem se už zmínil v jiném životopisu. Nejenže do značné míry materiálně zajistila stavbu jeho růžencového kostela a řeholního domu, který budoval po vzoru salesiánského díla, ale jistě a především svými modlitbami. Její dary tomuto nadšenému a zbožnému knězi byly diskretní, královsky velkorysé a přicházely často ve chvílích nejvyšší nouze a opuštěnosti.

Dne 8. října 1913 píše v jednom svém dopise z Volšova:

„Čeká tu na mne tak nepopsatelně mnoho a tak smutné práce!“

Před dvěma měsíci zemřel totiž její manžel, který byl postižen dnou a velmi trpěl v posledních letech svého života.

„Přestěhovala jsem se do Ferdinandova pokoje a bylo mi hrozně teskno a trapno, když jsem musela vyklízeti jeho věci a rušiti klid jeho přesně uspořádaných věcí. Brala jsem do ruky malé i nejmenší předměty, které po tolik let stály na témž místě — a bylo mi, jako bych znesvěcovala kostel.“

To je krásné slovo. Mít skoro posvátnou úctu k lidem a věcem, to prozrazuje ušlechtilost a

vznešenost srdce. Kdo nemiluje lidí, nemiluje ani Boha.

„Ale muselo to být, a je mi přec jen milé, že mohu bydlet v těch útulných místnostech. Jen to, že on nikdy víc nepřijde, to nemohu pochopit.“

Každá velká bolest nás zůstavuje na chvíli v tmách. Silný a zbožný charakter vychází z ní posílen, slaboch podléhá zoufalství nebo sentimentalitě.

Při vídeňském eucharistickém kongresu se chtěla také nějak činně zúčastnit a navrhovala sbírku ve prospěch chudých rodin, ale pak ji hned napadlo, že by to bylo jen tříštění sil.

„Ty dni mají být věnovány zcela a naprosto Eucharistii“ — píše ve svém listu ze dne 17. ledna prelátu Ledóchowskému — „a všechn volný čas by měl býti zasvěcen modlitbě; alespoň v těch dnech bychom si měli odpočinouti od mnoha přání a chtění.“

Vzdala se také patrně i svého návrhu, aby byly rozdíleny jakési obrázky s textem, jenž by upozorňoval na „Dílo lásky“.

Srdečně se těšila z návštěvy každého kněze nebo církevního hodnostáře, zavítavšího do volšovského zámku, který žertovně nazývala „naši šumavskou boudou“.

„Náš biskup biřmuje v Sušici“ — psala 11. dubna 1915 z Volšova — „a mám tam celou řadu svých dětí. V nejbližších dnech bude sloužiti v Červených Dvorcích mši svatou a pak také jednou zase ve Volšově.“

Kolika chlapcům umožnila gymnasijsní studia, aby se mohli stát kněžími, a i když se lhali svým charakterem nebo museli býti odmítnuti, ani tehdy se jich nezříkala a starala se o to, aby zůstali alespoň dobrými křesťany, jak uvidíme později z konkrétního případu.

Kardinál Faulhaber, jenž byl tehdy biskupem ve Špýru (Speyr), poslal jí svou knihu o bi-

blických ženách a slíbil jí, že navštíví její sirotčinec v Červených Dvorcích. I on obdivoval její „Serafínské dílo lásky“. V červenci r. 1908 těšila se zase z přítomnosti P. de Galena OSB a P. Hubera SJ. Také oni se vyslovovali s uznáním o jejím díle.

„P. Galen žádal po mně článek pro „Korrespondenz“ — píše v dopise ze dne 11. VII. 1908 — „a tak ho budeš moci čísti v příštím čísle. Zajímalo by mne vědět, co ty o tom soudíš, poněvadž tady by byl styčný bod k pozdějšímu sjednocení našich snah.“

Na všecky události života hleděla s hlediska víry. Její víra se projevovala v činech a její skutky pramenily z víry.

Když její synovec Kvido Thun-Hohenstein přejal zámek Kačinu, náležející dříve rodině Chotkové, a k němu připojené velkostatky, poznamenala v dopise: „Kvido teprve pozná, že čím větší majetek, tím těžší břemeno. To již tak Bůh zařídil. Jen z dálky se zdá, že mnoho míti, znamená jen radost.“

„Kéž nám Bůh dá co nejdříve mír“ — psala r. 1915. — „Je to strašný zápas a otřes, jaký na zemi snad ještě ani nebyl. Dej Bůh, abychom jako v plamenných a krvavých písmenech mohli čísti tato slova: J á j s e m P á n.“

Právě v té skutečnosti, že se starala, aby ve všem byl veleben Bůh, spočívá význam Josefiny Chotkové. Kdyby její zbožnost byla bývala jednostranná a úzce osobní, nemohli bychom ji zařaditi mezi vítěze, takových žen je ještě Bohu díky dost.

Ve Volšovech již za dřívějších dob byla domáci kaple zasvěcená Povýšení svatého kříže a za svého pobytu sloužíval tam mši svatou také minorita P. František Doucha. Podlahu kaple, v níž po celé hodiny adorovala, hraběnka Chotková každý týden v pondělí sama vydrhla a také sama obstarala úklid sakristie.

Dědečkové, kteří chodili v neděli do zámecké kaple na mši svatou, rozsypali totiž po zemi šňupavý tabák, přinesli na botách bláto, ba šetřili pravidel slušnosti tak málo, že plivali na zem. Nečistoty však nesnesla; zvláště ne na místě tak posvátném.

Když nastoupil místo zámeckého kaplana P. J. Ježek, hraběnka Chotková nechala kapli rozšířiti a nově vyzdobiti, v prvním poschodí byl k ní připojen jeden pokoj a v přízemí zařídili jiný pokoj jako sakristii. R. 1886 vyprosila si Josefina Chotková pro tuto kapli právo veřejnosti; dne 14. října byla obnovena kaple slavně posvěcena nezamyslickým vikářem Janem Dubnem. Při té příležitosti měl před velkým zástupem lidu kázání jesuita Jan Křtitel Votka. Křížovou cestu posvětil kvardián kapucínů ze Sušice. V sušickém kapucinském klášteře složila Josefina Chotková také svůj siib františkánské terciářky. Světitelé a kazatelé dostali na památku po třech dukátech a P. Žahourek a regenschori ze Sušice po jednom zlatém dukátu.

Tehdy ještě oltářního obrazu v kapli nebylo, ale po stranách visely dvě lampy, v nichž paní hraběnka udržovala stále věčné světlo.

Nevlastní sestra Josefiny Chotkové, Marie Silva Tarouca darovala do kaple drahocenné ciborium s erby obou rodin. Paní hraběnka každého dne byla přítomna mši svaté a v neděli i kázání, a každého dne večer pobožnosti, spojené s požehnáním Nejsvětější svátosti. - Při večerních pobožnostech hrávala občas Josefina Chotková na harmonium a její manžel cvičil a řídil zase sborový zpěv.

Hrabě Chotek se zpovídal občas, ale Josefina Chotková každý týden a ke svatému přijímání chodila obden. V posledních letech svého života chodívala ke sv. přijímání denně.

V neděli bývala kaple naplněna lidmi, zvláště starci ze Sušice a okolních samot, kteří by

do Sušice sotva došli. Když hraběnka zabloudila pohledem z oratoře dolů do kaple, byla šťastna. Umožnila přece tolika lidem přítomnost na mši svaté!

O větších svátcích se dostavili do zámeckého sálu všichni služebníci a úředníci manželů Chotkových a pan hrabě pronesl k nim slavnostní exhortu. Byl prý znamenitý řečník. Roku 1889 na svatého Václava světil na pile P. Žahourek novou sochu sv. Jana Nepomuckého — to se již loučil s Volšovem a odcházel na jiné působíště, jak zaznamenal; toho dne sešel se na tom místě veliký zástup lidu, třebaže přelo. A hrabě Chotek přednesl kázání tak znamenité a dojemné, že „nezůstalo oka suchého“.

Zbožnost hraběnky Josefiny Chotkové můžeme směle nazvat zbožností činu. Ona byla obnovitelkou té dávno zapomenuté rytířské tradice, vracející se srdcem do oněch dob, kdy být šlechticem, znamenalo dobrotu a čistotu srdce, krásu duše, vybranost chování, znamenitost a vynikající ctnost. Všech prostředků, které jí Bůh svěril, užila k dobru trpících a nechtěla se lišit od ostatních, vyjma snad jen krásou duše.

Ale život na Volšově se vždycky nepodobal jen idyle. Nikdy totiž se neuzavírala před skutečným životem, který je plný tragiky a dramatickosti, chápala tuto tragiku, věčný zápas o pouhé bytí a snažila se zasáhnout svou šťastnou a harmonickou duší, kde mohla zachránit nebo alespoň potěšit. Povšiml jsem si, že paměť některých současníků Josefiny Chotkové odráží obraz této vzácné, ušlechtilé ženy skresleně, jakoby ve vydutém zrcadle, a sice bezděčně, alespoň jistě ne ve zlém úmyslu. Zvláště lidé hledící na život s povrhu, a někdy i venkované, jež navštěvovala, líčí ji ojediněle jako nápadnou a div ne přemrštěnou v její lidumilné horlivosti. Tento omyl spočívá na nesprávném, vžitém názoru na šlechtice a na

chabosti představivosti a posléze i vděčnosti.

Byla ovšem žena na svůj stav příliš jednoduchá a cele se dávala do služeb těch, kteří potřebovali pomoci, ale v jejím chování nebylo přec jen nic hledaného, ničím také ve svém zevnějšku na sebe neupozorňovala. Naopak, bývala zdrženlivá a opatrná v úsudcích, střežila se sentimentality, oné bláhovosti citu, libujícího si v neužitečných, marnivých a sobeckých slzách.

Ona sama nám už nic o svých charitativních cestách neprozradí, ale v jejích dopisech jsou dosud zachyceny krásné rysy její povahy. Psávala je na stroji a zůstalo po ní jen málo listů, jež psala vlastní rukou. Její písmo dává tušiti energii a jasnost jejího ducha, její přímota a prostotu srdce; je bez ozdob a naprosto neuhlazené, je to písmo starého typu, pravidelně stínované. Byla přísná ve výběru slov a řekla raději méně než více. Hledala všude dobro a skoro všude je nalézala, neboť kdo chce naléztí dobro ve svých bližních, musí býti sám dobrý.

SVĚTOVÁ VÁLKA.

Když vypukla světová válka, bylo Josefině Chotkové šedesát čtyři léta. Její manžel opustil už tento svět a ona sama si v dopisech naříkala na příznaky stáří. Tři měsíce po vypovědění války psala svému vzdálenějšímu bratranci, prelátu Ledóchowskému, který tehdy doprovázel raněné ve vlacích „Červeného kříže“ jako vojenský kněz:

„Tvé milé řádky mne velmi potěšily a děkuji Ti tisíckrát za ně. Myslela jsem v těchto zlých časech často na Tebe, aniž bych věděla, kde Tě mám hledati svými myšlenkami. Tvé cesty jsou neuvěřitelné! Velmi dobře chápu, že se zcela věnuješ raněným, jimž tak často chybí duchovní útěcha, nemluvě o špatném ošetření fysic-

kém. Ve velkých vojenských lazaretech vyhlíží to někdy dost zle.“

„Omezují se jen na to“ — pokračuje dále ve svém dopise — „že v tichu připravují leccos pro zdejší lazarety, v nichž jsou obyčejně jen postele, zatím co nemocní potřebují ještě mnoho jiného. A to se ještě musím držeti vzhledem k malicherným a maloměstským zvyklostem a „těžkostem“ v pozadí. Tak vidíš, že má válečná pomoc se rovná nule.

Kdybys jel opravdu na frontu a měl tam přání, která bych mohla splnit, tedy jsem k dispozici až do posledního haléře našim udatným vojákům, bojujícím a zraněným. Ráda bych poslala těm trpícím bojovníkům, co potřebují, teplé prádlo a nějaké potraviny. - Chceš-li jim vzít s sebou větší množství čokolády, kterou mají všichni rádi, pošli jen účet. Bohu budiž všecko poručeno!

Ve vděčnosti a úctě oddaná

Jojonna Chotková.“

V témž dopise se Josefina Chotková zmiňuje o smrti knížete Josefa Lobkowicze, který padl v poli. Chválí Lobkowicze jako dobrého katolíka, jenž se nespokojil jen tím, že plnil příkázání Církve.

A co se týká její nabídky prelátu Ledóchow-skému — dostala slovu, i když nikdy od ní takové oběti nežádal a neočekával. Do posledního haléře opravdu všecko rozdala. Viděla bídu kolem sebe a nepřihlížela nečinně. Když nemohla sama pomoci, zasáhla alespoň svým vlivem. Osobně se dostavila k tehdejšímu místodržiteli v Praze Coudehovovi a naléhavě ho žádala o zlepšení přídělů potravin pro obyvatelstvo Sušice a Kašperských hor. Ukázala také panu místodržiteli chléb ze sušených černých jahod a vyzvala ho, aby okusil, jak je asi takový chléb výživný.

Život ji nešetřil a ona věděla, že utrpením člověk duchovně roste a zraje pro nebe. Světovou válku prožila hraběnka Chotková ještě u svých sirotek ve Volšově. Teprve r. 1922 se definitivně odstěhovala na zámek Kačínu.

Oblékala se co nejjednodušeji, obyčejně v šaty černé barvy. I za života jejího manžela žili Chotkovi velmi skrovně, neutráceli zbytečné peněz, nepořádali hostin, nákladných cest a honů. Šetřila pro své chudé. Její strava bývala prostá, občanská; k snídani pila jen hořký čaj.

Josefina Chotková se po celý život starala o opuštěné děti. Jim zanechala svůj majetek. P. Petr z Českých Budějovic dovedl si získat její důvěru. Jemu předala roku 1908 se svým manželem svůj statek, ale jejího duchovního odkazu - „Serafínského díla lásky“ - se neujal nikdo. Žel, po její smrti nebylo podmínek pro další rozvoj té krásné myšlenky, sirotčinec s několika dětmi je sice pomocí nadace a milodarů udržován, ale idea o individuální výchově, jež měla nahraditi rodinu, se neuskutečnila v takovém rozsahu, jak ona o tom snila, ba mohli bychom říci, že zanikla s její smrtí.

Josefina Chotková navštěvovala i ty příbytky chudých, do nichž nerady vcházely její služebné, neboť bývalo v nich v té době hrůzy a bídy nehostinno. Sama tam uklidila, bylo-li třeba, a nepřicházela ovšem s prázdnýma rukama. Proutěný koš, v němž přinášela dary svým nuzným přátelům, podobal se selským košíkům, jaké vidáme na trzích, ale po stranách dala uvnitř ještě vyplést dvě přihrádky, do nichž vkládala džbán s mlékem, případně nádobu s hovězí polévkou. Doktor předepsal lék, jenže její nemocní potřebovali především nasycení a ošetření.

Paní hraběnka vešla do domu s křesťanským pozdravením (především a všude má býti chválen Ježíš Kristus), odložila svůj koš na stůl ne-

bo někam na lavici ke kamnům, vyňala z něho potraviny a prádlo, přestlala své nemocné postel, umyla ji nebo vykoupala, vyměnila nejednou své jemné prostěradlo, jež přinesla s sebou, za hrubou pytlovinu, otevřela okno, aby čerstvý vzduch mohl dovnitř.

Dlouhou dobu chodila denně k jedné ženě v Červených Dvorcích, na niž příbuzní jaksi zcela zapomněli, neboť byla chudá a k tomu ještě postižená rakovinou, jež se zažírala stále víc do jejího těla. Tenkrát Josefina Chotková bydlela ve voššovském zámku a měla služby. Ráno, brzy po mši svaté, vydala se na cestu ke své nemocné a vymývala jí rány houbou namočenou do odvaru heřmánku, který si s sebou také přinesla.

Jednou, když sama ochuravěla, požádala děvče z kuchyně, zda by ji toho dne nezastoupila a nemocnou ženu neošetřila. „Promiňte, Excellence, já se vám podivuji, ale nesnesu pohledu na takový neduh — odpověděla prosebně — jak ucítím hnilobný pach, je mi nevolno.“

Hraběnka pochopila odpor té velmi hodné a věrné dívky a nenaléhala, věděla, že k takové službě je potřebí především vůle, odhodlanosti a tedy i sebezapření tím většího, čím člověk je citovější.

Josefina Chotková snad už tehdy tušila s v o u chorobu a chtěla možná překonat přirozený strach ze smrtelné nemoci, číhající v hlubinách duše každého člověka. Skoro každý vyšší podnět je podmíněn jiným podnětem přirozeným. Jakou cenu měly by však její skutky bez lásky? A milovat jsme se naučili u Ježíše Krista, v této prosté skutečnosti pramenila její moudrost a její odvaha a sebekázeň.

Měla úctu i k mrtvým tělům, podle příkazu evangelia: „Mrtvé uctivě pochovávat.“ Kolik mrtvol svých bědných svěřenců umyla! Sama si připravila louh a vykonala ponurou prá-

ci za tichých modliteb. I tělo má býti po smrti čisté.

Dne 26. června 1918 blahopřála z Průhonice svému zpovědníkovi ke dni 29. června, kdy byl vysvěcen na kněze: „Je to letos zvláště veliký a důležitý den pro celý svět, kdy na všech ol-tářích křesťanství v jednotě modlitby všech ka-tolických kněží na jednu jedinou výzvu je při-nášena oběť Vykoupení. Jistě Nejsvětější Srdce Ježíšovo učiní nás účastnými hojného požehnání mše svaté a Vám se dostane onoho dne draho-cenných darů z ruky Boží. Čím smutnější a hrůz-nější bída této země, tím pevněji musíme upří-ti svůj pohled vzhůru. Bůh sám může pomoci. A my musíme doufati, že nám pomůže.“

Nezapomínala ani na válečné uprchlíky nebo rekonvalescenty.

„Máme zde“ — píše ve svém dopise ze dne 25. dubna 1915 ze Sušice — „několik lidí, kteří se vrátili z Karpat. Člověk se neustává divit a žasnout. Opravdoví hrdinové a přijímají při tom i nejtěžší zkoušky života tak prostě.“

„Tvůj lístek mne tenkrát zastihl u smrtelné-ho lože strýce Emericha“ — píše hraběnka Chot-ková dne 11. dubna 1915 z Volšova prve zmí-něnému prelátovi — „zda jsi také vzpomenu-l zmíněného dne? Tolik se toho událo od té do-by. Tolik a tak smutného. Jak asi se jeví svět s onoho břehu?

Patrně jsi se už vrátil ze svých válečných, samaritánských cest domů? Velmi ráda dám obolus pro Tvé chudé. Doufám, že i těch sto korun jsi už dal do oběhu?

Při dnešní drahotě a s ní spojené veliké nou-zi v naší krajině mám, bohužel, stále větší ne-dostatek h o t o v ý c h p e n ě z.

Ale banka „Union“ mi vychází vstříc, dává mi kdykoli zálohu. Piš mi jen, když někde bu-de něco potřebí. Vystřihám se však všech ofi-

ciálních sbírek, a nevím, jak to bude upotřebeno. Ale ráda dávám, když vím, že to bude jistě odevzdáno do rukou vojákům, tak bedným na těle i na duši.

Také se to týká četby a zlepšení stravy našim vojínům, kteří tolik obětovali a trpěli a kteří jsou nyní tak zanedbáni a špatně ošetřováni — chtěla bych pomoci, je mi jich srdečně líto. Sama jsem, bohužel, velmi nečinná a ráda bych, velmi ráda byla k službám, ale mé stáří a nedoslýchavost mne odrazují — mladší síly mohly by snad více prospěti.

Nejraději bych šla do některé nemocnice pro nakažlivé choroby, tam bych snad mohla být prospěšná.“

V roce 1917 ke dni sv. Josefa poslala svému bývalému zpovědníkovi P. Knapovi, jehož si velice vážila, blahopřání:

„Má vroucí přání k zítřejšímu dni a pro všechny dny života složím zítra při mši svaté k nohám Ježíše, a zároveň srdečné Zaplať Pán Bůh za všechnu Vaši dobrotivost. Nemám však nic, co bych Vám darovala.“

Taková byla Josefina Chotková, nepathetická, nenávidějící theatrálnosti a mnohomluvnost. Udělala co mohla, bez zbytečných a obtížných řečí. Buržoa dává ostentativně a projevuje svou důležitost a ovšem, nikdy neriskuje svůj život, ale ušlechtilý člověk neponižuje svým darem, nerad mluví o své oběti.

Věděla, komu je potřebí rady a vlídného slova k tomu, co taktně darovala, aby vyprovodila bídu alespoň od prahu.

„Také v dnešní nouzi mám stále víc starostí o výživu svých sirotek“ — končí svůj dopis — „neboť v této době se nikdo o nic jiného nestará než o armádu.“

„Během mého pobytu v Praze“ — píše v jiném dopise — „viděla jsem mnoho bídy, většina obyvatelstva strádá tak, že bychom sotva

uvěřili. A na druhé straně tolik lehkomyšlnosti, tolik povrchnosti a tolik — surovosti. Ubohé od víry odpadlé lidstvo!“

Je tedy jisto, že její prostředky byly už skoro vyčerpány. Prožívala ta válečná léta sama, skoro bez přátel. Její manžel odešel včas se scény tohoto světa.

V jednom dopise si stěžuje: „Nejsem tam (totiž v charitativních spolcích) tuze oblíbenou osobností, poněvadž ruším příliš často jejich sladký spánek...“

Ano, zašla příliš daleko za hranice salonní dobročinnosti! Nesnažila se přizpůsobovati příkazy a rady evangelia svému stavu, své době a současným názorům. Myslila to s láskou k lidem naprosto upřímně a nerada svolovala nebo i jen přistupovala ke kompromisům. Nemínila pěstovati aristokratickou tradiční lidumilnost jako akci na uklidnění svědomí jen proto, že úkolem noblesy je mít také trochu zájem o chudé.

Josefina Chotková, dcera starého rodu vojáků a mecenášů umění pohrdá pohráváním si s city, byť se zdály sebe líbivější. Není také — jak výslovně podotýká v jednom dopisu hraběti Ledóchowskému, jenž patrně jí psal o uspořádání nějaké divadelní scény — přítelkyní dětských divadel, iakýchsi „pohádek“. Je to beztak falešné a nikdo těm pohádkám už nevěří. Proč bv se dobročinná akce nemohla obejít bez divadla a bez pohádek? Méně řečí a více činů! Přihlížet ke skutečnosti! Dej tam, kde je toho potřebí, nemusí přec celá společnost se dovědět z novin, že jsi dal sto korun chudým dětem. Ona je jen pro práci za kulisami. Práci na jevišti musí prý obstarat „skutečné osobnosti“.

Válka trvala nekonečně dlouho a leckterý krásný čin, který vykonala ve prospěch svých „ubohých vojáků“ zůstane utajen. „Jen ne,

prosím Tě, mé jméno!“ upozorňovala v dopisech při takových příležitostech, a my její přání v těchto případech rádi respektujeme, vždyť nežádala odměnu od lidí.

Roku 1917 a 1918 nebylo již pro chudáky chleba, ani jiných nejnужnějších potravin, zatím co válečníčtí kořistníci bohatli, prodávající své zboží za ceny mnohonásobně zvýšené. Josefina Chotková stářím rostla k Bohu a sdílela se téměř se vším, co měla, s chudými. Lidé žili ve zmatku, v zoufalství a ve smutku, nebylo ani oleje do věčné lampy před svatostánkem.

A hraběnka Chotková téměř denně neustávala se vydávati na své cesty za chudými. Stáří na ni doléhalo, ale ona se mu nepoddávala tak snadno. Vložila své dary do proutěného koše a šla ke svým chudým. Říkali jí sv. Alžběta volšovská a právem.

Ve Volšově žila churavá stařena. Správce velkostatku říkával, že ji takovou pamatuje, co tam je. Jakoby se léty neměnila a smrt se jí vyhýbala. Neměla příbuzných nebo alespoň se zdálo, že nemá příbuzných. Stáří a bída, jsou-li pospolu, nemívají ostatně nikdy přátel. Nemoc stařenina budila hnus, její vetchost a zanedbanost odpuzovaly. Plakávala opuštěností a steskem a jestliže měla kdy krásnější dny života, ty byly příliš daleko, zastřeny mlhou let.

„Oděno je tělo mé hnisem a poskvrnami prachu, kůže má uvadla a svraskala se. Dnové moji rychleji pominuli, nežli od tkadlce plátno přistřiženo bývá a stráveni jsou beze vší naděje. Rozpomeň se, Pane, že jako vítr jest život můj, a oko mé že neužrjí více věcí dobrých“, mohla by říci s Jobem.

Josefina Chotková přicházela i k této stařence. Ale neusedla na židli trochu dál od lůžka nemocné a neříkala zbytečná slova marné útěchy. Ostatně, zde nebylo co říci. Přišla ve jmé-

nu Krista, jehož království chtěla být účastna, otevřela okno, rozžala oheň v kamnech, uklidila světnici a při této práci se tiše modlila. Ale babička potřebovala i čistého prádla a komorná hraběnky takovou práci konat nechtěla a ani nemusela. Josefina Chotková ji vykonala sama. Uvažila také stařeně nějaký posilující pokrm a podala jej do jejích třesoucích se rukou.

Vracívala se ze svých charitativních cest znavená, s prázdným košem zavěšeným na ruce, leckdy promoklá deštěm a se zablácenými botami.

V době největší nouze poukázala v úmrtní den svého manžela svému zpovědníku J. Knapovi tisíc korun pro chudé děti, aby pro ně nakoupil šaty, prádlo a obuv. - „Bude nejlépe, když všechno obstaráte sám a brzy, do podzimu bude všechno ještě dražší — i když budeme mít mír. Snad Vám mohu při objednávání pomoci? Za všechno, co jste pro nás v těžkém roce 1913 učinil, vždycky vděčná J. Ch.“

Nic si neponechala pro své stáří; měla přec naději křesťanky a živé porozumění pro utrpení druhých lidí a na sebe dovedla zapomínat. Její srdce patřilo všem nešťastným, poníženým, trpícím, opuštěným a bedným. Nešetřila ničím pro jiné, nešetřila ani sebe.

PRÁCE A ALMUŽNA.

Bývalý zámecký kaplan ve Volšově P. Zahourek zaznamenal ve svých poznámkách také tuto příhodu: „Když jednou manželé Chotkovi přijížděli na Volšov, všiml jsem si, že pan hrabě má na sobě kabát krátký, jaksi již starší a ještě k tomu sešíváním spravovaný. I přistoupila k vozu žena, prosíc o almužnu. Pan hrabě vyňal beze slova z náprsní kapsy toboleku a podal chudé ženě pětizlatkovou bankovku.“

A trochu dále si zaznamenal týž pisatel: „Paní hraběnka byla vedena duchem živé víry, snažila se šířit čest a slávu Boží, náboženské poučení a posvěcení lidí. Oba byli štedří, dávali almužny a podpory po celý rok, zvláště o vánocích dětem a starým lidem: šaty, potraviny, mouku, peníze. Paní hraběnka mně světovala peníze, na příklad čtyřicet zlatých na rozdání chudým lidem. Když jsem je rozdál a složil účet, poslala peníze jiné. Správci nařídila, aby lidem dával práci; říkala, že je lépe poskytovat lidem zaměstnání než dávat almužnu. „Almužna kazí dárce“ — říkala — „i toho, kdo přijímá; almužna je podporou žebráctví.“

Almužnu považovala nejen ona, ale i její manžel za nutné zlo. Tam, kde již není pomoci, kde je naprostá neschopnost k práci, tam dar nemusí být a není ponížením. Na takovém názoru shodli se tedy dokonale tito lidumilové (nemusíme se bát tohoto slova dost zneužívaného), oba uměli dávat diskretně, můžeme říci — přátelsky.

Hrabě Chotek býval okresním hejtmánem v Týně nad Vltavou a v Domažlicích. Vyznal se dobře v státní správě a v zákonech. Sedláci k němu chodili na právní porady jako k advokátovi, ovšem zdarma. Usedali v předsíni na dřevěné truhly, v nichž byly uloženy listiny. Někdy sešlo se jich třeba deset. Poradil každému ochotně a přívětivě. Teprve za ústavní vlády se svého úřadu vzdal, neboť stál na straně knížete Schwarzenberka z Vorlíku, již říkali státoprávní. Také Ferdinand Chotek, jenž byl mužem málo slov a jemného smyslu pro pravdu, dovedl býti velkomyslný ve své štedrosti. Jeho levice nevěděla obyčejně, co darovala pravice. P. Zahourek zaznamenává o něm tento příběh podivuhodného sebeovládání a trpělivosti:

„Ferdinand Chotek vešel jednou do stájí a domlouval svým mírným způsobem jednomu čeledínovi. Onen kočí byl však člověk prchlivý — a ať vypráví sám tehdejší zámecký kaplan — popadl vidle a hnál se na něj, aby šel ze stáje pryč!

Hrabě Chotek neřekl ani slova. Hrubého a hněvivého muže ze služby však nepropustil. Věděl, jak těžký je život zemědělských dělníků, výchovou nezušlechtěných. Vypítl se na poměry neuctivého zaměstnance a poslal o něco později jeho synka na svůj náklad do košíkářské školy ve Volyni. I mnoha jiným dětem pomohli manželé Chotkovi v prvních krocích do života.“

Když Josefina Chotková vzala někoho pod svou ochranu, osud toho člověka nebyl jí už nikdy lhostejný. Žádala však poctivost a odpovědnost, sliby a slova pro ni neznamenal nic.

V dopise ze dne 8. října 1913 píše již zmíněnému bratranci:

„Smím Tě ještě obtěžovat otázkou, případně prosbou, milý, důstojný bratranče? Bylo by totiž nějak možno vydržovati v „Patronátu“ po dobu jednoho až dvou měsíců za plat mladého dvacetiletého muže, syna býv. zemřelého volšovského zahradníka? Vystudoval u Redemptoristů gymnasium a rok theologie a pak z nedostatku povolání vystoupil a nyní je bez přístřeší a k tomu, zdá se, nanejvýš nepraktický.

1. aby měl přístřeší a potřebnou stravu,

2. aby se mohl poohlédnouti po nějakém zaměstnání nebo místě,

3. abychom si mohli utvořiti úsudek, zda je hodný a jaké jsou jeho schopnosti.

Zdá se, že se u něho nejeví ani iniciativa, ani energie a vůbec nevíme, co bychom mu mohli poradit nebo jak mu pomoci.

Snad by mohl býti vycvičen v hudbě a pak býti zařazen do některého chrámového sboru

nebo se státi varhaníkem v některém venkovském kostele? Prosím, odpusť mi toto naléhání, ale ty máš přece s takovými mladými lidmi více zkušenosti než já. Nyní se jedná pouze o to, aby měl přístřeší. Snad bys věděl nějakou jinou radu?

Bohužel, takových lidí se pak zřídka kdy zbavíme a nerada bych Tě zatěžovala nějakým břemenem.

S mnoha díky ... oddaná

Jojonne Chotková.“

Všimněme si její opatrnosti v rozhodování i ve slovech; zcela správně dbala i pravidla Církve, že opatrnost je matkou moudrosti.

V jiném dopise témuž adresátovi doporučuje jiného hochu, o něm se domnívá, že by se mohl státi knězem:

„...Bohužel, musím, dle slov evangelia, splatit Ti dobré zlým, to znamená, musím Tě obtěžovat prosbou. Odpusť!

Nezajímá bys se totiž o jednoho studenta z olomouckého, českého gymnasia? Jmenuje se Arnošt P. Jest to nadaný hoch, zcela chudý, adoptovaný syn mé bývalé ošetřovatelky, slečny Horákové, která se tenkrát ujala zcela rachitického, znetvořeného, skoro beznadějně nemocného jednorocního chlapečka jen z čistého milosrdenství a dosud mu nahrazovala, jak se říká, matku. Studoval dříve v Českých Budějovicích v domě naší kongregace, ale zdá se, že nemá povolání pro řeholi, a proto byl odmítnut. Nyní se jedná o to, aby chlapec měl nějakou přímluvu. Chodí do třetí třídy.“

Josefina Chotková uvažovala také o tom, že bude třeba založiti cosi pro takové děti, které se nehodí k zemědělské práci, ale mohou se dobře uplatniti v jiných povoláních. (Dopis ze dne 2. I. 1913.)

Tam, kde postřehla dobrou vůli a nadání, ni-

kdy neodmítla pomoci studentům, ani hochům, kteří se chtěli věnovat řemeslu. Nikdo neměl jísti darmo svůj chléb, to považovala za velké neštěstí a hřích, jenž plodí mnoho jiných zel.

Josefina a Ferdinand Chotkovi nenosili jména šlechticů vskutku nadarmo. Byli dobří a šlechtní a takoví lidé mají státi v popředí. Majetek v jejich rukou stával se požehnáním. A jestliže bylo v dobách demokratického řečnění někomu ukřivděno, tedy šlechticům takového krásného charakteru. Povýšenci a zbohatlíci jim spílali a nejraději by je byli ozebračili úplně. Chtěli se mstít za křivdy, jichž se dopustili jiní příslušníci jejich stavu. Bylo to nespravedlivé, hloupé a odporné. Nemíníme ovšem obhajovati všeobecně celý stav, ale chtěli bychom býti spravedliví k těm, kteří svůj život zasvětili pokorné a nenáročné lásce k bližnímu, jako to učinila hraběnka Chotková. Na ni a na jejího manžela nevztahují se známá slova evangelia o boháčích, oni byli vlastně bohatí jen svými dobrými skutky.

L Á S K A K D Ě T E M.

Chotkovi neměli dětí. Pro Josefinu Chotkovou byla to (jak se svěřila v jednom dopise své nevlastní matce) velmi těžká zkouška. Ze čtyř bratrů Chotků žádný nezanechal potomků, jen Rudolf, majitel fideikomisního statku v Nových Dvorech u Kutné Hory měl dceru, jeho dospělý syn však zemřel. Ale Josefina Chotková měla děti ráda a její manžel také. Ferdinand Chotek jim hrával loutkové divadlo a těšil se z jejich veselého smíchu nad žerty Kašpárkovými.

Chodily rády k těmto vlídným pánům na pokraji stáří. Nemusely sedět bez pohnutí na židli a báti se, aby nestoupily na koberec botičkami, na nichž vždycky uvízlo trochu prachu nebo

bláta, a aby nezpůsobily hluk nebo aby něco nerozbily.

Josefina Chotková viděla v dětech naději lidského pokolení, bytosti, které nám seslal Bůh, aby jejich nevinnost nám připomínala ztracený ráj. Ovšem, i rod se jednou končí!

Proto také pamatovala svými dary zvláště na chudé rodiny obdařené dětmi a do svých služeb přijímala skoro výhradně rodiny a ne lidi svobodné, kteří unikají manželství jen ze sobectví.

Pan prelát Ledóchowský říká o Josefině Chotkové ve své „Knize životní pouti“, že to byla jedna „z oněch laskavých světic“, s nimiž se jen zřídka setkáváme — jedna z těch duší, o nichž praví Písmo svaté: „Hilarem animam diligit Deus — veselou duši miluje Bůh.“ A dodává: „Jejích ideálů nedovedla ji zbaviti ani strážlivá skutečnost a neporozumění.“

Toho neporozumění a těch strastí bylo v jejím životě opravdu dost. Půl hodiny cesty od Sušice koupila paní hraběnka r. 1909 od německého sedláka Wittingera statek a v dosti prostorné budově zřídila malý sirotčinec, v němž chtěla děti, které neměly rodiče nebo jež rodiče opustili, vychovávat po svém způsobu.

Její systém byl takový: sirotci si neměli uvědomovati, alespoň ne často, svoji opuštěnost na světě; proto také měli býti vychovávaní v malých skupinách, asi v takovém počtu, jako bývá dětí v rodině. Ve skutečnosti nebyli už opuštěni, když ona se jich ujala, jí nebyly ty děti břemenem.

Ale přece jen do duše toho dítěte, jemůž zemřela matka (nebo, což je mnohem horší, jež matka dobrovolně zanechala na pospas osudu), vplíží se občas jakýsi vzdor, nedůvěra k lidem; vždyť zůstalo tak samo nebo zrazeno na světě, nehledě k vlastnostem, jež si člověk přináší na svět po svých rodičích, někdy jako

kletbu. Takové děti potřebují mít kolem sebe zvláště pozorné a ušlechtilé lidi, mají-li se cítit šťastny.

Vychovatel nebo vychovatelka musí dlouho, trpělivě a oddaně sledovat duchovní vývoj dítěte, aby je pochopili v jeho přirozených skloních, vlastnostech a v jeho nadání, kdežto matka vytuší všecko to, co dítě potřebuje a jak je má vésti, proto je to matka. Všecky nesnáze a všecken vzdor překoná láskou.

Zprvu bývalo v Červených Dvorcích umístěno pět nebo šest sirotek a paní hraběnka je svěřila péči mladé ženy svého zahradníka, jež měla také dvě vlastní malé děti. Výchovu řídila sama Josefina Chotková. Nezajímala se jen o tak zvané hodné děti, ale přijala i děti nezkratné, před nimiž ji varovali. Právě těm věnovala největší pozornost, zacházela s nimi s podivuhodnou trpělivostí, až neuvěřitelnou, a toť se ví, její dobrý úmysl neměl vždycky úspěch. Nesnáze a neúspěch ji však neodradily od dalších pokusů. A tak, co se nezdařilo po prvé, zdařilo se třeba až po třetí.

Ženě zahradníkově se narodilo třetí dítě a její pomoci bylo potřebí jinde. Josefina Chotková pozvala tedy k výchově svých sirotek dvě jeptišky z horažďovického mateřince kongregace chudých školských sester (Notre-Dame). Jedné říkaly děti matičko a druhé sestřičko. Měl to býti spíše rodinný krb, domov, než sirotčinec.

Děti časem přibývalo; před světovou válkou bydlelo jich v Červených Dvorcích dvacet až dvaadvacet a k jejich vydržování ustanovila paní hraběnka nadaci v nemovitostech: výtěžek mlýna a hostince, jež náležely k jejímu majetku. S Červenými Dvorci měla hraběnka Chotková mnoho svizelů a překážek i z vnějška. Musela bojovat o svůj dětský domov s tak zvanými pokrokovými názory a s úřady, v nichž

seděli rovněž neobyčejně pokrokoví a svobodomyslní lidé.

Vytýkali jí zaostalost, náboženský fanatismus, prohlašovali, že klerikalizuje kraj. Nechala je mluvit, nevšimla si invektiv a šla dále svou cestou účinné lásky.

Jenže - ze zdravotního oddělení okresního úřadu prohlásili budovu sirotčince v Červených Dvorcích za nezdravou, nezpůsobilou a nevhodnou k obývání a žádali buď přestavbu nebo uzavření dosavadního dětského domova.

Lékař, který o věci rozhodoval, trval neústupně na svém návrhu, ale na přestavbu nebylo peněz.

„Jen neztratit odvahu“ — psala Josefina Chotková v dopise ze dne 8. března 1912 svému příbuznému — „bude-li můj plán zmařen, semeno vzejde jinde.“

Ale přec nerada ustupovala nesnázím a neúspěchv nemohly nikdy podlomit její vůli.

„Před čtrnácti dny nasvědčovalo všecko tomu, že Červené Dvorce budou pravděpodobně uzavřeny. Nyní jsou již některé překážky odstraněny“, psala o něco později téže osobě.

A po několika týdnech: „S Červenými Dvorki mám stále mnoho starostí.“

To nebyla žena, jež by se oddávala klidu idly a sentimentálnímu snění. Ve dnech sklíčenosti a opuštěnosti prodlévala dlouho a nepohnutě před svatostánkem, aniž by si uvědomovala míjející čas, myslela na věčnost a v přítomnosti Ježíšově zapomínala na bědnost a nejistotu tohoto života.

Pro Ježíše zachraňovala duše, jež jí bylo lze zachránit. Snad by se leckteré to dítě, které přivedla k Bohu, ztratilo ve zmatku světa a uvízlo by v jeho osidlech. Nic neponechávala náhodě.

Viděl jsem krásnou zástěnu, na níž kontesa Veitová namalovala na obou stranách sku-

piny hrajících si a skotačících dětí. Slečna Veitová namalovala tyto roztomilé scény pro hraběnkou Chotkovou. Na této zástěně jsou andílci poněkud idealisovaní, barokně kypří a neposední, s malými rudými ústy a s očima barvy jarních oblaků. Obě dámy, Veitová i Chotková, milovaly děti (a obě se vyznaly v malbě) v jejich nevinnosti, bezelstnosti a svěží kráse, ještě nedotčené poznáním zla.

Pokud byla paní hraběnka majitelkou volšovských lesů, děti z okolních vesnic měly tam vždycky volný přístup. Na „Vlčích jamách“ rostlo množství malinových keřů a děti kořistily z bohatství plodů, jimiž byly trsy obdařeny. Lesy hraběčiny patřily chudým. Maliny a houby, které tam děti nasbíraly, nosily pak do zámku prodat a paní hraběnka ráda od nich kupovala, zvláště maliny. Lisovala z nich malinovou šťávu, kterou pak obdarovávala své nemocné, sirotky a nezapomínala ani na sušickou nemocnici.

V dopisu ze dne 6. října 1910 píše Josefina Chotková svému bratranci o svých domovech (k této své myšlence se stále vracela):

„Přikládám zároveň sešitek napsaný k informaci o našich „domovech a matkách“ a obracím se na Tebe s prosbou.

My, to jest český serafínský spolek, chtěli bychom pro příští generální zasedání pozvati také cizí zájemce a poraditi se s nimi o některých důležitých bodech naší budoucnosti.“

Dále se zmiňuje ve svém listu o svých „tiskových hříších“, spíše žertovně než z líčené skromnosti, a pokračuje: „Jedná se o princip rodinné výchovy a o jeho uskutečnění v životě. Nechceme žebravou akci, nýbrž usilujeme o organizaci celého systému výchovy.“

A v jiném dopise si stěžuje: „Lepší úspěchy mám v cizině. Zaslechla jsem také ke své ra-

dosti, že bavorské „Dílo lásky“ zakládá rovněž „rodinné krby a domovy“. Němci v Říši pracují praktičtěji a rychleji. Ale celkem žádný z nás neví, jak to Bůh rozhodl a jaká je Jeho vůle a proto musíme jít pomalu vpřed, musíme jen tápati.“

Když psala tato slova, myslela především na svou práci a na své plány, ale zdar její myšlenky závisel na mnoha okolnostech, které jsou mimo dosah lidské vůle. Světová válka se ještě neskončila, bída vzrůstala a hmotných prostředků ubývalo.

„Ovšem i u nás existují občas bouře a hory nesnází“ — psala v jednom dopise — „ale zase naopak, znamení budoucích příslibů a úspěchů.“

Bránila svou ideu před cizími vlivy a zásahy a pokud jí síly dovolovaly, řídila své dílo sama.

Roku 1912 napsala na příklad do časopisu „Frauenwelt“ úvahu o matce a dítěti (německy se článek jmenoval Mutter und Kind) a hned na to uveřejnil katolické Církvi nepřátelský časopis „Neues Frauenleben“ vášnivou a bezohlednou polemiku proti její studii.

Pan prelát Ledóchowský přemýšlel o spojení svého „Patronátu mládeže“ s jejím „Serafínským dílem lásky“, ale ona své konečné rozhodnutí, jak o tom svědčí vyměněné dopisy, oddalovala. Říkala: „Mám mnohé plány, ale to všechno je hudba budoucnosti.“

Myšlenka preláta Ledóchowského o zušlechťení umělých řemesel pro službu kostelní se jí zamlouvala rovněž. Nepospíchala však nikdy.

V jednom dopisu, jenž je psán ve Volšově a má datum 8. V., ale je bez letopočtu, píše:

„Vidím v tom nový důkaz možnosti splynutí obou našich snah — a to by mne jen těšilo. Ovšem, sotva by to bylo lze uskutečnit rychle,

dokud ještě žiji. Všecko spočívá v rukou Božích.“

Věděla, jak velká je cena osobního příkladu a jak mnoho je osobního vlivu na každém takovém počinu, proto chtěla působiti přímo na poddajná a vděčná srdce dětí a pohrdala lidumilností pro vlastní uspokojení, pro kratochvíli. Čím byla starší, tím byla také chudší proti všem pravidlům lidské nenasytlosti a tím více se soustřeďovala k Bohu a žila podle evangelia. Lidé nepotřebují jen nasycení, potřebují lásky, a láska dovede obsáhnout všechny ostatní složky duchovního života.

V dopisu, jenž nemá rovněž letopočtu, nijak už nezatajuje hmotnou tíseň svého „Serafínského díla“.

„Volšov, 8. V.

S díkem potvrzujeme příjem 3314 korun 46 haléřů jako dárek pražského slavnostního komitétu pro Červené Dvorce. Srdečné zaplať Pán Bůh!“

Dříve jen dávala, nyní přijímá, aby děti, jichž srdce byla již připravena pro život na základě křesťanství, nemusela poslat do světa, který by zničil za krátkou dobu dílo mnoha let.

„Dvacátéhoosmého t. m. budeme míti generální zasedání“ — sděluje v prve zmíněném listě — „a doufám, je-li to vůle Boží, že přeložení naší centrály do Prahy je na dobré cestě. Potom by se snad naskytla možnost sjednocení našich snah.

Nechceme se přirozeně omezit jen na Čechy, nýbrž miníme také pracovati na Moravě, ale k tomu potřebujeme morální podpory zvláště vldpp. biskupů. Obracím se zvláště na Tebe s touto prosbou, poněvadž doufám, že Tvé a mé dílo jednou splynou. To znamená, že my („domovy“) převezmeme výchovu mládeže a „Patronát“ se bude starati o chlapce ško-
le od-

roslé, aby se mohli vzdělávat v řemesle nebo v umění, mají-li k němu schopnosti.

Jen organizace by se musela zcela změnit. Ale to jsou samé plány do budoucnosti.

Se srdečnými pozdravy zcela oddaná

Jojonne.“

Patronátu mládeže propůjčili manželé Chotkovi již na počátku století svou zahradu a zahradní dům v Praze v Novodvorské ulici a nešetřili také podporami na výchovu chudých hochů.

2. ledna 1912 píše svému bratranci z Volšova:

„Stále myslím na možnost sjednocení Tvého Patronátu s naším „Dílem lásky“... A jestli budu mít trochu času (u mne je čas vzácnou věcí), napíši knihu o našem tak zvaném „Díle lásky“ a o naší touze. Tato kniha by mohla být později podkladem našeho budoucího sjednocení... jestli použiješ přiložených poznámek, jen neprozrazuj mého jména!

V stálém spěchu... oddaná

Jojonne.“

Josefina Chotková milovala také umění a velkou část svých příjmů věnovala na výzdobu chrámů skutečným umělcům. Psala i verše a byla si velmi dobře vědoma svého diletantismu. V jejím srdci nebylo nikdy amatérské literární marnivosti a ješitnosti. A budiž tu řečeno k její chvále, že neplýtvala časem na sentimentální výlevy, spíše je utlumovala; věděla, nač asi její veršovnická schopnost stačí. Nepostrádala ani humoru. O tom máme doklad v jejích verších „Dozněvší umění“, již věnovala jako odpověď na báseň „jistému pessimistovi“.

Když „Patronát mládeže“, jehož byla mecenáškou, uspořádal v žofínské dvoraně v sobotu 24. března r. 1906 akademii pod heslem: „Umělecké řemeslo ve službě chrámové“, navrhla o-

snovu živých obrazů, jež byly tehdy ještě v módě a napsala k nim doprovod ve verších, jež recitovaly sbory mládeže.

„Živých obrazů“ se na onom večírku vystřídalo jedenáct, kromě úvodního průvodu zpěváků, mnichů, řemeslníků a závěrečného obrazu „V chrámu“.

Její verše byly prosté, mravoličné a popisné, a třebaže postrádaly živé obraznosti a nedovedly vdechnout nálady skutečných básníků, přec se v nich vystříhala vulgárnosti a všednosti, marných vzdechů srdce, ošizeného nějak životem. Vystupuje v nich stavitel, který chválí věčného Boha, přicházejí na scénu kameníci a ti zase zpívají o Kristu jako o úhelném kameni, tesaři opěvují dřevo kříže, zámečníci a kováři chválí oheň, objevuje se v nich varhanář, illuminátor, knihař, malíři, sochaři, zlatníci a tkalci.

Osnova „živých obrazů“ a průvodní verše k nim měly býti vděčnou oslavou práce ve službě Boží. Když pořadatelé děkovali této neúnavné hledatelce ideí, odpověděla prostě, že její účast na věci byla ta nejmenší, že by se mělo o tom raději mlčet.

„Slova jsou lacinější než činy“ — tato její vlastní věta vystihuje alespoň poněkud skrytý život její duše. Co koná dobrého, koná pro Boha. Ví, jak vratká a obmyslná je chvála a přízeň lidí, a proto jí pohrdá a uniká jí tato aristokratka duší a rodem, a právě pro tento ušlechtilý rys své povahy nemohla projíti životem nepozorována. I jejího příkladu jsme potřebovali a jsme jí za něj vděční.

Třebaže byla stokrát zklamána, neustávala mírniti cizí bolest a strast, dokud mohla. Ba čím byla starší, tím více žíznila po dobrých činech, vykupovala jimi své vlastní viny, jak říkala. Zrála pro jiný, lepší svět.

Nerada umírala. Když jí lékař na její nalé-

hání prozradil jméno její choroby — poněkud se zachvěla. Právě to jméno je tak strašné, snad hroznější než sama choroba.

Po celý život se považovala za hříšnici, jež není hodna milosti, jak dosvědčuje dp. P. Knap ze Střelských Hoštěnic. Byl jejím zpovědníkem od roku 1913 do jejího odchodu z Volšova a píše ve svém dopisu ze dne 29. VII. 40:

„Musel jsem často žasnouti nad její dokonalostí, nad skutky umrtvování a nad její velikou trpělivostí a hlavně nad její odevzdaností do vůle Boží ve všech strastech a křížích životních. K sobě byla velice přísná a k druhým zase tak obětavá. Škoda že ji nepochopili na příklad představitelé „Serafínského díla lásky“ a jiní. Ke konci života mnoho trpěla, ale snášela všechno odevzdaně, a také v pátek, tuším, po třetí hodině zemřela.“

Když jí jednoho roku přála její služebná k svátku zdraví, odpověděla: „Ne zdraví, ale šťastnou hodinu smrti mi přej!“ A služebná řekla: „Paní hraběnko, v nebi je už tolik lidí, které jste nasýtila, v nemoci navštívila a oblékla, ti se za vás budou přimlouvati.“

„Pst!“ zašeptala přísně a zahrozila prstem, hledíc vzhůru: „Kdo mne bude soudit, je Bůh nejsvětější!“

Možno říci, že právě ve své péči a obětavosti o sirotky se dočkala nejméně vděku a že její myšlenka nikdy nebyla uskutečněna v plném rozsahu. Sjednocení, o němž je v její korespondenci s prelátem Ledóchowským tolik náznaků, nikdy se neuskutečnilo a snad ani uskutečnit nemohlo. Její základní myšlenka se přece jen příliš odchylovala od zbožných úmyslů zámožných přátel opuštěných dětí, kteří na sklonku svého života zakládají sirotčince a nadace pro chudou mládež. Ale v jejím životě je právě nejkrásnější její osobní vztah k dětem, jichž

se ujala, a k nemocným, jimž sloužila po příkladu světců.

Její sirotčinec je v Červených Dvorcích dosud a sestry již zmíněné kongregace vychovávají v něm 15—20 dětí obojího pohlaví. V bývalém volšovském zámku je kromě toho umístěno jiných dvacet sirotek, o něž pečují podle jejího odkazu Bratři kongregace Nejsvětější svátosti.

V době velikonoční vyučovala paní hraběnka se zámeckým knězem své sirotky a případně i jiné děti z blízkého okolí k prvnímu sv. přijímání. Žádná matka nepřipravuje své dítě na tento velký a slavný den s větším vzrušením a radostněji než to činila ona se sirotky, jichž se ujala. Děti měly přijmouti svátostného Spasitele do svých čistých duší, kdo si uvědomoval tuto úžasnou skutečnost jasněji a s větší odpovědností než ona? Nejenže v posledních letech svého života denně přijímala Krista, ale můžeme směle říci, že byla pamětliva jeho přítomnosti po celý den, Jemu sloužila, když omývala hnilobnou ránu ženy, postižené rakovinou, když stařeně zamořené hmyzem prala košile v potoce, když drhla podlahu kaple, v níž dědoušci ze zvyku plivali na zem, když ošetřovala sirotky a ve válce raněné vojáky. Nezáleželo jí ani tak na tom, aby dítě mělo na sobě drahé šaty a aby bylo nápadně vyzdobeno a upraveno, ale aby si bylo vědomo skutečnosti, jež pro ně nastává.

Je to nanejvýš vzácný okamžik v životě, tak jako křest, primice nebo zasvěcení se Bohu, je to událost, která nemá nikdy vymizeti z paměti. Toho dne vedla od oltáře zámecké kaple anděly a také jim sama sloužila v sále, v němž byla připravena slavnostní a prostá snídaně. Děti byly tiché a usebrané a ona chodila tiše a pokorně kolem nich, nalévala jim čokoládu do malých hrnečků a podávala ovocný koláč.

Sotva byl kdy krásnější den v roce pro tuto přítelkyni nešťastných a opuštěných dětí, z nichž chtěla učiniti šťastné lidi. Krátce, Josefina Chotková byla matkou sirotek a chudáků.

ŽIVOT VE VOLŠOVECH.

Hraběnka Josefina Chotková nic neponechávala své libovůli. „Nemůžeme často pochopiti zásah moci Boží do našeho života“ — psala 14. VII. 1923 P. Knapovi — „a přec je velikou útechou vědomí, že se nic neděje bez Jeho vůle a dopuštění.“ Sama si stanovila přesný denní pořádek a svědomitě jej zachovávala. To už nebyla její vůle, nýbrž řád, od něhož se neuchylovala a přec se nestala pedantkou. Tato neřest lidí vyprahlých srdcí nikdy se nezmocnila jejího ducha.

Vstávala denně, pokud byla schopna chůze, o šesté hodině ranní a o půl sedmé odcházela dolů do sakristie, v zimních dnech s malou svítilnou v ruce. O sedmé hodině přistupovala ke svatému přijímání, ještě před mší svatou, aby díkyčinění mohla co nejdéle prodloužiti.

Dokud byl živ její manžel Ferdinand (zemřel v červenci 1913), společně s ním snídala a pak odcházela do kuchyně, aby si prohlédla jídelní lístek a aby připravila pokrmy pro své chudé. Ferdinand Chotek míval bolestné, křečovitě záchvaty, zvláště v nevlídných dnech. Vyřizovala tedy za něho po snídání některé záležitosti. Měla i svou vlastní korespondenci a zabývala se také prací literární; psávala krátké úvahy a studie do časopisů a chystala se, jak jsme už podotkli, napsati knihu o dětech a rodičích. Vydala však jen sbírku sociálních úvah pod názvem „Fragen“. (Otázky.)

Pak přicházivali k bráně volšovského zámku chudí prosebníci, ti, kteří potřebovali přede-

vším nebo jedině nasycení, starci, pocestní, lidé opuštění a churaví zároveň. Služebná připravila již velkou nádobu dobré polévky, kterou hraběnka nezapomněla nikdy ochutnat. Byl to možná jediný teplý pokrm, který toho dne někteří z chudých se svým chlebem požíli, a proto si hraběnka přála, aby byl vydatný. I pro pocestné vyskytla se ovšem tu a tam pochoutka, neboť hraběnka Chotková nebyla z těch, kteří se domnívají, že pro žebráky je vždy dobrá jen polévka.

Čas pokročil a paní hraběnka se ubírala do vsi k těm chorým, kteří nemohli opustit lůžko. Víme již, jaký měla zvláště upravený košík, aby v něm mohla nésti i mléko a polévku v nádobách. Chodívala do Luhů, do Petrovic, do Hořejších Dvorců, do Volšova, a sice i v mrazech, a přes závěje sněhu. Doprovázel ji jen malý psík, naprosto ne z exotické rasy.

Než ovdověla, jezdívala po obědě se svým manželem na malém vozíku, taženém párem ponny; to už měl hrabě Chotek nohy ochrnuté. Byla to pro ni chvíle oddechu. — Když se manželé Chotkovi vrátili ze své vyjížďky, odevzdala Josefina Chotková poštovní poslici psaní, jež měla býti odeslána, a zase se řídila podle předepsaného pořádku.

Jestliže nevyučovala, tedy hrála na harmoniu a cvičila kostelní písně nebo věnovala se ručním pracím. Věděla, že zahálka je matkou hříchu a všech zel. Její povaha nesnesla nečinnosti.

Tuto zásadu uplatňovala nejen ve svém vlastním životě, ale přála si, aby i druzí lidé využili správně drahocenného času, který Bůh svěřuje člověku. Všimla si, že mnohé dívky z okolí, sotva odložily školní knihy, musely denně chodit do sírkárny v Sušici, aby pomohly svým rodičům v boji o chléb. Životní úděl těchto

děvčat nebyl závidění hodný. Práce v továrně stravovala nejlepší síly jejich mládí, a nejen to, ta děvčata toužila mít svůj vlastní domov, chtěla se provdat. Matka chudé rodiny musí sama práti, musí umět spravovat prádlo, plést punčochy a svetry a je také velmi výhodné, když umí svým dětem ušít nové šatečky. To věděla i hraběnka Josefina Chotková, a proto shromažďovala večer kolem sebe tato děvčata, pracující po celý den v továrně, a učila je šít, zašívát, plést a vyšívát.

Do volšovského zámku chodila tedy děvčata z Luhu, Volšova a z okolních samot a hraběnka s nimi při práci hovořila o životě, o věcech víry, o přírodě. Ani v tomto vyučování nebylo pedanterie a didaktické strohosti a nepřístupnosti, nepotřebovala si vynucovati úctu k sobě a k zákonu Božímu povýšeným a málo upřímným moralisováním, líčenou povzneseností. Už její klidná tvář rozjímavé ženy vnukala úctu. Neoblékala masky z krunýře nápadné rezervovanosti a zbožnosti. Vypravovala jim o svých cestách, o tom, co již zažila, a nebylo v tom nic násilného, snažila se ve všem přiblížiti jejich srdci, jejich životnímu obzoru, zpívala s nimi, učila je i hrát a když se smály, smávala se s nimi. Nitě, vlnu a jehly dostala děvčata od paní hraběnky, jež po práci s nimi zasedla k svačině.

I kdyby Josefina Chotková nic jiného v životě pro chudé lidi neučinila, než že připravovala takto v křesťanském duchu mladé tovární dělnice pro šťastný rodinný život, zaslouhovala by našeho uznání a obdivu.

Však jí také mnohá děvčata byla a jsou vděčna po celý život. Jedna z nich se jmenovala Magdalena Hájková a byla matkou sedmi dětí. Vzpomínala na hraběnkou Chotkovou, pokud vím, se slovy nejvyššího uznání. „Co bych

si počala v životě bez ní?“ — říkávala — „ujala se mne jako sirotka, všemu mne naučila, jak bych mohla svých sedm dětí bez její pomoci vychovat?“

A když o hraběnce Chotkové vypravuje paní M., také matka šesti již dospělých dětí, její hlas jichne dojetím: „Nemohu ani všechno vypovědět, co paní hraběnka vykonala dobrého. Kdepak bych si to pamatovala! To je nemožné, to ví jen Bůh sám... Ne, ne to je neuvěřitelné, ale já bych na to mohla přísahat, co mi zůstalo v paměti. Paní hraběnka byla andělem v lidské podobě, drahý pane, a já ji často prosím o přímluvu u Boha.“

Do zámku došla zpráva, že v Luhu zesnula stařenka, kterou paní hraběnka v nemoci ošetřovala. Josefina Chotková nechala tedy své práce a šla do Luhů. Mrtvolu umyla a připravila do rakve, a teprve když přišla domů, upozorovala, že bezděky přenesla při česání mrtvolly do svých vlasů vši. Jen se trpce usmála a pronesla: „Chudinka, ona měla vši!“

Chudí nemocní usazovali se rádi v okolí Volšova, neboť věděli, že v případě opuštěnosti a zlé nemoci jim Josefina Chotková pomůže, že je neponechá na pospas bídě.

V červenci 1923 vypukl v Sušici velký požár, který oloupil postižené o nejpotřebnější majetek. Hraběnka Chotková psala ihned, jak se o požáru dověděla, P. Knapovi: „Předpokládám, že bude uspořádána sbírka, a prosím, abyste podle svého uznání přispěl malým obnosem, asi 2-3 sty korunami. Sbírka, jak doufám, bude v rukou spolehlivých lidí a spravedlivě rozdělena. Pošlete příležitostně složenku.“

Jakmile se totiž dověděla, že v okolí zámku někdo těžce onemocněl, šla ho navštívit. Dokud býval ve Volšově zámecký kaplan, oznamovala mu, koho je potřeba zaopatřit svátostmi, a když přišli příbuzní pro kněze sami, bez

jejího podnětu, skoro vždycky doprovázela kněze, i v noci, v zimě a v dešti. Oblékla svou kápi, chopila se hole a lucerny a svítila knězi na cestu, neustávajíc se modlit, a jestliže spatřila v příbytku nemocného znamení bídy, příštího dne přišla s věcmi, jichž nemocný nejvíce potřeboval. Někdy bylo nejvíce potřebí útěchy, dobrého slova.

V sobotu a před velkými svátky zdobila paní hraběnka oltáře v kapli zvláště pečlivě, pokud bylo lze jen čerstvými květinami. Před svatostánek kladla denně na jaře, v létě a na podzim svěží květy a v zimě, pokud je mohla obstarat. „Bohu náleží všecko krásné, co máme“, říkala.

Několik let před svou smrtí darovala na ornáty do kostelů své drahocenné šaty, zelené brokátové se stříbrnými květy, rudé a fialové.

K zámeckému služebnictvu byla velmi uznalá. Sotva bychom našli vlídnější a dobrotivější zaměstnavatelku. Nikdo ze zestárých, vysloužilých služebníků anebo rodin s četnými dětmi nesměl trpěti nouzi; vždyť neodmítla nikdy rozumnou prosbu potřebných lidí, i když jich neznala. Když však přejali správu volšovského velkostatku bratři kongregace Nejsvětější Svátosti, přestali zaměstnávatí okolní chudáky, vymlouvali se, že nemohou na velkostatek doplácet jako Chotkovi. Paní hraběnka poslala tedy do Budějovic dva ze svých zaměstnanců se stížností k panu biskupovi. Audienci měl zprostředkovati profesor Slavík. Ale vrátili se s nepořízenou. (Zpráva pana M.)

O její sebekázni a jejím sebezapření svědčí i tato událost: „Když zemřela hraběnce Josefina Chotkové matka, právě onoho večera, kdy došel telegram, pořádalo služebnictvo v zámku ples. Byli to většinou mladí lidé a jejich laskavá zaměstnavatelka jim ráda občas dopřála takové slušné zábavy. I tentokrát přišla mezi

ně a když si povšimli jejich očí zastřených smutkem, kdosi se osmělil otázet, zda ji nepostihlo něco zlého. Mlčela a její rty se zachvěly: „Jen tančete, děti, a na mne se neohlížejte!“

Teprve ráno se dověděli, že v té chvíli, kdy přišla dolů, věděla již o smrti své matky, ale jejich zábavu rušit nechtěla.

Jindy zas si Chotkovi vyšli na Svatobor a tamní hostinská začala na ně hovořiti německy. Paní hraběnka ji však přerušila: „Mluvte česky; když jsme v Čechách, mluvme česky.“

Stála ráda všude v pozadí, v zákulisí. Vnukla dobrou myšlenku, řídila nějakou akci ve prospěch druhých a ihned od sebe odvrátila pozornost. Když se idea uskutečnila, připisovala ochotně co bylo na věci dobrého tomu, kdo měl na jejím podnětu účast.

Občas uspořádali Chotkovi ve prospěch sirotků a pro obveselení svých zaměstnanců a známých domácí divadelní představení. Na scéně vystupoval i Ferdinand Chotek a byl šťasten, když se třeba jeho hajný ocitl v úloze zámeckého pána nebo přednosty a on sám byl na chvíli listonošem nebo sluhou.

Josefina Chotková si zavolala zahradníka a řekla mu polohlasně: „Františku, měli bychom zas nacvičit nějakou hru, ale Ferdinand nesmí vědět, že jsem to já navrhla!“

„Určitě ne, Excellence!“

A ještě téhož dne zaklepal zahradník na dveře svého zaměstnavatele: „Já bych si dovolil navrhnout, abychom zas uspořádali nějaké divadlo,“ pravil důvěrně, jak bylo ve voššovském zámku zvykem.

„To by mohlo být, ale ne, abyste něco prozradil paní hraběnce! Překvapíme ji.“

Sama skrytě zasáhla tu i onde a měla radost, když se plán zdařil a ona mohla pochválit ty, kteří jej zdánlivě osnovali.

Pokud je mi známo, zachovaly se nám dvě fotografie Josefiny Chotkové: jedna z r. 1894, kdy se nechala vyfotografovat se svým manželem při příležitosti své stříbrné svatby. Tehdy jí bylo čtyřicetšest let, ale vyhlíží mnohem mladší, její krása je dosud téměř netknuta blízcím se stářím; v pohledu je něha, klid a jakýsi bolestný stesk.

Druhý snímek dala si zhotovit roku 1922 na úřední průkaz totožnosti, žádala totiž vysvědčení chudoby a na základě tohoto i slevu jízdného na dráze a jiné podobné úlevy.

Této okolnosti děkujeme za obrázek na titulní stránce, na němž je její podoba věrně zachycena se všemi jemnými vráskami, jež život vryl do její poctivé, laskavé tváře, oživené přímým, otevřeným a realistickým pohledem. Oči měla Josefina Chotková modré a vlasy světlé.

Ke konci r. 1921 chystala se k trvalému odchodu z volšovského zámku, v němž prožila víc než půl století.

Zámecká kaple, o jejíž úpravu tak pečovala, byla velkým dobrodiním pro okolní obyvatele, neboť kostel sušický i petrovický je dosti daleko. V této kapli prodlela nespočetně hodin před svatostánkem v rozhovoru s Bohem, sta dětí z jejího podnětu přistoupilo tam k prvnímu svatému přijímání, a tak dala jejich rozvíjejícímu se životu správný směr, tam v adventě a v době svatopostní konala se svým služebnictvem duchovní cvičení.

Bývalý zámecký zahradník ve Volšově pan M. mi prohlásil: „Teprve u paní hraběnky jsem poznal, co to znamená křesťansky žít. Ona ukazovala cestu příkladem a nemluvila o tom mnoho. Kolik lidí zachránila z duchovní bídy! To byla svěťice!“

A tato slova nevyřkl muž pathetický a příliš citový, nýbrž člověk střízlivého úsudku, který je zvyklý vážit každé slovo na vahách opatr-

nosti. Sdělil mi také, že paní hraběnka mu prozradila, že z velkostatku neměla nikdy užítku, všečen příjem spotřebovala správa, služebníci a dělnictvo. Správou velkostatku byl pověřen P. Jedlička, zbožný, do sebe uzavřený kněz. Paní Josefina Chotková trpce snášela, že se s nikým neradil, nikoho si nevšímal, na nikoho nemluvil. Darovala mu proto k vánocům knihu: Více radosti . . . , ale P. Jedlička stával se stále víc zatrpklejší a mlčenlivější, až jednoho dne správu velkostatku opustil a pak i svou kongregaci a přestoupil k Mariánským bratřím.

NA ZÁMKU KAČINĚ A

U VORŠILEK.

Hraběnka Chotková opouštěla svůj bývalý zámek Volšov skoro už úplně chudá, a podle svědectví dp. Josefa Knapa těžce se loučila se svým útlukem v Červených Dvorcích. Odchod z Volšova byl pro ni vůbec velkou obětí. „Ale všechny ty oběti přinesla s heroickým obětováním Pánu,“ dodává zmíněný pan farář.

Rozdala všecko, co mohla, neboť nechtěla odejít s tohoto světa obtížena břemenem majetku. I služebnictvo jejího posledního místa pobytu ji zazlívало, že všecko rozdala, to lze konečně snadno pochopit. Žádala zprvu o přijetí do „Vincentina“ v Břevnově, tam chtěla žít v jedné místnosti s nezhojitelně nemocnými. Její zpovědník však tento její plán neschválil.

Na přechodnou dobu najala si tedy r. 1922-23 v Praze, v klášteře u Voršilek, jediný malý pokojík a bydlela v něm, když přijela na delší dobu do Prahy. Postupem času se jí zdálo, že v něm má víc věcí než potřebuje. Odstraňovala tedy nábytek, obrazy, šatstvo, a jen k vůli příbuzným ponechala si na stěně několik obrázků a nejnezbytnější nábytek.

Když k ní přišel někdo chudší než byla ona, nabídla mu část svého oběda.

Jedním slovem — volila si dobrovolnou chudobu a zachovávala ji i bez slavnostních slibů.

Větší část roku a takřka po celé léto, sídlila na zámku Kačíně, který náležel jejímu synovci, hraběti Kvidonovi Thunovi. Když, jak jsme se už na počátku zmínili, se r. 1911 Ferdinand Chotek zřekl rodinného dědictví, přešel tento krásný empírový zámek s příslušenstvím do vlastnictví Kvidona Thuna-Hohensteina a Josefině Chotkové dostalo se tam pak v posledních třech letech života útulku. V jednom svém dopise načrtnutém na kousku papíru tužkou nedovede již utajiti svůj stesk po svém starém Volšově. Znovu a znovu děkuje knězi, kterého si oblíbila pro jeho zbožnost a poctivost, zvláště za oběti, které přinesl pro jejího manžela. „Je dobře i pro Vás, že jsem odešla, neboť jsem Vám byla jen břemenem a pro mne zas je nezbytné, abych se vyprostila z minulosti, v níž jsem byla už tak zakořeněna. Modlete se za mne, abych měla sílu k jakékoli oběti. Jedině oběti mají v tomto životě cenu.“ Dopis končí účetními záznamy ve prospěch chudých.

Kačinu, jež tone v létě v zeleni, dal postavit roku 1802-22 hrabě Jan Rudolf Chotek podle plánů architekta Schuhnickta. Nyní je Kačina už několik let opuštěna a pozemky se ocitly v rukou věřitelů.

Do kaple sv. Kříže na Kačíně chodíval jednou nebo dvakrát týdně sloužiti mši svatou farář z Nových Dvorů P. Robert Musil, teď už také na věčnosti.

V ostatní dny chodívala Josefina Chotková, pokud nebyla upoutána na lůžko, na mši svatou do Nových Dvorů, vzdálených od zámku tři kilometry.

Kostel v Nových Dvorech, který je zasvěcen

svatě Anně, stojí vedle bývalé residence Otců dominikánů. Ráno mezi šestou a sedmou hodinou potkávali lidé u parku svatého Mikuláše nebo v aleji vedoucí do Nových Dvorů Josefinu Chotkovou, jak pomalu a usebraně kráčela ke kostelu, zahalena do své černé pláštěnky. Modlívala se růženec cestou tam i zpět. Pamatovala zvláště na duše v očištcí. Když jela do Prahy nebo někdy také ke svým příbuzným do zámku veltruského nebo průhonického, usedla do některého volného kouta vlakového oddělení, vyhledala v kabelce růženec a pak dle počtu přeříkaných zdrávasů posunovala zrnka v prstech, stále se sklopenýma očima, duší přítomna kdesi jinde, vzdálena vši všednosti.

Farář Musil byl tehdy jejím zpovědníkem. Měla velmi ráda tohoto hodného kněze, který tak brzy opustil svět. — Chtěla mu svou vděčnost projevit i občas také darem a ještě před svou smrtí předala mu kožich po svém manželovi. Farář Musil, jak jsem zaslechl, nebyl z těch, kteří touží po majetku; přijal jen, aby nezranil. I on se obdivoval Josefině Chotkové a byl šťasten, když mohl sloužit mši svatou v zámecké kapli, aby staré, churavé dáme ušetřil namáhavou cestu do vzdáleného městečka.

V době adventní vycházela paní hraběnka z domu ještě za tmy, aby došla včas na roráty. Svítila si do prosincové mlhy a tmy lucerničkou, kterou našla již odloženou kdesi ve Volšovech. Nemilovala ostatně nikdy nových a drahých věcí, stačilo jí to nejjednodušší v jejích denních potřebách. Kolem ní hluchá tma, lidé spali ve svých chalupách za vyhaslými okny, jinovatka padala k zemi, a usazovala se na jejím plášti. V dálce skuhral sýček. A ona sama radovala se z bdění a očekávala příchod Spasitele v jitřní hodině adventní. Věděla, že už nemá na tomto světě co očekávat, a poručila

svůj život Bohu. Ovšem, smrt je vždycky tajemná a člověka trochu mrazí, myslí-li vážně na její příchod. Jsou chvíle, kdy nás neoklamе žádný hrdinný postoj, žádné sebevědomé gesto, vidíme skutečnost tak, jak je. Tyto adventní cesty na roráty byly jistě z nejpoetičtějších v jejím životě. V Praze se zdálo všechno snadnější, jenže krásu krajiny kolem Svatého Mikuláše pražské ulice již nahradit nemohly. Stáří miluje klid a meditaci, a ona měla o čem medитovat, o tom nepochybujeme.

V říjnu 1922 psala ze zámku Kačiny P. J. Knapovi: „Pospíchám, abych Vám odpověděla na Váš dobrotivý dopis ze dne 13. t. m. Rmoutí mne nesmírně, že mé přesídlení je nějak vysvětlováno ve Váš neprospěch, toho jsem se obávala, neboť příliš dobře znám lidské klepy; domnívala jsem se však, že se jim vyhnu, když jsem často a všude opakovala, že jen naléhavé rodinné povinnosti mne pohnuly k mému rozhodnutí. Jak se v tom ocitla ubohá sestra Christiana, je mi hádankou. Nemohu říci, že by mi byla nějak zvláště sympatická, ale nepřicházela jsem s ní do styku a vždycky jsem ji vzala v ochranu. Musím doznat, že je to dobrá duše a že všude vážně stojí v popředí, i když sil svých podřízených využije snad víc než svých vlastních. Ale to se mne netýká... A vy víte, že se nikdy nemísím do záležitostí druhých lidí. Ta ubohá sestra byla celkem málo oblíbena; snad, to nevím, byla obviňována, jako by měla vliv na odvolání velice oblíbené sestry Reginaldy, ačkoli jistě na tom vinu neměla... Pomluvy však nejrychleji zaniknou, když na ně v úbec nereagujeme. Ve svém životě byla jsem zahrnuta zlými pomluvami, až neuvěřitelně, ale nikdy jsem se ani slovem nebránila, a tak zanikly; a nejhrůznější obvinění umlkla. Jestliže jsem se však nějak provinila, prosím srdečně za prominutí. Vy víte, jak těžké mi byly ty

dva roky, než jsem se rozhodla. Pohnulo mne k této oběti jen přesvědčení, že plním vůli Boží. Jsem i nyní pevně přesvědčena, že to tak bylo dobré a správné, že jsem tu na správném místě a že Bůh vyžadoval ode mne ke spáse mé duše toto rozloučení s tak drahým, vzpomínek plným Volšovem, neboť „jsme zde jako na pouti“ a je lépe, když se zbavíme pozemských pout dobrovolně, než abychom čekali, až smrt je všechny najednou přetrhne. Ti lidé však, kteří nepočítají s nadpřirozenými důvody, vynalézají si tisíc výmluv, aby mohli dle svého zdání omluviti způsob svého jednání. Nevšímám si ničeho z toho všeho a jdu cestou, již mi ukazuje Bůh. Pokud budou lidé na světě, budou existovati omyly a nedorozumění. Poručeno Pánu Bohu!“ Po straně dopisu je poznamenáno tužkou: „Děkuji za vysvědčení chudoby!“

Jistě se cítila někdy velmi opuštěná, málokdo ji dovedl pochopit a nezacházeli s ní vždycky dost ohleduplně ani na Volšově. Postřehla i pohrdlivý úsměv na tváři lokaje, nechápající údiv příliš realistického venkovana. Nestarala se o úsudek lidí, svou naději skládala na Boha, šla svou cestou a jiní lidé šli také svou.

Nepřála si také, aby po ní zůstala korespondence, věřila jen, že její myšlenka o lásce, která překonává všechny překážky, neúspěchy a rozdíly bude žítí dál. Přijala ji od Spasitele a uplatňovala ji ve svém dlouhém životě. Myšlenka je vůbec největší silou ve vesmíru.

Když její komorná vstoupila krátce před její smrtí neočekávaně do jejího pokoje, zahlédla ještě, jak Josefina Chotková svěruje ohni poslední dopisy, o nichž usoudila, že není třeba, aby přetrvaly její pozemský život.

Zlá choroba ji sužovala a ona dobře znala očistnou sílu utrpení. Nestěžovala si, trpěla tiše. Myslela víc na jiné. Psala svému bývalému

služebníku do Prahy, aby koupil dar pro jejího zpovědníka, její instrukce byly vždycky velmi přesné a účelné, na sebe myslela až naposled. Lékař jí radil nemocniční ošetření. Psala tedy svému věrnému vrátnému do Prahy, aby jeho žena se poptala, zda by mohla být přijata do nemocnice k Alžbětinkám a za jakých podmínek. Dopis je psán z Kačiny 16. prosince 1923. Děkuje v něm za přání k narozeninám. „Jen Bůh ví, zda se dožiju ještě příštích narozenin“, poznamenává. Její tušení skrývající obavu, bylo správné. Příštího léta se už nedožila.

Kol svátku sv. Tří králů se ubytovala na několik dní u Voršilek. V lednu r. 1924 oznamovala prve zmíněnému vrátnému, že se rozhodla pro nemocnici Milosrdných sester, ale přeje si, aby to zachoval v tajnosti. Prosí ho také, zda by nemohl obstarati nějaký povoz, který by několik kusů jejího nábytku dopravil z kláštera Voršilek do nemocnice. „Nemusíte prozrazovati mé jméno. Řekněte jen, že by „jedna nemocná“ chtěla s sebou vzítí nějaké věci. Vozík s jedním koněm by dostačil. Je to jen postel, skříň, židle, věšák a bedna s nádobím... Pak bych stanovila den přestěhování a všechno ostatní. Zda zůstanu u Milosrdných sester, to ještě uvidíme. Bůh nám ukáže, co bude dále.“

Za několik dní poslala témuž adresátovi dopis podobného obsahu, s přesným popsáním drobnějších věcí, které má donést do nemocnice Milosrdných sester. „Jen nikomu nic neříkejte o nemocnici“ — dodává ke konci — „ať se o tom nikdo nedoví dříve, dokud tam nebudu.“

P. Knap, jemuž neustává děkovati „za pomoc a podporu v těžkých dnech roku 1913 (kdy zemřel Ferdinand Chotek), byl přeložen na nové působiště. Měla svých starostí a bolestí dost a přece hned 7. července 1923 píše mu z Kačiny útěšný dopis: „Váš dobrotivý list mne včera

dostihl. Již den před tím mne D. P. gen. superior uvědomil o Vašem odvolání. Náhlé změny v duchovních kongregacích nejsou vzácné. A přec je mi trapná myšlenka, že Vás už ve Volšově nezastihnu. Má srdečná přání a vděčná vzpomínka doprovázejí Vás na místo Vašeho určení; budu se vždycky srdečně a upřímně modlit, aby Bůh žehnal Vašemu působení, ať jste kdekoli.“ Pak následuje několik praktických poznámek, v nichž musíme obdivovati bystrost jejího úsudku, její duchapřítomnost a pohotovost. „Jak to Bůh zařídil, tak je to jistě nejlepší. Stojím nyní ještě před jinou těžkou obětí a prosím naléhavě o Vaši modlitbu.“

Její chorobu nebylo již lze s úspěchem léčit. Operaci lékaři nedoporučovali, pacientka se blížila sedmdesátému pátému roku života. Vrátila se tedy zpět na zámek Kačinu. Trpěla s odevzdaností do vůle Boží. Odmítala i morfiové injekce. Říkala: „Chci vytrpěti všecko při vědomí.“

Hle, co sama sděluje o tehdejším svém stavu svému zpovědníku P. Josefu Knapovi (neměla již psacího stroje a i nyní v jejím písmu, na němž téměř nepozorujeme stařeckého chvění ruky, se odráží její energie a přímost povahy):

„Veltrusy, 29. XII.

Důstojnosti, Váš dobrotivý list a můj lístek se minuly. Děkuji Vám mnohokrát za Vaši přátelskou vzpomínku a za Vaše modlitby, jichž je mi tolik třeba, neboť jsem velmi nemocná a již se nikdy nezotavím. Proste Boha, aby mi vnukl trpělivost, odevzdanost a vůli k utrpení; očekávají mne ještě tvrdé dny a je mi velmi potřebí, aby zbožné duše se za mne modlily, aby mi Bůh propůjčil svou milost a já podle Jeho vůle všecko snášela. Může to ještě dlouho trvat, ale jakékoli zlepšení je vyloučeno. Nikdo z mých příbuzných o tom neví. Bůh

na Vás požadoval nesnadné oběti — kéž by Vás odměnil vnitřním mírem a svou milostí. Práce budete mítí vždycky dosti. - Šťastní ti, kteří v těchto těžkých dobách mohou pracovat na svaté roli Boží!" Pak se zmiňuje o jakési záležitosti peněžní. „...radila bych Vám však, abyste to nechal uloženo pro případ nemoci. Neboť, Bohu žel, nemám již ničeho, čím bych to mohla nahraditi. Budu se však snažiti, abych Vám pokud lze nějak vypomohla.

Vždycky se velmi zaráduji, když slyším, že jste sloužil v Červených Dvorcích mši svatou, vím také, že tam mají všichni radost, přijdete-li je navštívit. O Volšovech nic nevím. Důstojný P. Gen., kterého jsem se na cosi ptala, ani mi neodpověděl. Mé srdce a má duše často tam prodlévají a někdy mne přepadne velmi bolestná touha po tomto bývalém domově. Ale jak Bůh chce; co on dopouští — je jistě dobré. Opusťte mi neúhledné písmo, mám opuchlé ruce a jen těžce držím pero.

Vaší Důstojnosti vždycky vděčně oddaná:

Chotková.“

Ještě tklivěji zní dopis bez data témuž adresátovi. Je to závěť napsaná v posledních mučivých dnech. Každý ví, jak nesnadné je loučiti se s věcmi; to ona už překonala, stala se dokonale chudou pro chudé.

„Vaše důstojnosti,

až tento dopis otevřete, buď již nebudu na tomto světě nebo budu ve stavu dočasného trvalého bezvědomí. Chtěla bych Vám tedy takto poděkovati, osobně snad bych toho ani nebyla schopna. Bůh Vám odplatí všeco dobré, co jste učinil mému manželovi a mně. Nikdy jsem nezapomněla, jak jste mi pomáhal a chránil mne v těžkých dnech r. 1913. A jestliže

Bůh zachrání mou duši, takže budu tam nahore m o c i ještě prosit, neustanu se jistě modlití za Vás, jak jsem to i zde činila, abych vyprosila pro Vás všechny milosti, jichž potřebuje dokonalý kněz a řeholník, má-li jím až do konce zůstat. Kéž byste vykonal mnoho dobrého a byl jste zachráncem mnoha duším v těchto skličujících a zlých časech. Kéž byste mohl hojně udíleti z bohatých pramenů nadpřirozeného života, jež Bůh vysílá do kněžského srdce.

Neprosím o Vaši modlitbu, neboť vím, že se mi jí nikdy nebude nedostávat. Přejí si ze srdce, aby Kongregace mnoho vykonala pro chudé děti, takové je její poslání a všechno ostatní je jen prostředkem k tomuto účelu. To si také přál můj manžel, když daroval Volšov: A p o š t o l á t d ě t s k ý c h d u š í. Důstojnosti, kéž byste mi odpustil všechno, čím jsem Vás kdy zarmoutila nebo urazila, odpusťte mi všechnu nedostatečnost mé nepatrné práce, všechnu nedbalost...

A nyní se děj svatá vůle Boží -

hraběnka Chotková.“

Ke konci února r. 1924 tělesných sil zřejmě ubývalo a Josefina Chotková nepochybně vytušila blízkost smrti. Přála si, aby hned, jak zemře, její mrtvolu uzavřeli do rakve. Své přání odůvodňovala tím, že prý pohled na mrtvoly starých lidí odpuzuje. Lépe, když se přítomní pomodlí, aniž by spatřili její ztuhlou tvář.

P O H Ř E B.

Ferdinand Chotek byl pochován na sušickém hřbitově a Josefina Chotková si přála odpočívati po dokončení své pozemské pouti vedle něho. Ale později, když už bydlela na Kačině,

svůj názor změnila. Prosila, aby ji pochovali tam, kde zemře, a pouze do hlíny, ne do vyzděného hrobu, a místo náhrobního kamene bude prý lépe, když poroste na její mohyle tráva.

Příbuzní rozhodli jinak. Nechali ji pohřbit do rodinné krypty v blízkosti zámku. Na tom ostatně nezáleží.

Na pohřeb se dostavilo jen několik vzdálenějších příbuzných (jediná její vlastní sestra Gabriela zemřela 18. února roku 1884 v pověsti svatosti se slovy: „V ruce tvé, Pane, poručím ducha svého.“) a ze služebnictva přišel bývalý zahradník M., jemuž zanechala posledních sto korun se vzkazem, aby mu je po její smrti odevzdali.

Nad hrobem se s paní hraběnkou Josefinou Chotkovou rozloučil novodvorský farář Robert Musil. Jeho pohřební řeč byla krátká a výstižná: „Celý její život byl vlastně přípravou na smrt,“ pravil, „žila tak, že bychom ji měli prosit za přímluvu a doufám, že jsem neřekl mnoho.“ -

Prostý vůz, který odvezl její pozůstatky ke kryptě, stál opodál a na rakev položili věnec z chvojí. Nepřála si květin, ale nějaké květiny se přece jen ocitly na jejím hrobě.

Tuto skutečnost také potvrzuje ve svém dopise F. Mužíkovi ze dne 26. března roku 1924 hrabě Arnošt Chotek. „Musím Vám říci,“ sděluje, „jak velice mne truchlivá zpráva o smrti mé švagrové dojala. Ihned jsem myslel na Vás a na Vaši rodinu, kteří jste zesnulou tak ctili a milovali... Nesmírně mi bylo líto, že jsem ji na poslední cestě nemohl doprovodit, je mi však nemožno takovou cestu podniknouti. Tak byli jen synovec Karel a jeho choť při pohřbu, který prý byl tak jednoduchý a skromný, jako její život. Dejž jí Bůh na věčnosti odměnu za její šlechetný život.“

Jedna krátká životní etapa, na níž i zlé odplácela dobrým, je pro tuto drahou, jasnou a osamělou duši skončena a nastala jí etapa nová, bez konce: věčnost. Hledíme tam za ní s vděčností a s důvěrou.

OBSAH :

Úvod	5
Její zbožnost	8
Světová válka	14
Práce a almužna	22
Láska k dětem	26
Život ve Volšovech	37
Na zámku Kačíně a u Voršilek	45
Pohřeb	52

V I T Ě Z O V Ě

9. svazek VII. ročníku

Jetřich Lipanský:

JOSEFINA CHOTKOVÁ

ZENA STATEČNĚHO DUCHA

A KŘESTANSKÉHO SRDCE

Vydáno za redakce

P. dr. Antonína Čaly O. P.

v listopadu roku 1940

Tiskem Valašské tis-

kárny ve Valašském

Meziříčí

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUI!

JOSEF HÄTTENSCHWILLER S. J.: *Die Liebe des Herzens Jesu*. F. Rauch, Innsbruck, 1922, III. vydání. Sbírka kázání jesuity Hättenschwillera je věnována zasvěcení úctě Božskému Srdci Páně. Probírá svou věc důkladně. V první části (9 promluv) pojednává o Srdci Páně jako o předmětu úcty, v druhé (12 promluv) o významu této úcty a pobožnosti, ve třetí (3 promluvy) o dějinách úcty Srdce Ježíšova a v poslední části (10 promluv) jsou návody a cvičení v uctívání Srdce Ježíšova. „Ukažte světu, že Kristus je miluje, a získali jste svět pro Krista.“ Z tohoto stanoviska vychází autor a k němu také směřuje smysl všech těchto kázání.

ALOIS NIEDEREGGER S. J.: *Die Litanei vom heiligen Herzen Jesu*. F. Rauch, Innsbruck, 1922. Litanie k Srdci Ježíšovu v kázáních. Celkem obsahuje 33 kázání na jednotlivé prosby litanie. Jsou to promluvy, které měl autor před léty v hojně navštěvovaném poutním místě. Jeho slova se tehdy potkala s nadšeným přijetím u posluchačů a vykonala mnoho apoštolátu pro pobožnosti k Božskému Srdci Ježíšovu, jakozto nejbezpečnějšímu útočišti lidí z běd slzavého údolí.

„LUDMILA“, sbírka zábavné četby pro lid, vstoupila právě do páté desítky svého působení v široké obci čtenářské a zahájila 1. svazkem I. pořadí (A) 41. ročníku — 1940. Přináší v něm poutavý venkovský román od chvalně známé a pilně čtené spisovatelky Anuše Mittenhubrové: „Na křižovatkách života“, v němž věrně líčí hlubokou lásku k rodné hroudě a majetku rodu a výstražně předvádí v protikladu vzorné křesťanské manželství a naopak takové, jež je peklím pro manžely i děti. Napínavý děj zaujme čtenáře všech vrstev. — „Ludmila“ přináší ve dvou pořadích po pěti svazcích (předplatné na každé K 15, na obě K 30 i s portem) vybranou, zušlechťující četbu zábavnou. Ve svých čtyřiceti ročnících podala čtenářům, z nichž mnozí představují již třetí generaci věrných rodinných ctitelů, mnoho velmi hodnotných a pozoruhodných prací, čehož dokladem jest, že jsou přemnohé z nich ihned zcela rozebrány. Jsouc věrna stále svému poslání - přinášeti zdravou zábavnou četbu, zaslouží si upřímné podpory na další cestě a nejhojnějšího rozšíření. Doporučujeme „Ludmilu“ vřele pp. našim čtenářům. Přihlášky přijímá: Administrace „Ludmily“, Praha-II., Pštrossova 200.

František Čápek

P. Arnold Janssen

zakladatel Společnosti Božského Slova

VÍTĚZOVÉ

Archiv „Vítězové“, Olomouc

FR. FRANTIŠEK ČÁSEK SVD.

P. ARNOLD JANSSEN

ZAKLADATEL SPOLEČNOSTI
BOZSKÉHO SLOVA

1940 VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

Ú V O D E M.

Právě tam, kde se holandská řeka Maasa nejodvážněji dobývá k německým hranicím, žije si na jejím holandském břehu v klidu a pokoji malá vesnička Steijl. Dnes se v ní vypíná veliký červený klášter. Je to mateřinec „Společnosti Božského Slova“, kolébka to steijlského misijního díla.

Zde stanul roku 1874 na svátek sv. Michala zbožný kněz P. Arnold Janssen a prohlížel si holandskou krajinu na Maase. Chtěl totiž založiti misijní dům a hledal k tomu příhodné místo. Jak to vypadalo tehdy ve Steijlu? Hrstka ošklivých, ubohých domečků se choulila k sobě a nad nimi se zvedal chudý kostelík. Okolí bylo pusté, z něhož nepatrně vystupovalo několik žlutých pískových násypů, bez křovin, po břehu se táhly písčiny, porostlé kručinkami. Proti kostelíku na příkrém břehu Maasy stál malý hostinec.

A zde z nepatrných počátků, z drobného hořčičného zrna vyrostl mohutný strom, jehož větve sahají dnes do všech končin světa. P. Arnold zabýval se myšlenkou založiti misijní dům. - Uvažoval: „Miliony pohanů čekají toužebně na Kristovo evangelium, na milost vykoupení. Všechny okolní země, Francie, Belgie, Anglie, Irsko, Italie, všechny mají své misijní semináře. Německo nemá žádného, ani v Rakousko-Uhersku a Holandsku není žádného. Odebral se tedy do sousedního Holandska, kde si našel příhodné místo.

Onen hostinec na břehu řeky Maasy tehdy ovšem ani netušil, že v něm bude začato s dalekosáhlým dílem. Stal se totiž prvním misijním domem. S úžasem pak hleděl, jak vedle něho vyrůstá budova za budovou. A jaké bylo jeho překvapení, když spatřil nad sebou komplex ohromných staveb! Korunou všeho je nádherný kostel s dvěma štíhlými věžemi.

P. Arnold se zabýval myšlenkou postavit misijní dům, který by vysílal na širé pole misijní misionáře ze jmenovaných zemí. S počátku jej sice nehodlal postavit sám, leč Prozřetelnost vyvolila k tomuto dílu právě jeho, tichého, zbožného a pokorného kněze.

ZBOŽNÍ RODIČE.

V malém dolnorýnském městečku Gochu bývali manželé Gerhard a Kateřina Janssenovi. Dne 5. listopadu 1837 se jim narodil chlapec Arnold. Rodný domek Arnoldův je stará formanská budova, a je v Panenské ulici. Janssenovi v něm bývali a formanili již od XVIII. století. Formanka však nebyla jejich jediným a hlavním zaměstnáním. Měli totiž i malé hospodářství. Byli úplně šťastni. Netěšili se velkému blahobytu, jejich štěstí tkvělo v hluboké, vzorné zbožnosti, jež se dědila z pokolení na pokolení. O náboženství se Janssenovi starali vždy příkladně. I malý Arnold se učil zbožnosti a bázni Boží od svých prostých, bohabojných rodičů. Mocně na něho působil příklad otcův. Ten totiž měl ve zvyku modlit se růženec cestou, když něco vezl. Byl pravým mužem modlitby. Každou neděli se zúčastňoval dvou mší svatých, ctil obzvláště třetí Božskou osobu. Od růžencové neděle až do konce dubna se modlila denně celá rodina společně sv. růženec, ačkoliv tehdy ještě nebyla tato pobožnost příliš rozšířena. Velmi dbal i na to, aby děti přesně zachovávaly pořádek. Kdo na příklad nebyl večer do klekání doma, mohl být jist, že půjde spát bez večeře.

„Můj otec byl prostý muž, starostlivý otec a hospodář a dobrý křesťan,“ tak charakterisuje stručně svého otce Arnold. A jeho bratr Vilém zas vzpomíná: „Byl to muž silné postavy. Byl prostý v obleku i vystupování. Nikdy se ne-

rozhněval. Všechnu svou naději skládal v Boha. Nerad viděl, když někdo nadával na počasí, nebo si naříkal na úrodu.

Velmi často vypravoval o náboženských věcech. V neděli a ve svátek byla při obědě řeč jediné o kázání; museli jsme všichni povědět, co jsme si z něho zapamatovali; když toho bylo trochu málo, dostalo se nám výčitek. Po jídle četl otec ze sv. Písma, a přečtené hned i vyložil.

Potom došla řada na nás. Museli jsme odříkávati katechismus podle otázek a odpovědí, jako nám to nařídil otec minulé neděle. Otec se posadil před nás jako nějaký patriarcha a zkoušel nás, počínaje od nejstaršího. Odpovědi musely být plynulé a úplné. Kdo uměl všechno, dostal za to odměnu několik grošů, za které jsme si koupili oříšků. Kdo však při zkoušce neobstál, musel zůstat doma, dokud se ne naučil své úloze.

V zimě a v době postní nám čítal a vykládal otec epištolu a evangelium. Ve zvláštní účtě měl listy sv. Pavla.

Když k nám přišel někdo na návštěvu právě v době modlitby, otec ho přivítal slovy: „Přicházíte právě nejlépe! Jak vidíte, modlíme se sv. růženec; můžete se modlit s námi. Vždyť vám to neuškodí!“

Když se chystalo k bouři, zažehl otec hromničku a modlil se nahlas na kolenou začátek evangelia sv. Jana: „Na počátku bylo Slovo.“

Kněze měl ve veliké účtě. „Dobří kněží,“ říkával, „jsou největším požehnáním lidstva.“ O misionářích vždycky vypravoval s velikým nadšením. „Děti, to jsou hrdinové víry, kteří se všeho zříkají z lásky k Bohu,“ říkával o nich.

Vychovával nás přísně. Zdůrazňoval zvláště poslušnost. Velice dbal i o naše chování v kostele. „Tam je,“ říkával, „Pán Bůh přítomen

osobně. Kdo se chová v kostele neslušně, zaslouhuje trestu.“

Kouřiti jsme směli jen od 16. roku, totiž když jsme uměli síti. Když jsme měli 19 let, dával nám otec každou neděli kapesné, ale jen pět stříbrných grošů, abychom si nenavykli utrácet.

Říkával: „Rodiče, kteří dávají dětem mnoho peněz, přivádějí je do neštěstí.“

Otec dohlížel pečlivě i na naše styky s přáteli. Když jsme jako chlapci pásávali stádo, často nás nečekaně překvapil, aby se přesvědčil, zdali máme u sebe katechismus a zda se učíme nedělní lekci.

Třebas byl přísný, každý ho měl rád. Ve společnosti se choval velmi příjemně. V neděli odpoledne si zašel obyčejně k sousedům do hostince na besedu. Nepamatuji se, že by kdy byl vypil více než dvě sklenice. A o osmé hodině byl již doma.

Dožil se 69 let. Zemřel 21. května 1870, den před Nanebevstoupením Páně. Před smrtí mu museli synové slíbiti, že budou chodit každou neděli a pondělí na mši sv. Radil jim, aby nedělní velkou mši svatou obětovali ke cti nejsvětější Trojice za milosti, obdržené minulého týdne, pondělní mši sv. zase ke cti Ducha sv., aby si vyprosili požehnání pro nastávající týden.

Když umíral, tázal se ho Arnold: „Otče, necítíš úzkost před smrtí?“ „Ne! Proč? Vždyť je se mnou Pán Ježíš“ — před chvílí totiž přijímal svátostného Spasitele; a skončil. Ráno šla celá rodina do kostela a pomodlila se za zemřelého křížovou cestu. Arnold odsloužil za něho mši svatou.

Děti zůstaly věrný příkladu svého dobrého otce; v jeho šlépějích však nejvěrněji kráčel Arnold, zakladatel steijlského misijního díla. Otcova povaha přešla na něho s překvapující věrností. Jeho vážný životní názor, jeho vy-

trvalost a houževnatost, neúnavnost v práci, hluboká zbožnost, horlivá úcta k Duchu sv., se objevuje i u Arnolda.

Neméně zbožná byla i jeho matka, Arnold ji nazývá „ženou modlitby“ a ostatní děti ji nazývají „modlící se matkou“. Ve všední dny vynechala mši svatou jen když byla nemocna. Měla velmi ráda májovou pobožnost, jež tehdy ještě nebyla zavedena do kostelů.

Velmi dbala na to, aby denní modlitby byly odříkávány s pravou zbožností. „Když večer při růženci někdo z nás usnul,“ vzpomíná Arnoldův bratr Vilém, „ihned ho vzbudil matčin hlas. Když to nepomáhalo, musel si mladý spáček kleknouti na holou zem mezi otce a matku, a bylo hned po spánku.“

S Arnoldem chodívala až půl hodiny do kostela pomodliti se křížovou cestu. I při práci potichu i nahlas — když myslela, že ji nikdo neslyší — vysílala střelné modlitby a vroucné vzdechy k nebesům: „Můj Ježíši, milosrdenství! Sladké Srdce Mariino, budiž mou spásou!“ Největší úctu vzdávala Nejsvětější Svátosti. „Pro požehnání s Nejsvětější Svátostí není mnoho jiti třeba hodinu do kostela,“ říkala. Ona vyprosila svému synu milost povolání. Vždy děkovala vroucně Bohu, že jí popřál dožítí se ovoce synovy práce. Občas si zašla do steijlského misijního domu, aby se potěšila pohledem na syna a jeho dílo, na němž měla nemalou účast i její modlitba. Zemřela 10. května 1891.

Duch rodiny, v níž vyrostl Arnold, je zrcadlem jeho povahy a náboženského založení. Otec a matka byli vzorní křesťanští manželé, kteří zanechali svým dětem nejcennější dědictví, totiž dobrou výchovu a vštíplili jim do srdce hluboký pojem o vznešenosti Boha a o důstojnosti a kráse jeho služby.

Arnold byl útlý, drobný hošík. Pro jeho malou postavu ho nazývali jen zdrobnělinou jeho jména „Noldi“ nebo „Noldek“.

V malém těle se však tajil velký duch. Ve škole byl sice nejmenším, zato však nejlepším žákem. Když nikdo neměl smělosti zdvihnouti ruku, náš „Noldek“ se hlásil jediný svými tenoučkými prsty. A to nebylo zřídka. Spolužáci mu i záviděli a hněvali se. Nejednou ho šťouchli pod tenká žebra, aby byl pokornější a nezaňboval je. Arnold to trpěl, neboť musel. Jinak ho však měli všichni rádi.

Doma pomáhal rodičům. Mnoho se toho od něho žádati nemohlo, ale přece. O páté ráno musel již na nohy; darmo se malý spáč zdráhal. Pěkně se umyl a pomodlil, dostal hrnek mléka, kus chleba s máslem, a vzhůru — sedmiletý pasáček hnal stádo na pastvu.

Když měl jedenáct let, přistoupil k prvnímu svatému přijímání. Velice se snažil, aby se do té doby naučil zpaměti celému katechismu. Totiž, kteří uměli katechismus nejlépe, chodili v řadě ze školy do kostela první a při průvodu po první přijímajících měli nejčestnější místa. Děti Janssenových byly vždy mezi prvými.

Snad nebude nevhodné, když se zde seznámíme i s Arnoldovými sourozenci. Setkáme se s některými ještě při díle P. Arnolda. Měli totiž také účast na jeho misijním díle.

Rodina Janssenových byla obdařena od Pána Boha jedenácti dětmi. Tři jim zemřely hned po narození; ostatních osm, kromě nejmladšího Jana, se dožilo vysokého věku. Jejich jména podle věku jsou: Markéta, Arnold, Gerhard, Vilém, Petr, Gertruda, Teodor a Jan.

Gerhard, Petr a Teodor se oženili, Markéta se vdala. Jen Petr měl děti. A je zajímavé, že prvním třem chlapcům dal jména tří archan-

dělů. Stalo se to asi na podnět Arnoldův, který měl sv. archanděly ve veliké úctě.

Vilém byl ze všech nejveselejší. V 23. roku vstoupil do kláštera ke kapucínům. Veselost ho neopustila ani v klášteře, a kdo se s ním poznal, každý si ho oblíbil. Na díle Arnoldově má živou účast a právě v nejtěžších počátcích mu stál věrně po boku. K jeho charakteristice nám přispěje zajímavá příhoda, jak totiž obratně sestavil se sestrou Gertrudou závěť. Poslechněme, co o tom sám vypravuje:

„Nikdo jí neřekl, že musí zemřít. Když jsem byl u ní, tázal jsem se jí: »Sestro, umíráš ráda? Vždyť v nebi je krásněji než zde!« — »A musím umřít?« »Ano, lékař to povídal.« - »No — konečně i tak je to dobře. Ale trochu úzkosti přece jen cítím!« — Těšil jsem ji, aby se úplně odevzdala do vůle Boží! Uklidnila se. Pak jsem se tázal: »Sestro, máš již své věci v pořádku?« »Ne, ještě ne.« — Donesl jsem papír a inkoust. »Tedy, co komu poručíš? Uvaž: jsi panna, když si však koupíš tučet pohanských dětí, budeš již matkou, a poněvadž jsme přijali tolik dobrého od rodičů, daruj i jim z vděčnosti 10 pohančat. To bude dohromady 22!« — Souhlasila. »Pravda, nezapomeneš ani na chudé?« A má dobrá sestra poručila sestřičkám v nemocnici 1000 K. Sperky zanechala sestřině dceři. — »A co zbytek? Nedaruješ jej misijnímu domu? Misijní dům zužitkuje vše pro misie. Čím více má, tím více duší může zachrániti. A to je před Bohem nejkrásnější almužna.« — »Tedy dobře!« — Následovaly podpisy svědků. »Teď jsi chuda jako kostelní myš, ty, chudobné děvče z chudobného rodu.« Zasmála se. »Již nemáš nic, co bys poručila?« »Ne.« — »Jsi spokojena?« »Jsem.« — Klekli jsme si, pomodlili jsme se pět Otčenášů a pět Zdrávasů ke cti svatých pěti ran, Loretánské litanie a „Na počátku bylo Slovo“. — Byl již čas, abych se vrá-

til do kláštera, proto jsem se s ní rozloučil: »S Bohem, sestro, již se neuvidíme až v nebi!« »Jsem spokojena, bratře můj, jen jdi v pokoj!« — A ještě téže noci zemřela.“

Benjaminem rodiny byl Jan. Zvolil si kněžství a přidal se k bratru Arnoldovi. Do Společnosti vstoupil hned po jejím založení. Vynikl jako asketický spisovatel.

Arnold měl na své bratry a sestry vždy veliký vliv. Jako na nejstaršího z chlapců pohlíželi na něho všichni s úctou a vážili si ho. A není ani divu, vždyť jim dával již od útlé mladosti vždy vzorný příklad.

NA STUDIÍCH.

Když bylo Arnoldovi deset roků, stal se studentem v Gochu. Po roce však odešel do biskupské koleje v Gaesdoncku, kde přijal i svátost biřmování.

Pro nedokonalou přípravu (studoval jen rok a přešel hned do třetí třídy) musel Arnold tercii opakovati. Dále však postupoval vzorně. Jeho nadání bylo dobré, byť ne nadprůměrné. Ale měl zato dvě vlastnosti, které jsou pro život cennější a důležitější než skvělé nadání, totiž vytrvalou vůli a důkladnost.

Z učebných předmětů měl nejraději matematiku a také ji nejlépe ovládal.

I prázdniny věnoval studiu. Večery však trávil v rodině. Obvykle tam vypravoval něco z dějin. Jedenkrátě mocně dojal všechny líčením utrpení katolíků v Irsku; otec hned připojil k večerní modlitbě i Otčenáš za Irsko. A to platilo již navždy.

Vilém by si byl rád odpustil tento „irský přídavek“, vždyť ho již bolela kolena, ale nešlo to. Hned se ozvaly hlasy ostatních: „Ještě Otčenáš za Irsko!“

O prázdninách se předmodlival vždy náš Arnold.

Někdy ho dostali bratři od knih i do pole: „Arnolde, dnes je velice horko. Můžeš si zahrát na proroka Habakuka a donést nám oběd!“ Vyhověl jim. Vilém ho nechal i orati. Leč běda! Brzy mu musel přispěti na pomoc; „studovaný oráč“ vyběhl i s pluhem z brázdy a nevěděl si rady. Bratři se mu smáli a od té doby si ho nepřestávali dobírat: „Arnolde, ty musíš přece jen býti tím sedlákem; máš k tomu skvělý talent. Odhod' knihy a chyť se pluhu!“ —

Rokv plynuly, a Arnold stál před maturitou. A mladý osmnáctiletý maturant se přiznal, že má jen jedno přání: studovati theologii a státi se knězem.

V roce 1850 setkáváme se s naším maturantem na studiích v Münsteru ve Vestfálsku, kde dokončil horlivý mladík filosofická studia. Poněvadž však ještě nemohl pro nezletilost vstoupiti do theologické koleje, dal se zapsati na universitě v Bonnu. Navštěvoval přednášky z matematiky a přírodních věd, které se staly později základem všech vyšších studií verbistů.

Kdysi byla za pobytu Arnoldova v Bonnu vypsána soutěž. Ze všech řešení bylo správné jediné Arnoldovo. Jaká byla jeho radost, když dostal za odměnu 50 tolarů!

A brzy poté si nesl v kapse vysvědčení jako gymnasijní profesor. Jak vábné byly vyhlídky pro mladého dvaadvacetiletého muže!

Sotvaže se dostalo do veřejnosti jméno mladého kandidáta - profesora, již mu nabízeli v Berlinu místo s ročním platem 80 tolarů. Arnold však nepřijal, třebaže mohl míti naději na skvělou životní dráhu. V srdci Arnoldově se ozývala totiž touha po vyšším cíli, po kněžství.

K V Ý Š I N Á M K N Ě Ž S T V Í.

Po profesorských zkouškách zůstal Arnold Janssen ještě jeden semestr v Bonnu a studoval theologii. Na podzim se pak vrátil do Münsteru a vstoupil do kněžského semináře. Po čase složil zkoušky, a tak mu zbýval do vysvěcení již jen rok.

Tohoto přípravného času využil svědomitě. Nevzdělával a netříbil jen rozum, nýbrž i vůli a srdce. Před vysvěcením psal domů:

„Milí rodiče, brzy se splní to, po čem jste všichni již tak dlouho toužili. Dnes večer (7. VIII. 1861) nám začínají duchovní cvičení. Ve čtvrtek budeme vysvěceni, a Pán mne konečně přijme do počtu svých sluhů. Těšte se se mnou a chvalte Pána, jenž učiní na mně tak veliké věci. Modlete se však horlivě a obětujte své dobré skutky za mne, aby dobrotivý Pán Bůh nedopustil, abych byl nešťodným strážcem jeho svatyně. Hleďte, již snad otevírá své štědré ruce, aby mi udělil při svěcení hojnost milostí, a snad čeká jen na to, abyste o ně pro mne prosili. Proste proto, a proste horlivě. Pán se již postará, že nezůstanu Vaším dlužníkem. Při první mši sv. budu pamatovat na Vás...

Žijte šťastně.

Váš syn Arnold, jáhen.“

Arnold byl vysvěcen o něco dříve, než jeho ročník; byl totiž určen za učitele na novou vyšší městskou školu v Bocholtě.

Prvou mši sv. sloužil v Münsteru. Domů přijel teprve začátkem září. Primici oslavil ve všední den v tichosti.

A tak — ani ne čtyřicetiletý — dosáhl, po čem toužil. Byl již knězem Nejvyššího a nástrojem jeho vřelé lásky. Pán jej však pone-

chal i nadále ve škole své Prozřetelnosti, aby ho připravil na úkol, který mu určil.

V Bocholtě měl tedy pěkné, zajištěné místo a zaměstnání, jež vyhovovalo jeho velkému vzdělání. Ale neuspokojilo ho trvale. Bůh ho zval k modlitbě a vnitřnímu, duchovnímu životu.

KNĚZ A UČITEL.

Na své místo v Bocholtě nastoupil Arnold brzy po vysvěcení. Učitelské povinnosti bral vážně a svědomitě. Tak vystupoval i před žáky. Nebyl jim však tyranem. V pravý čas se uměl s nimi i pobavit.

Přitom se věnoval i práci pastorační, třebaže k této duchovní povinnosti nebyl vázán pro svůj úřad učitelský. V sobotu a v neděli pomáhal zpovídati, a častokráte se přihodilo, že ho požádali i o kázání. Stávalo se tak obyčejně v posledních dnech týdne, kdy již nebylo mnoho času na přípravu. Ale Arnold neodepřel nikomu.

Jinak tomu bylo se mší sv. s asistencí. Tu nikdy nezastupoval jáhna, aby nemusel zpívat evangelium. Zpěv byl totiž pro něho hrozným křížem. Jak stoupala nota nahoru nebo dolů, nadzdvíhl anebo sklonil hlavu, ale zpíval vždy tímtež tónem.

Duševně v těchto letech Arnold mužněl. — V dopisech, jež psával rodičům, stále častěji a mocněji vyznívá touha zcela se odevzdati do rukou Boží Prozřetelnosti a žítí jedině Bohu: „Jako Panna Maria musíme se obětovati Bohu s dětskou důvěrou a prositi Ho, aby nakládal s námi podle své nejsvětější vůle. Nesmíme lpěti srdcem na pozemských věcech, ale naše láska má stoupati k Bohu, k nejvyššímu dobru,

od něhož jsme všechno přijali a jenž chce býti jediným Pánem našeho srdce.“

Hluboká zbožnost rodičů plně přešla i na syna. Arnold se modlival křížovou cestu denně několikrát. Jako kněz si umínil, že ve všechny pátky v roce bude sloužiti mši sv. bez stipendia. „Umiňuji si po všechny pátky v roce sloužiti mši sv. bez stipendia ke cti nejsvětějšího Srdce Ježíšova, aby oslavilo své velekněžství, lásku a ctnosti. Obzvláště však chci tím vzdáti poctu nejsv. Trojici, jež v tomto srdci přebývá, aby rozmnožila milostmi Božského Srdce zbožné skutky, modlitby a počet svých vyznavačů na zemi a požehnala pracím a utrpením všech věřících.“ Svě předsevzetí i zachoval, byť to nebyla maličkost. Odsloužiti ročně 51 mší sv. bez stipendia - je pro chudého kněze dosti velkou obětí. Nás však zajisté více zajímají příčiny, proč se k tomu odhodlal. Když si je promyslíme, musíme uznati, že se v nich tají velká duše.

„VÍCE, Ó P A N E, V Í C E !“

Na podzim r. 1867 podnikl P. Arnold Janssen velkou cestu do Paříže a do Inšpruku (Insbruck), kde se seznámil s jesuitou P. Malfattim, který ho požádal, aby převzal správu „Apoštolátu modlitby“ v münsterské diecesi. Arnold mu vyhověl, a tak měl již na ramenou tři starosti: učitelství, vikariát v Bocholtě a „Apoštolát“.

Novému úřadu věnoval hlavně prázdniny. Pěšky putoval od fary k faře a doporučoval zbožný spolek modlitby dp. farářům. Ustavičná duchovní práce ještě více prohloubila jeho vnitřní život. Zřekl se i učitelství a oddal se výlučně apoštolátu. Apoštolát modlitby, myšlenka šíření víry a sjednocení evangelíků s katolíky, to je nyní pole jeho působnosti. A pra-

cuje na něm v duchu náboženském: „Sjednocení protestantů s katolickou Církví je dílo milosti Boží, proto prostředky k jeho uskutečnění jsou modlitba a oběť.“

Aby získal svým soukmenovcům milost obrácení a smíření s Církví, věnoval se apoštolské práci zcela. „Sjednocení rozkolných bratří je dílem milosti Boží, a tuto milost jim musejí vyprositi katolíci. Nejmocnějším prostředkem milosti je mše svatá,“ myslel si P. Arnold Jansen a snažil se, aby kláštery, zejména ve Fuldě nad hrobem sv. Bonifáce, sloužily mše svaté ke cti svatého Bonifáce na úmysl obrácení rozkolníků. „Dílo sjednocení je nejen náboženské, nýbrž i vlastenecké a národní,“ píše v kterémsi dopise.

Sám obětoval na ten úmysl mnoho mší svatých a prosil o to i druhé kněze. Aby získal příznivce, vydal se na druhou apoštolskou cestu. Památná jsou slova, jimiž ho vyprovodil na tuto cestu paderbornský biskup Konrád Martin: „Kdyby se za protestanty tolik modlilo, kolik se na ně nadává, byli by již dávno katolíky.“

Náš poutník ani teď mnoho nezískal. Prošel Saskem, Čechami, Slezskem, Rakouskem a Švýcarskem. A stále pěšky, o hladu a žízni. V Čechách a ve Švýcarských měl nepříjemnosti i s policií pro neúplný průkaz.

Špatný výsledek ho však nezlomil, ani nenechal. Nezoufal.

Z Bocholtu se přestěhoval do porýnského městečka Kempenu (odkud pocházel Tomáš Kempenský), kde se stal rektorem pensionátu sester Voršilek. Zde si založil časopis „Posel Božského Srdce“. Každé číslo „Posla“ začínalo a končilo krátkou modlitbou k Božskému Srdci pro čtenáře.

Přesvědčivé byly jeho výzvy k misijní práci

ci: „Záchrana duší je nejzáslužnější dílo, neboť to bylo i dílo Ježíšovo.“

Při příležitosti svěcení misijního kostela píše: „Sám Pán bude v něm přebývat, a přijde Jeho posvěcený sluha, shromáždí jeho ztracené ovečky a obdaří je pokrmem vykoupení. Ó, svaté dary, jež k tomu dopomáhají! Lidi činiti šťastnými, Bohu stavěti stánky na zemi a v srdcích lidských, jaké to krásné povolání! Kdo tu chce pomáhati? Kéž si všimnou těchto slov všichni, kteří oplývají bohatstvím!“

„Poslem Božského Srdce“ oznamoval jako hláskou troubou a šířil přání Božského Srdce mezi věřící lid. V srdci jeho se totiž skrývala ještě jiná myšlenka, jiná touha, kterou mu vstúpil do srdce jeho dobrý otec svým vypravováním a četbou ročenek „Díla šíření víry“, a jež se nyní probudila k životu a stala se skutkem. Byly to misie mezi pohany. Vypĺňuje celé stránky „Posla“ nadšenými, oduševnělými články o misiích a misionářích a chce pohnout klidnou hladinou náboženského života, aby pochopili katolíci poslední odkaz našeho Mistra: „Jděte do celého světa a uče všechny národy!“ „Kdo šíří víru, nebo pomáhá víru šířiti, zachraňuje nejen jednu duši, nýbrž duše mnohých: musíme totiž mysletí nejen na obrácené, nýbrž i na jejich potomky. Veliké a vznešené je dílo šíření víry, jež je prvním a největším úkolem Církve svaté na zemi.“

Dále píše roztouženě: „Ó, kdyby se polovina, čtvrtina, ba jen jedna desetina námahy, jež se vyplývá ve shonu za časnými požitky, obětovala na uskutečnění tužeb Božského Srdce!“

Důtklivými slovy vybízí P. Arnold Janssen ve svém „Poslu“ věřící ke spolupráci na misijním díle, prosí o modlitbu, peněžitou pomoc, hledí vzbuditi povolání. Horlivě studuje všechny podrobnosti o misiích a zemích, v nichž misionáři působí, aby mohl poučovati lid, buditi

patřičný zájem, objasňovati a vyvraceti ne-
správné názory. Pracuje do úmoru, často chu-
rav, ale nemoci si nevšímá, řídí správu časo-
pisů, obstarává náklad, stará se o rozesílání do-
pisů. Ale ani to mu není dosti. Jeho snahou je,
získati co nejvíce dělníků na rozsáhlou vinici
Páně. Ale kde je vychovávat?

„Jak by bylo, kdyby se některý kněz odhod-
lal založiti misijní seminář?“ táže se v „Poslu“.

Brzy po tom se setkal s apoštolským prefek-
tem, pozdějším apoštolským vikářem a bisku-
pem z Hongkongu, Msgr. Raimondim, jenž teh-
dy cestoval Evropou a zašel i do Porýní. Setkal
se tehdy také s farářem L. Essenem. Po tomto
setkání nastal u P. Arnolda Janssena velký
obrat k činu. Kdž si totiž stěžoval Msgr. Rai-
mondimu na malý zájem veřejnosti, že nikdo
se nechce odvážiti a vzíti na sebe založení mi-
sijního, ústavu v jeho otčině, odpověděl mu
biskup: „Založte jej vy sám a spojte se tu s P.
Essenem!“

P. Arnolda to neobyčejně překvapilo. Vždyť
dosud se nikdy neobíral myšlenkou, že by měl,
anebo mohl sám začíti něco takového. Proto
váhal i nyní. Byl hotov a ochoten ke všemu,
odevzdati svůj časopis úplně službě misijní
myšlenky doma i v misiích — ale založiti mi-
sijní dům sám — to ne — k tomu se cítil pří-
liš sláb. Dp. Essen ho dlouho přemlouval. Zů-
stal neoblomný. Avšak slova apoštolského pre-
fekta zapadla hluboko v jeho mysl; nemohl se
jich zbaviti. „Já sám? Na to jsem nikdy ne-
myslel. Jsem neschopen takového díla. Chtěl
jsm jen jiné pobídnouti,“ přemítá P. Arnold
a zápasí sám se sebou i s Bohem. V „Poslu“
volá po spolupracovnících, ale nikdo se nehlá-
sí. Má tedy krásná myšlenka padnout? Ne, to-
ho nemůže dopustiti horlivý kněz, jemuž znějí
neustále v duši slova biskupova: „Založte mi-
sijní dům sám!“

Sáhl proto po svém nejjistějším pomocném prostředku, po modlitbě. V ní hledal útěchu, řešení i posilu. Starší lidé z Kempenu rádi vypravovali, že často vídali rektora Janssena s kloboukem v ruce kráčetí vzhůru Kalvarií za městem, a ještě žijící řeholnice vzpomínala ze svého dětství: „Ze zahrady otcovského domu jsme se mohli lehko dívatí do jizby P. Janssena. Když někdy zapomněl zatáhnouti záclonu, tak jsme byli svědky všeho jeho počínání. Otec nás často volal: „Děti, pojdte do zahrady, ukáži vám, jak se modlí svatý!“ A viděli jsme P. Janssena, jako nějakou svatou postavu nehybně klečeti pohrouženého v modlitbu.“

P. Arnold se zamyslel, zamyslel nad sebou a svou minulostí. Uvažoval a modlil se ještě horlivěji než před tím. Teď — aneb nikdy!

Konečně na podzim roku 1874 se rozhoduje, že poslechne Božího hlasu a založí dům pro dělníky Boží.

PRVÉ POKUSY A ZKLAMÁNÍ.

P. Arnold byl muž činu. Co si umínil, to musel i dokončit. Překážek neznal; když se vyskytly, přemáhal je silnou vůlí a ještě silnější vírou v Boha. Jeho rázný charakter se osvědčil i zde. Hned po rozhodnutí cestoval do městečka Venlo, vzdáleného od Kempenu asi šest hodin. Tu chtěl vyhledati pozemek pro svůj plán. Našel si vhodné místo, starší stavení u obce Tegelenu, ale cena za ně byla vysoká. - Chtěli 600.000 K, a Arnold neměl ani haléře!

Tak bylo hned po koupi.

P. Arnold krácel zamyšleně podél řeky Maasy. Přešel okolo hostince s velikou zahradou a ani netušil, že to bude jeho první misijní útul. Lákalo ho jedině krásné místo při Tegeleně. Odebral se tam znovu. Majitel pozemku

— jakoby zvelkodušněl — značně slevil z kupní ceny a žádal toliko 360.000 K. P. Arnold již již neváhal. Uzavřel smlouvu a hned ji podepsali. Ale chyba lávky! Kupec neměl peněz. A kupovati bez peněz...? Lidé se mu smáli. Někteří jej i litovali. Podnik a snahy odvážného a skromného kněze nedošly porozumění nejen u lidu, nýbrž ani u církevních představených. „Páter Janssen chce v těchto trudných dobách založiti misijní dům a vychovávatí misiónáře pro pohany? V Kolíně (Köln a. Rh.) máme spoustu pohanů; kdyby raději ty obrátil“, řekl tehdejší arcibiskup kolínský.

V celé veřejnosti byl nepatrný zájem o misijní dílo, takže musel přijíti skutečně muž Boží, aby prolomil ledovou kůru a jako prorok hlásal katolíkům jejich povinnosti k misiím.

Právě tak jako ve vlasti, nebyl vítán s větším nadšením ani v Holandsku. „Byl tu páter Janssen“, řekl biskup roermondský k jednomu knězi: „Pomyslete si, on chce vybudovati misijní dům a nemá zhola nic! Je to buď hotový blázen nebo světec!“ — „Ale je to přemrštěnec!“ — „Strašně nepraktický člověk.“ — „A jak tvrdohlavý!“ — „Však nic nedokáže,“ hovořili jeho známí a všichni, kdož věděli o jeho plánu. „Nech toho, Arnolde,“ varovali ho přátelé, „budeš se jen blamovat!“

„Ano, právě teď se musí něco začít,“ odpovídal páter Arnold, „a nepůjde-li to v Německu, půjde to snad v Holandsku!“

„Ten nepatrný bledý kněz v ošumělé klerice jde do Holandska zemřít,“ prorokovali někteří a krčili soucitně rameny.

P. Arnold Janssen však šel dále svou cestou za vytčeným cílem bez ohledu na řeči a úsudky lidské. Dobře věděl, že nemá ničeho, ale ještě lépe věděl, že co činí, nečiní pro sebe. „Nemám já, má Pán Bůh“ — a tato důvěra mu dodávala vždy síly.

Listopadové číslo „Posla“ vyšlo s novou výzvou, s novou prosbou k dobrodincům, spolupracovníkům, a Arnold dostal několik skrovných peněžitých darů. Celkem asi 8.240 K. Jako kdysi u jeslíček, tak i u kolébky misijního domu objevili se nejdříve chudí se svým štedrým náručím.

P. Arnold doufal, že u duchovenstva nalezne více porozumění a pomoci. Vydal se na třetí velkou cestu po farách, seminářích a jiných církevních ústavech, ale vrátil se zarmoucen. Naděje ho zklamala více, než by si byl býval pomyslel. Kromě toho mu nastaly obtíže i s časopisem — a nezdar byl korunován. P. Arnold vyčerpán starostmi onemocněl a zmocnilo se ho silné pokušení zanechat všeho.

„Kdybych si nebyl musel říci, že jsem zbabělcem a že jednám proti vůli Boží, byl bych se skutečně všeho zřekl,“ přiznával se později. „Nejcitelněji se mne však dotklo, že já, nemocný, mám pracovat mezi zdravými, což bylo nutno, když jsem chtěl splnit svou povinnost.“

A P. Arnold vytrval a krácel dále svou cestou za vytčeným cílem bez ohledu na řeči a úsudky lidské.

NOVÉ CESTY.

Počáteční nezdary P. Arnolda neznechutily. Naopak, poučily ho, že je třeba, aby celý podnik byl postaven na pevnějších základech. — Idealismus nestačil — bylo třeba, aby byla získána důvěra zvláště v širších kruzích duchovenstva. P. Arnold se rychle rozhodl. Měl sice přislíbenou pomoc od roermondského biskupa, než ta nestačila. Půjde dále, k jiným biskupům a každému osobně vyloží své plány a poprosí o pomoc. A skutečně v lednu 1875 se opět vydal na cestu.

Nejdříve navštívil münsterského biskupa Jana Brinkmana. Ten ochotně přivolil; když však uslyšel o vysoké kupní ceně za de Münt, potřásl starostlivě hlavou. 360.000 K — to se mu zdálo přece jen trochu mnoho. Slíbil však, že kněžím a teologům svého biskupství nebude činiti nijakých těžkostí, kdyby snad z podniku něco bylo. P. Arnold se tím necítil valně povzbuzen, ale nezoufal. Zato hned druhého dne se mu dostalo tím více potěchy a povzbuzení.

Hned po mši sv., kterou sloužil v Münsteru u otců františkánů, radili mu, aby se poradil o podniku s P. Řehořem Janknechtem, provinciálem františkánů. P. Řehoř projevil o celou věc veliký zájem.

„K tomuto muži,“ vypravoval později P. Arnold, „dovedla mne sama Prozřetelnost. Když se dozvěděl, jak ndp. biskup starostlivě potřásal hlavou pro těch tři sta šedesát tisíc korun, poznamenal: „To je toho! Tři sta šedesát tisíc! Vždyť je to maličkost! To již nějak půjde. Jen se obraťte na nejdp. biskupa Haneberga. Ten vás přijme srdečněji. Poproste ho o doporučení a jděte s ním do Mnichova (Munchen) do spolku sv. Ludvíka; tam dostanete peníze určitě!“ Po tom se obrátil s otázkou na rektora tamějšího kláštera: „Neznáte snad nějakého misijního dobrodince, kterého bychom mohli doporučiti rektoru Janssenovi? Musíme přece oba pracovat pro takovou důležitou věc! Určitě potom zemřeme spokojeněji.“

Náš P. Arnold se cítil tímto projevem účasti velmi povznesen a povzbuzen. Nedostal sice peněz, a byl nucen zrušiti kupní smlouvu, ale byl povzbuzen — a to bylo nejhlavnější v těch těžkých časech.

Druhá návštěva P. Arnolda platila kolínskému arcibiskupovi Pavlu Melchersovi. Tento nebyl tehdy v růžové náladě. Vždyť již tolik vytrpěl za času kulturního boje! Když mu rek-

tor Janssen vypravoval o svých záměrech a plánech, arcibiskup se tvářil jaksi udiveně a poznamenal: „Ach, my nyní žijeme v takových dobách, kdy se vše třese a padá; a tu přijdete vy a chcete stavěti něco nového!“ Na to odvětil P. Arnold: „Právě proto, Vaše Excelence, když mnoho padá, musíme stavěti nové!“

Potom mu radil arcibiskup, aby se dohodl s dr. z Essenů, jenž rovněž zamýšlel něco podobného.

Podobně pochodil P. Arnold i u jiných njdp. biskupů. Mnozí pochybovali, jen P. Arnold důvěroval.

Měsíc březen přinesl konečně první spolupracovníky a první vydatnější peněžitou pomoc. Prvními spolupracovníky P. Arnolda byli František Xav. Reichert, holandský farář Petr Bill a Jan Bapt. Anzer, zakladatel první misie verbistů v Jižním Šantungu v Číně a první biskup mladé kongregace.

Největší radost měl P. Arnold. Nevypadalo to přece tak špatně! Mohl hleděti do budoucna s větší důvěrou. I cesty k dalším biskupům měly lepší výsledek. Všude nalezl více porozumění. I milodary se množily. Kardinál arcibiskup vídeňský Ranscher daroval 100 dukátů, korunní princ Rudolf 1.000 franků a štrasbourský biskup Räss také 1000 franků. P. Arnold procestoval tehdy také Čechy a Moravu, kde navštívil pražského a olomouckého arcibiskupa. Byl celkem u 28 biskupů, kteří se téměř všichni, až na některé výjimky, příznivě vyslovili o podniku a udělili mu své požehnání. Hlavní práce byla vykonána. Dílo vešlo ve známost v širší kruhy duchovenstva a pocit vykonané povinnosti blažil šťastného P. Arnolda, třebaže viděl před sebou ještě celou křížovou cestu. Posilovala ho pevná důvěra v Toho, jenž žehná všechny práce a námahy, podniknuté k Jeho větší cti a slávě.

KLOPOTNÁ SETBA.

Příznivý souhlas tolika biskupů a větší peněžitý dar umožnil P. Arnoldovi lehkou najít náhradu za prvou nezdařenou koupi. Dne 16. června 1875 koupil již zmíněný steijlský hostinec a dal jej připsati na holandského faráře Billa, jenž mu měl zjednat i státní příslušnost holandskou. Dům zasvěcuje Božskému Srdci, jemuž dává v oběť sebe a celý svůj život. Tento den vybral úmyslně, poněvadž toho dne uplynulo právě dvě stě let od té doby, co se zjevil sv. Marii Markétě Alacoque Božský Spasitel a vyjevil jí bohatství své lásky a milosti. P. Arnold pronesl tehdy slova, která se stala později jeho heslem: „Vivat cor Jesu in cordibus hominum — nechť žije Srdce Ježíšovo v srdcích lidských!“

Posvěcení domu odložili na 8. září, na svátek Narození Panny Marie. „Den narození Panny Marie je dnem narození i našeho domu,“ psal P. Arnold v „Poslu“. „Kéž jej vezme vznešená nebeská Ochránkyně pod svůj ochranný plášť a dopřeje mu trochu lásky svého mateřského srdce. Co se mu může stát, když jej bude ona chrániti?“

Dům byl zasvěcen archandělu Michaelovi s největší nádherou. Skromný P. Arnold přibil do slavnostní světničky nápis: „Toto je vítězství, jež přemůže svět: víra naše!“

Dílo bylo začato, ale dlouho zůstalo malým, nepatrným, chudým a neznámým. Kolik trpkostí a duševního bolu musel hrdinský kněz přetrpěti! Není divu, že často ztrácel odvahu a malomyslně, vždyť na ramenou tohoto slabého muže spočívalo tak obrovské břímě. Božská Prozřetelnost mu sice poslala několik spolupracovníků, ale ti mu nerozuměli a také nesouhlasili s jeho úmysly. Ani oni nedoufali, že z misijního domu něco bude. Farář Bill si stě-

žoval P. Arnoldovi, že nejen v Německu, nýbrž i v Holandsku nikdo nic dobrého od misijního domu nečeká.

„A to je dobře,“ odpověděl P. Arnold, „to je věru dobře, protože když od nějaké věci mnoho očekáváme, a nic z ní není, to je zlé; ale když nic nečekáme a něco se přece vykoná, tím více potom musíme děkovati Bohu.“ Jeho důvěra v Boha byla neoblomná.

Jednalo se o stanovy; ale tu narazil P. Arnold na silný odpor svých spoludělníků. Roztrpčen odchází od něho bohoslovec Reichert a o něco později i farář Bill, jenž se s P. Arnoldem nemůže shodnouti o některých otázkách a nechce ho uznati za plnoprávného představeného.

P. Arnold totiž nechtěl založiti jen misijní seminář, jako si to přáli jeho společníci, v němž by kněží aneb bohoslovci dokončili svá studia a připravili se prakticky k misijní práci. P. Arnold měl na mysli apoštolskou školu, kde by se připravovali na misijní povolání chlapci již od první třídy gymnasia. Odůvodňoval to tím, že misionář potřebuje v mnoha případech jiné vzdělání a vědomosti než světský kněz. Misionář musí býti vychován k odvaze, zbožnosti a obětavosti, aby neztroskotal v životě plném obtíží a obětí.

O tomto dlouho rozmýšlel a pracoval pomalu na stanovách. A když konečně předložil svůj pevný návrh svým třem „spoluzakladatelům“, přijali jej s odporem. Hlavně dva body vyvolaly dlouhý spor. Podle stanov vypracovaných P. Arnoldem se kladl velký důraz na pěstování věd a na III. řád sv. Dominika, který měli všichni členové Společnosti zachovati. A tak ztratil po šesti trpkých a neblahých měsících všechny spolupracovníky. Zůstal s ním jedině Anzer.

P. Arnold těžce zápasil s těmito nesnázemi.

Lidé ho pokládali za tvrdohlavého, že neustoupil ani trochu od toho, co uznal za dobré. On však byl přesvědčen, že nemůže sám od sebe ustoupiti a zpronevěřiti se vůli Boží.

„Ó bratře, za chvíli mne trní ubodá,“ stěžoval si jeden večer svému bratru Vilémovi — kapucínskému frátru Juniperovi.

Vilém přešel k Arnoldovi a stal se mu pravou rukou. Ujal se kuchyně, jež byla — prázdná; nebylo z čeho vařit. Nový kuchař musel jíti prosit.

„Ó Pane a Bože, jak ještě něco může býti z celé té věci?“ stená často zmořený kněz. „Ale nechce-li Bůh tohoto díla, může klidně zaniknouti. A raději dnes než zítra,“ utěšuje se a oddává se zase úplně vůli Boží. „In cruce salus — v kříži je naše spása! Těším se, že mohu píti z hořkého kalicha svého Pána.“

Denně se modlil v blízkém kostelíku křížovou cestu a v rozjímání o díle vykupitelském čerpal sílu a odvahu k dalším bojům.

V novém misijním domě to vypadalo velmi chudě. Chyběl nábytek, prádlo, chybělo všechno. A nejchudší byl sám rektor, který spával nejděle na zemi, ač i nejposlednější chovanec měl postel. A přišla-li nějaká návštěva, rozmlouval s ní stoje, ježto židli nestačilo. Byl úplně odkázán na almužny dobrých lidí, ale často rozdával potřebným i z toho mála, které měl.

Počáteční těžkosti nebyly na škodu ani P. Arnoldovi, ani jeho společníkům a žákům. P. Arnoldova víra v božskou Prozřetelnost a pomoc se ještě více upevnila a jeho spokojenost a odevzdanost, která z ní vyvěrala, a zbožnost byla živým a povzbuzujícím příkladem pro ostatní.

Kromě obvyklých pobožností zavedl hned od začátku modlitbu, kterou se museli modliti všichni každou čtvrt hodinu v domě i mimo

dům, na př. v zahradě při práci. Tento zvyk se udržuje u verbistů až dodnes. V každém domě jsou hodiny, které bítí každé čtvrt hodiny. Jakmile se ozve jejich hlas, přestává rozhovor a práce. Studenti v učebnách, kuchaři v kuchyni, ostatní bratři při práci, každý tam, kde je, obrací svou mysl k nesmrtelnému Bohu. (Modlitba je uvedena na konci životopisu.)

ROZKVĚT DÍLA.

„Již je konec, už z misijního domu nebude nic,“ mínili lidé, když odešel Bill s Reichertem. Ale člověk miní a Pán Bůh mění. Pravý počátek teprve nastal, když po dusných dnech nedorozumění a sporů zasvitlo nad domem slunce míru a pokoje. Bůh poslal oddanému horlivci ještě jiného pomocníka, jímž byl Arnoldův bratr Jan.

Studenti se hlásili se všech stran, katoličtí profesori, vypuzení z Německa, vyučovali, počet žáků rostl. Brzy budova nestačila; museli postavit novou. Ovšem neměli zase ani haléře. Prozřetelnost však nikdy neopustila věrného služebníka a vždy obstarala potřebné peníze. Tak rostlo křídlo ke křídlu, až po několika letech týčil se k nebesům uprostřed čtverce budov i nový chrám archanděla Michaela.

Misijní tiskárna chrlila po celém Holandsku, Rakousko-Uhersku a Německu misijní časopisy, kalendáře, také české a mnohé jiné spisy a knihy.

Símě vzklíčilo a uzrálo ve velký řeholní řád „Společnost Božského Slova — Societas Verbi Divini“ Zakladatel P. Arnold Janssen se stal prvním generálním představeným.

Při všech starostech o zdárný vývoj misijního domu měl P. Arnold neustále na zřeteli misie mezi pohany. Zejména k Číně obracel

často svůj zrak, k té nesmírné pohanské řiši Středu, o níž často říkával: „Čína je země, po níž velice touží Božský Vykupitel.“

Od r. 1880 odcházejí ze Steijlu každoročně misionáři do všech končin země.

Nejdříve posílá P. Arnold své duchovní syny do Číny a nedlouho potom i do Ameriky a Afriky.

Nové a nové čety odhodlaných Božích bojovníků plní prostory misijního domu. Vznikají nové domy. Sv. Gabriel v Rakousku, sv. Kříž ve Slezsku a sv. Vendelín v Sársku (Saargebiet). Nové nádherné domy Boží tlačí k obloze svoje štíhlé věže.

P. Arnolda trápilo, kde vzít pracovníky, kteří by obstarávali hmotnou stránku díla. Cizí najímati nechtěl, nedovolovaly to skrovné příjmy z tiskárny. Poznal, že by bylo prospěšnější, kdyby byli v misijním domě i laici, kteří by sloužili Bohu prací rukou svých, na způsob starých mnišských řádů církevních. Proto přijímal tyto pracovníky, kteří se mu hlásili a později, když bylo pro ně zavedeno zvláštní roucho, stali se řeholními bratry laiky.

Brzy byly znovu formulovány stanovy Společnosti a tak se stávají verbisté řeholníky a ráz života je klášterní.

Šťastné myšlenky založení oddělení bratří laiků může P. Arnold děkovati, že nastal Společnosti tak rychlý rozvoj doma a že má v misích, kam bratří laici provázejí kněze, tak velký pokrok a úspěch.

Tím dal i mnohým mladým mužům možnost k řeholnímu stavu a k činné účasti na díle šíření víry. V misijních domech mají možnost uplatnit se všechna povolání a řemesla ve službě Boží a v práci o spáse nesmrtelných duší. Dnes má Společnost Božského Slova 1800 bratří laiků, kteří pracují na misijním díle doma i v zámorí.

ŘEHOLNÍ ZŘÍZENÍ.

Když jsme se již seznámili s vnějším rozkvětem P. Arnoldova díla, snad nebude nevhodné, když si všimneme i jeho vnitřní výstavby.

Tu se nám namane otázka, jak pokračovala vnitřní úprava společného života misijní rodiny verbistů, dokud se z ní nevyvinula klášterní kongregace Společnost Božského Slova?

Tato otázka nás vrátí k oněm chvílím, kdy zůstal P. Arnold osamocen u svého díla a kdy je vlastně založil znovu. Bolestná zkušenost ho poučila, že společný život je nemožný bez určitých pravidel. Proto pospíchal vypracovati stanovy. Důkladnosti se při tom nezřekl. Vždy raději dvakrát měřil — přemýšlel a modlil se, aby nemusel snad třikrát řezati a pilovati — měniti úsudek a celou věc. A tak konečně předložil 15. června 1876 svým spolupracovníkům první vypracované stanovy. V hlavních rysech je již známe. Třetí řád sv. Dominika platí pro všechny: hlavním cílem jsou pohanské misie. Jméno tovaryšstva je: „Societas Verbi Divini in ministerium regis et reginae angelorum“, anebo jen Societas Verbi Divini (SVD) - (Společnost Božského Slova). Členům se doporučuje úcta Božského Slova (P. Ježíše) a Božského Srdce.

Členstvo se získává oblací — věnováním, zasvěcením své osoby Božskému Srdci k apoštolské práci v duchu poslušnosti na jeden rok (noviciát). Po noviciátě obnoví novici „věnování“ na tři roky. Tím se stávají dočasnými členy. Po třech letech mohou se zasvětit apoštolské práci navždy, čímž si získají definitivní členství.

Za oděv jest předepsána klerika světských kněží, ale z hrubší látky; rub cingula (pásu) má býti červený, aby připomínal členům „lás-

ku Božského Srdce, jeho svatou krev a krev svatých mučedníků“

Větší část denního pořádku je trávena v mlčení. Kouření je všem zakázáno. Postel si upravuje každý sám.

V duchu nových stanov obnovili druhého dne (16. června) P. Arnold s Anzerem navždy své věnování. Tím vešly stanovy v řádnou platnost.

Mladé horlivce bylo třeba mnohokrát až krotit, s takovým zápalem se pustili na vlny nového života. Bratři, kteří pracovali v tiskárně a v jiných praktických odděleních, přišli k P. Arnoldovi a prosili ho, aby jim dovolil stále mlčeti. P. Arnold jen na ně pohlédl, usmál se a pokynul hlavou, že ne. Bratři však nepřestali prositi, až jim konečně dovolil. Ale po několika dnech přišli k němu znovu, že prý zůstanou při starém.

O potvrzení stanov římskou stolicí P. Arnold dosud nepožádal. Dočasně mu stačilo schválení biskupů. Stanovy sice vstoupily v řádnou platnost, ale jen v platnost zkušební. Nejprve bylo třeba zjistiti v praxi, zda vyhovují ve všem.

Dny zkušebního času mýjely, Společnost se rozmáhala a zkušenost ukázala, že skutečnost je jiná, než jak ukazují směrnice. Stanovy nevyhovovaly úplně. Ukázalo se, že oblace je málo závazná k takové práci, jako je práce misijní a že třetí řád je zase mnoho pro misionáře, kteří musejí těžko studovati, a v misijní službě potřebují i tělesné síly. Proto se sešla po osmi letech prvá generální kapitula SVD, která měla pro Společnost veliký význam. Stanovy byly opraveny, doplněny a zdokonaleny. Byl zaveden dvojroční noviciát a místo oblace předepsány tři řeholní sliby. Tím se stalo P. Arnoldovo tovaryšstvo klášterní společností. P. Arnold byl zvolen doživotně za generálního superiora. Kapitula skončila roku 1884, a tři dal-

ší byly jen jejím doplněním; základ byl pevný.

Teprve po této vážné a důležité práci začal P. Arnold vymáhati potvrzení stanov od Sv. stolice, která je schválila 5. dubna 1910 s konečnou platností.

P. Arnold se však toho již nedožil.

ZALOŽENÍ A VÝVOJ KONGREGACE SLUŽEBNIC DUCHA SVATÉHO

P. Arnold poznal brzy i význam ženské spolupráce při díle šíření víry. Již v 2. čísle „Posla“ vyzýval ženské kláštery k účasti na misijní práci. Založiti však zvláštní misijní kongregaci sester tehdy neměl v úmyslu. Podnět k tomu přišel odjinud.

Roku 1877 navštívil P. Arnolda apoštolský vikář ze Střední Afriky Msgre Comboni, jenž chválil blahodárné působení žen v misiích. Dojem jeho slov tiše doutnal v Arnoldově srdci pod tíhou starostí o dílu v Steijlu, až přišel nový popud.

V roce 1881 se přihlásilo na radu zpovědníka P. Arnoldovi za pomocnici v misijním díle zbožné děvče, jménem Helena. Chtěla býti misijní sestrou. P. Arnold jí sdělil, že nezná klášter pro misijní sestry v její domovině, ale že se může státi, že později, pozná-li v tom vůli Boží, sám nějaký založí. Nesděloval jí však nic určitého; když bude chtít, ať přijde někdy do Steijlu.

Dívka přišla. P. Arnold jí nabídl službu v misijní kuchyni, kterou řídily sestry Prozřetelnosti. Založí-li později kongregaci sester misionářek, přijme ji; neslibuje jí však nic jistého. Zatím jí bude platit jako služce.

Dívka souhlasila. Přišla do Steijlu trvale a

stala se prvou členkou — a jako sestra Marie — též prvou představenou misijní kongregace Služebnic Ducha sv. Musela si to však zasloužit heroickou trpělivostí a věrností i se svými třemi družkami, které se k ní přidaly. P. Arnold nepromluvil s nimi o jejich touze a přání šest let ani slova. Panny také mlčely. Nevypytávaly se na budoucnost a usilovně pracovaly, modlily se a důvěřovaly. P. Arnolda to velice povzbudilo. Takové obětavé a nadšené duše potřebuje pro své misie! Ale přece čekal.

V roce 1888 převzali kuchyni misijního domu misijní bratři. Sestry Prozřetelnosti a s nimi i naše čtyři kandidátky se musely vystěhovat. P. Arnold jim zařídil v zahradě malý domek. Zde „v klášteře pod třemi lipami“, jak jej žertem nazývali misijní žáci, zůstaly téměř půl druhého roku a staraly se o prádlo misijního domu.

Mezitím došlo i rozhodnutí P. Arnolda. Osmý prosinec 1889, tedy svátek Neposkvrněného početí Panny Marie, je dnem zrození nové kongregace misijních sester. Čtyři kandidátky se přestěhovaly do nového domova. Jejich počet vzrostl brzy na 30. Zakladatel jim určil modré roucho, modrý škapulíř a bílý závoj. Barva oděvu jim měla připomínati základní ctnosti jejich stavu: pokoru a čistotu. Roku 1894 skládalo dvanáct sester prvé sliby. Tím byla nová kongregace právoplatně založena a pojmenována „Společnost služebnic Ducha svatého“.

Úkolem sester je, kromě obyčejných klášterních úloh, zvláštní úcta k Duchu sv., účast na misijním díle prací a modlitbou, a to především v misijních územích Společnosti Božského Slova a konečně modlitba za kněze.

Generál P. Arnold Janssen dbal při výběru sester hlavně na nadání a zdraví, důležité to věci pro misijní povolání.

Dnešní působení v misiích není možno si představit bez obětavé spolupráce misijních sester. Jí nabývá nynější misijní etapa přednosti před minulými, kdy byly misie odkázány jen na práci mužů. Ženy se zúčastňují na díle šíření víry mezi pohany teprve v polovici minulého století. Dříve to nebylo možno pro vysilující cestování a pro nejistý život v misiích. Dnešní komunikace a ustálení života v misiích umožnily i ženským silám zúčastniti se tohoto vznešeného díla. Netřeba zdůrazňovati, jak cenné jsou jejich služby pro dívčí školy, chudobince a nemocnice, pro vyučování žen a pro apoštolování v domácnostech.

Den, kdy odcházely do zámoří první misionářky nové kongregace, byl proto dnem radosti. Radostný nejen pro sestry, nýbrž i pro zbožného zakladatele, jenž jim připomenul při slavnostním loučení a při odevzdávání misijního kříže přednosti a těžkosti jejich vznešeného povolání.

Kristův příkaz: „Jděte do celého světa a hlásejte evangelium všem národům,“ platí pro všechny členy Církve svaté, tedy i pro ženy. I ženy musí pracovati na jeho uskutečnění. To by si měly vštípit do srdcí i naše dívky. Misie čekají i na české misionářky. Pán volá všechny. Češky také — hlavně v dnešních dnech!

Počet „Služebnic“ dosáhl r. 1933 čísla 2.600. Kolik dobra již rozsely a kolik požehnání hmotného i duchovního již vyprosily lidským duším!

KLAUSURNÍ SESTRY.

P. Arnold byl mužem modlitby. Dobře věděl, že práce má býti spojena s modlitbou, měli míti Boží požehnání. Proto měl v úmyslu hned s počátku založení dvou kongregací ses-

ter, klausurních a misijních. Za vzor mu sloužilv dvě sestry z evagelia, Marie a Marta. Kde je Marie, tam musí býti i Marta a naopak. Podle jejich příkladu měla jedna část sester se věnovati rozjímavému životu klášternímu, druhá činnému povolání misijnímu. Přitom však měly zůstatí jen jedinou kongregací. „Oboje jsou samostatné části jediného celku,“ praví P. Arnold v úvodě stanov. „Jako Marie a Marta byly sestry, tak se mají považovati za spolusestry v Duchu sv. i klausurní a misijní sestry. Jejich neviditelným otcem je Duch svatý, jenž je povolal k řeholnímu životu... Viditelným otcem však a zástupcem Ducha sv. je generální představený Společnosti Božského Slova a jeho zástupcové.“

Když prolistujeme osnovu stanov, vidíme, že P. Arnold byl velmi ovládán snahou založiti toto rozjímavé oddělení. Ale praktický ráz jeho díla a hlavně neobyčejný vzrůst misijních území ho donutily, že nejdříve uvedl v život misijní sestry. Když však jich bylo již dostatek, zřídil 8. prosince 1894 i oddělení klausurní.

Základ k němu vzal z řádu misijních sester, a to 16 profesek (sestry, jež složily již sliby) a 2 postulanky (dívky před obláčkou). Samy ho o to prosily. Za řeholní roucho jim předepsal šat růžové barvy, bílý závoj a bílý škapulíř. Svatodušní barva šatu jim měla připomínati jejich zvláštní úlohu: uctívati především Ducha sv. a vyprošovati božský oheň jeho lásky pro pohanský svět.

Řídí se pravidly misijních sester, ovšem přizpůsobenými své úloze. Žijí v stálé klausuře (klášterní samotě), kterou mohou opustiti jen v nevyhnutelném případě, a i to jen s dovolením církevní vrchnosti. Jejich zaměstnáním je modlitba a ruční práce. V klášterní kapli anebo v kostele mají stále vystavenou Svátost oltářní, před kterou konají věčné klanění. Pro-

to se jmenují také „Sestry věčného klanění“. Nejsvětější Svátost je vystavena dnem i nocí po celý rok, kromě posledních dní Velkého týdne. Sestry se střídají při klanění každou hodinu.

Tak Král nebes i země trůní u nich věčně, a ony Ho nepřestávají chváliti a klaněti se Mu za všechny lidi na světě. To je jejich hlavní úkol: „Nežádáme od vás,“ pravil jim jednou zakladatel, „abyste se modlily za malé záležitosti, které se týkají snad jen vás. Ty ponechejte Pánu Bohu! Modlete se však za veliké, důležité záležitosti světové, za kněžstvo, za obrácení světa, za dosažení věčného blaha. Musíte býti jako Mojžíš, který měl vždy rozpjaté ruce k modlitbě, kdykoliv Israel bojoval. Když měl ruce zdviženy, Israel vítězil, když je však spustil, vítězil nepřítel.“

Sestry věčného klanění vykonávají vznešený úkol, modlí se za bojující vojsko Kristovo.

Že založil P. Arnold Sestry věčného klanění, není jen náhodou. Tento zbožný kněz byl z hloubi srdce přesvědčen, že bez Boží milosti nelze ničeho dosíci, že každá milost a pomoc se musí vyprositi. Pro něho byla misijní práce především prací modlitby. A měl pravdu. Dnes svědčí všichni misionáři, že za své úspěchy vděčí hlavně modlitbě a zbožnosti.

Založení klausurních sester a zavedení věčného klanění úplně odpovídalo asketickému duchu P. Arnolda, jenž si byl dobře vědom slov Kristových: „Maria nejlepší částku vyvolila.“ Je to projev jeho vnitřního života. Nám bude klíčem, který nám pomůže pochopiti nejdůležitější, základní rys jeho povahy, kterým se budeme zabývatí později.

„KONEC MÝCH DNÍ SE BLÍŽÍ.“

P. Arnold Janssen stál v čele svých řádů 33 let. S vroucími díky Bohu přehlížel překrásný rozkvět svého díla, jež mělo tak nepatrné začátky. Jeho synové a dcery pracovali mimo Evropu v Již. Santungu (Čína), v Togu (Afrika), v jižní i severní Americe, v Japonsku, na Filipínách a na Nové Guinei. Když slavil stejlský zakladatel své sedmdesátiny, mohl mu misijní biskup Msgr. Henninghaus děkovati jménem 40.000 čínských křesťanů, 43.000 katechumenů a 150.000 dětských duší, jimž byla křtem svatým otevřena brána nebes. Na 400 kněží — misionářů vychoval jako dobrý otec pro širou vinici Páně.

Jak děkoval zbožný zakladatel milému Bohu za všechno požehnání! Ale jako vždy i teď napomíná a povzbuzuje k věrné službě Bohu a ctnostnému životu: „Čím více pracují slušové a služebnice Boží o svém posvěcení, tím více jim Bůh žehná a tím spíše vyslyší jejich modlitby. Nechceme proto nikdy hledati sebe a svou chválu, nýbrž vždy jen Boha a Jeho slávu. To musí býti heslem všeho našeho jednání! Sloužíme velkému a vznešenému Králi, jenž nás odmění ne královsky ani císařsky, ale božsky. Proto budeme pracovati pro Něho ještě s větší horlivostí a úsilím, než činí lidé, kteří se do noci plahočí, aby získali prokleté peníze a slávu!“

Při neutuchající horlivosti a práci pro čest a slávu Boží, ubývalo zbožnému knězi stále více a více sil. „Blíží se konec mých dní!“ začíná báseň, již složil v předtuše blížící se smrti. „Pojď, pojď blíže, dobrý a věrný služebníče!“ zněl mu v duši hlas Mistra z věčného domova. Sluha Boží dokonil svoje životní dílo. Dojemně se rozloučil se svými duchovními syny a dcerami, doporučil jim zvláště úctu k Duchu sva-

Jáchymu a Anně a často řečnil výmluvně o jejich bohabojnosti, svatosti i obětavosti. Dával je za příklad křesťanským manželům, aby i oni tak dobře vychovávali své děti ke službě Boží a šťastnému věčnému životu.

Steijlský zakladatel viděl, jak těžce musejí často křesťané zápoliti, aby vyvázli z nebezpečí, jež ohrožují na všech stranách spásu našich duší. Viděl, kolik osidel všude ďábel naličil, kolik různých pastí a propastí je nastrojeno na křesťany na strmé cestě k nebesům. Chtěl proto pomoci ohroženým duším bojovat, chtěl posílniti mdlé a povzbuditi bojující, aby neklesli. Proto otevřel své domy pro všechny vrstvy lidu a zavedl duchovní cvičení, exercicie. Kdosi o něm řekl: „Kdyby P. Janssen nebyl nic jiného vykonal, jen to, že rozvířil hnutí exerciční, svědčí, že je to muž poslaný Prozřetelností pro naše časy!“

Naše doba je plna trampot a úporných bojů, v nichž velmi mnohý padá a hyne v boji o život. Zoufá sám nad sebou, proklíná svět i Boha. A v této temné, smutné době plá jasně zářný příklad P. Arnolda, statečného trpitele pro věc Boží. I on musel projíti křížovou cestou. Takřka trním si prodíral cestu, když chtěl založiti misijní dům. Často utrpěl těžké rány, postihly ho trpké ztráty, často měl za úděl zklamání a zneuznání. Všechno to bolestně drásalo jeho srdce, avšak vždy zvítězil sám nad sebou v úplné odevzdanosti do vůle Boží; jeho utrpení bylo korunováno zdarem, že žasli nejen přátelé, nýbrž i jeho protivníci. Ve všech zkouškách se choval hrdinně, ani slůvko nevole neušlo mu z úst.

Naopak, blahořečil Bohu, že mu ukazuje svou lásku utrpením. Šeptával: „To je dobré cvičení svaté pokory. Kéž mi dopřeje Bůh milosti, abych poznal svoje hříchy.“

Nebo říkával svým přátelům: „Líbám ruku

Boží, jež mne tepe. na takové rány jsem už zvyklý. Modlete se, aby nám z toho vzešlo požehnání!“

Domácí sluha, který ho dobře znal, vyjádřil se kdysi o P. Arnoldovi: „Ten důstojný páter rektor je zcela zvláštní člověk. Ten jistě hledá jen Boha a jeho zájmy staví nad svoje vlastní. Zehná, když mu někdo křivdí, modlí se, když mu někdo ubližuje, a proto mu Bůh bude pomáhati a bude ho chrániti. Nikdy neřekne nikomu, co vytrpí. Jen Bůh zná všechny jeho bolesti a ví o jeho obětech.“

Všechna utrpení, všechny trampoty a zkoušky byly pro P. Arnolda vítanou příležitostí cvičení důvěry v Boha. „Co dělat?“ tázal se v obtížích a těžkostech a těšil sebe i jiné: „Jen důvěrujme v Boha, trpme a pracujme, budme klidní a veselme se, že můžeme trpěti pro spravedlnost, jak chce Kristus!“

„Kdo miluje Boha, důvěruje mu, kdo nemá důvěry v Boha, nemiluje ho.“ — „In cruce salus — v kříži je spása! Po boji přijde zase sladký mír!“

Svým zářným příkladem povzbuzuje P. Arnold všechny k důvěře v Boha, jež koná divy. Jak se podívovali současníci obrovskému úspěchu P. Arnoldovu a v čem byla jeho příčina? V nesmírné důvěře v Boží pomoc a v úctě k Duchu svatému.

P. ARNOLD POMÁHÁ V NOUZI.

Kdosi řekl, že čím je Don Bosko jihu, tím je P. Arnold Janssen severu. Ovšem oba dva pracovali pro říši Kristovu podle své povahy, podle potřeb a země. P. Arnold pracoval ve smyslu katolické akce mnohem dříve, než ještě toto jméno bylo vysloveno. Jeho ideálem bylo

heslo sv. Otce Pia XI.: „Omnia restaurare in Christo — všechno obnoviti v Kristu!“

Don Bosko je již uctíván jako světec. P. Arnold ještě ne, ale již v lednu 1934 začal proces o jeho svatořečení. Světnice, v níž vydechl svou šlechetnou duši, byla proměněna v kapli. Zbožní řeholní bratři, kteří nemohou pracovat pro stáří, ztráví tu před Nejsvětějším mnohé hodiny. Modlí se podle rozkazu ctihodného zakladatele, otce a vůdce, aby byla splněna přání Církve, a za spásu světa. Modlí se — a s nimi mnozí jiní po celé zeměkouli — i za to, aby Bůh oslavil svého služebníka Arnolda divy a dopřál mu úcty oltáře.

Mnohé duše se obrátily s důvěrou na P. Arnolda ve své nouzi a nesnázích a dostalo se jim vždy pomoci. P. Arnold má beze vší pochybnosti porozumění pro všechny nesnáze a obtíže dnešního života. Vždyť byl prostým synem jednoduchého porýnského lidu. Rád chodíval mezi prostý lid a s ním srdečně rozmlouval, bavil se i těšil smutné. Ani na nebesích se nezměnil a rád pomůže těm, kteří se na něho s důvěrou obrátí.

Sv. Terezička Ježíškova řekla, že milý Bůh bude jistě plnit její prosby na nebesích, protože ona radostně plnila Jeho vůli na zemi. A totéž mohl říci o sobě P. Arnold Janssen. Vždyť pro nic nepracoval, pro nic se nenamáhal více, než aby poznal vůli Boží a ji co nejlépe vyplnil. Proč by tedy milostivý Bůh nevyslyšel prosby P. Arnolda?

Na přímluvu ctihodného P. Arnolda pomohl Bůh zázračným způsobem mnoha lidem. Mám po ruce mnoho příkladů z poslední doby. Na základě mnohých divů začal proces o jeho blažorečení. Ovšem Církvi se ponechává plné právo rozhodnouti o těchto divech. Mnohá vyslyšení však vzbudí jistě v leckterém čtenáři důvěru ke svatému knězi a zakladateli tří řádů.

POZNÁMKA.

V tomto životopise jsem použil pramenů, které jsem našel v životopisech P. Fischera SVD. Životopis P. Fischera jsem našel v několika úpravách. Použil jsem z nich: „P. Arnold Janssen, zakladatel SVD.“ (Hlasy 1934). „Siewca Bozy, zyciorys stugi Bozego ojca Arnolda Janssena, zalozyciela Towarzystwa Slowa Bozego“ (Nasz misjonarz 1937-38). P. Fischer: „Sämann Gottes.“ Dále jsem použil životopisu ctih. sestry Sixty Kasbauerové: „Arnold Janssen, ein Gottesmann für unsere Zeit.“ Něco jsem převzal z životopisu v „Říši Boží“, ročník 1936. Pramenů jsem se držel věrně.

Vše, co je řečeno v tomto životopise o ctnosti a zbožnosti sluhy Božího P. Arnolda Jansse-
na, budiž výslovně a bezvýhradně podrobena
úsudku Církve svaté podle ustanovení dekretu
papeže Urbana VIII.

MODLITBA,

kterou složil P. Arnold, a kterou se modlí členové Společnosti Božského Slova, každé čtvrt hodiny, když bijí domovní hodiny:

O můj Bože, věřím v Tebe, neboť jsi věčná pravda.

O můj Bože, doufám v Tebe, neboť jsi nesmírně dobrotivý, věrný a všemohoucí.

O můj Bože, miluji Tě z celého srdce svého a lituji, že jsem Tě urazil, neboť jsi nekonečně dobrý a láskyhodný.

Z lásky ke mně jsi přítomen v nejsvětější Svátosti, proto toužím po Tobě, můj nejmilejší Ježíši.

Sešli mi od Otce Ducha svatého s jeho sedmi dary, abych ve všem zveleboval Boha. Amen.

O B S A H

Úvodem	5
Zbožní rodiče	7
Dětství	11
Na studiích	13
K výšinám kněžství	15
Kněz a učitel	16
„Více, ó Pane, více!“	17
Prvé pokusy a zklamání	21
Nové cesty	23
Klopotná setba	26
Rozkvět díla	29
Řeholní zřízení	31
Založení a vývoj kongregace Služebnic Ducha svatého	33
Klausurní sestry	35
„Konec mých dní se blíží“	38
Pravé jádro	40
Strážce posvátných pramenů	42
P. Arnold pomáhá v nouzi	44
Poznámka	46
Modlitba	47